This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

EX LIBRIS,

MATTHEW VAN SICLEN.

JJ
109
.W13

VADERLANDSCHE HISTORIE.

ELFDE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN.

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigſte Schryvers en egte Gedenkſtukken zamengeſteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

ELFDE DEEL.

Wagenaar, Jan

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

MDCCXCIII.

Lit. Com
N.Y. Pub. Lib.
1-4-28
16250

VADERLANDSCHE HISTORIE.

NEGEN EN TWINTIGSTE BOEK.

INHOUD.

XXIX. BOEK.

Het Concept-Reglement der Regeering te Utrecht in gereedheid. Aankondiging by het mededeelen aan de Burgery. Tegenverklaaring der Gecommitteerden uit de Schutterijen. Vertoog der Burger-geconſtitueerden, daar tegen. Der Gecommitteerden Wettigheid om eene Tegenverklaaring in te leeveren, in twyfel getrokken. De Schuttery vergaderd erkent openlyk mondeling den last aan Gecommitteerden opgedraagen. Burgemeesters erkennen de Wettigheid. De Burgers eiſchen Vroedſchaps-vergadering. Dringen dit ten ſterkſten aan. De Vroedſchap erkent de wettigheid der Qualificatie, en neemt de Tegenverklaaring aan. De gehaate Afkondiging ingetrokken. Vergeefſche komst van Vaderlandſche

XXIX. BOEK.

Regenten uit de Amſterdamſche Vergadering. De Utrechtſche Burgery op nieuw opgeroepen wegens het Concept Regeerings Reglement. Vyf Punten aan de Vroedſchap opgegeeven. Het voorgevallene hier over in de Vroedſchap. Het gevoelen der Heeren BURMAN *over de wyze van invoering des Reglements. De Vroedſchap van Utrecht beſchryft eene buitengewoone Staatsvergadering. Wat op dezelve voorviel. Zwaarigheden over het in den Eed neemen der op nieuw verkoozene Regenten. Nieuw geſchil over de aangeſtelde Raaden, en de Schikking door zyne Hoogheid daar in gemaakt. Stark Verzoog ter Vroedſchap ingeleeverd tegen de zodanigen, die den Eed zonder uitzondering deeden. Voorſlag van zyne Hoogheid om, over de zaaken van Utrecht, in 's Gravenhaage eene Vergadering te houden. Geconſtitueerden en Gecommitteerden hier tegen. Voorſtel der Edelen. Middenweg door de Stad Utrecht voorgeſlaagen.* LIBEHERR *vordert rekenſchap van Geconſtitueerden en Gecommitteerden. De bewilliging der Vroedſchap in de voorgeſlaagene Onderhandeling door Geconſtituerden en Gecommitteerden tegengegaan. Oproeping der Burgery tot het aanhooren van een Adres aan de Vroedſchap. Niet voldoenend Antwoord der Vroedſchappe. Aandrang op eene nadere belegging der Vroedſchap, met moeite afgeſlaagen. De Utrechtſche Burgery van oproerige beweegingen beſchuldigd. Hervatte Zamenkomst der Utrechtſche Burgery. Beſluit der Vroedſchappe. De Burgery neemt*

'er

XXIX. BOEK.

'er geen genoegen in, en begeert niet te vertrekken vóór de Vroedſchap bewilligt. Hoe dezelve bewilligt. Bekendmaaking hier van. Verzoek der Geconſtitueerden en Gecommitteerden om Affchriften der Raadsbeſluiten; als mede dat den Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge bepaalden last mogt gegeeven worden. Bewilliging in beide de Verzoeken. Beſluit der Ridderſchappe ter Staatsvergaderinge. Hoe weinig de Afgevaardigden der Stad Utrecht ter Staatsvergaderinge ſlaagen. De Burgery toont deswegen haar ongenoegen. Wederlegging van het Beſluit der Ridderſchappe. Aanmerkingen van de Ridderſchap daar op. Het Vroedſchaps beſluit ingetrokken. Te Amersfoort het verzoek der Geconſtitueerden en Gecommitteerden, om erkend te worden, afgeſlaagen. Eerſte Aanzoek der verzamelde Burgerye herhaalde keeren afgeweezen. Tweede Aanzoek der Burgerye toegeſtaan door negen vergaderde Raadsleden. 't Zelve door de Meerderheid gewraakt, en de hulp der Gedeputeerde Staaten ingeroepen. Deeze verzoeken en verwerven van zyne Hoogheid byſtand van Krygsvolk. Inhoud des Briefs van zyne Hoogheid by het verleenen van den Gewapenden Arm. Ontzetting te Utrecht op die tyding. Beklag by de Utrechtſche Vroedſchap, over het gedrag der Gedeputeerden, en voorſtellen tot weering van het Krygsvolk. Gunſtig antwoord. Vrees voor verraſſing door Krygsvolk. Men roept de hulp der Mede-vaderlanderen in. Antwoord van Dordrecht. Een voorſlag om de verleende Attaches in te trek-

XXIX. BOEK.

ken, gelukt niet. Aantekening van eenige Vroedſchapsleden tegen het gedrag der Gedeputeerden. Poogingen tot het doen uittrekken des Krygsvolks uit Amersfoort. Het gedrag der Meerderheid te Amersfoort verdeedigd. Antwoord van Friesland en Holland op het aanſchryven der Staaten van Utrecht. De Stad Utrecht verontſchuldigd zich by de Bondgenooten. Ontzettende kreet in de Gewesten over dit inrukken des Krygsvolks. Voorſtel van Schoonhoven ter Staatsvergadering van Holland. Verzoekſchriften in verſcheide Steden van Holland, wegens het Krygsvolk na Amersfoort gezonden. Onderſcheide bejegening dier Verzoekſchriften in verſchillende Steden. Het voorgevallene omtrent het Voorſtel van Schoonhoven. Deventer, Kampen en Zwolle verzetten zich tegen dit gebruik des Krygsvolks. Staatsbeſluit daar tegen in Overyſſel. Poogingen te Amersfoort aangewend om van Krygsvolk ontſlaagen te worden. Beweegenisſen aldaar tuſſchen de Burgers en Soldaaten. De Regeering te Wyk by Duurſtede van den Eed op het oude Stads Regeerings Reglement ontſlaagen. De Burgery aangemaand ten opzigte van de punten der Provinciaale Regeering. Het nieuwe Stads Regeerings Reglement bekragtigt. Een Afgevaardigde dier Stad Zitting ter Staatsvergadering geweigerd. Sterk Vertoog deswegen. Eene Bezending van Gedeputeerde Staaten na Wyk by Duurſtede beſtemd; dezelve afgeſlaagen. Wyk by Duurſtede ſluit, op het gerugt van Krygsvolk,

de

de Poorten en vaardigt Brieven af. Het nieuwe Regeerings Reglement der Stad ingevoerd. De Verandering der Regeeringsbeſtelling daar mede overeenkomſtig. Deeze door zyne Hoogheid gewraakt. 't Gedrag der Wykenaaren daar op. Hulp te vergeefsch by het Genootſchap te Utrecht gezogt. Aandrang in Holland ten voordeele van Amersfoort en Wyk by Duurſtede. In 't Sticht nam de zaak der Wykenaaren geen ſpoed. Hooggaand misnoegen der Ridderſchap tegen die van Wyk, en ſtrenge maatregels door de Meerderheid ter Staatsvergaderinge beraamd. Staatsbeſluit om die van Wyk tot het geeven eener andere Nominatie aan te maanen. Verdere bezwaaren tegen die van Wyk, en de Procureur Generaal gelast onderzoek na de Schuldigen te doen. Dit onderzoek te Wyk gewraakt. Het maaken eener andere Benoeming te Wyk afgeſlaagen. Moed der Wykenaaren in 't geen zy oordeelden hun Regtens toe te komen. Zy weigeren het doortrekken van Krygsvolk.

XXIX. BOEK.

1785.

Het Concept Reglement derRegeering te *Utrecht* in gereedheid.

Te midden van alle de woelingen zo te *Utrecht* als in het *Sticht*, in 't laatst voorgaande Boek vermeld, naderde het Tydperk, waar in men tot de groote hoofdzaak zou treeden, en beginnen te raadpleegen over het Stads Verſlag van *Utrecht*, en 't ontwerp van een Reformatoir Reglement voor het Gewest. —— Zyne Hoogheid beklaagde zich by eenen Brie-

XXIX. BOEK. 1785.

ve, over het niet toezenden van alle de ingeleeverde Burger-Bezwaaren, en drong aan op eene ſpoedige mededeeling der agtergehoudene; als buiten zulks niet in ſtaat om mede te werken tot derzelver Herſtel (*).

Aankondiging by het mededeelen van het Concept Reglement der Stads Regeering aan de Burgery te *Utrecht*.

Het Concept Reglement, wegens de Stads Regeering te *Utrecht* in gereedheid zynde, werd het aan de Burgery, op den acht en twintigſten van Zomermaand, medegedeeld, vergezeld van de volgende Aankondiging, die, uit hoofde van het geen deswegen te doen viel, hier geheel moet plaats vinden, „ Burgemeesters en Vroedſchap der Stad *Utrecht*, „ in rype overweeging genomen hebben„ de, welke meest gepaste middelen, tot „ wegneeminge van de wettige Bezwaa„ ren der Burgeren en Ingezetenen van „ deeze Stad, met betrekkinge tot Stads „ Regeeringsbeſtellinge, zouden behoo„ ren by de hand genomen te worden; „ en ten dien einde ontworpen en be„ raamd hebbende een Proviſioneel Re„ glement, waar naar de Beſtellinge dee„ zer Stads Regeeringe en de Nomina„ tien, en Verkiezingen van Raaden in „ de Vroedſchap, Burgemeesteren en „ Schepenen, zouden geſchieden, mits„ gaders een Gequalificeerd Collegie van „ Gecommitteerden uit de Burgery op„ gerigt en geintroduceerd zou wor„ den;

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 781.

„ den; om, zo ras by de Heeren Staa- XXIX.
„ ten deezer Provincie, met Afſchaffinge BOEK.
„ van het Regeerings Reglement van den ——
„ Jaare MDCLXXIV, een Nieuw Re- 1785.
„ glement van Regeering deezer Provin-
„ cie Staatswyze zal zyn vastgeſteld en
„ ingevoerd, gearreſteerd, finaal gereſol-
„ veerd, en in trein gebragt te worden,
„ hebben goedgedagt, voorſchreeven Re-
„ glement, aan deezen geannexeerd, te
„ publiceeren, en aan de goede Burgers
„ en Ingezetenen der Stad te communi-
„ ceeren, met vermaan aan een iegelyk
„ Burger en Ingezeten voornoemd, (uit-
„ gezonderd alleenlyk Vreemdelingen,
„ Dienstboden, bedeeld wordende Per-
„ ſoonen, en die aldaar geen vast ver-
„ blyf en wooning hebben, mitgaders
„ die beneden de achttien Jaaren oud
„ zyn,) omme, indien zy eenige gegron-
„ de bedenkingen op voorſz. Reglement
„ mogten hebben, dezelve zyne beden-
„ kingen, met redenen bekleed, in ge-
„ ſchrifte geſteld en ondertekend, met
„ byvoeginge van deszelfs Qualiteit,
„ Ouderdom en Woonplaats, binnen den
„ tyd van veertien dagen, naa de Pu-
„ blicatie deezes, ter Secretary van dee-
„ zer Stede Politie, verzegeld, over te
„ brengen.

„ En op dat een iegelyk volle vry-
„ heid en gelegenheid hebbe om van zy-
„ ne byzondere begrippen de Vroed-
„ ſchap te informeeren, zal in deezen
„ geene Procuratie of Qualificatie voor
„ of van iemand worden geadmitteerd.

XXIX. BOEK. 1785.

„ Ook wordt een ieder gewaarſchuwd, „ dat, al wie den geſtelden tyd van veertien dagen zal hebben laaten voorbygaan, zonder, in maniere voorſchreeven, eenige Conſideratien te hebben opgegeeven, geagt zal worden, geene Conſideratien op voorſchreeven Reglement of eenige deelen van 't zelve; maar met het hier naa volgende Proviſioneele Reglement genoegen genomen en hetzelve goedgekeurd te hebben."

Tegenverklaaring der Gecommitteerden uit de Schutteryen.

Welhaast hadden de Gecommitteerden uit de acht Schutter-compagnien eene Tegenverklaaring op deeze Aankondiging in gereedheid. Zich onvermydelyk verpligt vindende om gebruik te maaken van den hun aanbevolen last, om op de Belangen der Burgery agt te geeven, en alles uit te voeren wat de tyd of de omſtandigheden omtrent dezelve mogten vereiſchen, haalden zy op wat, zints eenige Jaaren, wanneer het Volk kennis kreeg van de Lands zaaken, van de waare geſteltenis des Vaderlands, zyne eigene waarde begon te gevoelen, de Tyranny zogt te vernietigen en aan het Vaderland de waare Gedaante van een Gemeenebest te geeven, door 't zelve, eenſtemmig met de Regeering werkende, ten dien einde gedaan was, om voor eerst de Regeering van ſlaafſche banden te ontheffen, en daar naa hunne eigene Vryheid te herſtellen. Waar op zy voortvaaren met aan te merken, dat zy, overweegende wat het gevolg

volg geweest was van alle deeze nuttige en heilzaame poogingen, ondervonden hadden, om hunne eigene woorden te gebruiken; „ Hoe de Burgers alleen „ ſcheenen veranderd te zyn van Mees„ ters, welke hun nog harder drukten, „ dan zy onder 't juk der Stadhouders „ gedrukt waren. — Hoe het Volk, naa „ dat het alles hadt aangewend om de „ Regeering te bevryden, nu het op zy„ ne eigene Regten en Vryheden aan„ kwam, alle wegen waren benomen. — „ Hoe deszelfs verzoek om geenen Regent „ te hebben, die zich tegen of niet voor „ der Burgeren Regten hadt gedeclaa„ reerd, zonder te bepaalen, wien de „ Regeering moest verkiezen, op eene „ hoonende wyze was van de hand ge„ weezen, daar het Regt van Electie „ onmiddelyk by de Burgery zelve reſi„ deert, en alleen op derzelver naam „ door de Regeering wordt uitgeoefend, „ zo als Hun Ed. Groot Agtbaaren, met „ het grootſte regt, zelve hadden geſteld „ in een Brief aan zyne Hoogheid ge„ zonden. —— Hoe, niet tegenſtaande „ dit Verzoek, tot Regent werd verkoo„ zen een Heer, die openlyk ſtreedt te„ gen het verzogte, en het ongenoegen „ der Burgerye op zich hadt. —— Hoe „ vervolgens dezelfde Burgery, door ee„ ne zo leſive Publicatie, voor het oog „ der ganſche Wereld, als Oproermaakers „ werd ten toon geſteld, en zulks om „ dat zy haare Regten hadt voorge„ ſtaan.

XXIX. BOEK. 1785.

XXIX. BOEK. 1785.

„ ſtaan. — Hoe'er een Reſolutie was ge-
„ nomen, by welke het Volk, waar by
„ de Magt van alles reſideert, werd ver-
„ boden, om met zyne Repreſentanten
„ in de Raadkamer te ſpreeken. — Hoe
„ het Verzoek, by Requeste gedaan, om
„ door de Regeering van den hoon der
„ gemelde Publicatie ontheeven te wor-
„ den, en voldoening te erlangen voor
„ de belediging, den Burgeren door ee-
„ nen YVOY aangedaan, op eene aller-
„ ſmaadlykſte wyze was verworpen. —
„ Hoe, vervolgens, de Meerderheid der
„ Vroedſchap haare Stem hadt gegee-
„ ven tot het emaneeren van eene Pu-
„ blicatie, door welke het preſenteeren
„ van ſchriftlyke Verzoeken zelfs ten
„ ſterkſten geſtremd was, waar door, der-
„ halven, de Volksſtem was geſmoord ge-
„ worden. — Hoe men nu, eindelyk,
„ daar het direct op des Volks Regten
„ aankwam, een Proviſioneel Regeerings
„ Reglement hadt beraamd, 't welk, in
„ zommige der voornaamſte Punten, re-
„ gelrecht tegen de opgegeeven Bezwaa-
„ ren der Burgery ſtreedt; waar by eè-
„ ne Publicatie was gevoegd, welke alle
„ Procuratien en Qualificatien, van de
„ hand wyst, en daar en boven hun,
„ die zich, binnen den tyd van veertien
„ dagen, naa het emaneeren van dezel-
„ ve, niet anders declareeren, als con-
„ ſenteerende in het gemelde Concept-
„ Reglement, wil aangemerkt hebben. —
„ Hoe de gehoudene Handelwyze van

„ de

„ de Meerderheid der Vroedſchap ſtreedt XXIX.
„ met den inhoud des Briefs, in Lente- BOEK.
„ maand des Jaars MDCCLXXXIV, aan ——
„ zyne Hoogheid gezonden." 1785.

Uit aanmerking van dit alles, en uit hoofde van de Qualificatie hun gegeeven, vonden zy zich verpligt zich te verzetten niet alleen tegen al 't geen dat naa den elfden van Lentemaand was beſlooten; maar voornaamlyk tegen 't geen in de Afkondiging ten geleide van het Concept-Reglement, door de Meerderheid was vastgeſteld; van naamlyk *geene Procuratien of Qualificatien te admitteeren:* vermids dit niet alleen ſtreedt tegen het Regt, dat zelfs Onderdaanen onder eene Monarchie of Despotieke Regeering toekwam; maar veel meer tegen het Regt van vrye en onafhangelyke Volken, by welken alleen de Magt van alles is te vinden. —— Desgelyks moesten zy zich verklaaren tegen de Stelling, *dat zy, die niet binnen eenen bepaalden tyd antwoordden, of hunne Bedenkingen inbragten, hoofd voor hoofd, gerekend zouden worden toe te ſtemmen.*

Vertoog der Burger-geconſtitueerden deswegen.

Niet min waren de Geconſtitueerden van twaalf honderd en vyftien Burgers, welker aantal zints door Ondertekening vermeerderd was, in de weere, om tegen deeze Afkondiging een Vertoog in te dienen; zich beroepende op de Volmagt hun gegeeven, en door de Regeering van *Utrecht* gewettigd, om de Perſoonen dier Burgeren te vertoonen en hun-

XXIX. BOEK. 1785.

hunne belangen, in het handhaaven van derzelver Burger-Privilegien en Regten waar te neemen; in welke Hoedanigheid zy reeds veele en erkende verrigtingen gedaan, en ook hunne Bedenkingen in gereedheid gebragt hadden op het Concept-Reglement om ze oogenbliklyk, of wel binnen veertien dagen, aan de Regeering over te leeveren. —— Zy konden niet bevroeden, dat hun Ed. Groot Agtb., met het wraaken van *alle Procuratien* of *Qualificatien* zouden beoogd hebben, hun in hunne Qualiteit ſtilzwygende te hebben willen ontzetten, van het hun opgedraagen en toegekende Regt; waar om zy oordeelden de vryheid te hebben om voor hunne Principaalen derzelver Bedenkingen, ten geſtelden tyde, verzegeld over te brengen.

„ Zy verzekerden, in hunne Qualiteit," op dat wy weder de eigene woorden bezigen, „ op het allerplegtigſte, dat zy, „ ten allen tyde, en in alle omſtandighe„ den, voor het oog der ganſche We„ reld, toonen zouden, zeer wel te wee„ ten, en in 't oog te blyven houden, „ hun Pligt als Burgers omtrent eene „ wettige Regeering: zodanig eene Re„ geering naamlyk, welke de Burger by „ deszelfs verkreegen en publiek erkend „ Regt bewaart en handhaaft, gelyk zul„ ke verkreegen en erkende Regten ook „ zyn voorgeſtaan en beweerd, door de „ by elk Burger en Ingezeten deezer „ Stad zeer gereſpecteerde en geërbiedig-

„ de

„ de Regenten, de Heer Oud-Burgemees- XXIX.
„ ter CYPRIAAN BERGER, de Hee- BOEK.
„ ren Raaden ADRIAAN HENDRIK ——
„ EYCK, JOHAN FREDRIK VAN 1785.
„ SENDEN, JAN PIETER DE RID-
„ DER, JAN CAREL SMISSAERT,
„ JACOB VAN HAEFTEN, PIETER
„ CAREL BURMAN DE BASSE-
„ COUR, en WILLEM VAN DAM
„ Heer van *Iſelt*, welkers van tyd tot
„ tyd zo mondeling als ſchriftlyk gegee-
„ ven Advyſen, Vota en Proteſten, klaar-
„ lyk den Burger hebben overreedt en
„ alleszins overtuigd, van hunne duure
„ verpligting, en daar uit noodzaaklyk
„ en van zelfs gebooren wordende er-
„ kentenisſe, welke zy zo leevendig ge-
„ voelden, dat zy geene zwaarigheid
„ maakten van te verklaaren, dezelve
„ hoog gereſpecteerde Regenten te eer-
„ biedigen, te gehoorzaamen, en te zul-
„ len blyven eerbiedigen en gehoorzaa-
„ men; zodanig dat zy derzelver Advy-
„ ſen, Vota en publiek gemaakte Prote-
„ ſtatien, aannaamen, zich daar by hiel-
„ den, en dezelve erkenden als voortge-
„ vloeid uit den mond en penne van
„ Repreſentanten, waardig de Liefde van
„ een Volk, dat onderſcheid weet te
„ maaken tusſchen de Regten van een
„ Volk, en die welke de wettige Re-
„ geering toekomen — waardig de Lief-
„ de van een Volk, te zeer verlicht om
„ niet te kennen en wel te kennen hun,
„ die zich, als waardige Burger-vaders,

„ elk

XXIX. BOEK. 1785.

„ elk oogenblik in den Raad gedistingu-
„ eerd hadden en nog bleeven distingu-
„ eeren! — Uit welke plegtige ten dee-
„ zen dage gedaane Verklaaring voor 't
„ oog der ganſche Wereld bleek, dat zy
„ Geconſtitueerden, even min als hunne
„ Principaalen, met *volſtrekte Democrati-*
„ *ſche Principes* bezield waren, welke
„ zy, in tegendeel, zo zeer verfoeiden
„ en abomineerden als zy met mogelyk-
„ heid eenen afkeer konden hebben van
„ alles wat na *volſtrekte Ariſtocratiſche*
„ gevoelens immer zweemen zou of ge-
„ lyken."

Zy vertrouwden dat hun Ed. Groot Agtb. hunne Bedenkingen op het ontworpen Regeerings Reglement, in de bovengemelde Qualiteit, zouden gelieven te ontvangen; dan, by onverhoopt ſtrydig begrip van hun Ed. Groot Agtb. verzogten zy des onderrigt te worden, om het ter kennisſe van hunne Principaalen te brengen; ten einde dezelve, door een anderzins berusten op Hun geen tyd mogten verliezen, om in deezen te doen 't geen zy zouden oordeelen te behooren.

Der Gecommitteerden wettigheid om een Tegenverklaaring in te leeveren in twyfel getrokken.

Om deeze Stukken, van zo ſtrydig eenen inhoud met het gevoelen van de Meerderheid der Vroedſchappe, en zo ſterke taal behelzende, en inzonderheid het eerſte, als wettig aan te neemen, hadt veel werks in, en gaf zulks aanleiding tot een openbaar tooneel van te zeldzaam een aart om niet der vergetelnisſe onttoogen te worden. —— Het eerſte

ſte Stuk werd, op den eerſten van Oogst- XXIX.
maand, in handen van Burgemeesteren BOEK.
geſteld om de *Qualificatie* der Onderte- ——
kenaaren te onderzoeken, en hoe verre 1785.
de zestien Gecommitteerden, volgens Regten, bevoegd waren, om, in naam van hunne Committenten, zodanig een Protest by de Vroedſchap in te dienen. De zestien Gecommitteerden werden op 't Stadhuis ontboden door een Deurwaarder. Een der Secretarisſen gaf hun te verſtaan, dat de Qualificatie niet in de vereischte Orde was, en dus nader bewys behoefde. Zy beweerden, dat de Qualificatie om in naam der acht Schutter-compagnien, op de belangen der Burgeren agt te geeven, en alles uit te voeren, wat de tyd en omſtandigheden omtrent dezelve vereischten, door de Sergeanten hun gegeeven was, op uitdruklyken last hunner onderhoorige Schutteren; en van zo veele Wagtvryen als zich, by voorkomende gelegenheden, by deeze Schutters vervoegd hadden. De Secretaris merkte aan, „ dat zulk eene Qualificatie niet legaal „ genoeg was," 't welk ten gevolge hadt dat Burgemeesters en Oud-burgemeesters met de Commisſie uit Gecommitteerden overeenkwamen om een *nader* en *wettiger* bewys van de Qualificatie der laatſten, *rechtſtreeks* uit den mond hunner Committenten, op den volgenden dag, te doen daar ſtellen in handen van Burgemeesteren en Oud-burgemeesteren.

In

XXVIII. BOEK. 1785.

In gevolge hier van lieten de Gecommitteerden, nog dien zelfden avond, hunne Committenten, tegen den volgenden morgen roepen op hunne Loopplaatzen. De Schuttery verſcheen 's morgens ten half negen uuren, op dezelve, ſchoon ongewapend, alleen één Compagnie vergaderde, om den toegang voor het Stadhuis niet te belemmeren, op de *Marieplaats*. Behalven de Schutters waren ook een getal Wagtvryen, tot de Wyken der Compagnien behoorende, opgekomen, als mede de zestien Gecommitteerden twee by ieder Compagnie. Men vormde acht kringen, en deedt de volgende voorſtellen. — *Voor eerst*, „ of de vergaderde Burgers, de zestien Gecommitteerden voor hunne Gecommitteerden bleeven erkennen, en wel als Gelastigden, „ om, in hun naam, op de belangen der „ Burgery agt te geeven, en alles uit „ te voeren wat de tyd en de omſtandigheden omtrent dezelve vereiſchen?" Hier op werd *Ja!* geantwoord. — Ten anderen, „ of de vergaderde Burgers „ dan ook inſtemden in het op gisteren „ ingeleeverd Protest door hunne Gecommitteerden? Men las het met luider ſtemme voor, en het antwoord was wederom *Ja!* — Eindelyk deedt men een kort en naauwkeurig verhaal van de ontmoeting, welke de Tegenverklaaring, 's voorigen daags, zo wel by de Vroedſchap, als by Burgemeesteren en Oudburgemeesteren, gehadt hadt, en de daar om-

De Schuttery vergaderd, erkent openlyk mondeling den last aan Gecommitteerden gegeeven.

omtrent gehoudene handelwyze door de Commisſie der Gecommitteerden; voorts werd aan de keuze der vergaderde Burgeren overgelaaten; „ of men eene na- „ dere Notarieele Qualificatie op de zes- „ tien Gecommitteerden wilde pasſeeren; „ dan of men de Gecommitteerden tot „ by het Stadhuis wilde vergezellen, om „ aldaar, des gerequireerd, in Perſoon, „ de reeds door hunne Sergeanten gepas- „ ſeerde Qualificatie, maar mondeling te „ bekragtigen, en al het door de Gecom- „ mitteerden verrigtte, met opzigt tot „ het bewuste Protest, volledig goed te „ keuren, en als ook door hun zelven „ gedaan te declareeren?" Van dit tweeledig voorſtel koozen de vergaderde Burgers het *laatſte*, naa voorafgaande volkomen goedkeuring van de handelwyze der Gecommitteerden daar omtrent. —— Op deeze openlyke verklaaring en keuze trokken de acht Compagnien, ieder met derzelver twee Gecommitteerden aan 't hoofd, na de *Neude*, de algemeene Verzamelplaats, en voorts na de *Ganzemarkt*, *Minnebroer- en Korte Jansſtraat*, waar men bleef, en de Onderhandelingen der Gecommitteerden met de Regeering afwagtte. XXIX. BOEK. 1785.

Burgemeesters, zich toen ten Stadhuize bevindende, vervoegde zich by hun een Commisſie uit de Gecommitteerden met betuiging „ dat zy, benevens nog „ één Perſoon uit ieder der acht Burger- „ com- Burgemeesters erkennen de Wettigheid.

XXIX. BOEK. 1785.

„ compagnien, gecommitteerd waren van „ een zeer groot getal Burgers en Inwoonders om derzelver Burgerlyke Belangen waar te neemen. —— Dat zulks „ wel niet by eene Notarieele Acte, maar „ ter goeder trouwe geſchied was; waar „ van de Burgers en Inwoonders bereid „ waren derzelver Perſoneele Verklaaring „ te doen, en, in tegenwoordigheid der „ Vroedſchap, met hunne Handtekening „ te bevestigen. —— Dat ook hunne „ Committenten in de nabyheid van het „ Stadhuis waren vergaderd, om zulks „ Perſoonlyk te verklaaren." Verzoekende verder, dat Burgemeesters de Vroedſchap buitengewoon gelieſde te vergaderen; ten einde by deezen, *Certificaat* wegens hunne Qualificatie te ontvangen. — De Burgemeesters MUSSCHENBROEK en VERBEEK toonden zich voldaan over de Wettigheid der Qualificatie van de zestien Gecommitteerden, en beloofden deswegen een gunſtig Verſlag ter Vroedſchappe te zullen inbrengen.

De Burgers eigchen Vroedſchapsvergadering.

De verzamelde Burgers, hier van verwittigd, begeerden, „ dat het beloofde „ Verſlag, in eene daar toe expres en „ extraordinair belegde Vroedſchaps-vergadering, nog ten zelfden Voormiddage, zou worden ingebragt; ten einde „ der vergaderde Burgery het genoegen „ te verſchaffen, om ook, van den kant „ der Vroedſchappe, by Extract van eene „ Reſolutie te mogen worden geinformeerd

„ meerd, dat dezelve over de Wettigheid XXIX.
„ der Qualificatie van de zestien Gecom- BOEK.
„ mitteerden ten vollen voldaan was."

De twee Burgemeesters betuigden in 1785.
dit Verzoek niet te kunnen treeden, ge- Dringen
merkt zy ter Vergadering van Gedepu- dit ten
teerden moesten weezen, en één hunner sterkſten
daar en boven 's middags uit de Stad aan.
moest. —— De Burgers, geenzins ge-
noegen neemende in die weigering, en
ten uiterſten geſteld op het afdoen van
een Punt, waar toe zy zich op zulk eene
onderſcheidende wyze verledigd hadden,
gaven de Bezending last om zich ter Bur-
gemeesters kamer te begeeven, en by her-
haaling aan te houden op de buitenge-
woone Vergadering der Vroedſchap, met
byvoeging, „ om, uit naam der vergader-
„ de Burgeren, de twee Burgemeesters
„ van hunne Raadsplaatzen vervallen te
„ verklaaren, zo wanneer zy weigerig
„ bleeven om aan dit verzoek te voldoen."

Burgemeesters zagen geen ontleggen De Vroed-
aan dien dringenden eisch, en deeden ſchap er-
de Vroedſchap op den middag vergade- kent de
ren. Deeze beſloot de Qualificatie der wettig-
zestien Gecommitteerden voor wettig te heid der
verklaaren. Zittens de Vergadering ga- Qualifica-
ven zy des kennis door den Secretaris, tie, en
aan de Deputatie; die, daar op, uit naam neemt de
en uitdruklyken last van hunne Principaa- Tegenver-
len, door deezen de Vroedſchap liet aan- klaaring
zeggen, „ dat de vergaderde Burgers, aan.
„ nog daar boven, inſteerden om te mo-
„ gen weeten wat de Diſpoſitie van de

XXIX. BOEK. 1785.

„ Vroedſchap was omtrent het op giste-
„ ren ingeleeverd Protest;" als wanneer —
op Rapport van Heeren Burgemeesteren,
en op derzelver Advys, dat de Vroed-
ſchap de *Comparitie* der bovengemelde
Burgeren en Inwoonderen, zou kunnen
houden voor eene plegtige Erkentenis
van dezelven, aangaande de *Commisſie* en
Qualificatie van zestien Gecommitteerden
uit de acht Burger-compagnien, te meer,
daar reeds verſcheide maalen Requesten
op derzelver Naam waren ingediend en
aangenomen — daar mede overeenkomſtig
beſlooten werd „ om, de Ondertekenaa-
„ ren van het Protest te erkennen als
„ Gecommitteerden van een aantal Bur-
„ geren uit de acht Compagnien, en 't
„ zelve in de Vroedſchaps Aantekenin-
„ gen te zullen voegen." Eene Verklaa-
ring van dit Beſluit, door een der Secre-
tarisſen ondertekend, werd den Gecom-
mitteerden ter hand geſteld.

De gehaa-te Afkon-diging in-getrok-ken.

De Oud-burgemeester BERGER deedt een voorſlag, of men niet, ten genoegen der Burgerye, zou kunnen goedvinden de Afkondiging zo zeer gewraakt door Burger-gecommitteerden en Geconſtitueer-den in te trekken. —— Men raadpleeg-de deswegen, en ſtelde het beſluit uit tot 's anderen daags. 't Welk was, de Afkon-diging, den een en twintigſten van July vastgeſteld en den acht en twintigſten dier Maand bekend gemaakt; dewyl dezelve by de Burgeren en Ingezetenen met dat genoegen en welgevallen ni et was ont-

van-

vangen als de Vroedſchap verwagt hadt, en dezelve ook aan het goede oogmerk der Vroedſchap niet ſcheen te zullen voldoen, in te trekken, en buiten kragt te ſtellen (*).

Vergeefſche komst van Vaderlandſche Regenten uit de *Amſterdamſche* Vergadering.

Wanneer de zee der oneenigheid tusſchen Regenten en Burgers zo hoog ging, en ſchipbreuk dreigde aan het werk der Herſtelling, vaardigde de Vergadering van Vaderlandſche Regenten te *Amſterdam* (†) zes Heeren af, met naame Jonkheer VAN NYVENHEIM, uit *Gelderland*; de Heer PALUDANUS, Burgemeester te *Alkmaar*; M. TEMMINCK, Raad in de Vroedſchap te *Amſterdam*; den Penſionaris LAMBRECHTSEN uit *Zeeland*, Jonkheer VAN HARINGSMA uit *Friesland*, en den Secretaris DUMBAR van *Deventer*. Zy ſpraaken met de Hoofden der wederzydſche Partyen. Dan hoe zeer men wenschte, dat zy, door hunnen invloed, de wydgaapende verwydering tusſchen de Regeering en de Burgers zouden heelen, vertrokken zy, naa drie dagen vertoevens, zonder blyk dat zy iets hadden kunnen uitwerken, 't welk ſtrek-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1069. 1077—1097. Het *Haagſche* Dagblad gaf van het toen voorgevallene een zo ſchamper en met onwaarheden opgevuld berigt, dat de Uitgeever genoodzaakt wierd alle de onwaarheden en hoonende uitdrukkingen, omtrent de Geconſtitueerden en Gecommitteerden te herroepen. *Ald.* bl. 1111. en 1130.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 182.

XXIX. BOEK.

1785.

ſtrekte om, op den duur, eene hoogſtnoodige Eenſtemmigheid te bevorderen (*).

De Burgery op nieuw opgeroepen, wegens het Concept Regeerings Reglement.

Te midden van Herfstmaand werden *Utrechts* Burgers, by eene andere Afkondiging, van de bezwaarende Byvoegzelen ontheeven, opgeroepen, om ieder zyne Bedenkingen, 't zy afzonderlyk, of gevoegd met anderen, op het ter leezing voorgelegde Concept-Reglement, binnen veertien dagen, ſchriftlyk, en ondertekend, in te leeveren. Dit Regeerings Ontwerp ſtelde eenen aanblyvenden Raad vast, als mede dat 'er een Collegie van Gecommitteerden of Gemeenslieden uit de Burgery zou worden ingevoerd.

Vyf Punten aan de Vroedſchap opgegeeven.

Dan niet lang naa deeze Oproeping ontving de Vroedſchap een Geſchrift van Geconſtitueerden en Gecommitteerden, Vyf Punten behelzende, welker afdoening zy vorderden, binnen den tyd der voorlegging des Ontwerps, of vóór het afloopen dier maand. — *Voor eerst*, dat alle de Raadsleden, uitgenomen de Heeren LOTEN, WIELING en YVOY, geliefden te verklaaren, of zy gehegen waren om, volgens de by voorraad gemaakte ſchikkingen, met de Burgery een altydblyvenden Raad in te voeren; terwyl zy, die deeze verklaaring niet deeden, zouden gehouden worden, vóór de volduuring in hun Ampt bedankt te hebben

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1127. *Post van den Neder-Rhyn* VII. D. bl. 406.

ben. — *Ten tweeden*, dat de Heer LOTEN door de Vroedſchap zou worden overgehaald om zyn Raadsplaats neder te leggen. — *Ten derden*, dat de Geſchillen met de Heeren WIELING en YVOY zouden worden opgeruimd, tot genoegen der Burgerye; of, indien zulks niet gebeurde, zouden die Heeren niet begreepen worden onder het getal der geenen, met welken de Burgery het invoeren van een aanblyvenden Raad wilden aangaan. — *Ten vierden*, dat alle Misnoegens, ontſtaan wegens het voorgevallene op den elfden van Lentemaand, vóór het daadlyk toetreeden tot het daarſtellen des altoosduurenden Raads, zouden worden weggenomen, zodanig dat een wederzydsch vertrouwen, tot genoegen van den Raad en de Burgery, herſteld wierd. — *Ten vyfden*, dat de Raad op dit alles mogt raadpleegen, en als nu nog geen voortgang maaken met de Benoemingen tot Burgemeesters en Schepenen. XXIX. BOEK. 1785.

Om met de Heeren, hier uitgenonſterd, te ſpreeken, werden Raadsleden benoemd, en tot het behandelen van het eerſte Punt beſchreef men eene buitengewoone Vroedſchaps vergadering, op welke zy allen verſcheenen, uitgenomen de Heer YVOY, die egter zyn Stem ſchriftlyk inbragt. Eene wel te wagtene oneenpaarigheid vertoonde zich. Eenigen wilden by het Reglement van MDCLXXIV bly-

't Voorgevallene hier over in de Vroedſchap.

XXIX. BOEK. 1785.

blyven. Anderen bragten in over het Reglement tot nog niet verder dan voorloopig geraadpleegd te hebben, en gereed te zyn om 't zelve met de Burgery in te gaan, indien zy vooraf *Staatswyze* van het Reglement des Jaars MDCLXXIV zouden ontslaagen zyn, en het Nieuwe met Medewerking des Stadhouders wierd ingevoerd. Weinigen gaven hunne gereedheid te kennen om het met de Burgery te aanvaarden. De overigen oordeelden zich ongehouden hun gevoelen te zeggen. Het besluit der Meerderheid was, dat in het Verzoek der Gecommitteerden en Geconstitueerden niet kon getreeden worden. Terwyl de Heeren WIELING en YVOY ieder eene afzonderlyke verklaaring aanboden tot het opruimen der bezwaaren van de Burgerye tegen hun ingebragt.

Meer ingangs vondt het vierde voorgestelde Punt. Schoon de raadslagen verre van eenstemmig waren, viel het Besluit der Meerderheid, tot het inleeveren eener schriftlyke Verklaaring van wegen de Vroedschap tot het in vergetelnis stellen, van alles wat op den elfden van Lentemaand, en naa dien berugten dag, aanleiding tot wederzydsch Misnoegen mogt gegeeven hebben; als mede van de bereidwilligheid der Vroedschap om dit niet te gedenken, en ter Staatsvergadering te bewerken, het opheffen der begonne Regtsvorderingen, daar uit gesprooten.

Wan-

Wanneer de tyd der voorlegginge des Ontwerps van een Reglement verſtreeken was, vergaderde de Vroedſchap tot het onderzoek van de ſchriftlyke Bedenkingen der Burgerye, die voorts in handen der Tien Gelastigden, tot nader onderzoek, werden overgegeeven. Te midden van de zeer verſchillende Gevoelens der Vroedſchapsleden liep byzonder in 't oog het ſchriftlyk ingebragt gevoelen van den Rentmeester BURMAN, en diens jongſten Zoon, niet zo zeer den Inhoud, dan wel de wyze der Invoering van dit Reglement, betreffende. Zy oordeelden, „ dat dit Reglement niet zonder Mede„ werking des Stadhouders kon vastge„ ſteld, of in trein gebragt worden."

XXIX. BOEK. 1785.

Niets bleek Geconſtitueerden en Gecommitteerden huns oordeels, duidlyker dan dat, door alle die tusſchenkomende voorvallen, de groote zaak, de Invoering van het Regeerings Reglement, op de lange baan geſchoven wierd; weshalven zy beſlooten de Vroedſchap te verzoeken tot het ſpoedig beleggen eener Vergaderinge van Gedeputeerde Staaten, om eene buitengewoone Staatsvergadering te beſchryven op een Punt van de uiterſte aangelegenheid voor de Stad en de Burgerye. Geen der Leden van de Ridderſchap verſcheen op twee belegde Vergaderingen van Gedeputeerde Staaten, en kon 'er dus niets beſlooten worden, daar de tegenwoordig zynde Geëligeerden zich ongeneigd toonden om aan het voorſtel der Stad te voldoen.

De *Utrechtſche* Vroedſchap beſchryft eene Staatsvergadering.

XXIX. BOEK. 1785.

Burgemeesters van *Utrecht* gaven des kennis aan de Vroedschap, welker Meerderheid te raade werd, om, van wegen de Stad, als zynde het derde Lid van Staat, eene buitengewoone Staatsvergadering te beleggen, en door een der Secretarissen de noodige Brieven ter byeenroeping te doen opstellen.

Wat op dezelve voorviel.

De Staaten kwamen, diensvolgens, buitengewoon byeen, en hoorden het Verzoek, „ dat hun Ed. Mogenden de Le„ den der Stadsregeering gelieften te „ ontslaan van derzelver Eed op zodani„ ge Stads Domestike Points, als begree„ pen waren in het Regeerings Regle„ ment van den Jaare MDCLXXIV; en „ dat inmiddels de Surceance der jaar„ lykschе Regeeringsverandering mogt vol„ duuren, tot tyd en wyle dat omtrent het „ bovenstaande Schikking zou gemaakt „ weezen." —— Naa dat de Geëligeerden en de Ridderschap, op één Lid na, de tegenwoordige Vergadering, op eene zo onvoorbeeldige wyze, zamengeroepen, voor nietig verklaard hadden; waar tegen de Meerderheid der Stads Afgevaardigden zich verzette, betuigde het eerste Lid, vervolgens, geene Geconstitueerden of Gecommitteerden te kennen, waarom zy het Adres, onbeantwoord wilden te rug gegeeven hebben. Doch, toen de Stads Afgevaardigden inbragten, hoe dit Collegie door de Vroedschap was erkend, nam men het ingeleeverde in overweeging; maar weezen de beide Voorstem-

men-

mende Leden het daar in gedane Verzoek van de hand: dit deeden ook de Stads Afgevaardigden voor zo veel de Surcheance betrof, terwyl zy het Punt den Eed raakende overnamen. —— De Burger-compagnien waren ongewapend op derzelver Loopplaatzen beſcheiden, om den uitſlag deezer zaake te verneemen. XXIX. BOEK. —— 1785.

De gewoone dag der Regeeringsverandering was intuſſchen gekomen. Zyne Hoogheid hadt, uit de overgezondene Naamlysten Burgemeesters en Schepenen verkoozen; alle Raaden waren aangebleeven, en eene opengevallene plaats, door zyne Hoogheid, met den Heer J. F. Ode aangevuld. De Hoofd-officier, omtrent wiens aanblyven voor de drie eerst volgende Jaaren, tot welken tyd zyne Commiſſie door den Stadhouder verlengd was, in de Vroedſchap niet weinig te doen viel, doch 't geen eindelyk doorging, hadt last om de aanblyvende Raaden, naar gewoonte, op nieuw, in den Eed te neemen. Zwaarigheden over het in den Eed neemen der op nieuw verkoozen Regenten.

Eenigen maakten geene zwaarigheid den gewoonen Eed af te leggen; zommigen weigerden dien voluit; anderen boodden zich daar toe aan, met bygevoegde uitleggingen hunner begrippen omtrent eene uitdrukking in den Stads Eed voorkomende, met betrekking tot het Regeerings Reglement des Gewests van den Jaare MDCLXXIV; als mede met een volſtrekt beding van, door deezen Eed, niet

XXIX. BOEK. 1785.

niet buiten ſtaat geſteld te worden om te kunnen medewerken tot het veranderen en verbeteren van het Reglement op de Stads Regeering. De Hoofd-officier kon noode bewilligen tot het aanneemen deezer bygevoegde Verklaaringen: dan, naa lang raadpleegens, vondt men goed, dat eenigen den ouden gewoonen Eed, anderen die met de voorgeſtelde uitzonderingen en bepaalingen zouden doen.

Nieuw Geſchil over de aangeſtelde Raaden, en de ſchikking door zyne Hoogheid daar in gemaakt.

Naauwlyks was deeze moeilykheid uit den weg geruimd, of 'er reezen nieuwe zwaarigheden, uit een Brief van zyne Hoogheid, tot aanvulling van vier Raadsplaatzen, opengevallen door het tusſchentyds overlyden van den Heere VAN VUILCOOP, en door den afſtand der Heeren VOET VAN WINSSEN, BURMAN DE LA BASSECOUR en VAN DAM van *Iſelt*; ODÉ, voor de eerſte maal tot Raad aangeſteld, was daarenboven in rang geplaatst voor de drie geweezene en op nieuw benoemde Raaden. Niet tegenſtaande de Heeren EYCK, VAN SENDEN, DE RIDDER, SMISSAERT en VAN HAEFTEN, die zich ook tegen de toelaating des Hoofd-officiers hadden aangekant, het Regt der Burgeren beweerden om over de opengevalle Raadsplaats te beſchikken (*), en het voorſtel van anderen, om den Stadhouder vooraf ken-

(*) Men vindt hunne Tegenverklaaring in den *Poſt van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 740.

kennis te geeven aangaande de uitgedrukte begeerte der Burgery, beſloot eene groote Meerderheid om des Stadhouders Regt tot het aanvullen dier Raadsplaatzen te erkennen. Hevig liep deeze twist. De zwaarigheid wegens den toegeweezen rang aan den Heer ODÉ, werd weggenomen, door dien hy 'er gewillig, tot genoegen van de groote Meerderheid des Raads, van afzag. Hy werd beëedigd zonder eenige aanmerking op het Reglement des Jaars MDCLXXIV te maaken; de drie andere Heeren, lagen den Eed af onder ſoortgelyke bepaalingen als aan anderen vergund waren. XXIX. BOEK. 1785.

Sterk Vertoog ter Vroedſchap ingeleeverd tegen de zodanigen, die den Eed zonder uitzondering deeden.

Hoe weinig een handel, zo ſtrydig met de denkwyze en den wensch der Geconſtitueerden en Gecommitteerden, deezen ſmaakte, wees een ter Vroedſchaps Vergaderinge ingediend ſterk geſteld Stuk uit; waar in zy, naa het Reglement van den Jaare MDCLXXIV met zwarte verwen te hebben afgemaald, te kennen geeven de verwagting der Burgery, „ dat zy „ zich in geen van haare Regenten zou „ bedroogen zien; maar dat zy allen, wel „ begrypende, de onwettigheid, onbe„ ſtaanbaarheid, ſchandlykheid, en het „ drukkende van dat Reglement, ook „ geene zwaarigheid zouden maaken om „ zich van de Vernieuwing van den Eed „ op 't zelve te verſchoonen." In deeze verwagting vonden zy zich te leurgeſteld: dewyl, zo niet *vyftien*, ten minſten

XXIX. BOEK. 1785.

ſten *twaalf* Leden, zonder eenige uitzondering of bepaaling, daar op den Eed hadden afgelegd: en dus, om der Stelleren eigene woorden te gebruiken „ geene zwaarigheid gemaakt, onder de aanroeping van GODS heiligen Naam, 'er „ openlyk voor uit te komen, om by „ de Burgery te willen gehouden worden, als ſchadelyk voor de Stad, en „ Voorſtanders van eene drukkende Regeeringsvorme, welke te eenemaale contrarieert, en in zo veele opzigten ſtrydig is met de Privilegien, Handvesten en Genegtigheden in deezen Lande; waarom zy den Afleggeren van „ dien Eed, onttrokken allen vertrouwen, en zich ontſlaagen hielden en ontdeeden van alle gehoudenheid en verpligting, welke zy, in tegendeel, volgens hun bezwooren Eed, gaarne zouden toebrengen alleen aan die Regenten, welke met de daad betoonden de „ Voorregten en Privilegien deezer Stad „ en Burgery voor te ſtaan." Zy voegden 'er nevens, „ zo als wy ook by „ deezen tegen alle die Regenten expreſſelyk proteſteeren, van eenen door hun „ voor Stad en Burgery gedaanen ſchandelyken en drukkenden Eed. Om in tyd „ en wylen op hun te verhaalen al het „ ſchadelyke en drukkende, mitsgaders „ alle verdere gevolgen, waar in de Burgery, door hun, met het voorſtaan van „ dat Reglement, eenigzins is gebragt „ ge-

„ geworden; alzo zy aan het verrigtte XXIX.
„ van die Regenten, om gemelde rede- BOEK.
„ nen, geene erkenninge, hoe ook, kun- ——
„ nen of mogen toedraagen. Declaree- 1785.
„ rende, onder gelyk protest als voo-
„ ren, voor GOD, het Bondgenootſchap,
„ en de geheele Wereld, onſchuldig te
„ willen zyn aan alle onaangenaame ge-
„ volgen, welke uit het gedrag der voorz.
„ Regenten mogten ontſtaan." —— Zy wraakten, op grond van hun voorheen gedane verzoeken, het medewerken van de Meerderheid des Raads in de aanſtelling van den Heer ODÉ, zonder zorg te draagen dat ook ten deezen aanziene aan de zyde van hun Ed. Gr. Agtbaaren, het Regt der Stad en Burgery in zyn geheel bleeve, daar die Heer, ten duidlyken betooge van zyn oogmerk, by zyne inhuldiging, den Eed, zonder eenige bepaaling hadt afgelegd; voorts betuigende dien Heer als hunnen Regent niet te kunnen aanneemen, of denzelven op eenigerhande wyze, hoe ook, te kunnen erkennen. —— Ook wilden zy, onverkort en in hun geheel blyven ten opzigte van de al of niet erkenninge der nieuwe Commiſſie van den den Heer Hoofd-officier. —— Onder de benoemden tot het bekleeden eener Schepensplaatze bevondt zich de Oud-burgemeester BERGER, dan, deeze voor die post bedankt hebbende, vondt zyne Hoogheid goed, kort daar naa, den jongstverkoozen Raad ODÉ, tegen wien wy een gedeelte der Burgery zich zo hef-

XXIX. BOEK.

heftig hoorden verklaaren, met die Waardigheid te vereeren (*).

1785.

Reeds in Oogstmaand hadt de Stadhouder een Brief afgevaardigd aan Staaten van *Utrecht*, behelzende een voordragt, hoe hy de geſchapenheid der zaaken inzag, en een aanbod om mede te werken tot herſtel der ruste. Als een geſchikt middel ten dien einde, ſloeg hy voor, het zenden van eenige Leden uit de Vergadering na *'s Gravenhaage*, om met hem, ter meerder beſpoediging, in Onderhandelinge te treeden.

Voorſlag van zyne Hoogheid om over de zaaken van *Utrecht* in *'s Haage* eene Vergadering te houden.

Veel vonden Geconſtitueerden en Gecommitteerden van de Stad *Utrecht* op deezen Brief in te brengen, zo wat het Tafereel van den toeſtand des Gewests als wat het voorgeſlaage Middel betrof. Terwyl de Edelen ter Staatsvergadering een voorſtel deeden om eene Bezending van negen Heeren na *'s Gravenhaage* afte vaardigen. —— Een middenweg zogt de Regeering van *Utrecht* in te ſlaan. Zy wilden negen Heeren tot Onderhandeling met zyne Hoogheid over het Concept-Reglement Reformatoir benoemd; maar tevens, vooraf, bepaald hebben, dat dezelve zich niet zou uitſtrekken tot der Stad en Steden domeſtike zaaken, als onder andere het geeven van aandeel aan de Burgeryen, in de Benoemingen van nieu-

Geconſtitueerden en Gecommitteerden hier tegen.

Voorſtel der Edelen. Middenweg door de Stad *Utrecht* voorgeſlaagen.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1341—1345. 1442—1464. 1509. en 1510.

nieuw te verkiezene Raaden, van Burgemeesteren en Schepenen; het bepaalen der hoedanigheden van tot Raaden geſchikte Perſoonen, en andere Punten, die men als geheel huishoudelyk hadt te beſchouwen, by de Vroedſchap als zodanig aangemerkt waren, en volgens de toeſtemming van de Staats-commisſie zelve aan de Magiſtraaten der Steden moesten overgelaaten worden, om ze met de Burgeryen te vereffenen. —— Gaarne zouden zy zien dat die Onderhandelingen in *Utrecht*, of immers in het *Sticht*, en niet in *'s Gravenhaage*, gehouden wierden: dewyl zulks met den aart der zaake en de agtbaarheid van den Staat best overeenkwam, gemaklykst en minst kostbaar was: doch, ſtonden de Voorſtemmende Leden vollſtrekt op *'s Gravenhaage* de Regeering van *Utrecht*, zou, ten betoon van toegeevenheid, en ter beſpoediging, kunnen bewilligen, mits 'er een voeglyken tyd, met algemeene toeſtemming der Leden, bepaald wierd, tot Afdoening, en het inbrengen van Verſlag (*). XXIX. BOEK. —— 1785.

De Heer LIBEHERR, dien wy met zo veel drifts, tot den kring van een *vergeeten Burger* zagen wederkeeren (†), trad op nieuw te voorſchyn, als Spreeker van de Societeit de *Eendragt*, en leeverde aan de Geconſtitueerden en Gecom- LIBEHERR vordert rekenſchap van Geconſtituerden en Gecommitteerden.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1161. 1332. 1614.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 386.

XXIX. BOEK. 1785.

committeerden een Adres over, om hun; met tydsbepaaling, een beslisfend antwoord af te vraagen, wegens hunne verrigtingen by den Raad, met betrekking tot den Brief van zyne Hoogheid en de Bezending na *'s Gravenhaage*. Zy gaven 't zelve, schoon met duidlyke blyken van hunne gevoeligheid over de wyze waar op dit antwoord hun was afgevergd (*).

Bewilliging der Vroedschap in de voorgeslaagene Onderhandeling, door Gecommitteerden en Geconstituerden tegengegaan.

Het stuk der Bezending na *'s Gravenhaage* bleef hangen, zo ter Staatsvergaderinge, als in den Raad der Stad *Utrecht*: dewyl men het des niet volkomen ééns kon worden, tot in Wintermaand de **Meerderheid** der Vroedschap besloot, ter bewilliging in den Voorslag der Ridderschap, en dit ter Staatsvergaderinge inbragt. —— De Geconstituëerden en Gecommitteerden, gaven, kort daar op, een Adres over aan de Vroedschap, de voorheen gemaakte zwaarigheden nader aandringende, met verzoek, dat, by eene openbaare Afkondiging of op eene andere voegzaame wyze, aan de ganssche Burgery, het jongst genomen Besluit mogt worden bekend gemaakt. — Veertien dagen dit **Adres voor te leggen** was het Raadsbesluit. Het mishaagde grootlyks aan de Inleeveraaren, die aan hunne Magtigers opening deeden, zo van hunne genomene maatregelen, ten einde de punten van de huishoudelyke Regeering der Stad niet on-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1675-1684.

onderhevig gemaakt mogten worden aan de voorgeſlaagene Onderhandeling met den Stadhouder, als van derzelver uitſlag: welk berigt zy gedrukt aan de Burger-compagnien zonden; zich beklaagende over de behandeling van hun Adres, en de tydsbepaaling ter voorlegging tot daags vóór de Vergadering der Staaten: waar door het hun niet hadt mogen gebeuren, om, ter gerustſtellinge van de Burgery, eenig het allerminſte gunſtig, veel min zeker, Antwoord, te mogen bekomen; maar in tegendeel, tot het uiterſte tydſtip, in 't onzekere gelaaten wierden. XXIX. BOEK. 1785.

Oproeping der Burgerye tot het aanhooren van een Adres.

Het gemelde Beſluit, en het zammelen van den Raad, ondanks de welbekende gisting der gemoederen, deedt een too neel van misnoegen openſchuiven niet ongelyk aan 't geen in Oogstmaand vertoond was (*), en, om de gewigtige gevolgen, een eenigzins breeder verſlag verdient. — 's Avonds, den achttienden van Wintermaand, werden de Burgers verzogt zich den volgenden dag ten acht uuren op hunne Loopplaatzen te vervoegen. Ten getale van omtrent vyf duizend byeengekomen zynde, werd by elke Compagnie afzonderlyk een Adres aan de Vroedſchap voorgeleezen, bevattende dit tweeledig Verzoek. —— *Voor eerst*, om, op dien eigen dag, te voldoen aan de begeerde nadere Verklaaring van het Be-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 855.

XXIX. BOEK. 1785.

Beſluit der Vroedſchap, met betrekking tot de bewilligde Onderhandeling in *'s Gravenhaage.* —— *Ten anderen*, dat het tuſſchen den Raad en de Burgery nu reeds vereffend Reglement, wegens de byzondere Regeeringsbeſtelling der Stad, op heden, mogt vastgeſteld, afgekondigd, en, binnen den tyd van drie maanden, daadlyk beëedigd en in train gebragt worden. — Zy gaven eene vlotte toeſtemming en vervoegden zich na de algemeene Verzamelplaats de *Neude.* Vervolgens gingen zy weder uit een, en in vier Benden vatten zy post, in de nabyheid van het Stadhuis, om in dien ſtand te verneemen wat de Raadſlag en 't Beſluit was der Vroedſchap, die vergaderd zynde, eene Bezending van Geconſtitüeerden en Gecommitteerden, vergezeld van vier buitengewoone Afgevaardigden uit elke Compagnie, en dus twee en dertig ſterk, ontving, met het Adres en de Vraage om een ſpoedig Antwoord.

Niet voldoenend Antwoord der Vroedſchappe.

Dit draalde, en toen het kwam was het geenzins naar genoegen. Wel gaf de Vroedſchap te verſtaan, dat zy bleeven by het vastgeſtelde, omtrent het aandeel der Burgerye in de Benoemingen tot Raaden en Burgemeesteren; en niet twyfelden of de Voorſtemmende Leden van Staat zouden zeer verre zyn van eenigen inbreuk te willen maaken op de Regten van Stad en Steden, ten aanziene van derzelver Magiſtraatsbeſtellingen, zo verre die louter huishoudelyk en ook in het Rege-

geerings Reglement van 't Jaar MDCLXXIV niet begreepen waren; en zo dit onverhoopt mogt plaats hebben, zou de Vroedſchap nimmer deeze Punten aan het oordeel der Voorſtemmende Leden onderwerpen. — Doch wanneer 'er werd aangedrongen op Berigt ten aanziene van het op heden ingediende tweeledig verzoek, was de Vroedſchap van oordeel, „ dat „ zy zich niet kon ontſlaan van den Eed „ op 't Regeerings Reglement van den „ Jaare MDCLXXIV met relatie tot het „ point van 't beſtel der Regeeringe der „ Stad gedaan, en uit dien hoofde, op „ de zaak, by Requeste vermeld, geene „ Favorable Diſpoſitie neemen kon."

XXIX. BOEK. 1785.

Vetre van voldoende aan den wensch en het oogmerk der Burgerye was dit Raadsbeſluit. Dezelve bleef vergaderd, onder betuiging van niet te zullen ſcheiden vóór dat de zaak, tot haar genoegen, was afgedaan. Om dit te bewerken, verzogten Afgevaardigden Burgemeesteren dien dag, den Raad, andermaal zamen te roepen, om der Burgerye gelegenheid te geeven tot nader voordraagen en aandringen van haar verzoek, en 'er eene gunſtige toeſtemming op te ontvangen. —— Van deeze op nieuw belegde Vroedſchapsvergadering bleeven verſcheide Leden afweezig. Welke onvoltaligheid oorzaak was, dat de opgekoomenen zwaarigheid maakten, een beſlisſend Beſluit te neemen in eene zaak van die aangelegenheid, en te

Aandrang op eene nadere belegging der Vroedſchappe.

XXIX. BOEK. 1785.

raade wierden het tot eene buitengewoone Vergadering 's anderen daags uit te ſtellen. Geconſtitueerden en Gecommitteerden betuigden daar in niet te kunnen berusten; maar verzogten dat de afweezige Leden nog dien zelfden avond mogten byeengeroepen worden, met aanbod van hier toe te willen medewerken. Dit werd onmogelyk gekeurd; en verzogt de vergaderde Vroedſchap, dat Geconſtitueerden en Gecommitteerden hier van, als mede van de Vergadering op morgen, aan de Burgery zou kennis geeven. —— Zy, weetende hoe zeer de Burgery op afdoen der zaake geſteld was, begeerden hier van verſchoond te worden, en dat de Vroedſchap zelve uit haar midden Lieden zou benoemen, om dit onaangenaam nieuws der wagtende Burgery te boodſchappen. De Heeren EYCK, DE RIDDER, SMISSAERT, en VAN HAEFTEN, tot het doen dier bekendmaakinge benoemd, hadden veel moeite om de Burgery tot na huis gaan te beweegen; en geſchiedde zulks niet dan op uitdruklyke en plegtige Verzekering der afgevaardigde Raaden, dat het onderwerp niet alleen hervat, maar geheel en volkomen zou afgedaan worden (*).

De *Utrechtſche* Burgery van Op-

Op deeze verzekering ging de Burgery 's avonds ten acht uuren uit elkander. Volle twaalf uuren hadt dezelve, by geen zeer

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1691—1710.

zeer gunſtig weêr, in de open lugt, door- XXIX.
gebragt; de lange donkere avond werd, BOEK.
op de Vergaderplaatzen, door een aantal ——
flambouwen verlicht. Dat het gerekt ge- 1785.
duld van zommigen tot morrend onge- roerige
noegen overſloeg, 't geen zich in onge- beweegin
paste of hoonende woorden uitte; dat gen be-
anderen door gramſchap de vergaderde ſchuldigd.
menigte tragtten aan te zetten tot onbe-
raadene ſtappen, en dat, in zo veele uu-
ren wagtens, onder eene vermengde hoop,
die te leurſtelling vreesde, niet alles even
gepast toeging, kan niemand bevreemden,
en wordt zulks niet gelochend door de
Voorſtanders van de zaak der Burger-
partye; ſchoon zy wel zeer ontkennen,
dat die ongeregeldheden tot die uiterſtens
voortſloegen, als een en ander Dagpa-
pier vermeldde. De Burgemeester Lo-
TEN wordt gezegd dien avond, daadlyke
belediging ondergaan, en by dezelve een
ſtuk van zyn mantel verlooren te heb-
ben; hoewel anderen het in 't onzekere
laaten of dit ſcheuren zyns mantels, by
ongeluk, dan met moedwil, geſchied zy.
Deeze niet wel ontwykbaare ongeregeld-
heden werden door alle braaven gewraakt;
en het deedt hun leed dat zulks ſtoffe en
aanleiding gaf om de *Utrechtſche* Burge-
ry, als een zamengeſchoolde hoop op-
roerig Graauw af te ſchilderen (*).

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1705. 1711. *Post van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 850. 868.

XXIX. BOEK. 1785.

De Vroedſchap, naar belofte, 's anderen daags vergaderd, was twee en dertig Leden ſterk. De Burgery verzamelde op dezelfde plaatzen niet verre van het Stadhuis. Drie uuren verliepen 'er eer een Deurwaarder, uit naam van den Raad, aan de Vergaderde Burger-commisſie mondeling boodſchapte, dat het Beſluit, by openbaare Afkondiging, aan de Gemeente zou worden bekend gemaakt. 't Zelve liep op deezen zin, „ dat hun Ed. „ Agtb. zich onbevoegd agtende zichzelven uit den Eed te ontſlaan, derzelver pogingen zouden aanwenden, om, „ in eene buitengewoone Vergadering „ van Staaten der Provincie, Staatswyze „ te worden ontſlaagen van den Eed op „ het Regeerings Reglement van den „ Jaare MDCLXXIV, voor zo verre de „ Stedelyke Poincten daar in vervat waren; ten einde daar door te worden in „ ſtaat geſteld, om het proviſioneel beraamd Reglement op de Stads Regeeringsbeſtelling daadlyk met de Burgery „ in te voeren; en dat de Vroedſchap „ wyders, indien onverhoopt dit ontſlagter Staatsvergadering niet kon verworven worden, en de gewenſchte verandering in het Provinciaal Reglement, „ binnen den tyd van de eerſtkomende „ vier maanden, niet mogt te wege gebragt zyn, naa verloop van dien tyd, „ by aanhoudenheid, alles zou blyven in „ 't werk ſtellen, om, zo veel eenigzins „ met de gronden van billykheid en regt-

„ vaar-

Hervatte Zamenkomst der Utrechtſche Burgery. Beſluit der Vroedſchappe.

„ waardigheid beſtaanbaar was, aan het „ verklaard verlangen der Burgeren en „ Inwoonderen te voldoen."

XXIX. BOEK.

De Heeren Raaden, die by de Afkondiging tegenwoordig geweest waren, gaven dit verſlag, dat de voor het Stadhuis in een verbaazend aantal vergaderde menigte, met gebaarden en woorden, hadt te kennen gegeeven in het bekend gemaakt Beſluit der Vroedſchap geen genoegen te neemen; teffens hadden zy uit verſcheide Leden van den Raad, die, naa de Afkondiging, het Stadshuis wilden verlaaten, vernomen, dat zy alle de toegangen tot hetzelve bezet vonden door Lieden, die verklaarden order te hebben om niemand van den Raad te laaten doorgaan; zo als zy ook daar in met de daad belet waren; met byvoeging, dat geen der Leden van den Raad zou worden toegelaaten, van het Stadhuis te gaan, vóór dat de Burgery volkomen genoegen in alles ontvangen hadt.

1785. De Burgery neemt 'er geen genoegen in, en begeert niet te vertrekken vóór de Vroedſchap bewilligt.

Vier Vroedſchapsleden EYCK, DE RIDDER, SMISSAERT en VAN HAEFTEN, gelast om met de Geconſtitueerden en Gecommitteerden in de Geregtskamer te ſpreeken, en een Afſchrift van het afgekondigd Beſluit ter hand te ſtellen, met verzoek om 't zelve de Burgerye aangenaam te maaken, en dezelve over te haalen, om daar mede genoegen te neemen, volbragten zulks; maar keerden weder met weinig hoope op een gewenschten uitſlag: en, naa een kort tydsverloop,

XXIX. BOEK. 1785.

ontvingen zy eene ondertekende Verklaaring „ dat de Burgery daar in geen genoegen nam; maar aandrong op letterlyke afdoening van haar verzoek by „ Requeste, op gisteren, ingeleeverd, „ en dat die Disposítie, met allen spoed, „ mogt genomen en bekend gemaakt worden."

Op welk eene wyze de Vroedschap bewilligt.

De Vroedschap dus gedrongen, oordeelde gelyk zy zich uitdrukte, „ in „ deeze perplexe situatie van zaaken, tot „ voorkoming van alle gevreesde en dreigende onheilen, welke niet anders dan „ de pernicieuste gevolgen, zo voor de „ Leden van den Raad, als van de Burgery, naa zich zou kunnen sleepen, „ en by eene aanhoudende weigering „ van de Vroedschap te dugten waren, „ dat voor haar niets meer overbleef; „ maar dat de omstandigheid der zaak „ vorderde, en de Vroedschap noodzaakte den wil der Requestranten, en derzelver Committenten te doen, en aan „ 't Verzoek van dezelve eenvoudig en „ letterlyk te defereeren." De vier gemelde Vroedschapsleden bragten dit ter kennisse aan Geconstitueerden en Gecommitteerden, die verzogten, dat het Raadsbesluit, overeenkomstig met de bewoording in 't slot des Verzoekschrifts, in deezer voege zou luiden.

Bekendmaaking hier van.

Ingevolge hier van las men, op alle gewoone plaatsen ter aanplakking, dit Raadsbesluit. „ De Vroedschap accordeert het „ Verzoek der Geconstitueerden en Gecom-

„ committeerden uit de Burgerye op gis-
„ teren by Request gedaan, en verſtaat
„ diensvolgens, dat het Concept Regle-
„ ment, concerneerende de beſtellinge
„ deezer Stads Regeeringe, zodanig het-
„ zelve geapplaneerd en gereguleerd is,
„ gerekend zal worden *op deezen Dag*
„ vastgeſteld en gearresteerd te zyn, met
„ verder Declaratoir, dat hetzelve Stads
„ vastgeſtelde Regeerings Reglement, het
„ zy de Bezwaaren van het Provinciaale
„ Regeerings Reglement, binnen den tyd
„ van de eerstkomende drie maanden mog-
„ te zyn afgedaan, dan niet, naa verloop
„ van dezelve drie maanden, daadlyk met
„ de Burgery zal worden ingevoerd en
„ wederzydsch beëedigd."

Verzoek der Geconſtitueerden en Gecommitteerden, om Affchriften der Raadsbeſluiten.

In deezer voege volkomen den zin verkreegen hebbende, waren de Geconſtitueerden en Gecommitteerden, de Vroedſchap, kort daar op, nader aan, met een tweeledigen voorſlag. De eerſte beſtondt in een eisch, om egte en volledige Afſchriften te bekomen van de gehoudene Vroedſchaps Aantekeningen, wegens het beſlootene op den negentienden en twintigſten van Wintermaand; ten einde 't zelve, naa mededeeling aan de Burgery, als de zaak tuſchen de Burgery en den Raad als haare Repreſentanten, naa beider reſumptie, met die behoorelyke Sanctie van het Volk, tot een aandenken en blyvende daad voor de eeuwigheid, in de Registers te doen inſchryven, ook met uitleevering van het dubbel daar van, geſchreeven op Pergament, en naar ver-

eisch

XXIX. BOEK. 1785.

eisch bekragtigd, om verder, tot den geheelen afloop van zaaken, aangevuld, en by de Oprigting van het Collegie van Gecommitteerden uit de Burgery aan 't zelve ter hand geſteld en alzo voor dit en het volgend Geſlacht, ter naauwkeurige bewaaringe, overgeleeverd te worden: desgelyks dat 'er vervolgens, deeze zaak betreffende, in de Stads Regiſters geene Aantekeningen zouden worden toegelaaten, vóór dat zy den Inleeveraaren van dit voorſtel, in handen gegeeven waren, om ter kennisſe der Burgerye gebragt te worden.

Als mede dat den Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge bepaalden last mogt gegeeven worden.

Het tweede was een verzoek, dat het hun Ed. Groot Agtbaaren mogt gelieven om, op heden, die vereischte voorzorgen te neemen, dat Burgemeesteren en verdere Gecommitteerden tot de Beſchryving ter Staatsvergadering, op morgen te houden, zodanig en bepaaldlyk mogten werden gelast, dat zy op geenerlei wyze konden afwyken van één enkel punt des jongsts by openbaare Afkondiging genomen Beſluits: dat het aan geen der Gecommitteerden zou vryſtaan, ter Vergadering van Staat, aan Stads tafel, zyn byzonder gevoelen voor te draagen; maar, in deezen, als Stads Gecommitteerden, bepaald gelast worden, ter Staatsvergadering over al het voorſchreeven vastgeſtelde, geene omvraage tot eenig beſluit te doen, en niet te gedoogen, dat Stads onvervreemdbaare Regten, en het vastgeſtelde met het Volk, tot een voorwerp der Raadpleegingen van Staat, nu, of ook

ook by vervolg, werde toegelaaten; maar dat Stads Souverain en onafhangelyk Regt, in deezen, op het allerernſtigſte, en naar deszelfs hoogſte waarde, zou ſtaande gehouden, en ter handhaavinge daar van de nadruklykſte en kragtigſte Tegenverklaaringen tegen de Voorſtemmende Leden of Steden, en tegen allen, die zich daar in wilden mengen, of daar op eenig Regt aanmaatigen, zouden gedaan worden. XXIX. BOEK. 1785.

Omtrent het eerſte, was men het niet ſpoedig ééns, en werd het, als eene zaak, die uitſtel kon lyden, in handen van Regeerende en Oud-burgemeesteren gegeeven, om 'er nader op te beraadſlaagen en de Vroedſchap van berigt te dienen. Naa een gunſtig Verſlag nam men eerlang een Beſluit daar mede overeenkomſtig. — Het tweede, 't geen 's anderen daags moest werken, verwierf eene onmiddelyke toeſtemming, en de last der Afgevaardigden beantwoordde aan het gedaan verzoek (*). Bewilliging inbeide.

Werkte men dus ſterk in *Utrecht*, het daar voorgevallene werd by de Ridderſchap zeer euvel opgenomen. In een Beſluit, voor de op handen zynde Staatsvergadering geſchikt, noemde dezelve het gebeurde op den negentienden en twintigſten van Wintermaand, *Geweld, waar door de* Beſluit der Ridderſchappe ter Staatsvergaderinge.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1710—1720. 1729. Voor 't Jaar 1786. bl. 65. en 67.

XXIX. BOEK. 1785.

de wettige Authoriteit der Regeeringe verkragt, en de Vryheid van derzelver Deliberatien geſchonden wierd; ingerigt niet tot Verbeteringe; maar tot een geheel Renverſement van de Regeerings Conſtitutie der Provincie, met betuiging van hunne bereidvaardigheid, om, tot weering van alle dergelyke aanvallen, *des gerequireerd wordende, alle mogelyke hulp en adſiſtentie te verleenen.* —— Zy beweerden daar in, „ dat het Reglement van Regeeringe, *aan* „ *de Magiſtraat van Utrecht opgedrongen*, „ voor zo verre het afweek van, en con„ tradictoir was aan de vastgeſtelde en „ nog ſubſiſteerende Regeeringsorde bin„ nen de Provincie, waar in niet anders „ dan Staatsgewyze verandering kon ge„ maakt worden, in zich zelf onbeſtaan„ baar was, en daarom door de Magi„ ſtraat niet hadt kunnen of mogen ge„ arresteerd; en dat, daarenboven, de „ Concurrentie van den Heer Erfſtad„ houder daar toe zou vereischt wor„ den.

De Edelen voegden 'er nevens, „ dat, „ hoewel zy vertrouwden, dat de Vroed„ ſchap der Stad, immers de Meerder„ heid van dezelve, met hun in dezelf„ de gedagten verſeerde, en niet *dan uit* „ *noodzaake voor het Geweld hadt moeten* „ *bukken*, vermids evenwel de Afkondi„ ging, van de *afgedwongene Reſolutie hadt* „ *moeten geſchieden*, zy nogthans hoop„ ten, dat de Vroedſchap de Publicatie „ ten ſpoedigſten wederom zou intrek„ ken

„ ken, en met de Ridderſchap overgaan, XXIX.
„ tot het wegneemen van der Ingezete- BOEK.
„ nen wettige Bezwaaren, *in zo verre* ——
„ *zulks naar Regt en Billykheid zou kun-* 1785.
„ *nen geſchieden.*"

Zy eindigden dit Raadsbeſluit met eene betuiging van onverantwoordelyk te willen gehouden worden, wegens de nadeelige gevolgen voor de Stad en de Provincie, die uit de *Geweldige Maatregelen van zommige onrustige Menſchen*, natuurlyk zouden moeten voortvloeijen. Om aan deeze zich niet bloot te ſtellen, gaven zy in bedenking, dat binnen de Stad *Utrecht* geene Staatsvergaderingen behoorden gehouden: maar dezelve na eene andere veilige Plaats moesten overgebragt worden, *zo lang men het Geweld niet kon ſtuiten*, en de Agtbaarheid der wettige Regeeringe handhaaven: met byvoeging dat, in rondgaande Brieven aan alle Leden van het Bondgenootſchap moest worden opengelegd den toeſtand waar in de Provincie van *Utrecht* zich thans bevondt.

Hoe weinig de Afgevaardigden van de Stad *Utrecht* ter Staatsvergadering ſlaagden

Ter Staatsvergadering, op den acht en twintigſten van Wintermaand, verzogten de Afgevaardigden van *Utrecht*, uit hoof de van de bekende Afkondiging daar te Stede gedaan, „ dat by een Staatsbeſluit „ de Leden van den Raad dier Stad ver- „ ſtaan mogten worden ontheeven te zyn „ van den Provinciaalen Eed, voor zo „ verre de Stads Regeeringsbeſtelling daar „ in betrokken mogt weezen — of wel „ dat, door het beſpoedigen der Reforme

„ van

XXIX. BOEK. 1785.

„ van het Regeerings Reglement des „ Jaars MDCLXXIV, en het daadlyk daar „ ſtellen van die Reforme, binnen de „ eerstkomende drie maanden, een algemeen ontſlag van den Eed op het Provinciaale Reglement, te wege gebragt „ wierde: waar door als dan het byzonder ontſlag omtrent de Stedelyke Punten van zelfs zou voortvloeijen."

Het eerſte deezer Voorſtellen werd door de Staaten afgeweezen: terwyl Geëligeerde Raaden zich, ten aanziene van het tweede, niet ongenegen verklaarden, de zaak der Bezwaaren, met allen mogelyken ſpoed, te behandelen. Doch de Edelen beriepen zich op hun ter tafel gebragt Beſluit, met bygevoegde Verklaaring, „ hoe het hun toeſcheen, dat de „ toedragt der zaaken, binnen de Stad „ *Utrecht*, door het gebeurde in de afgeloopene week, zodanig veranderd en „ buiten haar geheel gebragt was, dat „ zy oordeelden te moeten ſtilzitten met „ het benoemen van Gecommitteerden „ uit hun Lid, tot de by hun voorgeſtelde Staatscommisſie, gelyk zy betuigden te zullen doen tot dat de Vroedſchap der Stad *Utrecht*, de laatstgedaane Publicatie, weder zou hebben ingetrokken; en van oordeel te zyn, dat „ het niet raadzaam was, binnen deeze „ Stad weder te vergaderen, en dat de „ Bondgenooten van de geſteldheid der „ zaaken in dit Gewest behoorden onderrigt te worden."

Ge-

Geëligeerde Raaden waren tegen het verleggen der Vergaderinge; doch ſtemden in de aanſchryving aan de Bondgenooten, zonder egter deezen tot Vereffening van zaaken in te roepen, of hier toe aanleiding te geeven. De Stad *Utrecht* nam het Beſluit der Ridderſchap over. *Montfoort* was van gedagten, dat de Verlegging van de Staatsvergadering niet dan in den uiterſten nood behoorde te geſchieden. Men vondt goed geene nadere Staatsvergadering te bepaalen, met verzoek en last aan de Gewoone Gedeputeerden van hun Ed. Mogenden, om, in geval van noodzaaklykheid, de Staaten te beſchryven op zodanig een Tyd en Plaats, waar hun Ed. Mogenden vrylyk zouden kunnen raadpleegen. *Utrecht* werd verzogt het beſluit dier Stad omtrent het ſchryven aan de Bondgenooten ter Vergaderinge van Heeren Gedeputeerden in te brengen. —— Geëligeerden betoonden hunne gereedheid om, tot de voorgeſlaagene Staats-commisſie, zo dezelve geoordeeld wierd nog plaats te moeten hebben, drie Heeren uit hun Lid te benoemen. *Utrecht* beſtemde daar toe daadlyk twee Stads Raaden; dan de Edelen beriepen zich op hun boven medegedeeld Beſluit. XXIX. BOEK. —— 1785.

Het verhandelde ter Staatsvergadering, en boven al het Beſluit der Ridderſchappe, bleef geen geheim voor *Utrechts* Burgery, de Nieuwspapieren van dien dag vermeldden 't zelve, waarom 's anderen De Burgery toont deswegen haar ongenoegen.

XXIX. BOEK. 1785.

daags eene Burger-commisſie zich ten huize van den Burgemeester LOTEN vervoegde, om te verneemen wat 'er van dit alles was. Deeze verzekerde hun de waarheid van het gebeurde. Dien eigen avond werden Geconſtitueerden en Gecommitteerden verzogt te vergaderen om een Voorſtel der Burgerye van groote aangelegenheid te hooren. Waar in 't zelve beſtondt kan men opmaaken uit een Adres door Geconſtitueerden en Gecommitteerden, den tweeden van Louwmaand der Jaars MDCCLXXXVI, ter Vroedſchappe ingediend. By 't zelve betuigden zy, door hunne Principaalen, de Burgery van *Utrecht*, wel uitdruklyk gelast te zyn aan hun Ed. Agtbaaren eerbiediglyk voor te draagen, dat deezen geliefden te volharden by het Beſluit omtrent het einde des voorgaanden Jaars genomen, met afwyzing van het Voorſtel der Ridderſchappe daar tegen gedaan; alzo de Burgery van oordeel was, uit kragt van haaren afgelegden Eed, ten allerſterkſten verpligt te zyn tot het handhaaven diens Beſluits, en niets vuuriger wenschte, dan om, door het gemelde Voorſtel, niet in 't geval gebragt te worden, om de Stedelyke Voorregten, ten koste van goed en bloed, te moeten voorſtaan, tegen allen, die op dezelve inbreuk zogten te maaken, 't welk, egter, in 't geſtelde geval, noodwendig het gevolg zou weezen. —— Wyders verzogten zy, ten behoeve der Burgerye, een bekragtigd Afſchrift

ſchrift van het Beſluit der Ridderſchappe, by de Stad overgenomen, en de voorſlagen daar omtrent gedaan, op dat de Burgery in ſtaat geſteld mogt worden het noodige, zo tot haar eigene Regtvaardiging, als ter kragtdaadige handhaaving van Stads Regten en Vryheden, aan hun Ed. Agtb. voor te draagen; met zodanige verdere middelen als in ſtaat konden zyn om de Stad *Utrecht*, en haare Burgery, tegen allen indragt op haare Voorregten en Vryheden, tegen allen en een iegelyk, te verzekeren. — Het Verzoek tot het handhaaven van het door de Ridderſchap gewraakte Vroedſchaps Beſluit werd in Advys gehouden (*). XXIX. BOEK. 1785.

't Leedt eenigen tyd eer Geconſtitueerden en Gecommitteerden gereed waren met een wederleggend Vertoog van het geſtelde in het Beſluit der Ridderſchappe, aan de Vroedſchap over te geeven. Het geſchiedde op den tweeden van Sprokkelmaand. — In 't breede haalden zy de zaak van den oorſprong op, en verdeedigden het gehouden gedrag der Burgeren, als geheel en als voortvloeijende uit de maatregelen, van tyd tot tyd, met de Stads Regeering beraamd, en door dezelve goedgekeurd. Wegens het hun aangetygd gepleegd Geweld wenschten zy, op eene voldoende wyze, geregtvaardigd te

Wederlegging van het Beſluit der Ridderſchappe.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1731—1728; Voor 't Jaar 1786. bl. 64. en 67.

XXIX. BOEK. 1785.

te worden; en ſloegen ten dien einde voor, dat men de vergaderde Burgery, ieder, hoofd voor hoofd, zou afvraagen. —— „ *Voor eerst*, of zy van het „ Verzoek, in haar naam en van haaren „ wege, op den negentienden van Win„ termaand des Jaars MDCCLXXXV, by „ Adres aan den Raad der Stad ingeleeverd, door Geconſtitueerden en Ge„ committeerden, geene behoorelyke voor„ kennisſe bekomen en gehad hadden? — „ *Ten tweeden*, of het verhandelde, ge„ duurende dien en den volgenden dag, „ door Geconſtitueerden en Gecommit„ teerden met den Raad, niet op dien „ tyd, te hunner kennisſe gebragt, en by „ hun goedgekeurd was? —— *Ten der„ den*, of het geen toen, by het voor„ ſchreeven Adres, op de Vroedſchap was „ verzogt als nog hun gevoelen was en „ bleef?"

Hier uit vertrouwden zy, dat eenmaal onwederſpreekelyk blyken zou, dat het gebeurde op die dagen, was geweest de waare begeerte van het Volk, en dat de daar toe zich vervoegd hebbende Perſoonen niet alleen hadden uitgemaakt het grootſte en aanzienlykſte gedeelte der Burgerye; maar boven dien beſtaan hadt in genoegzaam alle de Schutters van de geheele Burger-ſchuttery. — „ In dit ver„ zoek," dus luiden de eigen woorden, „ vertrouwden zy, dat hun Groot Agt„ baaren niet zouden gelieven te diffieul„ teeren, alzo 't zelve, 't éénigſte en

„ ze-

„ zekerſte middel bevatte om de Burge- XXIX.
„ ry en Hun van den Blaam en alle daar BOEK.
„ by aggraveerende Inſimulatien van de ——
„ Ridderſchap éénmaal te ontheffen, en 1785.
„ hun Ed. Groot Agtbaaren (immers ver-
„ ſcheiden Leden van hun Ed. Groot
„ Agtb.) te overtuigen, en aan geheel *Ne-*
„ *derland* het ontegenzeggelyk bewys op
„ te leeveren, dat alhier, op den negen-
„ tienden en twintigſten van Wintermaand
„ MDCCLXXXV, een waare Volksſtem
„ had geëxſteerd; dermaate, dat daar
„ mede niet was geſpeeld geworden; maar
„ dat het gebeurde, op die Dagen, de
„ waaragtige Stemme des Volks, en hun
„ zeer wel beredeneerd Gevoelen was ge-
„ weest, nog was, en bleef."

„ Daar, indien hun Ed. Groot Agtb.
„ onverhoopt op dit Verzoek, immers
„ ter naaste Vergaderinge, niet geliefden
„ te disponeeren; maar 't zelve of van
„ de hand te wyzen, of buiten dispoſitie
„ te houden, de Burgery en Zy het als dan
„ zouden houden voor een Aveu, waar
„ by hun Ed. Groot Agtb. de waarheid der
„ Volksſtem en Volksvertegenwoordiging
„ hadden *in confeſo* gefteld, even of aan
„ het voorſchreeven Verzoek, en daar by
„ gedaane Voorſtellen ter boven opgegee-
„ ven Afvraagingen, punctuëelyk was
„ voldaan geworden; en dus hun Ed.
„ Groot Agtb. als dan ook niet zouden
„ aflaaten om de Eer en Agtbaarheid van
„ *Utrechts* Burgery tegen de zo zeer be-
„ ledigende uitdrukkingen van 's Ridder-

XXIX. BOEK. 1785.

„ ſchaps Reſolutie, op te houden, en op „ de allerefficacieuste wyze te verdeedi„ gen; als mede, door een op nieuw te „ herhaalen Declaratoir, de Burgery te „ verzekeren, van dezelve te zullen „ maintineeren by de Vroedſchaps Re„ ſolutie van den zestienden Augustus „ MDCCLXXXV, tegen allen en een ie„ der, en inzonderheid tegen alle voor„ dragten en inroepingen, *ter hulpe of aſ„ ſiſtentie van de Sterke Hand, of Gewa„ penden Arm*, waar toe meergemelde „ Ridderſchaps Reſolutie zo allerongefun„ deertst tendeerde (*)."

Niet

(*) Men zie dit breede Adres in de *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 155. enz. en een ten dien tyde uitgekomen Stukje, getyteld, *Aanmerkingen over de Ridderſchaps Reſolutie van* 27. Dec. 1785: dan boven al verdient hier by geleezen te worden het *Adres aangaande de Vroedſchaps Reſolutien van* 21. *Nov.* en 1. *Dec.* 1785, *als mede nopens de Requesten van Geconſtituëerden en Gecommitteerden uit de Burgery van* 12. 19. en 27. *Dec.* 1785. *en* 2. *January* 1786. enz. door Mr. J. C. SMISSAERT, *Raad in de Vroedſchap der Stad Utrecht, in de Raadzaal derzelve Stad voorgedraagen, en in de Reſolutien gedaan inſereeren, op Maandag* 16. *Jan.* 1786. *in de Post van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 860. enz. te vinden. Wy kunnen niet nalaaten een gedeelte 'er uit af te ſchryven, ſtrekkende om het oordeel van dien Heer over 't beloop der zaake en wegens het *Geweld* aan *Utrechts* Burgery ten laste gelegd te toonen. — „ Hoe zeer had ik gewenscht, dat deeze geheele Verga„ dering —— of immers de Meerderheid, hadt kun„ nen beſluiten, ongevergd, uit eigen beweeging, aan „ de bekende Begeerte der Burgery te voldoen! Die „ Burgery tog was door ons zelven voor meer dan „ achttien maanden zo plegtig opgeroepen tot de In-

„ lee-

Niet onopgemerkt liet de Ridderſchap dit Adres; maar beklaagde zich by de Vroedſchap van *Utrecht*, in eenen Brieve, over de belediging een Medelid van den Staat aangedaan, door particuliere Perſoonen, die, geen de minſte betrekking tot de Regeering hebbende, te eenemaal onbevoegd waren tot onderzoek en beoordee-

XXIX. BOEK. 1785.

Aanmerkingen van de Ridderſchap daar op.

„ leevering van hunne Bezwaaren, tegen het Regeeringsbeſtuur; de Vroedſchap hadt zelve de Stedelyke Pointen van de Provinciaale afgezonderd; het Reglement op Stads Regeeringsbeſtuur was tuſſchen de Regeering en de Burgery tot onderling genoegen geäpplaneerd, uitgezonderd twee pointen welke niet moeilyk zullen te vereffenen zyn, en als zodanig by Publicatie openlyk bekend gemaakt; het Regt van Magiſtraatsbeſtelling agt ik indisputabel aan de Burgery te behooren en door dezelve te hebben mogen gereclameerd worden; zy heeft daar toe verſcheide en aanhoudende pogingen gedaan; maar was daar in, tot hier toe, naa een onbegrypelyk rekken van hun geduld, verydeld geworden; ten aanziene der Provinciaale Redreſſen was door de Voorſtemmende Leden dus verre niets verrigt, niettegenſtaande de Staats Commiſſie reeds den 1. Sept. 1784. een Rapport en Concept Reglement Reformatoir hadt uitgebragt.

„ Zou dan die Burgery eeuwig moeten worden teleurgeſtelt in 't geen zy heeft beweezen haar wettig te competeeren? Was het, naa dat alles, te verwonderen, dat dezelve, het marren moede, ten laatſten opkwam om hun Regt, hun door den Raad toegekend, daadlyk te rug te neemen? Schoot voor hun wel eenig middel over, toen alle andere vrugtloos waren beproefd? — Ik beſchouw de omſtandigheden, ten tyde der Invoeringe of Vernieuwinge van een Reglement op de Regeering uit een geheel ander oogpunt, dan alle andere gewoone zaaken; dit kan en mag onmiddelyk van het Volk begeerd — ja! des noods uitgevoerd worden; by

XXIX. BOEK. 1785.

deeling van de Advyzen der Leden van Staat, en byzonder over de ſinistre oogmerken waar toe dit Adres ſtrekte; met verzoek, dat hun Ed. Agtb. deswegen aan de

„ het Volk reſideert de weezenlyke Oppermagt, ter-
„ wyl het Opperbeſtuur door 't zelve aan hunne Ver-
„ tegenwoordigers wordt toebetrouwd, en wanneer
„ een Volk dit laatſte waarlyk beoogt, naa dat zy
„ in hunne vervreemde Regten zullen herſteld zyn,
„ om vervolgens tot hunne voorige ruſte weder te
„ keeren, (gelyk in ons geval, zo ik vertrouw plaats
„ heeft,) kan ik nog geen gegronde reden vinden
„ van vreeze voor eene volſtrekte Volksregeering.
„ Neen, Ed. Groot Agtb. Heeren! *Utrechts* braave
„ Burgery wil haare Vertegenwoordigers aan geene
„ banden leggen, dan alleen aan die der Wetten, op
„ Regten, Privilegien en Regtvaardigheid gegrond;
„ zy bezeft te wel dat haare Repreſentanten moeten
„ worden in ſtaat geſteld, om waarlyk vry en onaf-
„ hangelyk, niet alleen van den Stadhouder; maar van
„ de geheele Wereld, voor 's Lands- en Stads- en ge-
„ volglyk voor Hun welzyn te ſpreeken en te hande-
„ len; zy zelve zoekt geenzins te heerſchen over de
„ Leden der Regeeringe; maar begeert alleen zodani-
„ gen billyken invloed, dat zy zich kan verzekerd
„ houden, dat nimmer weder zo willekeurig met
„ hunne Voorregten en Eigendommen kan worden
„ omgeſprongen. Dat het nu zo notabel aantal Bur-
„ gers, zo als dezelve zich op den 2 Aug. en voor-
„ al op den 19 en 20 Dec. openlyk geſiſteerd heb-
„ ben, met het hoogſte regt mogen gepordeeld wor-
„ den de Stem des Volks te hebben uitgebragt, denk
„ ik te klaar te zyn om eenige adſtructie te verei-
„ ſchen; hoedanig die opgekomen Burgers hebben
„ verkeerd in de vordering van hunne regtvaardige
„ zaak, behoef ik niet in het breede te deduceeren;
„ dezelve hebben myne Verdeediging geenzins noo-
„ dig; ik gevoel dat ik daar van te weinig, of wel-
„ ligt, naar het oordeel van anderen, te veel zou zeggen.
„ Alleen moet ik dit ronduit declareeren, dat my,
„ noch op den 19, noch op den 20 Dec. iets van
„ den kant der Burgerye is voorgekomen het geen

„ met

de Opſtellers, derzelver verontwaardiging zouden gelieven te kennen te geeven. „ Nimmer," betuigden zy, „ was het „ in hunne gedagten gekomen om het „ ge-

XXIX. BOEK. 1785.

„ met grond voor *Geweld* kan worden gehouden. „ Het is waar, de zamengekomen Menigte, naa „ Maandag den 19 meer dan twaalf — en Dingsdag „ den 20 op nieuw verſcheiden uuren onder den bloo„ ten hemel vrugtloos eene gewenſchte afdoening van „ zaaken te hebben verwagt, heeft eindelyk met ron„ de woorden gedeclareerd, niet te zullen rusten, „ noch van elkander ſcheiden, ten zy aan hunne regt„ maatige begeerte letterlyk zou voldaan zyn. Maar „ is dit wel te bewonderen, daar zy, van hun waar„ agtig Regt overreed, geenen anderen weg geopend „ zagen om in het bezit te geraaken van 't geen zy, „ volgens de hier voorgelegde gronden, als hun Ei„ gendom, mogten na zich neemen? En kan het dan „ ook wel zo vreemd voorkomen, dat zy, naa dat „ de Raad daags te vooren tweemaal vrugtloos was „ geſcheiden, en naa dat op dien Dag ook eenige „ Raaden, van tyd tot tyd, hadden getragt na hun„ ne huizen te gaan, op het laatst der Vergaderin„ ge van bovengemelden tweeden Dag, niet gedoog„ den, dat de Leden der Regeering, voor de derde „ maal, het Stadhuis verlieten, vóór dat het Volk die „ voldoening hadt ontvangen, welke hetzelve ten laat„ ſten vermogt te eiſchen, en waar toe zy zo plegtig waren opgekomen? Bovendien heeft zich de „ Menigte, tot het laatſte toe, buiten het Stadhuis „ gehouden, zonder dat wy geduurende den ganſchen „ tyd der Vergaderingen, eenige de minſte verhin„ deringen hebben ondervonden in onze Deliberatien, „ en zonder dat my iets bewust is van eenige Be„ dreigingen, waar door de Vroedſchap zou kunnen „ worden gezegd tot het neemen van derzelver laatſte „ Reſolutie van den 20 Dec. eenigzins te zyn ge„ dwongen geworden: en ſchoon al door deezen of „ geenen van het zamengevloeid Volk eenige min be„ taamlyke uitdrukkingen zyn gebezigd geworden, „ welke ik als dan in geenen deele wil hebben goed-

XXIX. BOEK. 1785.

„ gepleegd Geweld op den negentienden
„ en twintigſten van Wintermaand, op
„ rekening van *Utrechts* goede Burgery
„ te ſtellen. Te zeer waren zy over-
„ tuigd, dat een groot gedeelte dier Bur-
„ gery, niet gewoon om zich door be-
„ loften van allerlei aart, noch door uit-
„ gedagte beſchuldigingen van Regenten
„ en Leden van Regeering, te laaten ver-
„ lei-

„ gekeurd, kan zulks, met geene billykheid, op reke-
„ ning van het toen vergaderde *Lichaam der Burgery*
„ geſteld worden; welk *Lichaam* niets anders heeft
„ gedaan dan ſtandvastig blyven inſteeren op afdoe-
„ ning van zaaken. Als wy dit alles nu in conſide-
„ ratie neemen, en wy dan evenwel het gebeurde op
„ den 19 en 20 Dec. voor *daadlyk Geweld* zouden
„ willen doen doorgaan, waar voor zal dan wel
„ moeten worden gehouden, het geen, in den Jaare
„ MDCCXLVII, by de reintroductie van het Stad-
„ houderſchap is voorgevallen? Toen is 'er weezen-
„ lyk Geweld gepleegd door een opgeruid of zich
„ zelven opgeworpen hebbend Gepeupel; toen zyn
„ de Leden der Regeering door dwang, door bedrei-
„ ging, en, door gevaar voor leeven en goederen, ge-
„ noodzaakt geworden aan de begeerte van een onbe-
„ ſuisd Gemeen te voldoen; niets van dit alles heeft
„ nu plaats gehad; de op meergemelde 19 en 20
„ Dec. byeengevloeide Schaar, welke wettig was op-
„ geroepen geweest tot Inleevering van hunne Be-
„ zwaaren, overtreft zo verre dien woesten hoop
„ van MDCCXLVII, zo wel in aantal en conditie,
„ als in bezadigdheid en beredeneerde handelwyze,
„ als het licht de duisternis te boven gaat; indien
„ dan, herzeg ik, het tegenwoordige gedrag der Bur-
„ gery *Geweld* moet heeten, waar blyft dan de wet-
„ tigheid der geheele Stadhouderlyke Waardigheid,
„ waar tegen nogthans, tot hier toe, door niemand,
„ zo verre ik weet, eenige weezenlyke bedenkingen
„ zyn ingebragt?

„ leiden; maar gewoon om de wettige XXIX.
„ Regeering te eerbiedigen, en niet meer- BOEK.
„ der te verlangen dan dat de noodige ——
„ Verbeteringen en Redresſen, op eene 1785.
„ wettige en conſtitutioneele wyze wor-
„ den daargeſteld, verre af was van het
„ gepleegd Geweld, op de voorgenoemde
„ Dagen, goed te keuren; maar in tegen-
„ deel het in hunne harten afkeurden en
„ verfoeiden, en, zo zy maar vryheid
„ van ſpreeken hadden, zulks openlyk
„ toonen zouden, om zich door zodani-
„ ge beſchuldigingen niet hoogst beledigd
„ te agten."

Het Vroedſchaps Beſluit ingetrokken.

Hoe zeer zich Geconſtitueerden en Gecommitteerden gevleid hadden met een gunſtig antwoord op hun Vertoog, het drieledig Voorſtel bevattende om de Volksſtem, door het oproepen der Burgerye, te doen ſpreeken, viel 'er een weigerend en afwyzend Beſluit op; waar over die Afgevaardigden, by een nader Adres, zich beklaagden, en hunne Tegenverklaaring inbragten, met wederlegging van den jongſten Brief der Ridderſchappe, hun verzoek herhaalende. Dan, wel verre van 't zelve voldaan te zien, moesten zy eerlang verneemen, dat de Meerderheid der Vroedſchappe het Beſluit van den twintigſten van Wintermaand, des voorleden Jaars hielden als niet vrywillig, maar enkel, wegens de toenmaalige omſtandigheden genomen, aanmerkten als onwettig, kragtloos en van onwaarde; met nevensgaande Verklaaring,

dat

XXIX. BOEK. 1785.

dat zy zich buiten ſtaat bevondt en onbevoegd rekende om, zonder Concurrentie der Staaten, zich te ontſlaan uit den Eed op het Reglement van de Regeering der Provincie; weshalven zy niet voorneemens was om eenen anderen Eed, daar mede onbeſtaanbaar, af te leggen (*). — Het ſcheen dus geſchaapen, als of voor de *Utrechtſche* Burgery de Invoeringe van het nieuwe Regeerings Reglement, op den Dag daar toe plegtig bepaald, geen voortgang zou hebben; doch wy moeten, om de Tydorde niet te zeer te overſchreeden, het Verhaal des Beloops uitſtellen, en nog andere niet min verbaazende vroegere tooneelen in het *Sticht* openſchuiven.

Te *Amersfoort* het Verzoek der Geconſtitueerden en Gecommitteerden, om erkend te worden, afgeſlaagen.

Amersfoort, trekt, in de eerſte plaats, onze aandagt, waar het reeds in den voorleden Jaare, geenszins naar den zin van een gedeelte der Burgerye geſchiedde (†). Een aantal van zeventien Geconſtitueerden verzogt, in Lentemaand, door vyf Gecommitteerden, in die hoedanigheid, by de Regeering erkend te worden, en met dezelve in onderhandeling te treeden tot het vereffenen van Bezwaaren, by hun Concept-reglement opgegeeven. Een weigerend antwoord hieldt in, dat de Regenten, van begrip waren, zelve Repreſentanten der Burgery te weezen, en dus geene andere Gemagtigden te kunnen toelaa-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 227. en 246.
(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* IX. D. bl. 31.

laaten; omtrent de aangeroerde Punten in het Concept-reglement zou de Raad eerstdaags zodanig beſluiten als dezelve meende te behooren, en op die wyze alle andere behandelen; altoos in 't oog houdende dat zy het waare belang der *geheele Burgery*, en niet den zin van eenige *weinigen* moesten betragten. XXIX. BOEK. 1785.

Schor klonk dit antwoord in de ooren eener Burgerye, die na herſtel van Bezwaaren verlangde, en meende den besten weg ter bekominge ingeſlaagen te hebben. Zy bleef in die onzekerheid tot den aanvang van Oogstmaand, wanneer eene menigte Burgers, terwyl de Raad vergaderd was, voor het Stadhuis zamen kwam, om die zaak, op nieuw, te onderſtaan. Ten betoon, dat de Gecommitteerden, onlangs benoemd, geen zich zelven opwerpende, doch door de Burgers vrywillig aangeſtelde Perſoonen waren, beſtemden zy 'er vyf uit hun midden, om als de zodanigen door den Raad erkend te worden, teffens hunne begeerte te verſtaan geevende, dat deeze eenigen zou volmagtigen om met de Geconſtitueerden in de meermaals verzogte onderhandeling te treeden. Het Beſluit was, op den zelfden grond als voorheen, weigerend; en het verzoek vyf keeren gedaan, werd even zo veel maalen van de hand geweezen. Dit afflaan nam één der Geconſtitueerden zo euvel op, dat hy de Naamen eischte der Heeren, die hun verzoek in den weg ſtonden, met betuiging van

Eerſte aanzoek der verzamelde Burgery herhaald. de keeren afgeweezen.

XXIX. BOEK. van dezelve niet meer voor Vertegenwoordigers des Volks te zullen erkennen. De Raad ſcheidde hier op.

1785. Tweede aanzoek der Burgerye, toegeſtaan door negen vergaderde Raadsleden.

's Volgenden daags verzamelden de Burgers andermaal, te zelfder plaatze. Naa dat eerst de Gecommitteerden by eenen der Burgemeesteren vergeefsch hadden aangehouden om het beleggen eener Raadsvergadering, begaven zich de Burgers, voorgegaan door Gecommitteerden, derwaards, en na 't huis van de andere Burgemeesteren op één na, met even weinig vrugts. De Raad CRAAMER, met eenige Geconſtitueerden in een Koffyhuis getreeden, ontboodt twee Deurwaarders, en beval hun, onmiddelyk de Vroedſchap by een te roepen. Slegts negen Heeren verſcheenen. Twee hunner werden, naa eenig beraad, benoemd om de vergaderde menigte af te vraagen, of zy de vyf Heeren tot hunne Gecommitteerden hadden benoemd? Een eenpaarig *ja!* bragt dit Raadsbeſluit te wege, „ Op het inſtantelyk en herhaald verzoek van een „ groot aantal Burgers en Inwoonders „ deezer Stad, thans voor den Raadhuize vergaderd, hebben de Regeerders „ der Stad *Amersfoort*, naa rype Deliberatie en voorafgaande Informatie van de „ voor den Raadhuize deezer Stad vergaderde Burgeren en Ingezetenen, naar „ derzelver begeerte, goedgevonden en „ verſtaan, de Perſoonen van HENDRIK „ VAN EEMDEREN, BARTHOLOMEUS DE WYS, WILLEM VAN „ EDEN

„ EDEN Jr., JUSTUS JOHANNES TRESCHOUW en CHRISTIAAN JOHANNES VAN ROOTZELAAR te erkennen als der Burgeren Gecommitteerdens, en de Perſoonen van GERRIT VOGELZANG, STEVEN CAMP, JUSTUS HOOFD VAN HUISDUINEN, Mr. HENDRIK BOR, G. G. METHORST, JAN VAN DASHORST, JAN VAN LING, DIRK LAGERWEY, FRANS TER HORST, ABRAHAM LAGERWEY, W. PANNEKOEK, S. VAN STRAALZOND, NICOLAAS VAN DEUVERDEN, W. VAN GEENHUIZEN, J. H. ROOZEN, M. DREIJER en CORNELIS WARNEKE *Az.* als Geconſtitueerden van een aantal van zes honderd vyf en twintig Burgeren en Ingezetenen deezer Stad; erkennende dezelve in voorſz. Qualiteit by deezen; en zal deeze zonder Reſumptie worden uitgegeeven."

XXIX. BOEK. 1785.

Dit Raadsbeſluit, waar van een gedeelte der *Amersfoortſche* Burgery veel heils en de voldoening der langgerekte begeerte verwagtte, hieldt ſlegts vyf dagen ſtand; immers de voorzittende Burgemeester deedt, in eene buitengewoon belegde Vergadering, naa dat tydsverloop, het voorſtel om, by voorraad, alle gewoone Vergaderingen op te ſchorten; het onlangs genomen Beſluit, wegens het erkennen der Gecommitteerden en Geconſtitueerden, als onwettig te verwerpen, en, by de wee-

't Zelve door de Meerderheid gewraakt, en de hulp der Gedeputeerde Staaten ingeroepen.

XXIX. BOEK. 1785.

weete van den toedragt der zaaken binnen de Stad aan Gedeputeerde *Staaten*, deezen te verzoeken om ten ſpoedigſten zodanig een Beſluit te neemen, als zy het meest geſchikt oordeelden om de Regeering by haar wettig gezag te handhaaven, en in ſtaat te ſtellen om vry en onbedwongen hunne beſluiten te neemen, zo als zy oordeelden meest ten oirbaar van Stad en Land te ſtrekken. Dit ging by de Meerderheid door, terwyl negen Leden van de Raad den inhoud van den Brief wraakten, tegen de verzending ſtemden, en zich hunne nadere aantekening voorbehielden.

Deeze verzocken en verwerven van zyne Hoogheid byſtand vanKrygsvolk.

Een Deurwaarder vertrok dien eigen dag met den Brief aan Gedeputeerde Staaten, die 's avonds byeenkwamen, ſchoon ten getale van ſlegts vier of vyf, en naa verloop van één uur een Staaten Boode aan den Stadhouder afvaardigden, met verzoek om, door het toezenden van een Regiment Krygsvolk, de Meerderheid der *Amersfoortſche* Regenten, tegen de Burgery de hand boven 't hoofd te houden: Zyne Hoogheid voldeedt zo ſpoedig aan dit verzoek, dat reeds den volgenden dag de noodige Patenten na *Nymegen* werden afgevaardigd. Eene Ruiterbende van tachtig Man, en drie honderd en twintig voetknegten ontvingen bevel om na *Eede* op de *Veluwe* voort te rukken, en den volgenden dag te *Amersfoort* binnen te trekken.

Zy-

Zyne Hoogheid ſchreef de Gedeputeerde Staaten „ dat hy, hoe afkeerig anderzins om van de Wapenen van den „ Staat gebruik te maaken tegen de goede Ingezetenen, nogthans, uit aanmerking dat 'er geen ander middel ſcheen „ over te zyn om de Desorders en Reeringloosheid, te *Amersfoort* plaats „ grypende, voor te komen," de door hem aangeduide *Gelderſche* Troepen zondt. Een Regiment op de Repartitie van *Utrecht* ſtaande, hadden Gedeputeerde Staaten, zo 't kon zyn, verzogt; doch de Capitein Generaal oordeelde geen van deezen „ met genoegzaamen ſpoed en „ Secretesſe" na *Amersfoort* te kunnen doen trekken. Naa hun Ed. Mogenden voorgeſteld te hebben om de noodige maatregels te neemen; ten einde de Wapenen van den Staat aan geen hoonende bejegeningen mogten blootgeſteld en het Krygsvolk binnen *Amersfoort* van behoorelyke Inlegering verzorgd worden, verzogt zyne Hoogheid, „ van de Wapenen geen „ gebruik te maaken, dan wanneer de nood „ zulks volſtrekt vorderde, en 'er geen „ ander middel was om de rust in de Stad „ te herſtellen, en de Magiſtraat by haar „ wettig Gezag te handhaaven."

XXIX. BOEK. 1785.

Inhoud der Briefs van zyne Hoogheid, by het verleenen van den Gewapenden Arm.

Hier uit mogen wy opmaaken, dat de Gedeputeerde Staaten, den toeſtand van *Amersfoort* als hoogst hachlyk hadden afgeſchilderd. De vereende poogingen der Staats- en Stads Regenten met den Stadhouder gelukten, en de Generaal VAN DER HOOP,

Het Krygsvolk komt te *Amersfoort*.

XXIX. BOEK. 1785.

Hoop, die het bevel over dit Krygsvolk was opgedraagen, vertoonde zich den zeventienden van Oogstmaand voor de Poorten van *Amersfoort*, aan 't hoofd zyner Ruiterbende, en werd onverhinderd binnen gelaaten, gelyk ook eerlang het overige Krygsvolk, tot die Inlegering beſtemd (*).

Ontzetting te *Utrecht* op die tyding.

Dit Gedrag van de Meerderheid der *Amersfoortſche* Regeering, en van de Gedeputeerde Staaten, kon niet misſen binnen *Utrecht* de ſterkſte aandoeningen en beweegingen te verwekken. De maare hier van kwam niet in *Utrechts* veste of Geconſtitueerden en Gecommitteerden vergaderden dien eigen avond, en zonden aan den eerſten Burgemeester een verzoek tot het beleggen eener buitengewoone Vroedſchaps Vergadering den volgenden morgen; gelyk zy ook het bezetten der Hoofdwagten en der Stadspoorten door eene de Wagthebbende Burgercompagnie, voor dien nagt, bewerkten, en een Postbode na *Amersfoort* afvaardigden.

Beklag by de *Utrechtſche* Vroedſchap over het gedrag der Gedeputeerden: en

In de Vroedſchaps Vergadering leeverden zy een Adres in, vol beklags over het laaten intrekken van Krygsvolk op het Grondgebied dbs Gewests, buiten voorkennis van den Raad. Zy konden den ſtap van die weinige Heeren, die zich geregtigd hadden om het Collegie van

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 515. 713. 1144, 1173. en 1178.

Het inrukken der Militairen in Amersfoort.

van Heeren Gedeputeerden deezer Provincie uit te maaken, niet anders beſchouwen, dan eene allerſchroomlykſte en tevens geweldige daad, welke op het Lichaam van *Utrechts* Burgery zo veel indruks maakte, dat dezelve geen oogenblik in twyfel hing om te beſluiten, dat zy verpligt was, toevlugt te moeten neemen tot haare beëedigde Verpligting om ook allen binnenlands Geweld af te keeren. Hier door verbonden, ſtelden zy voor: —— Dat hun Ed. Groot Agtb., zittens deeze Vergadering, mogten verſtaan, dat alle de Poorten der Stad, oogenblikkyk, door een bekwaam aantal Burgeren, by dag en by nagt, zouden bezet en bewaard, en onmiddelyk aan de geheele Burgerſchuttery een dubbel getal ſcherpe Patroonen zouden uitgegeeven worden. —— Dat de Burgemeester VAN MUSSCHENBROEK, die dit dus lang geweigerd hadt, zou hebben te verklaaren en op te geeven, wie de Heeren geweest waren, die, op naam van Gedeputeerde Staaten, een Bode aan zyne Hoogheid afgevaardigd en het inroepen van Krygsvolk bewerkt hadden. — Voorts, om hunne eigene woorden te gebruiken, „ dat aan Heeren Burgemeesteren ten ſterkſten zou worden „ geinjungeerd, om niet alleen nu, maar „ zo lang het punt der Bezwaaren niet zou „ zyn afgedaan, eenig Conſent te draagen „ in een verzoek tot Militie, of tot het „ verleenen van Attache op Patenten voor „ Militie na deeze Provincie gedespici-

XXIX. BOEK. 1785. voorſtellen tot weering van Krygsvolk.

XXIX. BOEK. 1785.

„ eerd, onder wat voorwendzel ook; „ maar zulks gedaan wordende, daar van „ immediaat opening en communicatie „ aan hun Ed. Groot Agtb. te doen; en „ in allen gevallen, wel zorge te draa„ gen, dat, hoe het ook mogt komen, „ 'er geene gewapende Militie de Vry„ heid of het Territoir deezer Stad na„ derde; alzo de Burgery by deezen open„ lyk verklaarde hetzelve, (onverhoopt „ gebeurende,) te zullen houden *voor* „ *een Tentamen van Geweld, niet alleen;* „ *maar van een opzettelyk Vyandlyk Voor„ neemen tegen deezer Stads Burgery*, en „ in dezelve ook van de geheele Provin„ cie; het welk zy, ingevolge van haa„ re beëedigde Verpligting, gehouden „ zouden zyn, *met Geweld, en ten kosten* „ *van haar Goed en Bloed, af te keeren;* „ ook onverminderd haar Regt tegen den „ geenen, die mogten onderneemen, daar „ toe, in wat Qualiteit, Conſent gedraa„ gen te hebben, dien zy insgelyks ver„ klaarden, *te zullen houden voor Vyan„ den van deezen Burgerſtaat*, en tegen „ dezelven, als zodanig, naar bevind van „ zaaken, met *Verbeurtverklaaring van* „ *Leeven, of Ontzetting van Ampten en Be„ dieningen, als anders, te zullen procedee„ ren.*"

Gunſtig antwoord.

Gunſtig luidde het Raadsbeſluit der Vroedſchappe op dit dringend Vertoog, wegens het niet zullen toelaaten van eenige Krygsmagt; het bezorgen der Poorten; en het verleenen van ſcherpe Patroonen.

nen. Ten aanzien van den Burgemeester VAN MUSSCHENBROEK betuigden zy berust te hebben in diens Verklaaring, dat de Vergadering der Gedeputeerde Staaten „ toen in Competenten getale „ was geweest." XXIX. BOEK. 1785.

Dit alles nam de vrees der *Utrechtſche* Burgeren niet weg. Dezelve werd gaande gehouden, door verſpreidde gerugten, dat 'er Krygsvolk na *Utrecht* in aantocht, ja zelfs dat de Stad reeds ingeſlooten was. Om van het een en ander, ware het mogelyk, de waarheid te ontdekken, beklom men den *Dom Tooren*, en zondt Postboden uit om kundſchap op te doen; ook beraadſlaagden Geconſtitueerden en Gecommitteerden, met Gelastigden uit den Krygsraad over de middelen om *Utrecht* tegen allen indrang van buiten te beveiligen. Ten welken einde het Genootſchap van Wapenhandel, zyn Kanon en Artilleristen aanboodt. Vrees voor verraſſing door Krygsvolk.

Onmiddelyk naa het bekomene geruſtſtellend Vroedſchaps Beſluit, deeden Geconſtitueerden en Gecommitteerden een Verſlag daar van plaatzen in de Nieuwspapieren, en lieten zich op deezen trant hooren, de hulp hunner Medevaderlanderen inroepende. „ Op dat wy in deeze „ Stad, door alle gewelddaadige onder„ neemingen, van hun, die het 'er op „ toe mogen gelegd hebben, of toeleg„ gen, om ons even verraadlyk als onze „ Nabuuren, door eene Nationaale bezol„ digde Militie, en door eene by ſurpriſe Men roept de hulp der Mede-vaderlanderen in.

XXIX. BOEK. 1785.

„ kwalyk geadminiſtreerd wordende Di-
„ rectie, tot het uitgeeven van Patenten,
„ niet worden overrompeld; en wy, daar
„ wy, tot hier toe, aan geheel *Neder-*
„ *land* een voorbeeld gegeeven hebben,
„ om, op de allergeſchikſte en ordentlyk-
„ ſte wyze, Redres in onze regtmaatige
„ Bezwaaren te bekomen, daar in door
„ Overheerſching en Geweld niet mogen
„ overmeesterd en onze alleszins geoor-
„ loofde ſtemme van een voorbeeldig
„ Volk geſmoord, en door Militair Ge-
„ weld verkragt worde; zo is 't, dat wy
„ by deezen, aan alle Schutteryen van
„ *Nederland*, en Gewapende Genootſchap-
„ pen, en vooral onder die, welke zich
„ in de Provincie *Gelderland*, *Overyſſel*
„ en *Holland* bevinden, als mede in de
„ naastaangelegene Generaliteits Steden,
„ waarin Bezettingen en Garniſoenen lig-
„ gen, op het allerernſtigst en vriendna-
„ buurlykst, verzoeken, alzo men hier
„ door allerlei Gerugten by aanhouden-
„ heid, in het onzekere geſchud wordt;
„ om, by de ontvangst van eenige Pa-
„ tenten tot marſcheering en uittrekking
„ hunner Bezettingen, of een gedeelte
„ van dezelve zonder destinatie van Plaat-
„ ze, (op welke wyze wy geinformeerd
„ worden dat Patenten uitgegeeven zyn,)
„ ons daar van, by Expreſe kennis te
„ geeven, met byvoeging van alle moge-
„ lyke aanduidingen. En voor zo veel
„ 'er eenige Uittochten of Aanmarſchen
„ van Militie, in ſtilte en met expeditie
„ mog-

„ mogten geſchieden, dat wy, naar maa- XXIX.
„ te van dien, ook mogen Advertentie BOEK.
„ bekomen; op dat wy in ſtaat mogen
„ geſteld worden, om, in allen gevalle 1785.
„ en omſtandigheden, zodanige maatrege-
„ len te kunnen neemen, als wy alhier
„ tot het hoofd bieden aan een verraade-
„ lyk Geweld, ter verkragting en te on-
„ derbrenging van de Regten en Voor-
„ regten onzer Burgery, zullen oordee-
„ len te behooren."

Antwoord uit *Dordrecht.*

Korte dagen naa deeze Uitnoodiging ontvingen zy uit *Dordrecht* van de Schuttery van *St. Joris* en *Edele Voetboog* en het Genootſchap *de Vryheid* ten antwoord, dat zy reeds Orders geſteld hadden, tot het bekomen van berigt uit eenige verdagte Plaatzen, van 't geen aldaar, ten nadeele van *Utrechts* braave Burgery, mogt worden beſlooten; met toezegging om alles wat te hunner kennisſe kwam, zo ras mogelyk, te zullen doen weeten. Voorts verzekerende, dat zy bereid en daadlyk bezig waren om zich in ſtaat te ſtellen tot het bewyzen van al die hulp, waar toe hunne verpligting, als *Nederlanders* hun drong, en waar toe en waarom zy niet te vergeefsch de Wapenen, zo wel als de *Utrechtſche* Burgers hadden aangegord.

Een voorſlag om de verleende *Attaches* in te trekken, gelukt niet.

Op eene buitengewoone Vroedſchaps Vergadering berigtte de eerſte Burgemeester; in eene Vergadering van Burgemeesteren ten ſterkſten aangedrongen te hebben op het intrekken der *Attaches* tot het in-

XXIX. BOEK. 1785.

inrukken des Krygsvolks in *Amersfoort*; doch dat één der Leden zwaarigheid hadt gemaakt daar in te treeden, zonder vooraf alle de afweezende Leden te doen beſchryven. De Meerderheid van Gedeputeerden was dus by 't genomen beſluit gebleeven; en drie Heeren, wanneer zy de Verklaaring van Geconſtitueerden en Gecommitteerden hoorden, hadden de Vergadering verlaaten, zeggende, *Hier ter Stede geene vrye Deliberatie meer te hebben!* — Men ſtelde vast de Vroedſchaps Leden te verpligten, „ om, geduurende „ deeze onlusten, door de ontydige in„ legering in de Provincie veroorzaakt, „ zich in de Stad te onthouden, ten „ minſten zo naby in derzelver omtrek, „ dat zy terſtond konden beſchreeven „ worden (*).

Aantekening van eenige Vroedſchaps Leden tegen het gedrag der Gedeputeerden.

De Vroedſchaps Leden EYCK, VAN SENDEN, DE RIDDER, SMISSAERT, VAN HAEFTEN, BURMAN en VAN DAM gaven te gader eene ſchriftlyke Aantekening over tegen het verrigtte van Heeren Gedeputeerden, en de handelwyze van den Burgemeester VAN MUSSCHENBROEK. Zy haalden daar in op het onvoegzaame, dat Vertegenwoordigers van een vry Volk het ondernamen het een of ander voornaam gedeelte der Burgeren en Ingezetenen, welke geoordeeld

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1142. 1152—1157. 1184.

deeld moesten worden de Volksstem uit te maaken en by welke eigenlyk de Oppermagt deezer Landen huisvestte, te keer te gaan, of te onder te brengen door den Gewapenden Arm van zodanige bezoldigde Krygsknegten, tot welker onderhoud de goede Burgers en Ingezetenen van deeze en andere Gewesten zo aanmerkelyk veel opgebragt, en die gevolglyk niet anders dan ten dienste en ten nutte der Burgeren behoorden gebruikt te worden. —— „ Zy waren," gelyk zy zich uitdrukten, „ zo zeer ge„ troffen door deeze Demarche van Hee„ ren Gedeputeerden, of wel eigenlyk „ van die Heeren, welke zich bevoegd „ hadden geagt hetzelve Collegie te com„ poseeren, en aldaar eene zo gewigtige „ Resolutie te neemen, welke zy consi„ dereerden als een directe inbreuk op „ der Burgeren Publieke Rust en Vei„ ligheid, dat zy geene woorden konden „ uitdenken, om hunne gevoeligheid des„ wegen te kennen te geeven. Zy wa„ ren, in dit opzigt, volkomen in 't ge„ voelen van wylen zyne Hoogheid Wil„ lem den IV, dat alle Burgerbeweegingen door Burgeren moesten gestild „ worden. Hun was onbewust, dat de „ Burgery te *Amersfoort* eenigzins eene „ zo vernederende behandeling hadt ver„ diend. Zy konden niet bezeffen, hoe „ het mogelyk was, dat de President Bur„ gemeester zich niet tegen eene zodani-

XXIX. BOEK. 1785.

XXIX. BOEK. 1735.

„ ge Reſolutie, waarſchynlyk door eeni-
„ ge weinige Leden genomen, ten ſterk-
„ ſten verzet hadt; en moesten, gevolg-
„ lyk, al het akelige, dat daar uit notoir
„ moest voortvloeien, al het Burgerbloed,
„ dat daar over nu, of ten eenigen ty-
„ de, binnen deeze Provincie zou kun-
„ nen worden geſtort, en alle ongelegen-
„ heden en verwarringen, welke deswe-
„ gen, op de Stad en de goede Burgery
„ konden redundeeren, allerbyzonderst
„ overlaaten ter verantwoording van die
„ geenen, welke dit alles niet hadden ge-
„ prevenieerd, toen zulks in hun vermo-
„ gen was. — Zy waren zo zeer over-
„ reed, dat het gebruik van 's Lands
„ Krygsvolk tegen eene geregelde Bur-
„ gery in dit vry Gemeenebest, nimmer
„ kon gewettigd worden, en boven al
„ niet in de Steden deezer Provincie,
„ waar men het Volk tot het inleeveren
„ van hunne Bezwaaren hadt opgeroepen,
„ dat zy niet ſchroomden hier plegtig te
„ verklaaren, dat zy zich vrywillig ſub-
„ mitteerden aan zodanige regtmaatige
„ Procedures, welke in het ſlot van het
„ Request van Gecommitteerden en Ge-
„ conſtitueerden van den zestienden dee-
„ zer Maand voorkwamen (*), indien zy
„ ooit of ooit hunne toeſtemming mog-
„ ten geeven tot het inroepen van Mi-
„ litie,

(*) Zie hier boven bl. 68.

„ litie, met oogmerk om dezelve te em- XXIX.
„ ploieeren tegen of ten kwaade hunner BOEK.
„ braave Burgeren en Ingezetenen (*).

Burgemeester VAN MUSSCHENBROEK nader gedrongen om op te geeven wie op de Vergadering der Gedeputeerde Staaten, waar men dit veel gerugts maakend en kommer verwekkend Beſluit nam, tegenwoordig geweest waren, betuigde, dat de Heer VAN COCKENGEN, in de eerſte Vergadering, ten negen uuren, zyne gedagten aan den Secretaris hadt opgegeeven, en erkende voorts de aanweezigheid der overige vier Heeren (†). 1785. Bekentenis wie tegenwoordig geweest waren by Gedeputeerde Staaten.

De *Afgevaardigden der Stad Utrecht* ter Staatsvergadering werden gemagtigd om aan te dringen, dat het Krygsvolk, in *Amersfoort* ingetrokken, terſtond last kreege om het *Sticht* te verlaaten; en, by ontſtentenis daar van, den volgenden dag, in eene buitengewoone Vroedſchaps Vergadering, verſlag te doen, om dan te raadpleegen over het afzenden van Brieven aan Staaten van *Holland*, *Overyſſel* en *Friesland*, en het uitvaardigen van verdere rondgaande Brieven aan de Staaten van het Bondgenootſchap, door Gecommitteerden en Geconſtitueerden gevorderd. Poogingen tot het doen uittrekken des Krygsvolks uit *Amersfoort*.

Toen

(*) *Post van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 462. De Heer SMISSAERT leeverde naderhand eene byzondere Aantekening in, om de voorbaarigheid en onwettigheid des Beſluits van Gedeputeerde Staaten te toonen. *Ald.* bl. 503.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1785, bl. 1158.

XXIX. BOEK. 1785.

Het gedrag der Meerderheid te *Amersfoort* verdedigd.

Toen de Afgevaardigden van *Utrecht* den voorslag van het ontruimen des ingetrokken Krygsvolks deeden, laazen die van *Amersfoort* een Brief voor, strekkende om hun gehouden gedrag, en dat der Gedeputeerde Staaten, te regtvaardigen, met betuiging, dat het opontbod des Krygsvolks uit hunne Stad, dezelve aan de gevaaren der Regeeringloosheid zou blootstellen; dewyl zy verpligt zouden weezen als dan het roer der Regeeringe aan 't geval over te laaten. —— Zy vonden zich gesterkt door een Besluit by het Lid der Edelen genomen, strekkende om aan te toonen, dat het Verzoek van die van *Amersfoort*, als een Stemhebbende Stad van Staat, niet kon geweigerd worden; voorts de bevoegdheid van Heeren Gedeputeerden tot het verleenen van de gevraagde hulp beweerende; met voordragt om aan Staaten van *Holland*, *Friesland* en *Overysel* het gansch beloop deezer zaake mede te deelen, om Hoogstdezelve, „ ten aanziene van „ de zo verkeerdlyk als kwaadaartig uit„ gestrooide gerugten, als of de Magi„ straat van *Amersfoort* ten oogmerke ge„ had zou hebben om van de Militie, „ in hunne Stad, eenig misbruik te maa„ ken tot krenking van der Burgeren wet„ tige Regten en Voorregten, of tot af„ weering van derzelver regtmaatige Klag„ ten en Bezwaaren, te desabuseeren en „ te wederhouden van het neemen van „ zodanige Besluiten, als zouden kunnen „ strek-

„ ſtrekken ten nadeele van de Vriendna- XXIX.
„ buurlyke Correspondentie en Eenigheid BOEK.
„ zo hoogstnoodzaaklyk in deeze donkere ——
„ en veruitziende tyden." — De Heeren 1785.
Geëligeerden ſtemden in dit beſluit der Ridderſchappe toe. De Afgevaardigden van *Utrecht* namen 't zelve, nevens den Brief van *Amersfoort*, over, volhardende by het verzoek ter ontruiming. De Voorſtemmende Leden vonden goed in het afzenden van den voorgeſlagen Brief aan de Bondgenooten te bewilligen. *Utrecht* liet dit voorloopig beſluit ter verantwoording van die Leden. Dezelve werd afgezonden; en behelsde, uit naam der Staaten, eene Verantwoording van het gehouden gedrag der *Amersfoortſche* Regeering, en der Heeren Gedeputeerden. —— 't Was ook de voorſlag der Edelen om eene Afkondiging te laaten doen, tot berigt en verzekering aan alle In- en Opgezetenen, dat geen Krygsvolk zou gebruikt worden, tot ſtremming der Handelingen over het afdoen der Bezwaaren; welke vrees zommigen aanmerkten, dat eene ydele vrees was, verwekt tot byzondere oogmerken. Deeze voorſlag droeg de Goedkeuring der Geëligeerden weg; doch de Afgevaardigden van *Utrecht* namen zulks over.

Het eerlang inkomend Antwoord der Staaten van *Friesland* keurde het gehouden gedrag der Gedeputeerden, in het verleenen van den ſterken Arm, ten vollen goed: en betuigden zy in één begrip met hun

Antwoord van *Friesland*.

XXIX. BOEK. 1785.

hun Ed. Mog. te ſtaan, dat, wanneer ergens ongelukkig de algemeene rust, en de bewaaring van het wettig Gezag der Overheid en de Eerbied aan dezelve verſchuldigd, begon gevaar te loopen, zodanige middelen behoorden aangewend te worden, als toereikende waren, om het allergevaarlykst kwaad, uit zulke ongeregeldheden onvermydelyk voortvloeiende, met de daad in deszelfs oorſprong te weeren, en voor te komen

Van *Holland.*

Meer omzigtig en bepaald was het wederſchryven van Staaten van *Holland*, 't geen veel laater verſcheen. Zy betuigden gevoelig deel te neemen in den neteligen toeſtand hunner Nabuuren en Bondgenooten: doch daar deeze Geſchillen tusſchen de Leden van Staat huishoudelyk waren, hieldt hunne overtuiging van 't geen de natuur der Soverainiteit in elk Gewest vordert, hun te rugge om, over dergelyke Verſchillen, of de daar uit voortvloeiende Beſtellingen, zich eenige beoordeeling of beſchikking aan te maatigen, die den minſten ſchyn zelfs zouden geeven van tegen dit Conſtitutioneele Regt aan te loopen. —— Zeer verlangden zy, dat deeze Twisten ſpoedig mogten uit den weg geruimd worden, op eene wyze, die in de daad kon ſtrekken, om het onderling Vertrouwen en de Eensgezindheid in het *Sticht* weder te herſtellen, en op duurzaame gronden te vestigen. De noodzaaklykheid hier van, vooral in het tegenwoordige Tydſtip, waarin dit Gemee-

meenebest- alleen door gemeenſchaplyke poogingen kon worden opgebeurd, behoefden zy hun Ed. Mogenden niet aan te pryzen, zich verzekerd houdende, dat zy te zeer overtuigd waren van het gewigt der zaake, en den invloed daar van op het Algemeen Belang, dan dat zy niet alle poogingen, die eene voorzigtige Wysheid met gepaste Gemaatigdheid gepaard, aan de hand kon geeven, in 't werk zouden ſtellen, om dat heilzaame einde ſpoedig te bereiken. —— „ Wy zouden," ſchryven zy ten ſlot, „ vermeenen aan „ de Pligten van een getrouw en wel„ meenend Bondgenoot maar gedeeltlyk „ te voldoen, indien wy ons verlangen „ na de gelukkige herſtelling van zaaken „ in U Ed. Mog. Provincie niet vergezeld deeden gaan met eene betooning „ van onze Bereidwilligheid, om, indien „ het van vrugt zou kunnen zyn, daar „ toe, naar ons vermogen, mede te wer„ ken. —— Doch, gelyk het verre van „ ons is, om door deeze aanbieding iets „ anders of meerder te bedoelen, dan het „ geen zich binnen de termen eener ge„ paste Hulpvaardigheid borneeren zou, „ zo laaten wy ook zeer gaarne aan U „ Ed. Mog. ter beoordeelinge over, zo „ wel de meerdere of mindere nuttigheid „ van het realiſeeren van dit ons gedaane aanbod, als de bepaaling der wyze, „ op welke onze welmeenende en vriend„ nabuurlyke officien in deezen met de „ meeste vrugt van employ gemaakt zou„ den

XXIX. BOEK. 1785.

XXIX. BOEK. 1785

„ den kunnen worden." —— De aangebode Bemiddeling, ſchoon eenigen ſmaakende, vondt by de meesten geen ingang.

Utrecht veront-ſchuldigt zich by de Bondgenooten.

Op aandrang der Geconſtitueerden en Gecommitteerden by de Vroedſchap van *Utrecht*, ter afvaardiging van rondgaande Brieven aan de Bondgenooten, ſchreef dezelve, geen de minſte kennis gehad te hebben van de Vergaderingen der Gedeputeerden, op welke den ſterken Arm werd ingeroepen; dat zy geen Attache verleend hadden aan de Patenten voor het Krygsvolk, binnen *Amersfoort* gerukt; maar in tegendeel, zich daar tegen verklaard; dat wyders de rondgaande Brieven, op naam der Staaten, door Gedeputeerden buiten toeſtemming der Stad waren afgevaardigd: met verzoek van al het gebeurde niet op haare rekening te ſtellen, als mede dat 'er geene verdere Patenten voor Krygsvolk na het *Sticht* mogten gegeeven worden (*).

Ontzettende kreet in de Gewesten over dit inrukken des Krygsvolks.

Het ſchikken van Krygsvolk na *Amersfoort* wekte een geweldigen kreet door alle de Bondgenootſchaplyke Gewesten, en werd deeze allerſterkst gehoord in *Holland* en *Overyſſel*, Burgeryen by Burgeryen vervoegden zich in de Steden van het eerstgemelde Gewest, by haare Re-

Voorſtel

gee-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1159. 1163. 1164. 1172. 1179. 1184. 1465. 1700. Voor 't Jaar 1786. bl. 152. *Post van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 467.

geeringen. *Schoonhoven*, daar door getroffen, gelaſte de Afgevaardigden dier Stad den zeven en twintigſten ter Staatsvergadering met dit voorſtel, 't geen wy; als beäamd wordende door verſcheide Steden, geheel zullen boeken. „ Daar het inroepen van Troepen, door de *Meerderheid* „ der Regeeringe van *Amersfoort* by gelegenheid dat de Burgery dier Stad *wettig* aandrong op *afdoening* der Bezwaaren, welke zy, op *expreſſe Uitnoodiging* „ van den *Souverain* haarer Provincie, hadt *ingeleeverd*, en de *Omſtandigheden*, welke daar by hebben plaats gehad, van „ eene zo publieke notoriteit zyn, zal „ het niet noodig weezen in detail daar „ van te treeden. 't Zal genoeg zyn aan „ U Ed. Groot Mogenden te verklaaren, „ dat de Heeren onze Principaalen het „ voorſchreeven *Inroepen* van Troepen „ beſchouwen, als *een Openlyk Attentaat* „ *op de Burgerlyke Vryheid*, waar van de „ gevolgen, niet alleen voor de Provincie „ van *Utrecht*; maar ook voor deeze en „ andere Provincien, ten uiterſten nadeelig zouden kunnen worden. —— En „ dit, Ed. Groot Mog. Heeren! is niet „ alleen het Perſooneel gevoelen van de „ Heeren onze Principaalen: neen! het „ is ook het gevoelen van zo veele *Weldenkenden* door de ganſche Republiek; „ van allen, welke de innerlyke waarde „ van een Burger van dit Gemeenebest „ kennen; van allen, welken begrypen, „ dat, *niet het Volk om de Regenten, maar*

XXIX. BOEK. 1785. van *Schoonhoven* ter Staatsvergadering.

XXIX. BOEK. 1785.

„ *de Regenten om het Volk zyn*; van allen,
„ welken durven erkennen, dat het *ge-*
„ *welddaadig ſmooren des Volksſtem te*
„ *Amersfoort*, in de daad is eene ſchen-
„ ding van de Hoogheid van het *ganſche*
„ *Volk van Nederland*, in wier boezem
„ de *Radicale Souvereiniteit* berust, en op
„ welks naam de reſpective Staaten, al-
„ leen by repreſentatie, hun Hoog Ge-
„ zag uitoefenen; het is het openlyk ver-
„ klaarde gevoelen van *zo veele notabele*
„ *Burgeren in Nederland*, inzonderheid
„ in deeze Provincie, en allerbyzonderst
„ van een notabel aantal uit die Burge-
„ ry, welke de Heeren onze Principaa-
„ len ter Vergadering van U Ed. Groot
„ Mog. vertegenwoordigen. Op grond
„ van welke gevoelens de Heeren onze
„ Principaalen, ons by herhaaling, gelast
„ hebben ter Vergadering van U Ed.
„ Groot Mogenden voor te draagen, of
„ U Ed. Groot Mogenden, met de Hee-
„ ren onze Principaalen, niet ten uiter-
„ ſten noodzaaklyk zouden oordeelen. —
„ *Voor eerſt*, dat aan de Troepen, welke
„ thans zich te *Amersfoort* bevinden,
„ voor zo verre dezelve op repartitie
„ van deeze Provincie ſtaan, en nog niet
„ weder mogten zyn uitgetrokken, or-
„ ders wierden gegeeven, om te rug te
„ marcheeren. — *Ten tweeden*, dat door
„ U Ed. Groot Mogenden zodanige
„ Voorzorgen wierden gedraagen, waar
„ door werd voorgekomen, dat verder
„ geen Troepen, ter repartitie van dee-

„ ze

„ ze Provincie, of die der Generaliteit XXIX.
„ ſtaande, of Hulptroepen van deezen BOEK.
„ Staat, gebruikt worden tegen eenige ——
„ Provincie, Steden, Burgeryen, of Le- 1788.
„ den van dien. —— *Ten derden*, dat
„ door U Ed. Groot Mogenden, in dee-
„ ze critike tydsomſtandigheden zodanige
„ nadere Bepaalingen omtrent de Paten-
„ ten wierden gemaakt, waar door de
„ Troepen niet, dan op uitdruklyk be-
„ vel, van U Ed. Groot Mogenden, tot
„ binnenlandſche Expeditien worden ge-
„ employeerd."

Met grond mogten de Afgevaardigden van *Schoonhoven* zich op andere Steden in dit Gewest beroepen, welker Afgevaardigden, deels op het aanſtaan der Burgeryen en Genootſchappen een diergelyken last hadden, als *Dordrecht*, *Gouda*, *Schiedam*, *Alkmaar* en *Purmerende*, en die zaak ten ſterkſten onderſteunden. Te *Rotterdam* was een daar toe ſtrekkend verzoek ingediend. Te *Leyden*, te *Gornichem*, te *Heusden*, en in *'s Gravenhage*, ſprak men uit dien zelfden mond: ook leeverden eerlang een aantal Burgers te *Amſterdam* een dergelyk Verzoekſchrift in. Deeze Verzoekſchriften liepen meest al op den volgenden zin, „ dat de Bur-
„ gers en Inwoonders, met ontroeringe,
„ ſchrik, en niet minder verontwaardi-
„ ging, gezien hadden, de gewelddige Re-
„ ſolutie, om Militie van dezen Staat
„ te doen aanrukken tegen *Amersfoort*,
„ wier braave Burgers, well verre van

Verzoekſchriften in verſcheide Steden van *Holland*, wegens het Krygsvolk na *Amersfoort* gezonden.

XXIX. BOEK. 1785.

„ zich aan Oproer ſchuldig te maaken,
„ in tegendeel enkel en alleen bezig was
„ om haare onvervreemdbaare Regten,
„ op eene wettige wyze, te reclameeren, waar toe zy, door hunnen Souverain zelve uitgelokt en opgeroepen
„ was. —— Dat deeze aandoeningen by
„ hun nog zeer veel toegenomen waren,
„ op het ontwaar worden dat een gedeelte dier Troepen ſtondt op repartitie
„ van deeze Provincie. —— Dat het gebruik maaken der Militairen tegen de
„ Burgers, in een tyd als tegenwoordig,
„ waar in de Republiek zo zeer verdeeld
„ was, weinig anders kon beſchouwd
„ worden, dan als eene daad van Geweld, door welke de eene Party boven
„ de andere tragtte te triompheeren, en
„ dus de aangevalle Party gewettigd werd,
„ om van die middelen tot tegenſtand gebruik te maaken, die de Voorzieniigheid aan elk Schepzel tot Zelfsverdeediging geſchonken heeft; 't welk niets
„ dan de ſchroomlykſte gevolgen, ja niets
„ minder dan een Burger-oorlog ten gevolge kon hebben. —— Dat zy hun
„ Gemoed en Geweeten bezwaard vonden om het hunne op- en dus mede toe
„ te brengen tot het onderhoud van Troepen die gebruikt werden tot onder-
„ drukking hunner braave Land- en Bondgenooten, welke zich onledig hielden
„ met hunne Voorvaderlyke Vryheden
„ en Voorregten, op eene wettige wyze, uit de Vergeetenheid op te del-

„ ven,

„ ven, en van hun, die dezelve onregt- XXIX.
„ maatig mogten bezitten, te rug te vor- BOEK.
„ deren. —— Daar de Grondwet van ——
„ deezen Staat, de Unie van *Utrecht*, van 1785.
„ hun vordert, *eene iegelyke Provincie*,
„ *de Particuliere Steden, Leden en Inge-*
„ *zetenen van dien, met alle behoorlyke en*
„ *en mogelyke middelen, ja met Lyf en*
„ *Goed, (is 't nood,) te helpen ſtandhou-*
„ *den, ſtyven en ſterken, beſchutten en ook*
„ *beſchermen, jegens allen en een iegelyk,*
„ *wie en hoedanig die zou mogen weezen,*
„ *die eenige daadlyke inbreuken zou willen*
„ *doen op hun luider ſpeciaale en particu-*
„ *liere Privilegien, Vryheden, Exemtien,*
„ *Regten, Statuten, loffelyke en welher-*
„ *bragte Costumen, Uſantien, en alle an-*
„ *deren haar luider Geregtigheden.*"

Gunſtiger en gereeder onthaal ontmoetten Voordragten van dien aart in de eene Stad dan in de andere. Te *Dordrecht*, by voorbeeld, kreeg de voorzittende Burgemeester last den Inleeveraaren des Verzoekſchrifts, het genoegen te betuigen van de Regeering der Stad over de Vaderlandlievende Gevoelens van de Burgery, volmaakt met die van de Regeering zamenſtemmende. —— In *Alkmaar* bevonden zich, by de Inleevering van der Burgeren Verzoek, ſlegts de twee Burgemeesters VAN DER MIEDEN en PALUDANUS vergaderd. Zy worden gezegd geantwoord te hebben, „ dat zy het Adres,
„ ten ſpoedigſten, in de Vroedſchap zou-
„ den bezorgen; dat zy insgelyks over-

Onderſcheide bejegening dier Verzoekſchriften in verſchillende Steden.

XXIX. BOEK. 1785.

„ tuigd waren van de Onwettigheid der „ Demarche; dat de Regeering dier Stad „ altoos getoond hadt, genegen te zyn „ om de geusurpeerde Militaire Magt te „ snuiken, en zulks inzonderheid hadt „ getoond by gelegenheid, dat de Gene„ raal Major VAN DER HOOP, deswe„ gen binnen *Alkmaar* eene groote rol „ speelde; dat zy voorts aan het Ver„ zoek het meest mogelyk apui zouden „ geeven." Dit bewerkte by de Vroedschap een volkomen toestemmend Besluit. — Te *Leyden*, in tegendeel, kwam dit Verzoek aan zommige Regeerings Leden bedenkelyk voor; de Burgemeesters CHANGUION, VAN DER MEER en VAN HALTEREN lieten 't zelve, toen het eerst ter Tekeninge lag, ophaalen; dan het werd kort daar op wederom ter Tekeninge voorgelegd. Zeer sterke uitdrukkingen las men in de Dagpapieren tegen deeze Burgemeesteren, bysonder wegens het weigeren of uitstellen der belegging van eene Vroedschaps-vergadering; dan deeze belegd zynde, volgde een Besluit, strookende met de begeerte der Burgerye. —— Schoorvoetende kwam 'er *Garnichem* toe.

Het voorgevallene omtrent het Voorstel van *Schoonhoven*.

Het Voorstel van *Schoonhoven*, door gemelde Steden onderschraagd, werd door de Ridderschap en de Afgevaardigden der andere Steden overgenomen, behalven die van *Leyden*, die eene keer na hunne Stad deeden, aldaar eene nadere Vroedschaps-vergadering verzogten, en last kree-

gen

gen om met het doen van den Voorſlag nog te wagten, aangezien 'er te *Leyden* berigten van *Amersfoort* waren ingekomen, welke, indien ze bewaarheid mogten worden, de Krygsmagt daar noodzaaklyk zouden maaken. Na veel geſpreks, wegens het mogen en kunnen gebruiken der Krygsmagt tegen Burgers; en het beweeren dat men onderſcheid tusſchen Burgers en Burgers moest maaken, werd het Voorſtel overgeleeverd aan een groot Beſoigne (*). XXIX. BOEK. 1785.

De Nieuwspapieren bragten in *Overyſſel* niet zo ras de tyding wegens den last aan den Generaal VAN DER HOOP gegeeven om na 't *Sticht*, en waarſchynlyk bepaald na *Amersfoort*, te trekken, of de Gezwoore Gemeente te *Deventer* verzuimde geen oogenblik om haare afkeerigheid te betuigen van het gebruik van 's Lands Krygsmagt tegen 's Lands Burgeren, en de Stads Regeering te verzoeken, om, door de meestdienſtigſte en ſpoedigſte middelen te willen beletten, dat de Troepen, ter Repartitie van *Overyſſel* ſtaande, (gelyk het Regiment Cavallery des Generaals VAN DER HOOP voor de helft ſtondt,) zich op eene dergelyke wyze zouden laaten gebruiken; maar, in tegendeel, dezelve te gelaſten, zich van alle deelneeming in de Burgergeſchillen te onthouden. — Gunſtig was het antwoord der Regeeringe- *Deventer, Kampen* en *Zwolle* verzetten zich tegen dit gebruik des Krygsvolks.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 977. 1001. 1004. 1013. 1084. 1085. 1303. *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1221.

XXIX. BOEK. 1785.

ge. Op voorſlag der Gemeente begeerde de Magiſtraat van de Gewoone Heeren Gedeputeerden, de beſchryving van een buitengewoonen Landdag, om bevelen aan de Bevelhebbers des Krygsvolks te geeven. Ook beſloot dezelve geen Krygsvolk in te laaten, en Heeren Gedeputeerden te verzoeken geen Attache te verleenen op Patenten, zonder voorafgaande toeſtemming van Raad en Meente. — *Kampen* en *Zwolle* kreegen hier van terſtond kundſchap; zy keurden dit voorbeeld goed, en volgden 't zelve.

Staatsbeſluit daar tegen in *Overyſſel.*

Overeenſtemmend met het goedgekeurd verzoek der Gemeente te *Deventer* luidde, wegens het gebruik van de Krygsmagt, het Staatsbeſluit; en werden ook de Gewoone Gedeputeerden gelast, om wanneer zy Patenten, op een der drie Steden houdende, mogten ontvangen, dezelve niet te tekenen, zonder des kennis aan dezelve gegeeven, en een toeſtemmend antwoord ontvangen te hebben. Uitgenomen de Heeren PALLANDT TOT ZUITHEM en SLOET TOT MERKSVELD kantten alle Ridders, ter Staatsvergadering, tegenwoordig, zich, met veel aandrangs, tegen dit Beſluit, en lieten hunne breede Tegenaantekening in Staatspapieren inſchryven (*).

Vergeefſche Poogingen te

Zo veel beweegings baarde dit zenden van Krygsvolk na *Amersfoort* in *Holland* en

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1213. 1488. enz.

en *Overysſel*. De Minderheid der Regeeringe daar ter Stede rustte niet; maar zondt een Brief aan de Vroedſchap van *Utrecht*, tot geleide van een Berigt, wegens het voorgevallene, 't geen aanleiding gegeeven hadt aan de Meerderheid om by de Gedeputeerde Staaten hulpe te verzoeken; met voordragt aan die Vroedſchap om by Staaten van *Holland*, *Overysſel* en *Friesland* het terug roepen des daar op ingebragten Krygsvolk te helpen bewerken. — Het Verzoekſchrift der Geconſtitueerden en Gecommitteerden te *Amersfoort* by de Regeering, om bevryd te mogen worden van de ingerukte Knegten, werd geheel gewraakt, als van onbevoegden komende: ook hieldt de Magiſtraat deeze Krygsbezetting ten hoogſten noodzaaklyk, tot bewaaring van de goede Orde, voor de welvaard der Stad voordeelig, en aan niemand van de goede Burgery tot hinder. Overeenkomſtig met deeze begrippen luidde eene Afkondiging, waar in zy hun gehouden gedrag verdeedigden, en beweerden, dat de Krygsmagt niet zou dienen om de Burgers, in het doen hunner Verzoeken, te verhinderen; maar alleen om de rust en veiligheid der Stad te handhaaven. XXIX. BOEK. 1785. *Amersfoort* aangewend om van het Krygsvolk ontſlaagen te worden.

Het leedt niet lang of de rust werd te *Amersfoort* op eene alleronwederſpreekelykſte wyze geſtoord. Dewyl het Krygsvolk, tegen den zin van een groot gedeelte der Burgerye was binnen getrokken, en zich daar bleef onthouden, was het Beweegenisſen te *Amersfoort* tuſſchen de Burgers en Soldaaten.

XXIX. BOEK. 1785.

het ligt te voorzien, en uit voorvallen, in deezen tyd niet ongemeen, op te maaken, dat tusſchen de Burgers en Krygslieden, by de geringſte aanleiding, groote beweegenisſen konden ontſtaan. —— Op den laatſten van Wynmaand verrigtte de Schuttery haare Wapenoefening, en vuurde af. Dit Burger Krygsbedryf gaf aanleiding tot de rustverſtoorendſte voorvallen. Smaadwoorden en ſchimpende bejegeningen werden welhaast van daadlykheden gevolgd. Eenige Soldaaten kreegen vry zwa-re en mindere wonden. Hunne Spitsbroeders namen wraak, en hakten in op alles wat zy in Burger-uniform gekleed aantroffen. Veele Burgers werden gekwetst, geſlaagen, en de Huizen, waar in de door den Soldaat naagejaagde Burgers gevlugt zich geborgen hadden, moesten last lyden door het inſmyten der glaazen. Met veel moeite bragten de Bevelhebbers hunne Onderhoorigen tot bedaaren, en in hunne Kwartieren. Dan de wraaklust was niet verzadigd, de moedwil niet uitgewoed: want 'ſanderen daags ontſtonden 'er, op nieuw, beweegingen. Het kwetzen van een Soldaat bewoog eenigen zyner Makkeren om op een' Burger aan te vallen, hem een houw in de hand en eenige wonden in 't hoofd toe te brengen als mede de glaazen van het huis, waar in de gekwetſte de wyk nam, in te ſlaan. In deeze woede pleegde de Krygsknegt veele andere baldaadigheden en ſtraatſchenderyen, in 't einde door het ge-

geduurig uitzenden van Ronden beteugeld. Wie de ſchuld der eerſte aanleiding tot deeze opſchuddingen te wyten zy, valt, onder eene menigte van eenzydige voor- en tegen berigten, niet gemaklyk te beſliſſen. Men vindt 'er, die dit den Soldaaten ten laste leggen, om dat, by openbaar Gezag, omtrent de oorzaaken dier beweegingen geen Onderzoek gedaan is, 't welk zy meenen dat niet agterwege zou gebleeven zyn, indien de Regeering de misdaad hadt kunnen verhaalen op dat gedeelte der Burgerye by haar in kwaaden reuk. Van hier kreegen de Krygslieden de haatlyke naamen van *Burger-beulen* en *bezoldigde Huurlingen tot onderdrukking der Vryheid* (*).

De Party, die te *Amersfoort* het onderſpit moest delven, vertoonde zich zegepraalend in *Wyk by Duurſtede*; en ſpeelde die kleine Stad eene groote rol op het tooneel der tegenwoordige Staatsgebeurtenisſen. De Meerderheid van één Stem der Stadsregeeringe, die in den voorleeden Jaare, zo groot eene verandering ondergaan hadt (†), ontſloeg dezelve den drie en twintigſten van Zomermaand uit den Eed op het Reglement des Jaars MDCLXXIV, zo verre het Stedelyke betrof, en noodig geagt werd ter Regeling der Huishoudelyke Bezwaaren; dan liet dezelve, dit

De Regeering te *Wyk by Duurſtede* van den Eed op het oude Stads Regeerings Reglement ontſlaagen.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1618.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 32.

XXIX. BOEK. 1785.

dit Reglement, voor zo verre het Provinciaale goldt, waar van de Hervorming eerlang Staatswyze zou geſchieden, in volle kragt en waarde. —— Geconſtitueerden en Gecommitteerden begaven zich, met den aanvang der volgende Maand, na de Vroedſchap, en verzogten gehoor om opening van het beſlootene voor de Burgery te vraagen. Drie Heeren vonden zy reeds benoemd, om hun alles mede te deelen. Eene vervaardigde Aanſpraak, nu ten aandrange onnoodig, verzogten zy dat in de Stads papieren mogt opgeſchreeven worden. De Gelastigden uit den Raad hadden dit aangenaam nieuws den Geconſtitueerden en Gecommitteerden niet medegedeeld, of zy ſtelden voor, by trommelſlag, de Burgers te mogen by een roepen om het beraamde der Regeering, plegtig te bekragtigen. Verlof hier toe verkreegen hebbende, werd het volvoerd. De verzamelde Burgers hoorden, uit den mond van den Heer SCHILLIGE, eene Aanſpraak, ſtrekkende om hun loflyken yver te verheffen, hun geluk te wenſchen met den uitſlag hunner poogingen, en aan te maanen tot het bekragtigen van 't genomene Beſluit door hunne tekening; ten einde de dus verre vastgeſtelde Punten in eene ſtellige Grondwet voor het Beſtuur der Stad te veranderen.

De Burgery aangemaand ten opzigte van de

Zo verre was de taak afgedaan; doch de Provinciaale Punten moesten nog vastgeſteld worden; om hier in de Regeering, voor zo verre de Stad daar in belang

lang hadt, op alle mogelyke wyze te rug- XXIX. BOEK.
ſteunen en te ſterken, wekte die Heer de
verzamelde Burgerſchaar op, „ 't Is," 1785.
luiden, onder andere, zyne woorden, die
genoegzaam aanwyzen op welk een toon Punten der Provinciaale Regeering.
deeze Aanſpraak geſtemd was, „ 't is
„ onze Pligt *Wykſche* Burgers! om op
„ dien voet voort te gaan, als wy heb-
„ ben begonnen. Wy hebben, 't is
„ waar, den eerſten ſteen gelegd, op wel-
„ ken het gebouw der Burgerlyke Vry-
„ heid van deeze Provincie, van deeze
„ Republiek, zal moeten opgetrokken
„ worden; maar 'er blyft nog veel ove-
„ rig. Met ſtil te ſtaan zouden wy eer-
„ lang agter uit deinzen; eerlang de klem
„ uit de vuist verliezen; eerlang door
„ dien zelfden doodlyken ſlaap, welke
„ ons haast, voor altoos, in de armen
„ eens willekeurigen monarchaalen Stad-
„ houders zou hebben doen nederſtorten,
„ worden overrompeld!"

Het Beſluit der Meerderheid en het nieuw beraamde Stads Regeerings Reglement de Burgers voorgeleezen zynde, was hun antwoord, op de vraag of zy nog eenige bedenkingen hadden? Neen! By het ſcheiden der Vergaderinge, kreegen de Geconſtitueerden en Gecommitteerden last om het Reglement, in 's Volks naam, te ondertekenen en te bekragtigen. Dien avond was de Vergaderplaats van het Burger-genootſchap fraay verlicht, en de Meerderheid der Regeerderen, die in deezen Burger behaagenden ſtap

Het nieuwe Regeerings Reglement bekragtigd.

XXIX. BOEK. 1785.

ſtap toegeſtemd hadt, woonde dien Vieravond by.

Een Afgevaardigde dier Stad zitting ter Staatsvergadering geweigerd. Sterk Vertoog deswegen.

De Heer VAN OSSENBERG, wegens *Wyk by Duurſtede*, ter Staatsvergadering afgevaardigd, was zitting geweigerd: dewyl hy zich van den Eed op het Reglement der Provinciaale Regeeringe, immers voor een gedeelte, ontſlaagen hadt. Dit belgde Geconſtitueerden en Gecommitteerden dermaate, dat zy de Vroedſchap aangingen met een Vertoog, wegens dien hoon een hunner Burgervaderen aangedaan, en ernſtig verzoek, om, zo lang dit Beſluit, met betrekking tot de Afgevaardigden van hunne Stad, zo ter Staatsvergadering, als ter Vergadering van Gedeputeerden, niet zou zyn ingetrokken; zo lang deswegen aan de Stad geen genoegen gegeeven en dien Heer zyne agterſtallen, zo zulks door die feitlyke ontzegging mogte plaats vinden, niet vergoed waren, te betuigen dat men alles, wat in dien tuſſchentyd, ter Staatsvergadering mogt beſlooten worden, voor van geene waarde zou houden, en geene Provinciaale Lasten ten Comptoire van de Provincie inbrengen; met byvoeging, om, indien dit niet baatte, de Leden des Bondgenootſchaps van den geheelen toedragt der zaaken te verwittigen, met bede tot aanwending hunner goede dienſten.

Eene Bezending van Gedeputeerde Staaten aanſchryving, inhoudende, hoe

De Vroedſchap, over dit Vertoog raadpleegende, kreeg van de Gedeputeerde

zy,

zy, wegens het gebeurde daar ter Stede, noodig geoordeeld hadt eene Bezending te benoemen om met hun in onderhandeling te treeden; ten einde hun te overtuigen van de ongeregelde handelwyze in deezen gehouden, en aan te maanen tot het vernietigen des onwettig genomen Besluits; met verzoek om zodanige Heeren ter Staatsvergaderinge, als mede tot de hunne, te zenden, die zich nog van den Eed op het Provinciaale Regeerings Reglement niet ontslaagen hadden, als daar door onbekwaam geworden om in een der beide Vergaderingen te verschynen. — Het antwoord hier op, bestondt in eene verdeediging van 't gehouden gedrag, van de wettigheid des Besluits, en hoe zy, op de gronden in den aanschryvings brief gelegd, met geene Bezending in onderhandeling konden treeden; en vertrouwden dat zodanige Afgevaardigden, als in den Provinciaalen Eed stonden, ter Staatsvergaderinge zouden ontvangen worden. — Een nadere aandrang van Gedeputeerde Staaten op 't een en ander liep even vrugtloos af. De Regenten vonden zich gesterkt door der Burgeren goedkeuring.

XXIX. BOEK. 1785. Staaten na *Wyk by Duurstede* bestemd; dezelve afgeslaagen.

Zo ras het gerugt te *Wyk by Duurstede* kwam, dat 'er Krygsvolk na het Sticht op weg was, verzuimde men niet de Stads poorten te bewaaken, en een nadruklyken Brief aan Heeren Gedeputeerden af te zenden. Men liet ook een rondgaanden toekomen aan de Bondgenooten, wegens het

Wyk by Duurstede sluit, op het gerugt van Krygsvolk, de Poorten en vaardigt brieven af.

XXIX. BOEK. 1785.

het inrukken des Krygsvolks binnen *Amersfoort*, en aan die Gewesten op welker aandeel deeze Krygslieden ſtonden, eenen byzonderen, om eene ſpoedige terugroeping te bewerken. De Steden *Utrecht*, *Amersfoort*, *Rheenen* en *Montfoort* kreegen een Brief van beklag, wegens het niet beſchryven of toelaaten der *Wykſche* Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge.

Het nieuwe Regeerings Reglement der Stad ingevoerd. De Verandering der Regeeringsbeſtelling daar mede overeenkomſtig.

Eerlang werd het nieuwe Regeerings Reglement te *Wyk by Duurſtede* daadlyk ingevoerd, en een Collegie van Gecommitteerden uit de Burgery benoemd. Beſtemde Kiezers bragten een dubbel getal uit tot Burgemeesteren. Zyne Hoogheid ontving, benevens de Naamlysten zo van Burgemeesteren als van Schepenen, om 'er eene verkiezing uit te doen, een gedrukt nieuw Regeerings Reglement, tot zyn narigt. Geen Lysten der Raaden ſchikte men den Stadhouder toe; dewyl diens Beſtelling, wegens het aanblyven of veranderen van Raaden, by het nieuw ingevoerde Reglement, was afgeſchaft.

Deeze door zyne Hoogheid gewraakt.

Grootlyks misnoegd was zyne Hoogheid wegens die handelwyze, en hy beklaagde zich, by eenen Brieve, aan Gedeputeerde Staaten, over de inbreuk, door deeze *Informeele Nominatie*, op de *Regeerings Conſtitutie* der Provincie gemaakt, als mede over den indragt door het vaſtſtellen van het Regeerings Reglement te *Wyk*, op de Regten en Preëminentien by het Regeerings Reglement des Gewests aan de Stadhouderlyke Waardigheid

heid verknogt, by welke hy verzogt gehandhaaft te worden. En, aangezien hy verklaarde, uit dusdanig eene Benoeming van Burgemeesteren, geene Verkiezing te kunnen doen, wilde hy de Regeering van *Wyk* genoodzaakt hebben tot het laaten toekomen van eene andere, als mede dat, uit hoofde van de nabyheid van den gewoonen dag der Verandering van de Wet (*), de Magiſtraat van *Wyk* op den tegenwoordigen voet mogt blyven, tot dat hun Ed. Mogenden, in deeze zaak, zodanig eene ſchikking zouden beraamd hebben als zy noodig oordeelden, tot handhaaving zo van de Provinciaale Regeerings Conſtitutie als van de Regten en Preëminentien der Stadhouderlyke Waardigheid. XXIX. BOEK. 1785.

Van dit alles werden de *Wykenaars* verſtendigd. De Burgery vergaderde, op den twintigſten van Wintermaand, voor 't Stadhuis. De Gecommitteerden verzogten de Brieven zo van de Staaten als van den Stadhouder te zien. Deeze werden aan de Burgery voorgeleezen. Zy betuigde het nieuwe Reglement te willen ſtaande houden. Alleen twee Raaden HAANTJES en BECKERING toonden zich bereid om 't zelve te bezweeren. Waar op de Burgery verklaarde die twee Hee- 't Gedrag der *Wykenaaren* daar op.

(*). Over deeze Brief vergaderden de Gedeputeerden buitengewoon op den 19 Oct., en de 20 was de Dag van de Verandering der Wet.

XXIX. BOEK. 1785.

Heeren voor altyd aanblyvende Raaden te erkennen, en als zodanigen te willen beſchermen; de overigen alleen voor tydlyke Raaden houdende. Voorts leeverde dezelve haare Tegenverklaaringen in tegen alle indragt op Stadsregten door zyne Hoogheid en de Staaten, als mede tegen de Opſchorting der Regeeringsverandering, en de voorgeſtelde Aanblyving.

Hulp te vergeefsch by het Genootſchap te *Utrecht* gezogt.

Dugten voor dwang bewoog het Vrycorps zich by 't Genootſchap van Wapenhandel te *Utrecht* te vervoegen om, in gevalle van nood, hulp van Gewapende Manſchap te bekomen; doch met een ongunſtigen uitſlag, wel gevreesd uit aanmerking van de geſteldheid diens Genootſchaps, en de omſtandigheden dier Stad. Ook waren 'er van oordeel, dat de Geconſtitueerden te *Wyk*, alvoorens tot een zo volledig Beſluit te komen, met die van *Utrecht* eerst hadden behooren raad te pleegen. Dan men hadt te dier Stede party gekoozen, en reeds eene proeve genomen van de kleine Onderwaterzetting, welke volmaakt goed werd bevonden.

Aandrang in *Holland*, ten voordeele van *Amersfoort* en *Wyk*.

Inmiddels dienden de Gecommitteerden van eenige Schutteryen en Burger-genootſchappen, ten voordeele van *Amersfoort* en *Wyk by Duurſtede*, een Verzoekſchrift by Staaten van *Holland* in, ter voorzieninge, dat 'er de Volksſtem niet mogt geſmoord worden; als mede een Adres, uit naam der Vergaderinge van Gewapende Burger-corpſen te *Leyden*, om de tusſchenkomst van hun Ed. Groot Mogen-

genden by Staaten van *Utrecht* te verzoeken; ten einde geene middelen van Geweld tegen die van *Wyk* mogten worden te werk geſteld; maar de zaaken daar heen geſtuurd, dat het Geſchil, by vriendlyke ſchikking, zonder krenking des Gezags van hun Ed. Mogenden, en zonder naadeel aan het Regt van de Stad *Wyk* toe te brengen, wierd beſlist, en inmiddels geene Regtsgedingen tegen eenige Ingezetenen aldaar mogten ondernomen worden. Dit Verzoekſchrift werd onmiddelyk aan het groot Beſoigne toegeſchikt, terwyl *Dordrecht* en andere Steden op het ſpoedig houden van 't zelve aandrongen. —— In de genoemde Stad hoorde men het Voorſtel van den Penſionaris DE GYZELAAR, om de Afgevaardigden ter Dagvaard te magtigen, om, overeenkomſtig den voorſlag van *Leyden*, aan Staaten van *Utrecht* een Brief uit de Vergadering van *Holland* te ſchryven, en de Bemiddeling dier Vergaderinge aan te bieden; 't welk de goedkeuring van den Oud-raad wegdroeg. XXIX. BOEK. —— 1785.

De Regeering van *Wyk by Duurſtede* liet niet af in Brieven haare zaak by de Staaten en de Steden van het *Sticht* te verdeedigen; doch vondt dezelve, op de Staatsvergadering in Slachtmaand gehouden, geen ſpoed. De by voorraad beſtemde Aanblyving der *Wykſche* Regeering door Gedeputeerden werd goedgekeurd, en was men van begrip, dat aan die Regeering een tyd behoorde bepaald te wor- In't *Sticht* naam de zaak der *Wykenaaren* geen ſpoed.

XXIX. BOEK. 1785.

den, binnen welken dezelve eene andere Benoeming, op den voorigen gewoonen voet, zou vervaardigen, en aan zyne Hoogheid zenden. Dan een ingekomen Brief van *Wyk* wederhieldt het volſtrekt beſluiten op deeze zaak, waar omtrent de Leden van de Staatsvergadering niet eenſtemmig dagten, terwyl *Utrecht* veertien dagen uitſtels by het overneemen der ſtukken verzogt; doch 'er ſlechts acht verwierf, wanneer de Staaten wederom zouden vergaderen.

Hoog-gaand mis-noegen der Ridder-ſchap te-gendie van *Wyk*; en ſtrenge maatregels door de Meerder-heid ter Staatsver-gadering beraamd.

Zeer euvel nam de Ridderſchap den Rondgaanden Brief, uit naam van Gecommitteerden der Burgery van *Wyk*, aan de Bondgenooten geſchreeven, zo zy verklaarden, meest op aanſtooken van Vreemdelingen, die te dier Stede niet gehuist waren, of 't huis behoorden (*), een Brief in de Nieuwspapieren woordlyk geplaatst Zodanig een ſtap meenden zy niet anders te kunnen beſchouwen dan als een *Openbaar Attentaat* tegen de Hoogheid deezer Landen, en als ſtrekkende tot ſtoorenis van de rust en veiligheid. Waar om zy voorſtelden den Procureur Generaal te gelasten, deeze zaak ten ernſtig-

(*) Buiten twyfel oogden zy op de Heeren P. C. CHASTELEIN Schout van *Leyderdorp*, en Secretaris van 's Lands Univerſiteit te *Leyden*, en de Eerw. FR. AD. VAN DER KEMP Leeraar der *Doopsgezinden* te gemelder Stede, die zich veel te *Wyk* onthielden, en beiden Officiers waren van het Corps Vrywilligers aldaar.

ftigſten te onderzoeken; ten einde het Regt van den Lande tegen de ſchuldig bevonden wordende, waar te neemen. Het eerſte Lid voegde zich by dit Voorſtel, *Utrecht*, ongelast, wilde het Beſluit uitgeſteld hebben; doch het werd, de meerderheid zich met het Voorſtel vereenigende, genomen.

Staatsbeſluit om die van *Wyk*, tot het geeven eener andere Nominatie aan te maanen.

Eene geringe Meerderheid van twee Stemmen bragt ter naaste Staatsvergaderíng voor het Advys van de Stad *Utrecht* uit, dat 'er eene andere Benoeming, overeenkomſtig het nog ſtandhoudend Reglement, te *Wyk* zou gemaakt en aan zyne Hoogheid gezonden worden, als mede dat intuſſchen te thans in dienſt zynde Burgemeesters en Schepens behoorden aan te blyven. De Minderheid, wilde de zaak van *Wyk* laaten berusten, tot dat de zaak der Bezwaaren zou zyn afgedaan. De gevoelens der drie Leden van Staat nu onderling genoeg zamenſtemmende, luidde het Staatsbeſluit „ dat die van „ *Wyk*, binnen acht dagen, ingevolge van „ het Reglement des Jaars MDCLXXIV, „ eene nadere Nominatie van Burgemeesteren en Schepenen aan zyne Hoogheid moesten zenden, met een bygevoegde Lyst van de Raaden dier Stad."

Verdere bezwaaren tegen die van *Wyk*, en de Procureur Generaal gelast onder-

De Edelen beweerden de onbevoegdheid der Regeeringe van *Wyk by Duurſtede* om een Stedelyk Regeerings Reglement te beraamen, en in trein te brengen, buiten bewilligníg der Leden van Staat, en in 't byzonder, dat de Ridder-

XXIX. BOEK. 1785.

ſchap, reeds van den Jaare MDLXXXVIII, het Regt zou gehad hebben in de Magiſtraatsbeſtellinge der Steden: daarenboven hielden zy het doen beëedigen als ſmaakende na *Rebellie*; waar om zy het wilde geſteld hebben in handen van den Procureur Generaal. Schoon Geëligeerde Raaden betuigden met de Ridderſchap in 't zelfde gevoelen te ſtaan, nam *Utretht* en *Amersfoort*, dit Voorſtel over; dan vervolgens bewilligden deeze Steden om den Procureur Generaal tot het doen van Onderzoek te lastigen.

zoek na de Schuldigen te doen.

Dit onderzoek te *Wyk* gewraakt.

Wanneer deeze, met den Raadsheer MUNNIKS, last kreeg tot het doen van Geregtlyk Onderzoek, wegens de zodanigen, die zich met eenen Brief aan de Bondgenooten hadden vervoegd, oordeelde de Raad van *Wyk*, dat die kennisneeming, zo dezelve moest geſchieden, aan den Schout- en Schepensbank toekwam, en het aanbevelen daar van aan den Procureur Generaal tegen het Regt der Stad en Burgerye ſtreedt; een Regt 't welk zy ongeſchonden wilden bewaard en daarom eene Waarſchuwing, met Verbod van onderwerping, wilden gedaan hebben.

Het maaken eener andere Benoeming te *Wyk* afgeſlaagen.

De Brief der Staaten aan de Regeering van *Wyk*, het maaken eener andere Benoeming, overeenkomſtig het oude gebruik voorſtellende, hadt ten ſlot „ dat „ Zy, ingevalle van onverhoopte weige„ ring, aan zich behielden, zodanig eene „ nadere Dispoſitie, als Zy, tot maintien

„ van

„ van de goede Orde, en tot voorko- XXIX.
„ ming van alle Desorders in het beleid BOEK.
„ van de Politie en Juſtitie, binnen de ——
„ Stad van *Wyk*, naar gelegenheid van 1785.
„ zaaken, noodig zouden oordeelen. —— Zulk een bedreiging dagten die van *Wyk* dat in geenen deele te paſſe kwam by eene Aanſchryving gedaan aan een der Medeleden van den Souverainen Staat deezer Provincie. „ Of zyn wy dan," dus luidde hun antwoord, „ uit hoofde der „ aan ons geweigerde Sesſie in het Col- „ legie van U Ed. Mog. *ipſo facto*, ver- „ nederd tot den Staat der Hooge- of „ Ambagts Heerlykheden, welke, als „ onmiddelyk onder de Bevelen van den „ Souverain onzer Provincie ſtaande, zich „ zulkſoortige Clauſules, en Aanſchry- „ vingsbrieven van dien aart, zouden „ moeten laaten welgevallen! Neen! Edel „ Mog. Heeren! in weerwil der voor een „ tyd geweigerde Sesſie ter Vergadering „ van U Ed. Mog. blyven wy niet te „ min, als onafhanglyke Magiſtraats Le- „ den van onze Stad, dezelfde Waardig- „ heid en Agtbaarheid als vooren behou- „ den; en het is ook, uit dien hoofde, „ dat wy, wat den inhoud van U Ed. „ Mog. Aanſchryving betreft, ons, naar „ tydsomſtandigheden, conſequentelyk aan „ ons zelven gedraagen zullen, zonder „ ons daar in, door eenige dreigende „ Aanmaaningen, veel min Ordinatoire „ Concluſien, van wien ook, eenigermaa- „ te te laaten interrumpeeren." —— Zy

XXIX. BOEK. 1785.

beklaagden zich, dat aan hunne Stads Afgevaardigden de weg was geſlooten geweest, om zich van eene byna gelykluidende Verklaaring, als die zommiger *Utrechtſche* Regenten, omtrent den Provinciaalen Eed op het Reglement des Jaars MDCLXXIV te hebben kunnen bedienen.

Moed der *Wykenaaren* in 't geen zy oordeelen hun Regtens toe te komen.

By aanhoudenheid bleeven zy verſtooken van de Zitting ter Staatsvergadering, en de zaak der Regeeringsverandering hing, met het afloopen deezes Jaars, nog onbeſlist. — Konden de *Wykenaars* in geen deezer beide ſtukken vorderen, in die meer onmiddelyk te hunner beſchikkinge ſtonden betoonden zy veel moeds. Wanneer de Hoofd-officier, op last der Gedeputeerde Staaten, aan het Geregt een voorſtel deedt, ſtrekkende om den Procureur Generaal by te ſtaan in het onderzoek der Burgeren, volgens den hem verleenden last, beſloot het Geregt, alvoorens zich hier op te verklaaren, het Advys van 'kundige Regtsgeleerden in te winnen; dan één Lid bragt in 't midden, dat de Privilegien en Voorregten klaar en duidlyk ſpraaken, en men deswegen der Regtsgeleerden Advyſen niet noodig hadt; en op de handhaaving der Privilegien behoorde bedagt te zyn. Van dit beſluit des Geregts kreegen Geconſtitueerden en Gecommitteerden de weete niet, of zy oordeelden dat dit geene zaak van het Geregt was; maar van het *Territoriaal* Regt, de Magiſtraat toekomende.

Dat

Dat Regt deeden zy, terwyl men des in de Vroedſchap raadpleegde, gelden. Immers de Kwartiermeester Generaal BENTINCK vroeg aan Burgemeesteren van *Wyk* den doortocht voor zes honderd Man Voetvolk te *Ameide* in Schepen liggende. Toen, op 't inzien van het Patent, 't zelve bleek onbepaald te zyn, antwoordden Burgemeesters, dat de tocht over *Viaanen*, *Kuilenburg* en *Beuzekom*, op *Wageningen* om na *Arnhem* te trekken, korter was dan door het *Sticht:* en dat zy, daarenboven, zo lang hunne Geſchillen met de Staaten niet waren afgedaan, niet konden gedoogen, dat Krygsvolk op het Grondgebied van *Wyk*, veel min in de Stad, kwam; alzo zy beſlooten hadden het te zullen houden voor eene daad van Geweld, welke zy verpligt zouden zyn met Geweld af te keeren. —— Zonder het *Sticht* aan te doen nam de Generaal BENTINCK, met dit Krygsvolk, den aangeweezen weg (*) —— Uit het beloop der zaaken, zo te *Wyk by Duurſtede*, als in 't ganſche *Sticht*, valt gereedlyk op te maaken, dat de vereffening der ſtrydende Partyen, nog verre te zoeken was, en dat een volgend Jaar daar ryk zal weezen in gedenkwaardige Gebeurtenisſen, welke ons Geſchiedblad zal vermelden.

XXIX. BOEK. —— 1785.

Weigeren het doortrekken van Krygsvolk.

VA-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1076. 1129. 1160. 1191. 1358—1372. 1467—1472. 1524. 1606—1637. 1689. 1690. 1729. 1738.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

DERTIGSTE BOEK.

INHOUD.

XXX. BOEK. *Gunſtige uitzigten voor 't Jaar 1786. Hoe beneveld. Wederzydſche Overgiften der Plaatzen tuſſchen den Keizer en den Staat. Nadere voorzorgen omtrent het ſluiten der Schelde. Wat de Oostenrykers beſtaan hadden om, de Schelde af, een vaard na Zee te krygen. Verſchillende gevoelens of dit te dugten ware, dan niet. De Heer* PIETER PAULUS *doet onderzoek hoe het daar geſteld was. Zyne bevinding. Een Hoekerſchap ter ſluiting van het Zwin gezonden. Het Hof van Brusſel deswegen begaan. Krygsbeweegingen van de zyde der Oostenrykeren. Hoe dit by hun Hoog Mogenden wordt opgenomen. Sterk Staatsbeſluit. Op welk eene wyze te Brusſel bekend gemaakt. Wat grond gaf tot een zo ſterk Staatsbeſluit. Het Regt*

Regt van het ſluiten van het Zwin verdeedigd. Nadere laſt om het opvaaren van het Zwin te beletten. Daadlyk belet. Klagten deswegen. Verantwoording van der Staaten zyde. Aanſtalte om de Veſtingen in Hollands Vlaanderen met Krygsvolk te bezetten. De Graaf DE BELGIOJOSO *erkent geen laſt gegeeven te hebben tot het inloopen in het Zwin. Begrip diens Graaven, wegens 's Keizers Regt op de helft van het Zwin. Wederlegging van 't zelve door de Staaten. Afloop deezer zaake ten voordeele van den Staat. Verandering des Penningsvoor de Regeeringsleden van 's Hertogenbosch. Men vordert daar Brabanders tot het bekleeden der Ampten. Zy dringen 'er op om een Brabander tot Advocaat Fiscaal te hebben. Zy duiden den Inbooreling* DONKER CURTIUS *aan. Staaten van Holland en Friesland verſchillen van de vyf andere Gewesten, die* HENDRIK JUSTUS WITTE TULLING *aanſtelden. Hooggaand misnoegen van Holland deswegen. Zeeland keurt het gedrag der Afgevaardigden in dit geval af. Die van 's Hertogenbosch houden andermaal aan op eene Verkiezing, overeenkomſtig de Regten van Brabant. Hun poogen was vergeefsch, de gedaane Verkiezing ging door. Benoemde Heeren tot de Herzieningder Quotas. Benoemde Heeren tot het Verdeedigingsweezen van den Staat. Aanvang hunner Zittinge. De Graaf* DE MAILLEBOIS *zoekt tot Veldmarſchalk van den Staat aangeſteld te worden. Dit mislukt. Zyn Legioen afgedankt.*

XXX. BOEK.

dankt. Vorderingen diens Generaals. Beſluit omtrent de Officieren van dat Legioen, en de volſlaagene afdanking. De Brigade van den Prins van HESSEN-DARMSTAD *afgedankt. Voorſtellen van Bevorderingen tot hooger Krygseere voor den Prins van* HESSEN-DARMSTAD *en den Prins van* WALDEK *wederſprooken. De ligte Krygsbenden van* MATTHA *en* STERNBACH *afgedankt. Geſchillen over de Afdanking van het Corps des Rhyngraafs van* SALM. *Staaten van Holland wilden het aanhouden, voor zo verre het ter Betaaling van hun Gewest ſtondt. Geſchil met zyne Hoogheid over dit in dienst houden. De Rhyngraaf met zyn Volk in dienst van Holland genomen. Hoe dit te Heusden geſchiedde. Men liep hoog met den Rhyngraaf; doch hy was by eenigen verdagt. Verſlag van het voorgevallene omtrent zyne Hoogheid en het Krygsvolk in Holland. Stedelyke Verzoekſchriften om het Krygsvolk van den Staat in geen Burgergeſchillen te gebruiken. Voorſtel ter Staatsvergadering van Holland deswegen. Beſluit om dit den Capitein Generaal te doen weeten. Antwoord van zyne Hoogheid. Sterk Beſluit by Holland genomen op de tyding van het gebruiken des Krygsvolks tegen Hattem en Elburg. Volksklagten. Verzoekſchrift der Geconſtitueerden te Rotterdam. Holland beſluit de Bondgenooten aan te ſchryven, omtrent het niet gebruiken des Krygsvolks in Burgergeſchillen. Inhoud der Brieven aan de vier andere Gewesten. Sterke taal ter Hollandſche Staatsvergadering tegen*

gen de Ridderſchap over die Brieven. Raadpleegingen by Holland over het ſchryven aan zyne Hoogheid, en om hem, indien hy niet voldoende antwoordde, te ſuſpendeeren. Nader dringende Voorſtag van Dordrecht over het gebruik der Hollandſche Krygsmagt. Beſluit overeenkomſtig daar mede genomen. Beſluit omtrent de Dragonders, de Patenten, en de Goederen in 's Lands Magazynen. Verklaaring van de Vergadering der Gewapende Burger-corpſen te Leyden, by hun Ed. Gr. Mog. ingeleeverd. Goedkeuring aan deeze Verklaaring ter Staatsvergadering gegeeven. De Gewapende Genootſchappen in beſcherming genomen. Aandrangen tot dat Beſluit. Voorſtel eenigen tyd geleeden door Amſterdam gedaan om de Gewapende Genootſchappen te vernietigen. Commisſie door de Gecommitteerden der Gewapende Genootſchappen benoemd. Slot des Verſlags van de Delffſche Gecommitteerden ter Vergadering der Gewapende Burgercorpſen te Leyden. Zommige wilden de Verheffing des Stadhouders, als Inconſtitutioneel en Geweldig geſchied, afgekeurd hebben. WILLEM DE V. *verzogt om opening zyner Gevoelens. De Gardes ontſlaagen van den Eed aan den Capitein Generaal. Antwoord van zyne Hoogheid. Eenige Steden keuren dit Antwoord onvoldoende. Bezending uit Staaten van Holland by hun Hoog Mogenden over het trekken der Troepen. Het Hollandſche Krygsvolk nader aangeſchreeven. Beſchikking op de Krygsbezetting in 's Gravenhaage. Zwaarigheid door de Gardes du Corps gemaakt. Brief van*

XXX. BOEK.

van Bern aan hun Hoog Mog. over de Bernſche Troepen by hun in Dienst. Sterker Maatregelen omtrent den Capitein Generaal genomen. Schikking op de Patenten voor het Hollandſche Krygsvolk. Verſlag over den Brief van zyne Hoogheid. Zyne Hoogheid by Holland, als Capitein Generaal geſchort. Wederſchryven des Stadhouders. Tegenaantekening der Twaalf Hollandſche Steden op de Aantekening der Ridderſchappe wegens de Suſpenſie van zyne Hoogheid. Veelvuldige Dankadreſſen aan Staaten van Holland. Hoe de Tekening daar van te Haarlem bewerkt. Inhoud van het Haarlemsch Dankadres. Gunſtig ontvangen by hun Ed. Gr. Mogenden. Dit gedrag door de Stads Regeering goedgekeurd. Adres van Dordrecht. Raadpleeging met de Regeering van Amſterdam over het inleeveren van een Adres aan de Staaten. Het Adres ter Tekening gelegd. Groot aantal der Ondertekenaaren. 't Zelve ingediend en gunſtig ontvangen. Adres van Rotterdam, met een bepaald verzoek gepaard. Hoe het zich te Hoorn met het Adres toedroeg. Ontwerp eens Opſtels ter Volksverdeediging in het doen der Adreſſen. De Krygsmagt na Holland opontboden. VAN RYSSEL *tot Opperbevelhebber aangeſteld. Hoe men zorg droeg om het van Krygsvolk ontblootte Helvoetſluis te bewaaken. Sluis in Vlaanderen van Krygsvolk ontledigd, verzoekt Bezetting. Brief van den Raad van Staaten aan hun Hoog Mogenden, over de Beſchikkingen op het Krygsvolk van den Staat. Belofte van kragt-*

kragtdaadige hulp door Holland aan de Stad Utrecht gedaan. Last daar toe aan den Generaal VAN RYSSEL *gegeeven. Staaten van Holland geeven des berigt aan de Utrechtſche Staatsleden te Amersfoort. Schryven dier Utrechtſche Staatsleden aan hun Hoog Mogenden over de Bevelen door* VAN RYSSEL *gegeeven. Raadſlag van hun Hoog Mogenden hier op.* VAN RYSSEL *vraagt hoe zich omtrent de gevraagde Opening aan den Raad van Staaten te moeten gedraagen. Raadſlag om die niet te laaten geeven. Zulks* VAN RYSSEL *verboden, en hy deswegen in de Beſcherming van hun Ed. Gr. Mog. genomen. Toezegging door* DE VERAC *van Franſche Hulp.*

XXX. BOEK.

Met vollen regte mogten 's Lands Vaderen, in de Uitſchryving van den Dank- Vast- en Bede-dag deezes Jaars MDCCLXXXVI, onder de Zegeningen den Lande, in den voorleeden Jaare, ten deele gevallen, tellen, de Bevestiging van den Vrede. „ Dat," gelyk zy zich uitdrukken, „ GODS „ goedgunſtig Albeſtuur, aan dit Gemee„ nebest bezorgde de veelvermogende „ Bemiddeling van 't *Franſche* Hof, het „ welk, met eene Edelmoedigheid zon„ der voorbeeld, de Vredesonderhande„ liegen, zo ernſtig en daadlyk hadt hel„ pen voortzetten, dat alle feitlykheden „ daar door waren voorgekomen, en de „ Vriendſchap met zyne Keizerlyke Ma„ jeſteit geheel herſteld was, behoudens de-

1786. Gunſtige Uitzigten voor't Jaar 1786.

XXX. BOEK. 1786.

„ de volkomene Onafhangelykheid van „ deezen Staat en de Souverainiteit van „ deszelfs Grondgebied. —— Dat het „ ons, door den Godlyken Zegen ook „ gelukt was met zyne Majeſteit den Ko„ ning van *Frankryk*, eene Verdeedigen„ de Alliantie te ſluiten, ter verzekering „ der Bezittingen van deeze Republiek, „ zo binnen als buiten *Europa*, het welk „ aan de Luister van deezen Staat, en „ aan deszelfs Veiligheid en Onafhang„ lykheid eene vastheid byzette, waar „ van men alles goeds verwagten mogt. — „ Terwyl bovendien de Poogingen, die „ tot Wederoprigting van 't vervallene „ in 't lieve Vaderland werden aange„ wend, onder den Godlyken zegen, „ niet weinig hoop verſchaften, op eene „ voor 's Lands weezenlyken welſtand „ nuttige en gewenschte Verbetering en „ Herſtelling van zaaken."

Hoe benevveld.

Die zelfde Vrede liep, ten deezen Jaare, wederom gevaar van geſtoord en de onafhanglyke Souverainiteit des Grondgebieds om, ten naadeele van den Handel, verkort te worden. En was het 'er verre af, gelyk de Gebeurtenisſen des verſtreeken Jaars, in een en ander Gewest, uitwyzen, dat de by veelen hoogstgewenschte Verbetering en Herſtelling van zaaken, met onverletten ſpoed, zou daar geſteld worden. —— Wy treeden een Jaar in, 't geen ons Geſchiedblad met ſtoffen, niet ongelyk aan die van 't jongst verloopen Jaar zal vullen, deels de voortzet-

zetting behelzende van toen, en vroeger, aangevangene zaaken de binnen- en buitenlandſche Belangen van den ſtaat der Bondgenootſchaplyke Gewesten betreffende; deels nieuw opkomende, veel al van eenen nog ontzettender aart, welke niets minder dreigden dan aller jammeren jammer, Burgerkryg, die, met fel ontſtooken woede in eigen ingewanden wroet, en op den volſlaagen ondergang van eenen Staat moet uitloopen. In 't verſchiet doet zich eene menigte van bedroevende tooneelen op, die deerenis verwekken en zugt by zugt afperſen; ſchaars veraangenaamd door de afwisſeling van bevalliger, die het hart met blydſchap ſtreelen, en vervullen met de hoop op de nadering van beter en geruster dagen, in welke men op het doorgeſtaane en ontworſtelde leed met genoegen kan te rugge zien. XXX. BOEK. 1786.

Wederzydſche overgifte der Plaatzen tuſſchen den Keizer en den Staat.

Volgens het Verdrag met zyne Keizerlyke Majeſteit geſlooten (*) om de Grensſcheidingen te regelen, werden, van wegens deezen Staat, daar toe benoemd, de Heeren WILLEM ANNE LESTEVENON VAN BERKENRODE, Vryheer van *Hazerswoude* en Mr. PAULUS EWALDUS VAN DER PERRE, Heer van de *Vier Bannen van Duiveland*, die, in Grasmaand, afſcheid van hun Hoog Mogenden genomen hebbende, in Bloeimaand na *Bruſſel* vertrokken, en met de aan-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 305.

XXX. BOEK. 1786.

aangeſtelde Gelastigden des Keizers, de Heeren DE BROU, Collonel Ingenieur en FRANQUINET, Hoog Drosſaart van *Daalhem*, ſpoedig alle de zwaarigheden het Land van *Overmaaze* betreffende, vereffenden. Waar op de Stad en het Grondgebied van *Daalhem*, met de gewoone Plegtigheden, in 't bezit des Keizers geſteld werden, gelyk de Dorpen in het Land van *Valkenburg*, aan deezen Staat afgeſtaan, werklyk aan denzelven werden overgedraagen (*).

Nadere voorzorgen omtrent het ſluiten der *Schelde*.

Zo groot waren de voorzorgen geweest by den Staat gedraagen om de *Schelde* geſlooten te houden (†), dat men deeze zaak voor afgedaan kon rekenen. De juiste bepaalingen in het Verdrag zelve en de genomene maatregelen ter daadlyke Sluiting, ſcheenen niets verder open te laaten. Doch niet ligt ziet men van een eenmaal ontworpen, en deels volvoerd, plan geheel af. Dit bleek uit het gedrag der *Oostenrykeren*, 't welk gevolgen hadt, die breeder verdienen vermeld te worden, om de Naakomelingſchap te doen weeten hoe ligt inkruipingen geſchieden, indien het oog van Staatkundige Voorzorge niet ſteeds waakt, en alleen door wys en wakker beleid kunnen voorgekomen worden, gelyk in deezen geſchiedde.

Ge-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 425. 451. 659. 747.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 273.

Geduurende den Keizerlyken Oorlog hadden de *Oostenrykers* de *Brugſche Vaard* op *Sluis* in *Vlaanderen* reeds toegedamd, en een Kanaal van daar gegraaven na het *Hazengras*, aan de Westzyde van het *Zwin* gelegen. Zy hadden 'er ook een Sluis met twee Kookers aangelegd, en daar mede een Haventje geſchuurd van het *Hazengras* na of in het *Zwin*, om zich langs dien weg van overtollig water te kunnen ontdoen, en van daar na Zee te laaten vaaren. —— Naa den Vrede hadt men dit werk verder voltooid, en begon te onderſtaan om kleine Vaartuigen van daar na Zee, en met naame na *Oostende*, te zenden.

Wat de *Oostenrykers* beſtaan hadden om de *Schelde* af een Vaard na Zee te krygen.

Zo dra men in *Holland* eenig berigt van deeze geſchaapenheid der zaaken ontving, begreepen veelen de mogelyke gevolgen van zulk een beſtaan, en hoe noodzaaklyk het ware, dit in de beginzelen, te keer te gaan, en, eer het te laat was, te ſtuiten. Eenigen, 't is waar, dagten, dat men zich, over al dit bedryf, niet zeer behoefde te bekreunen: vermids, huns oordeels, dit Haventje en het *Zwin* zelve nooit zouden kunnen toelaaten, dat Zeeſchepen van eenig aanbelang, daar op voeren; de plaatslyke gelegenheid zou van zelve, zulk een oogmerk, indien men 't mogt koesteren, verydelen. Het *Zwin* of *Sluiſche Gat* keurden zy veel te ondiep voor Zeeſchepen, en zou men het Haventje van het *Hazengras* nooit zo diep kunnen houden dat daar door,

Verſchillende Gevoelens hier over.

XXX. BOEK. 1786.

en verder door de gelegde Sluizen, en door de *Brugſche Vaard*, op *Brugge* zelve zou kunnen gevaaren worden. —— Anderen, in tegendeel, waren van gedagten, dat het *Sluiſche Gat* grootere diepte hadt dan men meende, en dat, in zulk een geval, het Haventje aan het *Hazengras*, en de verdere Vaard van daar op *Brugge*, ligtlyk zodanig zou te maaken zyn, dat *Brugge*, even als vóór anderhalve Eeuw, door de Sluis in *Vlaanderen*, nu als nog door deeze Sluis zou kunnen bevaaren worden. —— De gerustheid der eerstgemelden verminderde, en de vrees der laatstgenoemden vermeerderde, op de berigten, welke men deswegen kreeg van *Sluiſche* Schippers. Deeze waren van dien aart, dat men dit Plan der *Oostenrykeren* met gezetter ernst begon na te denken, en voor minder harsſchenſchimmig te houden, dan veelen zich verbeeld hadden. —— Niet langer viel des te twyfelen toen men vernam, dat de Heer DE BROU, Commisſaris van wegen zyne Keizerlyke Majeſteit, tot het regelen der Grensſcheidingen, in *Vlaanderen*, nu eens van ter zyde, dan eens rechtſtreekſcher, liet blyken, dat hun Hoog Mogenden het *Zwin* niet konden ſluiten, dan voor zo veel den eenen kant dier Riviere, aan het Staatſche Grondgebied grenzende, betrof.

De Heer PIETER PAULUS doet onkwee-

De Heer PIETER PAULUS, Raad en Advocaat Fiscaal ter Admiraliteit op de *Maaze*, die zich met zo veel lofs ge-

kweeten hadt van den last tot de ſluiting der *Schelde* (*), werd door eenige Leden der Hooge Regeeringe aangezogt, om zich, ſchoon ſlegts als ter verrigting zyner byzondere zaaken in *Vlaanderen*, na *Sluis* te willen begeeven, en alles op te neemen; ten einde de onzekerheid te doen ophouden, en met volle kennis van zaaken te kunnen ſpreeken in de *Haagſche* Admiraliteits Onderhandelingen, wanneer derzelver raadſlag, op dit ſtuk, door hun Hoog Mogenden mogt gevraagd worden. Hy, die zich zo veel hadt laaten gelegen leggen om de Sluiting der *Schelde* ten volkomenſte te bewerken, kon niet naalaaten deeze zaak aan te zien als van zeer veel belangs voor den Handel en Zeevaard des Gemeenebests, nam het bereidvaardig aan, en vertrok in Hooimaand, eerst op *Hellevoetſluis*, vervolgens op *Vliſſingen*, voorts na het *Zwin*, om geen argwaan te geeven dat zyne reis eenig byzonder oogmerk hadt, en om het *Oostenryks* Gouvernement te *Bruſſel* daar omtrent niet wakker te maaken.

XXX. BOEK. 1786. derzoek hoe het daar geſteld was.

Te *Sluis* in *Vlaanderen* gekomen, bevondt hy, by eene naauwkeurige opneeming, op den zogenaamden *Droogen* van het *Sluiſſche Gat*, by laag water, 't zelve tot omtrent zeven voeten, 't welk, by hoog water, en gewoone Getyen, tot negentien of twintig voeten rees, en by Springty tot twintig of twee en twintig voeten. Het

Zyne bevinding.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* ter laatst aangehaalde plaatze.

XXX. BOEK. 1786.

Het Gat zelve hadt, tot op de hoogte van het Fort *Oranje*, by laag water overal, zelfs op de droogſte plaatzen, twintig voeten water, en was dus zeer diep, vry regelmaatig breed, en verſchafte een zeer veilige Reede of Haven voor de Schepen daar gelegen, terwyl in 't zelve meer dan honderd Schepen zouden kunnen geborgen worden; in gedaante hadt hetzelve zeer veel van het *Nieuwe Diep* aan de *Helder*. —— Op het *Hazengras*, aan de Weſtzyde van 't zelve gelegen, hadden de *Oostenrykers* een Fort aangelegd (*), waar mede zy dit Gat of die Haven konden beſtryken, en dus den toevoer na *Sluis* beletten. Het Haventje met den zwaaren Sluis om 't zelve diep te houden trof hy aan, en vernam hoe reeds eenige Beurtſchepen met Graanen van die Polder na *Oostende* van daar voeren. Ook was, om deeze Sluis water te bezorgen, de *Brugſche* Vaard op *Sluis* by het Dorp *Hoeken* toegedamd, en een Kanaal van daar gegraaven na het *Hazengras* om zich te dier plaatze door gemelde Sluis te ontlasten. Dit vernietigde alle heen en weder vaard van *Sluis* op *Brugge*. 't Geen den Heer PAULUS voorkwam met geen ander oogmerk geſchied te zyn dan om de Vaard van *Sluis* geheel af te trekken, en

(*) Toen de *Oostenrykers* met dien bouw, in den voorleeden Jaare bezig waren en het benoodigde daar toe aanvoerden, was by Staaten van *Zeeland* een en andermaal op dit ſtuk en de Vryheid van de Vaard in het *Zwin* geraadpleegd. *Not. van Zeel.* 2 en 15 Sept. 1785.

en allengskens na het *Hazengras* te bren- XXX.
gen, en dan van daar de Vaart in de BOEK.
Sluisſche Trekvaart op *Brugge*. 't Geen ——
den *Oostenrykeren*, zyns oordeels, niet zou 1786.
kunnen misſen, indien zy het Vaartje in het *Sluisſche Gat* na het *Hazengras* behoorelyk konden openhouden; vooral zo men toegaf aan het vermeend denkbeeld, dat het *Zwin* of *Sluisſche Gat* zelf, alleen van de *Cadzandſche* zyde, door hun Hoog Mogenden zou kunnen geſlooten gehouden worden, en niet van de zyde van het *Hazengras*: naardemaal zy, in zulk een geval, ſlegts weinig moeite zouden behoeven aan te wenden, om 'er zelfs met zwaare Zeeſchepen in te komen; 't geen een zeer gevoeligen ſlag aan den Handel en Zeevaard van den Staat zou kunnen toebrengen. 't Was handtaſtelyk, dat zy zulks beoogden te doen, zo dra zy zich allengskens in 't bezit der vrye Vaard van daar na Zee zouden hebben geſteld, of dezelve ſtilzwygend, of uitdruklyk, door den Staat was erkend geworden (*).

Een Hoekerſchip ter ſluiting van 't *Zwin* gezonden.

Dit verſlag, onder de hand, aan deeze en geene Leden der Hooge Regeering overgereikt zynde, begreep men eenpaarig, dat de Advocaat Fiscaal ter Admiraliteit van de *Maaze*, in alle ſtilte eene heimlyke Order zou zenden aan den Comman-

(*) Medegedeelde Berigten en *Journal eener Reize na Hellevoetſluis en na Sluis in Vlaanderen enz. door Mr.* PIETER PAULUS *den* 6 *Aug.* 1786, *aan den Raadpenſionaris* VAN BLEISWYK *overgeleverd.* M. S. S.

XXX. BOEK. 1786.

mandant 's Lands Esquader dat deezen Zomer in de *Noordzee* gekruist hadt, den Capitein MELVILL, om ten ſpoedigſten, den Luitenant VAN DER SWAN, met zyn Hoeker de *Zeehond*, op te zenden, met last om in te loopen in het *Zwin* en aldaar de bevelen van de Admiraliteit van *Zeeland* af te wagten; mitsgaders te gaan leggen voor of even beneden het Haventje, dat de *Oostenrykers* van het *Hazengras* na of in het *Zwin* geſchuurd hadden; ten einde het zeilen van Schepen van daar na Zee te beletten.

Welhaast daagde hy op, en ontving last zorg te draagen, dat niemand van zyn Scheepsvolk op het *Hazengras* aan land zou gaan, als mede dat de Schippers of Schepen van het *Hazengras* geen onheuſche bejegeningen mogten ontvangen. Het oogmerk was niet de Vaard uit het *Zwin* na de Republiek en uit de Republiek na het *Zwin* te beletten; maar alleen uit en na Zee, even als ten opzigte van de *Schelde* plaats hadt; zo nogthans dat de Schepen uit of na de Republiek komende of vaarende behoorelyk moesten onderzogt worden en 's Lands Regten betaalen, gelyk op de *Schelde* geſchiedde. Deeze Lands Hoeker bevondt zich aldaar eer iemand te *Bruſſel* 'er aan kon denken; de weg van Vertoogen daar tegen te doen, geſchikt om de zaak ſleepende te houden, was, door dien ſpoedig volvoerden geheimen last opgedolven, en even zo ook het te werk ſtellen van eenige andere middelen tot wederſtand.

De

De verſchyning van dit Schip baarde te *Bruſſel* niet weinig opziens, en niet minder het daar mede gepaarde, en met voordagt ten dien Hove ontdekte vaste voorneemen om ook daar, volgens het Tractaat van *Munſter* en van *Fontainebleau*, den Keizerlyken het vaaren na Zee, zo wel als langs de *Schelde*, te beletten. De beantwoording van een Vertoog door den Collonel DE BROU onlangs aan den Heer DU MOULIN overgegeeven, waar in hy de zaak der *Grensſcheidingen*, met het *ſluiten van het Zwin*, twee wydverſchillende zaaken, verwarde, lag de hier heerſchende gevoelens op dat ſtuk genoegzaam aan den dag (*).

XXX. BOEK. 1786.

Het Hof van *Bruſſel* deswegen begaan.

Men bleef van de Keizerlyke zyde niet werkloos. Brieven van den Luitenant VAN DER SWAN bragten de tyding herwaards over, dat hy, door verſcheide lieden van *Sluis* onderrigt was, dat op het *Hazengras* dertien Stukken Kanon van verſchillende grootte, tusſchen de twintig en dertig Kanoniers, acht Ammunitie wagens, twee met Kruid, twee met Kogels, en de overige met Matraſſen, aangekomen waren, dat men nog twintig ſtukken Geſchuts verwagtte, als mede dat drie honderd Man Voetvolk bevel hadt derwaards te trekken, dat wyders eerſtdaags, als de Battery gereed zou weezen,

Krygsbeweegingen van de zyde der *Oostenrykeren*.

(*) Medegedeelde Berigten. *Reſol. Gen.* 22 en 25 Aug. 11 Oct, 20 Nov. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

zen, een of twee Schepen met Krygsvoorraad gelaaden van *Oostende* zouden afvaaren, in het Haventje van het *Hazengras* inloopen, en, indien hy zulks wilde verhinderen, zy het met geweld zouden te keer gaan, en op hem vuuren (*).

Hoe dit by hun Hoog Mogenden wordt opgenomen. Sterk Staatsbesluit.

Deeze Brieven ter Vergaderinge van hun Hoog Mogenden overgeleeverd, ſcheenen weinig geloofs te vinden, althans zy drukten zich, in hun gehouden Raadſlag deezer wyze uit, „ dat zy zodanig eene „ handelwyze, als te eenemaal aanloopende tegen de vredelievende en verklaarde gevoelens van zyne Keizerlyke Majeſteit, niet wel anders konden aanmerken, dan als een bloot gerugt, 't welk „ geen anderen grond hadt dan in de „ Verhaalen van die geenen, welke genegen zouden mogen zyn om argwaan „ te verwekken, nopens de betuigde Gevoelens van zyne Keizerlyke Majeſteit, „ en Verdenkingen te doen gebooren „ worden, die niet anders dan nadeelig „ zouden kunnen zyn, aan het ſpoedig en „ vriendlyk ten einde brengen van de „ On-

(*) Ten zelfden tyde dat deeze Brieven werden afgevaardigd, kwam 'er te *Amſterdam* by ROSART een gedrukte Brief uit, gedagtekend *Brugge* 17 Nov. 1786. die de gezondene Krygsvoorraad na het *Hazegras* vermeldde, als mede het trekken van Krygsvolk derwaards. Het aantal der Wagens en des Volks veel hooger opgeevende dan het berigt van VAN DER SWAN; doch geheel zwygende van het oogmerk om Schepen derwaards te ſchikken, met den voorgemelden laſt.

„ Onderhandelingen tusſchen de Gelastig- XXX.
„ den van zyne Keizerlyke Majeſteit en BOEK.
„ die van hun Hoog Mogenden. ——— ———
„ Dat zy zich, uit dien hoofde, verze- 1786.
„ kerd hielden, dat het ten hoogſten on-
„ waarſchynlyk was, dat het geval, den
„ Luitenant VAN DER SWAN berigt,
„ daadlyk zou plaats grypen, en het
„ diensvolgens onnoodig zyn zou hem
„ eenige nieuwe of andere Bevelen, ten
„ opzigte van het ſluiten van het *Zwin*,
„ te doen toekomen, dan hem reeds ge-
„ geeven waren. —— Dat zy evenwel,
„ ten overvloede, en ingevalle dat on-
„ verhooptlyk één of meer Schepen van
„ *Oostende* of anderzins, uit Zee zouden
„ inkomen, en daadlyk oogmerk zouden
„ mogen hebben om het Haventje van
„ het *Hazengras* in te zeilen, niet hadden
„ willen toelaaten dien Luitenant daarom-
„ trent Hoogstderzelver bepaald oogmerk
„ te doen weeten, en hem diensvolgens,
„ wel uitdruklyk aanſchreeven, om, inge-
„ valle één of meer Schepen van *Oos-*
„ *tende*, of anderzins als by Reſolutie
„ van hun Hoog Mogenden van zes Oc-
„ tober laatstleden breeder was vermeld,
„ het *Zwin* zouden willen inkomen, hy
„ dezelve, zo vroegtydig mogelyk een
„ Officier aan boord zou zenden, om
„ van dezelve hunne Deſtinatie te ver-
„ neemen, en zo dezelve bevonden wier-
„ den in de daad van voorneemen te zyn
„ en tot dat einde het *Zwin* waren inge-
„ komen, om daar door na het *Hazengras*

„ te

XXX. BOEK. 1786.

„ te zeilen, hy hun als dan zou doen
„ ordonneeren te ankeren, en van dit
„ voorneemen af te zien; dat, zo zy al
„ evenwel dit voorneemen zouden trag-
„ ten te volvoeren, en feitlyk hunne
„ Deſtinatie zouden tragten te vervorde-
„ ren, hy hun verder door behoorelyk
„ bemande en gewapende Sloepen zou
„ doen ſtoppen, en dat, zo zulks, on-
„ verhooptlyk, onmogelyk zou mogen
„ bevonden worden, en het alzo bleek
„ dat men de Haven van het *Hazengras*
„ abſolut zogt bereiken, hy als dan zo-
„ danige verdere middelen van Geweld
„ zou gebruiken, als hy noodig zou oor-
„ deelen om de doorvaard dier Schepen
„ efficacieuslyk en daadlyk te beletten;
„ en voorts van het voorgevallene dien
„ aangaande ten ſpoedigſten kennis zou
„ hebben te geeven aan hun Hoog Mo-
„ genden, mitsgaders aan de Heeren Hop,
„ LESTEVENON van *Hazerswoude*, als
„ mede aan de Admiraliteit van *Zeeland*."

Verder ſtelden zy vast aan de Admiraliteit van *Zeeland* dit Beſluit te doen komen, met aanſchryvens om één of twee bemande en gewapende Vaartuigen ten ſpoedigſten te doen in gereedheid brengen om na het *Zwin* te worden gezonden, tot byſtand van den Luitenant VAN DER SWAN en tot uitvoering der gegeevene bevelen. — Het antwoord hieldt in, dat, naardien zy zo ſpoedig geene Vaartuigen in gereedheid konden brengen, de Admiraliteit te *Amſterdam* verzogt

zogt hadden om twee Kanonneer Boots, by dezelve in dienst, zo ras mogelyk, behoorelyk bemand, na *Zeeland* te willen overzenden, ten einde door hun in het *Zwin* geplaatst te worden. XXX. BOEK. 1786.

De Heeren HOP en LESTEVENON van *Hazerswoude* moesten aan den Grave DE BELGIOJOSO, de ontvangene Berigten mededeelen met byvoeging, dat hun Hoog Mogenden dezelve als volkomen ongegrond hadden aangezien, en als nog aanzagen, zich verzekerd houdende, dat die Heer, even vreemd zou zyn, als hun Hoog Mogenden altyd getoond hadden te weezen, om den weg van vriendlyke Onderhandeling, tot vereffening der nog overgebleevene punten, welker afdoening nogthans by het Verdrag van *Fontainebleau* was bedongen, af te snyden, of daar aan eenigen hinder of stoorenis toe te brengen; vooral, daar tot dat einde, van wederzyden Gelastigden benoemd, en de daar uit voortvloeijende Onderhandelingen daadlyk aangevangen waren; „ doch dat hun Hoog Mogen„ den niet te min in het zekere onder„ rigt zynde van de aankomst van Volk „ en Kanon in het Fort op het *Hazen„ gras*, zich voor hunne Ingezetenen on„ verantwoordelyk zouden hebben gesteld, „ indien zy, ten opzigte van de mede„ deelde Berigten, niet ten minsten zo„ danig een Besluit hadden genomen en „ Voorzieningen gedaan, als welke alleen „ te passe zouden komen, in het geval, Op welke wyze te *Brussel* bekend gemaakt.

't

XXX. BOEK. 1786.

„ 't welk Hoogstdezelven als nog ſteeds
„ als onmogelyk bleeven beſchouwen; en
„ waar van de uitvoering derhalven geen
„ plaats zou hebben, dan in geval en
„ omſtandigheden, waar in zodanige Maat-
„ regelen volſtrekt onvermydelyk zouden
„ zyn; en dat hy de voorzegde Maatre-
„ gelen, derhalven, uit geen ander oog-
„ punt zou gelieven te beſchouwen."

Van dit Beſluit moesten de Ambasſadeurs te *Parys* de weete doen aan den Grave DE VERGENNES, en, op de gronden vervat in het Staatsbeſluit van den twintigſten van Slachtmaand (*), aandringen

(*) By 't zelve hadden de Staaten de ongegrondheid getoond des Vertoogs van den Heer DE BROU, en beweerd, dat zy de *Navigable Sluiting* van het *Zwin* daar mede voor afgedaan hielden. In dit Staatsbeſluit wordt de meening der woorden *y aboutiſſants*, over welker betekenis men verſchilde, en die de Heer DE BROU de vryheid genomen hadt tot de *Scheldo* te bepaalen, door 'er by te voegen *c'est a dire a l'Escaut*, ſchoon 'er geen letter of jota van in het Tractaat van *Munſter* noch in dat van *Fontainebleau* wordt gevonden, getoond, eenvoudig te kennen geeven, dat alle andere *Zeemonden*, die aan Zee uitloopen, even als de *Schelde* het *Sas* en het *Zwin*, geſlooten zouden gehouden worden, en dat derhalven de woorden *y aboutiſſants* niet betekenen *à l'Escaut*; maar *a la Mer*, en in allen gevalle, dat zo men de woorden *y aboutiſſants*, door eene omatuurlyke uitlegging van dezelve betrekkelyk zou willen maaken tot de voormoemde Rivieren dezelve dan even zo zouden moeten ſlaan op het *Zwin* en het *Sas* als de *Schelde*, en de Sluiting van het *Zwin* even zeker buiten allen kyf ſtellen zou. — Men bedenke, dat het Tractaat van *Munſter* in 't *Fransch* was geſchreeven,

gen, dat hy zyne goede dienſten, en des noods die van zyne Allerchriſtlykſte Majeſteit zelve, by het Gouvernement te *Bruſſel* of wel by zyne Keizerlyke Majeſteit zelve, zou gelieven aan te wenden, ten einde alle verdere onaangenaame raadpleegingen en omſtandigheden met betrekking tot de Sluiting van het *Zwin*, voor te komen, en de Republiek alzo te doen genieten de Uitwerking van het VII Artykel van het Tractaat van *Fontainebleau*, 't welk zyne Allerchriſtlykſte Majeſteit wel hadt gelieven te guarandeeren, en welke Guarantie hun Hoog Mogenden zich verpligt zouden vinden, in de voorſchreeve omſtandigheden, in te roepen. Ten zelfden einde kreeg de *Franſche* Afgezant, de Marquis DE VERAC, een Afſchrift van dit Staatsbeſluit; 't welk ook door den Heer VAN HAAFTEN, Afgezant van deezen Staat te *Weenen*, en den Keizerlyken, den Baron VAN REISCHACH, werd ter hand geſteld (*). XXX. BOEK. 1786.

Sterk, zeer ſterk, klonk dit Beſluit, en niet ongegrond is het denkbeeld, dat het op dien dringenden toon geſtemd was om tegen te gaan het in *'s Gravenhaage*, te *Rotterdam*, en elders, met niet weinig ingangs uitgeſtrooide denkbeeld, dat de Patriotten met

Wat grond gaf tot een zo ſterk Staatsbeſluit.

(*) *Reſol. Gen.* 22. Nov. 1786. Ten aanziene van dit Staatsbeſluit, zo wel als de voorige het *Zwin*, betreffende, hielden *Gelderland*, *Friesland* en *Zeeland* zich aan de voorige Beſluiten op het Vredeswerk, als zynde de gevolgen van dit Verdrag.

XXX. BOEK. 1786.

met *Frankryk* het Vaderland verrieden; dat 'er nu weder eene menigte Millioenen, zouden moeten betaald, of anders het *Zwin* opgegeeven worden. Ook bragt de welgegronde verwagting, dat de Koning van *Frankryk* de Guarantie van het geſlooten houden des *Zwins*, zo wel als der *Schelde*, geſtand zou doen, naar allen ſchyn, niet weinig toe om zo ſtout te ſpreeken.

't Regt van het ſluiten van 't *Zwin* verdeedigd.

Men vondt 'er, 't is waar, in *Frankryk*, en ook hier, die omtrent ons Regt tot het ſluiten van het *Zwin* eenige zwaarigheden maakten; doch men merkte, tot wederlegging hier van aan, dat de Geest van het Verdrag van, *Munſter* altoos was en bleef om alle de Zeemonden voor de *Oostenrykers* van deezen kant te ſluiten, en ons alzo meester te maaken van den geheelen Handel der *Nederlanden*. *Oostende* en *Nieuwpoort* waren hier niet onder begreepen geworden; doch, by het *Munſterſche* Verdrag, met naame daar van uitgezonderd, door omtrent dezelve zodanige bepaalingen te maaken, welke de Vaard op en van deeze Havens wel vry lieten; maar die dezelve in de daad geſlooten hielden; naardemaal de *Spanjaarden* aannamen om de Goederen, in deeze Havens binnen komende, zo hoog te bezwaaren, als de Goederen, door ons en van hunnen wege bezwaard wierden, die over *Holland* en *Zeeland* de *Schelde* inkwamen: waar door niemand, toen ten tyde, lust kon hebben zyne Koopwaaren, over eene Ha-

ven

ven zo gevaarlyk als die van *Oostende* te zenden. — Verder verdiende het zeer zyne opmerking, dat, wanneer het *Zwin* ter helfte open zou weezen, en van onzen kant niet kunnen geflooten gehouden worden, ons beding, ten opzigte van het *Zwin* zeer kinderachtig en belachlyk zou geweest zyn; en dat 'er een aangelegene Zeemond openbleef, waar omtrent by het Tractaat van *Munfter* geheel geene beſchikking gevallen was: waar van de ongerymdheid bleek, wanneer men dat Verdrag met aandagt las, en zich de Onderhandelingen by het Beſtand, ten dien dage, omtrent dit ſtuk herinnerde. — 't Was bekend, dat *Brugge* in *Vlaanderen*, vóór de Sluiting van het *Zwin*, toen haare Schepen door de *Sluis* in *Vlaanderen* (*) in het *Zwin*, zo na Zee en wederkeerig voeren, onder de voornaamſte Koopſteden eenen rang bekleedde, en 't handelryk *Antwerpen* na de kroon ſtak (†); doch dat door de Sluiting van het *Zwin* deeze grootheid, dewyl de bron geſtopt werd, weldra moest verminderen; dat zy zints voornaamlyk een uitweg gezogt hadt door *Oostende* om het geheel verval te voorkomen. — 't Was bekend, dat de Sluiting van 't *Zwin*, in den Jaare MDCXLVIII, te *Brugge* de ſterkſte aan-

XXX. BOEK. 1786.

(*) Dat is het tegenwoordige *Sluis in Vlaanderen*.

(†) Zie over den eertyds grooten Handel van *Brugge* ROBERTSON'S *Historie der Regeering van Keizer* CAREL DEN V. II. D. bl. 219. enz.

XXX. BOEK. 1736.

aandoeningen veroorzaakte; hadt men toen maar eenig denkbeeld gevormd, of eenigen eisch durven maaken in den ſmaak, van dien door BELGIOJOSO tegenwoordig gedaan, het zou niet agterwege gebleeven zyn: dewyl dit Beding aan Duizenden te *Brugge* de keel toebondt. — Thans zag men dat het met *Oostende* niet regt wilde gelukken (*), en dit deedt de *Oostenrykers* op eene looze en behendige wyze tragten, weder een Sluis in het *Zwin* te krygen, waar door men van en na *Brugge* kon geraaken, langzaamerhand eene Vaard vestigen, om eindelyk de oude tyden van *Brugge* te doen herleeven.

Nadere last om het opvaaren van het *Zwin* te beletten.

Het Staatsbeſluit, 't welk veelen in den Lande groote voldoening ſchonk, en den mond ſtopte der verſpreide gerugten, ontving de Luitenant VAN DER SWAN, met aanſchryven dat hy in 't *Zwin* moest blyven

(*) Wy hebben een en ander maal, in den loop onzer *Vaderl. Hist.* van *Oostendens* bloei gewaagd zie I. D. bl. 97. III. D. bl. 145. IV. D. bl. 376. Doch in de toen aangelegde geheele Straaten met Gebouwen, zo tot Woon- als Pakhuizen, ſtonden 'er in dit Jaar eenige ledig, en andere onvoltooid. Dit gaf niet te kennen dat de zaaken te *Oostende* gingen als in den *Engelſchen* Oorlog; en bleek zulks wyders uit de vyf te rotten liggende *Oost-Indiſche* Schepen, door den berugten Graaf PROLI gekogt en gebruikt, tot de Vaard na *Indie*, in de hoop dat de *Schelde* weder zou worden geopend, als mede uit te koop liggende Koopvaardy Schepen, alzins het voorkomen hebbende dat zy, in langen tyd geen Zee gezien hadden. *Aantek. van een Heer die ten deezen Jaare Oostende bezogt.*

ven tot nader bevelen van den Raad der Admiraliteit op de *Maaze*, en herhaalden last, dat hy het doorvaaren van Vaartuigen van *Oostende* komende, zo hy ze niet kon ſtoppen, zonder 'er op te ſchieten, volſtrekt moest beletten. Capitein VAN DER CAPELLEN, werd door de Admiraliteit op de *Maaze* na het *Zwin* gezonden om geduurende deeze omſtandigheden het Bevelhebberſchap op zich te neemen: terwyl men by *Zeeland* aandrong op het zenden van Gewapende Vaartuigen ter ondersteuning van 's Lands Hoeker de *Zeehond*. XXX. BOEK. 1786.

Belet en Klagten deswegens.

Kort naa de aankomst des Luitenants VAN DER SWAN vondt hy zy in de noodzaaklykheid om een *Oostenryks* Vaartuig, overeenkomſtig den hem gegeeven last, het opzeilen in 't Haventje van het *Hazengras* te verbieden, en hadt den Schipper alle dienſten om, buiten 't zelve, veilig ten anker te geraaken beweezen. De Graaf DE BELGIOJOSO leeverde by hun Hoog Mogenden eene klagte in over ſchennis van 't Keizerlyk Grondgebied, en ſtelde het geval derwyze voor, dat de Luitenant VAN DER SWAN, den *Oostenrykſchen* Schipper zou hebben laaten aanzeggen, dat hy zyn Ankerplaats moest verlaaten, en zich begeeven onder zyn Geſchut, dat wanneer deeze dit hadt geweigerd, de Luitenant weder een Sloep zondt, welks volk zich aan boord van het *Oostenryks* Vaartuig begaf, 't zelve nam, en den Schipper dwong het anker

XXX. BOEK. 1786.

te ligten, en onder 't bedwang bragten des Geſchuts van den Staat (*). Van deeze ſchennis vorderde de Graaf voldoening.

Verantwoording van der Staaten zyde.

Op den last aan den Luitenant VAN DER SWAN door de Staaten gezonden, om van het voorgevallene en zyn gehouden gedrag een breedvoerig Verſlag te geeven, geſtaafd door Getuigenisſen van zyn Officieren en het Scheepsvolk daar in betrokken, gaf hy zulks op eene zo voldoenende wyze, dat het ten vollen bleek hoe ſchaamtloos de zaak verdraaid was, en VAN DER SWAN niet anders gehandeld hadt dan met de beginzelen van gematigdheid, billykheid, en alle mogelyke inagtneeming van 't geen den Onderdaanen des Keizers toekwam, ſtrookte; zodanig zelfs dat hy deswegen veel eer het genoegen, zo wel van den Graaf DE BELGIOJOSO, als van hun Hoog Mogenden, behoorde te ondervinden; dat hun Hoog Mogenden, van hunne zyde, zich wel ſcheenen te mogen beklaagen, dat de *Oostenrykſche* Schipper, met de zynen, de alleszins pryswaardige dienſten van 's Lands Officieren niet alleen op de ondankbaarſte wyze hadt beantwoord; maar daarenboven bedryven en omſtandigheden hadt verzonnen, welke aanleiding gegeeven hadden om klagten over het gedrag dier Officieren in te brengen, en dus

(*) *Reſol. Gen.* 2C. Nov. 1786.

dus naſpeuringen te doen geboorden wor- XXX.
den, die buiten zulks geen plaats zouden BOEK.
gehad hebben, daar die Officieren hem in
de daad de onverpligtſte dienſten hadden 1786.
beweezen, voor welker betoon hy, op den tyd des gevals, niet ongevoelig ſcheen. Allen, wien eenigzins gelegen lag aan de rechte kennis van dit voorgevallene, kreegen Afſchriften van de Verklaaring des Luitenants, met de Bylaagen (*).

Met eere kwam VAN DER SWAN af van de hem gedaane aantyging, door zommigen toegeſchreeven aan den toeleg van BELGIOJOSO om onzen Staat, dien hy geen goed hart toedroeg, in te wikkelen tot eene ontvouwing van 't geen men dagt over zyn Begrip wegens het Grondgebied van het *Zwin*, en daar uit ſtoffe te raapen tot verwyl, zo niet tot erger einden: doch het Staatsbeſluit zich enkel bepaalende, tot de ontkenning der voorgewende Schennis des Grondgebieds, hadt men dit voorzigtig ontweeken.

Aanſtalte om de Vestingen in *Hollands Vlaanderen* met Krygsvolk te bezetten.

De Vestingplaatzen in *Hollands Vlaanderen* waren, ten tyde dat de *Oostenrykers* Geſchut en Manſchap na het Fort van 't *Hazengras* zonden, genoegzaam van Bezettingen ontbloot. De Raad van Staaten gaf hun Hoog Mogenden kennis van de toebereidzelen door het Gouvernement van *Brusſel* tot onderneemingen ſtrydig, met de Regten en Belangen van het Gemee-

(*) *Reſol. Gen.* 24. en 29. Nov. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

meenebest. Brieven van de Grenzen ter Hooge Staatsvergaderinge van *Sluis* en *St. Anna Termuiden*, verſterkten dit berigt, waar op deeze beſloot den Capitein Generaal te verzoeken Patent te geeven aan Krygsvolk te *Bergen op Zoom* en Artilleristen te *'s Hertogenbosch*; ten einde dezelve na *Sluis in Vlaanderen* te doen trekken om daar in Bezetting te leggen (*).

De Graaf DE BELGIOJOSO erkent geen laast gegeeven te hebben tot het inloopen in't *Zwin*.

Ten dage dat dit alles een duister vertoon opleeverde, en het genoegzaam bleek, dat van onze zyde niet zou toegegeeven worden, namen de zaaken een ſpoedige keer. De Ministers Plenipotentiariſen HOP en LESTEVENON gaven hun Hoog Mogenden berigt van de rondborstige verklaaring des Graven DE BELGIOJOSO, dat hy geen Orders hadt gegeeven tot het inkomen van Schepen in het *Zwin*, en zelfs wenschte dat het niet mogt gebeuren. Zy namen daar in genoegen, en het Beſluit, dat zy, uit aanmerking van deeze Verklaaring, en in de billyke veronderſtelling, dat geene Schepen uit Zee het *Zwin* zouden inkomen, met oogmerk om na het *Hazengras* te zeilen, geene zwaarigheid gemaakt hadden de Admiraliteit in *Zeeland* aan te ſchryven, om de gevorderde Schepen, by voorraad, niet na 't *Zwin* te zenden, te meer daar derzelver beſtemming derwaards alleen was geſchied in de veronderſtelling van een geval dat hun

(*) *Reſol. Gen.* 6 Dec. 1786.

hun Hoog Mogenden nu niet langer als eenigzins waarſchynlyk konden aanzien. XXX. BOEK.

Nogthans konden hun Hoog Mogenden niet verbergen, met veel verwonderings vernomen te hebben, uit het voorgevallene in het Mondgeſprek met den Graave DE BELGIOJOSO, dat zyne Excellentie, by die gelegenheid, gezegd hadt, *zodanig eene Onderneeming egter niet te kunnen verbieden*, om dat dit Verbod zou ſtryden met zyne gevoelens omtrent het verſtand van het Artykel der Overeenkomst van den Jaare MDCLXIV, raakende de Grensſcheiding in *Vlaanderen*, dat tot den tyd toe, dat zulks klaar zou beſlist weezen, hy 'er niet van mogt afgaan, dat de *Helft van het Zwin* aan zyne Keizerlyke Majeſteit zou toebehooren, en dat hy, als eene blykbaare Schending van Hoogstdeszelfs Grondgebied zou blyven aanmerken alle Feitlykheden, welke men zou onderſtaan aan Vaartuigen, welke het zou gelukt zyn door te komen, en zich te bevinden op dat gedeelte van de Rivier, 't welk hy meende den Keizer toe te behooren. 1786. Begrip diens Graaven wegens 's Keizers Regt op de helft van het *Zwin*.

Ter wederlegging van dit begrip lieten de Staaten zich thans in 't breede uit, en zal het, tot opklaaring van deeze zo zeer betwiste zaak, niet ondienſtig weezen hun gevoelen eenigzins breedvoerig neder te ſtellen. —— Zy hielden het voor een bekend ſtuk, dat de Overeenkomst des Jaars MDCLXIV niets gemeens hadt met de Navigable Sluiting van het *Zwin* waar van Wederlegging van 't zelve door de Staaten.

XXX. BOEK. 1786.

de uitdruklyke bepaaling, by het Verdrag van *Munſter*, met zo veele woorden was geſchied, en waar van de Overeenkomst ook geen woord repte; zodanig zelfs dat al ware de *geheele Rivier* van het *Zwin*, by die Overeekomst over de Grensſcheidingen, *Territorialiter* bevonden aan den toenmaaligen Koning van *Spanje* toe te komen, de Sluiting van het *Zwin* zelve, door of van wegen hun Hoog Mogenden, nog altyd plaats zou moeten hebben, en op die Rivier ſtand grypen, even en in dier voege als of dezelve *Territorialiter* geheel aan hun Hoog Mogenden toekwam.

Was het een onbetwistbaare Regel dat, wanneer men het einde van een zaak wil, men ook de middelen moet willen, zonder welken dat einde niet zou kunnen worden bereikt, dan kon, in het tegenwoordige geval, niet geloochend worden, dat de Sluiting van het *Zwin* bedongen en dus *zeker* zynde, aan hun Hoog Mogenden met geene mogelykheid kon worden betwist het gebruik van die middelen zonder welken de Sluiting van die Rivier nimmer daadlyk zou kunnen plaats hebben. — Dat deeze middelen noodwendig moetende en daar ter plaarze alleen kunnende beſtaan, in het tegenſtand bieden, naajaagen, en, des noods, feitlyk aanhouden der geenen, die, tegen den inhoud der Verdraagen, zouden willen doordringen, door de daar geſtelde Wagten te willen ontkomen of dwingen, het over zulks nimmer eene Schending

van

van het Grondgebied kon heeten, wanneer men onverhoopt genoodzaakt was zich van deeze middelen te moeten bedienen, zonder welker aanwenden de Sluiting zelve ondoenlyk en het toezigt zelf eer belachlyk dan nuttig of van dienst zou weezen. XXX. BOEK. 1786.

Dat, derhalven, het begrip, dat het *Zwin voor de Helft* te weeten *de Helft van het Water der Riviere*, het Grondgebied van zyne Majeſteit zou zyn; en dat van de gemelde middelen *daar op* geen gebruik zou mogen gemaakt worden, en deeze integendeel zouden moeten worden aangezien als *Feitlykheden*, waar door men meenen zou Regt te hebben om op het Wagtſchip te doen *vuuren*, de geheele *Sluiting* van het *Zwin* zou omkeeren, of van geene beduiding maaken, en dus in kragt vernietigen het XIV. Art. van het Tractaat van *Munſter* en het VII van *Fontainebleau*, met betrekking tot het *Zwin*; 't welk hun Hoog Mogenden zich verzekerd hielden dat de bedoeling des Graaven DE BELGIOJOSO niet zyn kon, en dat zy ook nimmer zouden kunnen toeſtaan.

Wyders was het begrip, dat de *Helft der Riviere* aangemerkt zou moeten worden als het Grondgebied van zyne Majeſteit, in geenen deele op te maaken uit de woorden der Overeenkomst van den Jaare MDCLXIV: want dat by dezelve de Wateren dier Riviere niet verdeeld waren in twee gelyke deelen, waar van

XXX. BOEK. 1786.

de eene *Helft Territorialiter* aan den toenmaaligen Koning van *Spanje*, en de *Wederhelft* aan hun Hoog Mogenden zou toekomen, en waar op dan dat *Territoriaal* Regt zou moeten gegrond worden: doch dat deeze Rivier, by meergemelde Overeenkomst, in haar geheel en onverdeeld gelaaten was, en alleen bepaald, dat het Land, gelegen aan de eene zyde zyn Majesteit, en aan de andere zyde hun Hoog Mogenden, zou toebehooren, blyvende de Riviere op zich zelve, zonder geheel of ten deele aan iemand der Partyen te worden toegeweezen, of zonder dat de een zich op *haare Wateren* iets boven den anderen, uit kragt van die Overeenkomst, mogt aanmaatigen. Zo dat hun Hoog Mogenden gaarne erkenden, *uit dien hoofde* daar toe even min bevoegd te zyn als zyne Keizerlyke Majesteit: dan waar uit ten blykbaarsten voortvloeit, dat het aangeweezen Artykel des Tractaats van *Munster* in deszelfs volle kragt en werking werd verlaaten, en dat hun Hoog Mogenden, uit *hoofde daar van* volkomen geregtigd en bevoegd bleeven om die Rivier te sluiten; dat is te zeggen, de Vaard daar op of daar uit na Zee kragtdaadiglyk te beletten, zonder dat zulks door den Koning van *Spanje geheel* of *ten deele* mogt worden belet, daar dit *laatste* in *kragt* op eene geheele Beletting zou uitkomen, en alzo het Tractaat zelve te eenemaal kragtloos gemaakt hebben. — Ook hadt de Practyk van meer dan honderd

en

en twintig Jaaren den zin der Overeenkomst in dier voege verklaard en bekragtigd, en was dat dit vervolgens zou geſchieden wel uitdrukkelyk bedongen by het *Verdrag van Fontainebleau*, overeenkomſtig met het *Tractaat van Munſtèr*. XXX. BOEK. 1786.

Nog moesten de Staaten aanmerken, dat het bygebragte van den Graave DE BELGIOJOSO, als of dit geval gelyk zou ſtaan met dat, wanneer het Fregat, 't welk de *Schelde* geſlooten houdt, een Vaartuig, 't welk aan 't zelve was ontſnapt, te *Antwerpen* zou willen agterhaalen, in geenen deele aanging. —— Voor eerst, om dat het Riviervak van *Antwerpen* af tot aan de op de Kaart uitgemerkte plaats by het VII. Art. des Verdrags van *Fontainebleau*, met *naame* aan zyne Keizerlyke Majeſteit was afgeſtaan, ten bewyze, dat *zonder dat* zodanig eene agterhaaling van doorgeſnapte Vaartuigen, op *dat Riviervak van de Schelde zelve* wel deegelyk zou hebben kunnen geſchieden. —— Maar, ten tweeden, en vooral, om dat het begrip van den Graave DE BELGIOJOSO hier niet ſcheen te weezen, dat het *agterſte* gedeelte van het *Zwin Territorialiter* aan den Keizer zou toebehooren, en daar op geene aanhouding van Schepen, die, tegen de Tractaaten van *Munſter* en *Fontainebleau*, het *Zwin* waren ingekomen, zou mogen plaats hebben; maar dat de *Helft der Riviere*, langs den oever, zyne Keizerlyke Majeſteit zou toebehooren, volgens welk begrip een geheel

XXX. BOEK. 1786.

heel ander geval zou plaats hebben dan op de *Schelde*, ja waar door de Sluiting van het *Zwin* phyſiquement onmogelyk zou worden gemaakt.

Hun Hoog Mogenden durfden zich vleijen, dat de Graaf DE BELGIOJOSO, alles behoorelyk naagaande, niet langer in twyfel zou hangen wegens de gegrondheid van het aangevoerde, in overweeging neemende, dat hunne Voorvaders, zonder de voldoening aan het XIV. Art. van het Tractaat van *Munſter*, niet ligt zouden overgehaald hebben kunnen worden om 't zelve te ſluiten; en dat Hoogst, dezelve zich even zeer in de onmogelykheid zouden bevonden hebben, om, hoe ongaarne ook, het Tractaat van *Fontainebleau* te onderſchryven, ten ware zy de voorſchreeve zaak daar by, met het volkomenſte vertrouwen, als buiten allen twyfel gerekend hadden (*).

Afloop deezer zaake.

Korten tyd naa het neemen van dit Staatsbeſluit, het Regt tot het geſlooten houden van het *Zwin* met zo veel klems beweerende, werd de Graaf DE BELGIOJOSO na *Weenen* opontboden om redenen waar over men zeer verſchillend dagt. Schoon veelen zich hier verheugden ontſlaagen te weezen van dien onzen Lande wangunſtigen Staatsdienaar, aan wien, nevens den Collonel DE BROU, de berokkening van het geſchil omtrent het *Zwin*, en

(*) *Reſol. Gen.* 7. Dec. 1786.

en de vertraaging van het afdoen der nog hangende zaaken, niet zonder grond, werd geweeten, waren zy niet buiten vreeze, dat hy veelligt deeze zaak by zyne Keizerlyke Majeſteit in een haatlyk daglicht zou ſtellen, en hier door denzelven tegen het Gemeenebest voorinnoemen. XXX. BOEK. 1786.

De Gezanten van onzen Staat ten Hove van *Verſailles* volvoerden den hun opgelegden last om de Berigten, het *Zwin* betreffende, aan 's Konings Staatsdienaaren mede te deelen. Zy ontvingen van den Graave DE VERGENNES ten antwoord, „ dat de *Oostenrykſche* Regeering geen de „ minſte Bevelen hadt gegeeven om poo„ gingen te doen, ſtrydende regelrecht „ tegen het Tractaat, en de gevoelens van „ Vriendſchap, welke zyne Keizerlyke „ Majeſteit de Republiek toedroeg (*)."

Zo bleek by de uitkomst de gegrondheid van zommiger gevoelen, dat de Opening van het *Zwin*, welke uiterlyke vertooningen men daar omtrent ook maakte, nimmer van den Keizer zou worden doorgezet. — De Luitenant VAN DER SWAN hadt zyn post, in dit onaangenaame geval, zo wel waargenomen, dat de Capitein VAN DER CAPELLEN, in 't *Zwin* by hem aan boord komende, alles zodanig geſchikt vondt, dat 'er niets aan of af te doen ware, weshalven ook deeze van de Admiraliteit op de *Maaze* vryheid kreeg om

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1521.

XXX. BOEK. 1786.

om weder op te komen, en het Bevelhebberſchap, naa weinig dagen verblyfs, weder aan den Luitenant VAN DER SWAN over te geeven, die, met het afloopen des Jaars, deeze plaats, met zo veel lofs bekleed, verliet, daar een bekwaam Vaartuig van de *Zeeuwſche* Admiraliteit hem afloste (*). Door dit moedig en volhoudend gedrag van 's Lands Vaderen is dit gewigtig ſtuk, in 't vervolg buiten allen geſchil geſteld. Hun Hoog Mogenden toonden ten klaarſten, en met eene ſtandvastigheid, die aller braaven bewondering wegdroeg, hoe zy deeze zaak van den beginne af, naa het ſluiten des Verdrags van *Fontainebleau* begreepen hadden.

Verandering des Pennings voor de Regeeringsleden te *'s Hertogenbosch*

Daar de zugt, tot het geen men de *Grondwettige Herſtelling* noemde, zo algemeen in de Bondgenootſchaplyke Gewesten wrogt, als ons Geſchiedblad reeds te meermaale aanwees, hadt ook die Geest, in de Generaliteits Landen, zich geopenbaard, en was men bezig met het opzoeken en aandringen van Voorregten, min of meer verdonkerd, of geheel in onbruik geraakt. Men deedt openbaare ſtappen die zulks kennelyk uitweezen. 't Moge eene kleinigheid ſchynen, het duidt de heerſchende Geestgeſteldheid aan als wy optekenen welk eene verandering men te *'s Hertogenbosch* gemaakt hadt in zekeren Penning, die de aanweezende Leden

(*) Medegedeelde Berigten.

den der Regeering, zo dikwyls zy op het Stadhuis vergaderen, ontvangen. Op deezen Penning, die de geringe waarde van ſlegts veertien Stuivers bedraagt, ſtondt oudtyds, zeer voeglyk, het Stadhuis, met eenige gepaste bycieraaden, afgebeeld. Doch hadt de Vleizugt, zints het Gouverneurſchap des geweezen Veldmarſchalks LODEWYK, Hertog van *Brunswyk Wolfenbuttel*, dien ouden Stempel verworpen, en een anderen vervaardigd met het Borstbeeld van dien Prins, en Byſchriften die het kenmerk droegen van denzelfden oorſprong als de Beeldtenis. Naa 's Hertogs vertrek verſcheen die Penning in eene nieuwe en aan den ouden beantwoordende gedaante. Op de eene zyde is de Stad verbeeld, boven dezelve Stads Wapen op Wolken rustende, met een *Latynsch* Randſchrift, aanduidende, *De Raad, met het Volk, en dit met den Raad, ééne lyn trekkende, zyn ze beiden gelukkig.* De wederzyde vertoont de Vryheid, zittende op verſcheide Regtsboeken, en haar Speer zettende tusſchen ontrolde Papieren, waar op men leest, *Capitulatie, Privilegien, Gildekaarten, Blyde Inkomſten;* met een *Latynsch* Omſchrift, betekenende *Aan myne Bevestiging is haare meerdere Bekragtiging verknogt.* Het Jaartal onder aan was MDCCLXXXV (*).

XXX. BOEK. 1786.

On-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1789. bl. 747.

XXX. BOEK. 1786.

Men vordert te *'s Hertogenbosch*, *Brabanders* tot het bekleeden der Ampten.

Onder andere poogingen aldaar aangewend om, overeenkomſtig met die Grondvesten van Vryheid, behandeld te worden, hebbe men te tellen, een Brief door Schepenen, Gezwoorenen en Raaden der Stad *'s Hertogenbosch*, in den voorleeden Jaare, aan hun Hoog Mogenden en de Bondgenooten geſchreeven, en die door het openvallen van een aanzienlyk Ampt in dit Jaar gelegenheid gaf tot een wydgapend geſchil in die hooge Vergadering des Bondgenootſchaps. Zeer beantwoordende aan gemelden nieuwen Stedepenning drukten zy zich in deezer voege uit, „ dat, volgens de Privilegien en Geregtigheden van *Brabant*, de Baanderheeren, Edelen, Steden, Vryheden, Dorpen en andere Ingezetenen van dien, „ was beloofd en bezwooren, dat in den „ Raade van *Brabant* tot Bediening der „ Juſtitie, geene Perſoonen, en dus geene Raadsheeren, of andere Beampten, „ als Fiscaal, Procureur Generaal, en „ Griffier, zouden mogen worden aangeſteld, dan die niet alleen in de Provincie van *Brabant* gebooren, doch daar „ ook woonachtig en gegoed waren; dat „ de Officiers, als Hoogſchouten en Kwartierſchouten, in *Brabant* moesten zyn „ gebooren, en dat niemand van hun, „ van welken Staat of Rang ook, door „ een ander zyn post mogt laaten vervullen; maar die in eigen Perſoon waarneemen.

„ Dat

„ Dat de voornoemde Privilegien en Landwetten, door het overgaan van *'s Hertogenbosch*, aan de gehoorzaamheid van hun Hoog Mogenden, niet „ by *Overheering*; maar by *Verdrag*, in „ geenen deele vernietigd of afgeschaft, „ doch, in tegendeel, by de *Capitulatie van den veertienden September des Jaars* MDCXXIX, bewaard gebleeven, en dus „ nader bekragtigd waren. XXX. BOEK. 1786.

„ Dat de Regeerders en andere Ingezetenen van *'s Hertogenbosch*, en der Steden en Kwartieren van *Staats Brabant*, „ als waare *Brabanders*, altoos jalours op „ hunne Privilegien, ten allen tyde, by „ voorkomende gelegenheden, op 't behoud van dezelve, met allen yver, hadden gewaakt en gewerkt.

„ Vrugtloos gedaane Vertoogen om herstel en verbetering hadden de Regeering dier Stad den moed en lust benomen, om haare Privilegien by volgende tyden in te roepen; uit welken „ hoofde men ook eene geruime wyl in „ de Stads Aantekeningen des geen voetspooren vondt: waar by toekwam, dat *Gebooren Brabanders*, tot die Posten „ niet meer in aanmerking waren gekomen. —— Maar dat zy thans, in dit „ opzigt, gansch andere tyden mogten beleeven, daar, in alle Gewesten, te „ midden van alle beroeringen, werd gewerkt tot Herstel der vervallene zaken, en bykans vergeete Privilegien. „ Weshalven zy verzogten, dat hun Hoog

XXX. BOEK. 1786.

„ Mogenden, volgens derzelver herhaalde toezeggingen, hun, en de verdere „ Steden en Leden van *Staats Brabant*, „ het genot van die welverkreegene en „ by hun Hoog Mogenden erkende Privilegien, geliefden te doen wedervaaren, en dus, voor het toekomende, in „ de opgemelde Ampten, geene Perſoonen aan te ſtellen, dan die, volgens onwederſpreekelyke Privilegien, daar toe „ geregtigd waren. En dezelven te gelasten, die Ampten, overeenkomſtig met „ dezelfde Privilegien in eigen Perſoon „ waar te neemen! En mogten zy, ten „ ſlot niet verzwygen, dat *'s Hertogenbosch* nog meer andere Grieven en Bezwaaren hadt, thans opzettelyk voorbygegaan, welke zy de vryheid zouden gebruiken agtereenvolgend aan hun „ Hoog Mogenden tot Herſtel voor te „ draagen (*)." *Friesland* oordeelde dat het Berigt en de Bedenkingen van den Raad van Staaten, en het Hof van *Brabant*, op deezen Brief, zouden worden ingenomen; hier mede ſtemde *Utrecht* en *Gelderland* in, en werd dit eerlang een Staatsbeſluit (†).

Zydringen aan om een Gebooren *Brabander* tot Advocaat Fiscaal.

Zodanig hing de zaak, en 't liet zich aanzien, dat deeze Beroeping even min als veele voorige zou gehoord worden, wanneer het overlyden van Mr. JOHAN HENDRIK VAN STEELAND, Advocaat

(*) *Reſol. Gen.* 15. Sept. 1785.
(†) *Reſol. Gen.* 17. Oct. 14. Nov. 5. en 6. Dec. 1785.

caat Fiscaal en Procureur Generaal van *Brabant* en den Lande van *Overmaaze*, de Regeering van *'s Hertogenbosch* noopte om dit stuk, met meer klems, aan te dringen, en by nader schryven aan hun Hoog Mogenden, het gedaane Verzoek te herinneren, en op 't nederigst te smeeken, dat Hoogstdezelve in de Aanstelling van eenen anderen Fiscaal toch agt geliefden te slaan op de ingeroepene Privilegien, als Landwetten van *Brabant*, en redenen van billykheid, en dus geen ander Persoon met die Bediening te begunstigen, dan een *Inbooreling* van *Brabant*.

XXX. BOEK. 1786.

„ Wy zeggen," dus drukken zy zich uit, „ Wy zeggen, Hoog Mogende Heeren! *eenen Inbooreling van Brabant;* om „ dat de Blyde Inkomsten, of Landwetten van *Brabant*, daar toe eenen *Gebooren Brabander* vorderen, in onderscheiding van eenen *Genaturaliseerden* voor „ *Brabander*, zo als U Hoog Mogenden „ by het negende Artykel van de Capitulatie deezer Stad, en het daar op gebouwd Octroy, van den twaalfden van „ Lentemaand MDCLX op de Bestelling „ van de Magistratuure deezer Stad aan „ zich hebben voorbehouden, om, behalven *Ingebooren Brabanders*, ook zodanige andere tot de Regeering deezer „ Stad te bevorderen, als U Hoog Mogenden zouden mogen goedvinden voort„ aan tot *Brabanders te naturaliseeren* — „ maar geenzins met betrekking tot andere Amptenaaren, als waar omtrent

XXX. BOEK. 1786.

„ de Privilegien van *Brabant*, en deeze
„ Stad, in haar geheel gelaaten en bewaard
„ gebleeven waren.

„ Wy bidden U Hoog Mogenden te
„ willen in aanmerking neemen, of niet
„ door zodanige Naturaliſatien onze Pri-
„ vilegien worden kragtloos gemaakt, tel-
„ kens en zo dikwyls als geen *Geboore*n
„ *Brabanders* en dus Vreemdelingen, by
„ een Geſchrift, worden verklaard of ge-
„ houden voor *Geboore*n *Brabanders*, 't
„ geen zy in de daad niet zyn. — Moet
„ dit, Hoog Mogende Heeren! niet des
„ te gevoeliger treffen de Steden en Le-
„ den van *Staats Brabant*, die voorheen
„ deel hebben gehad aan de Hooge Re-
„ geering, waar van wy, ſchoon ge-
„ zamenlyk meer aan de Unie opbren-
„ gende dan eenige Provincien van de
„ Republiek, thans zyn uitgeſlooten, en
„ inzonderheid aan deeze Stad, die, als
„ een der vier Hoofdſteden van *Brabant*,
„ volgens de Capitulatie, zou worden
„ behandeld; doch, in tegendeel, boven
„ alle andere Steden van de Generaliteit
„ is bezwaard.

„ Mogen wy dan, Hoog Mogende Hee-
„ ren! ons niet beroepen op wettig ver-
„ kreegene en toegezegde Privilegien, het
„ éénige dat ons van onzen voorigen
„ Luister is overgelaaten, daar wy en
„ onze goede Burgerye, als de ſtillen in
„ den Lande, met alle goedwilligheid,
„ 's Lands en Stads Schattingen opbren-
„ gen? — Wy mogen, voorzeker, ver-

trou-

„ trouwen van Ja: daar wy gebragt zyn XXX.
„ onder de zagte en billyke Regeering BOEK.
„ van U Hoog Mogenden, die te meer- ——
„ maalen blyken hebben gegeeven en mid- 1786.
„ delen daar geſteld tot behoud en hand-
„ haaving der Privilegien en oude Herko-
„ men; ja zelfs over de verwaarloozing
„ en verbreeking van dezelve daar om,
„ onder andere, by het bekende Plakaat
„ van den zeven en twintigſten July
„ MDLXXXI, den Koning van *Spanje*
„ PHILIPS DEN II. hebben verklaard
„ *ipſo jure* vervallen te zyn van de Over-
„ heid en Heerſchappy der *Nederlanden*.

„ Wat zou het ons toch baaten een
„ aantal van kostlyke Privilegien in Schrift
„ te bezitten; indien wy in de gevallen
„ de kragt en de bedoeling daar van niet
„ genooten! Wy bidden, derhalven, nog
„ eens, en ten ſlot, Hoog Mogende Hee-
„ ren! met al den ernst, die de zaak
„ verdient, dat U Hoog Mogenden, in
„ het voor handen zynde geval, voor't oog
„ van *Staats Brabant*, ja voor de gehee-
„ le Natie, een openbaar bewys gelieven
„ te geeven, hoe zeer als nog U Hoog
„ Mogenden ter harte gaat het behoud
„ der Privilegien, zonder welke een Land
„ moet verlooren gaan, en dat wy om
„ dezelve niet te vergeefsch hebben ge-
„ ſmeekt (*)."

Zom-

(*) *Reſol. Gen.* 15. Dec 1785.

XXX. BOEK. 1786.

Zommigen durfden volmondig en met vertrouwen te zeggen, dat het wel waarneemen van die opengevalle Post byna onmogelyk was voor iemand, die zich niet genoegzaam van der jeugd af hadt toegelegd op, en kundig gemaakt in, de Gebruiken en Regten van dat Land, wydverſchillende van die in *Holland*, en andere Gewesten, plaats vonden. — Onder de zodanigen, die na dit Ampt ſtonden, deedt zich een *Gebooren Brabander* op; de Advocaat DONKER CURTIUS, tweede Penſionaris in *'s Hertogenbosch*, een Heer wiens Kunde en Eerlykheid, naar verdienſten, met groote letteren geſpeld werd; en dien de Stad *'s Hertogenbosch*, als mede de *Meyery*, hartlyk verlangde daar mede bekleed te zien (*).

Zy duiden den Inbooreling DONKER CURTIUS aan.

Staaten van *Holland* en *Friesland* verſchillen van de vyf andere Gewesten, die H. J. WITTE TULLING aanſtellen.

Staaten van *Holland* wilden de Privilegien gehandhaafd, en deezen daar aan beantwoordenden Perſoon, gekoozen hebben, voor wien de Raadpenſionaris VAN BLEISWYK ſterk yverde. Doch de Afgevaardigden van *Utrecht*, *Overyſſel* en *Stad en Lande*, ſtemden met *Gelderland* en *Zeeland* in om Mr. HENDRIK JUSTUS WITTE TULLING tot Advocaat Fiſcaal en Procureur Generaal van den Raade en Leenhove van *Brabant* en Lande van *Overmaaze* te benoemen. De Afgevaardigden van *Holland* en *Friesland*, die in

(*) *Post van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 813.

in een ander begrip ſtonden, werden verzogt om twee dagen laater de zaak af te doen. De eerstgemelden verklaarden toen, dat het Stuk der Privilegien van *Brabant* van zeer veel belangs was, en dat zy beſlooten hadden hunne gedagten deswegen den Bondgenooten in geſchrifte mede te deelen; waarom zy uitſtel verzogten en vorderden. Doch de vyf overige Gewesten bleeven by hunne meening en drongen de bedoelde Aanſtelling door: waar tegen de Afgevaardigden van *Holland* zich verzetten, met rondborstige verklaaring, dat de Staaten huns Gewests deeze Aanſtelling hielden voor nietig, kragtloos, van onwaarde, met voorbehoud van Aantekening daar tegen, en ook van de Middelen om de Uitwerking van die Amptbegeeving kragtdaadig te beletten (*).

Hoog-gaand misnoegen van *Holland* deswegen.

Ten blyke hier van, en ten betoon van hun hoogstgaand misnoegen, ſchreeven zy den Ontvanger Generaal, dat hy, tot nader bevel, geen Amptgeld van den Heer TULLING zou ontvangen; en aan den Raad van *Brabant*, dat zy, in diens Aanſtelling, niet hadden toegeſtemd. Niet tegenſtaande deeze tegenkanting ging de verkiezing, met vyf Gewesten gedaan, ter Algemeene Staatsvergadering door, en volgde het afneemen van den Eed. —— Staaten van *Holland* zonden een rondaanden Brief aan de Bondgenooten op een ſcher-

(*) *Reſol. Gen.* 17. Jan. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

ſcherpen toon geſtemd; zy noemden deeze Handelwyze „ eene verregaande Demarche, welke onder Bondgenooten, „ die prys ſtelden op de Conſervatie der „ Unie, en derzelver reeds verzwakte „ banden niet wilden verſcheuren, niet „ behoorde te zyn opgekomen; als mede „ dat dit gehouden Gedrag van die Heeren Gedeputeerden, een Geest van „ Despotismus en Overheerſching aanduidde!"

Zeeland keurt het gedrag der Afgevaardigden in dit geval af.

Staaten van *Zeeland*, de Meerderheid van welker Afgevaardigden zich by de vier Gewesten gevoegd hadt, de onderſcheide ſtukken betrekkelyk tot deeze Aanſtelling in overweeging genomen hebbende, beſlooten, om wel het Gedrag der Afgevaardigden huns Gewests af te keuren; maar egter zich niet aan te kanten, tegen het ſtandgrypen dier Verkiezinge. De Steden *Zierikzee* en *Vliſſingen* verzetten zich ſterk tegen dit Beſluit, en deedt laatstgemelde Stad den voorſlag om den Heer W. VAN CITTERS op te ontbieden, ten einde zyn gehouden handel te verantwoorden.

Die van *'s Hertogenbosch* houden aan op eene Verkiezing overeenkomſtig de Voorregten van *Brabant*.

Die van *'s Hertogenbosch*, de gedaane Verkiezing vernomen hebbende, toonden hoe zeer zy het handhaaven hunner Voorregten ter harte namen, en niet gereed waren dezelve zo ligt op te geeven, als zy, die 'er tegen aangingen, wel gewenscht hadden. Zy vaardigden een Brief af aan hun Hoog Mogenden, met herhaaling van de gronden op welken zy hun

Ver-

Verzoek gevestigd, en van Hoogstderzelver Regtvaardigheid, als een hun ontwyfelbaar toekomend Regt, gevorderd hadden. „ Indien," was, onder andere, hunne taal, „ de Verdraagen, welke tusschen „ een Souverain en het Volk onder zyn „ Gebied daadlyk stand grypen, en waar „ door het laatste niet anders tot gehoorzaamheid, en het opbrengen van Lasten en Schattingen, kan worden verpligt, dan voor zo verre de Souverain „ mede, van zyne zyde, aan de Voorwaarden, daar by tot nut des Volks „ bedongen, voldoet; indien die wederzydsche solemneele Verbintenissen geen „ ydele klanken zyn; maar nog eenige „ betekenis hebben, zouden wy den eerbied, dien wy, als getrouwe Onderzaaten, aan U Hoog Mogenden verschuldigd zyn, te buiten gaan, indien wy „ de kragt en uitoefening daar van niet „ zouden veronderstellen, vooral in een „ Land, dat daar aan alleen zyn aanweezen en bloei te danken heeft. — Het „ was dan, Hoog Mogende Heeren! het „ behoud van die Voorregten, welke onze Voorzaaten van hunne Overheden, „ zo plegtig en zo menigmaal, bedongen „ hebben, die de *Pacta Conventa* tusschen hun uitmaaken, en *onder wel expres beding van welke* wy ook onder „ het Gebied van U Hoog Mogenden „ zyn overgegaan: het was de Conservatie van ons wettig Regt, (dat onvervreemdbaar, noch door contrarie

XXX. BOEK. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

„ Gebruiken, noch door verloop van „ Tyd, ons kan benomen worden,) waar „ door wy zyn aangeſpoord om onze „ voorgaande Vertogen aan U Hoog Mo„ genden te doen, en met kragt van re„ den aan te binden.

„ Maar terwyl wy ons vleiden, dat „ dezelve, by U Hoog Mogenden, ook „ dien ingang zouden hebben gevonden, „ welken zy, naa een behoorelyk onder„ zoek, verdienen, hebben wy integen„ deel, juist op dat tydſtip, dat wy on„ ze pligtmaatige poogingen met eenen „ gewenſchten uitſlag eindelyk hoopten be„ kroond te zien, moeten verneemen, „ dat, zelfs zonder voorafgaand onder„ zoek van onze ingeroepene Regten, U „ Hoog Mogenden weder een Perſoon, „ geen *Gebooren Brabander* zynde, tot „ Advocaat Fiscaal en Procureur Gene„ raal van *Brabant* en *Lande van Over„ maaze* hebben aangeſteld, waar tegen „ niet te min twee Provincien op het „ kragtigst zich hebben verzet, om die „ Verkiezing voor van geener waarde te „ verklaaren en nog andere maatregels, „ zo wy onderrigt zyn, genomen.

„ Wy kunnen, derhalven, Hoog Mog. „ Heeren! het zy met allen eerbied, uit „ onzen diepen nood gezegd, deeze ge„ daane Aanſtelling niet anders beſchou„ wen dan ſtrydig met de Verdragen, „ die tusſchen U Hoog Mogenden, met „ den Lande van *Brabant*, en in 't by„ zonder met deeze Stad, daadlyk beſtaan,

„ en

„ en met de Voorregten door ons op het plegtigſte terug gevorderd; en wy bidden, daarom, U Hoog Mogenden, in allen ernst te willen overweegen, of wy, als cordaate Regenten, behoudens den eerbied en gehoorzaamheid, die wy aan U Hoog Mogenden op voorgelegde gronden verſchuldigd zyn, zo lang wy aan onze Privilegien niet onverſchillig blyven; maar die, volgens Eed en Pligt moeten handhaaven, den benoemden H. J. WITTE TULLING in de post waar toe hy benoemd is, wel kunnen erkennen en reſpecteeren?

„ Wy ſmeeken U Hoog Mogenden, dan nog ééns, ten einde wy onze Privilegien nu en voor altoos niet voor verlooren moeten agten, dat aan gemelden Heer, geene Commisſie mag worden verleend; maar dat als nog een *Gebooren Brabander*, volgens ingeroepen Landwetten van *Brabant*, worde aangeſteld.

„ Wy mogen, ten ſlot, Hoog Mogende Heeren! met des te meer fundament en vrymoedigheid dit doen, daar wy het geluk hebben van te ſchryven aan eenen Souverain, die weleer, niet alleen in de *Voorreden van het bekende Plakaat van den zeven en twintigſten July* MDLXXXI, omtrent de Afzweering van den Koning van *Spanje*, PHILIPS DEN II, de eigenaartigſte grondregels van Staat, nopens de verpligtingen van Overheden omtrent „ hun-

XXX. BOEK. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

„ hunne Onderzaaten heeft geſteld; maar „ ook by hun *Manifest van den twee en* „ *twintigſten Mey* MDCXXXII, en by- „ zonder by dat *van den elfden September* „ *van 't zelfde Jaar* (*) aan de *Neder-* „ *landſche Provincien*, toen ſtaande onder „ het Gebied van gemelden Koning van „ *Spanje*, getoond, dat de *Spanjaarden* „ en hunne Aanhangers, niet anders zog- „ ten dan de *Nederlandſche Provincien* in „ geſtadigen Oorlog te houden, en de- „ zelve daar naa als *Geconquesteerde Lan-* „ *den* te houden, van hunne *Regten*, *Pri-* „ *vilegien*, neering en welvaard te beroo- „ ven en daarom hun vermaande en ver- „ zogt, om zich vrywillig te voegen met „ hunne *Geunieerde Provincien*, belooven- „ de aan de meergemelde Provincien, met „ derzelver Steden en Leden, als ook „ hunne Ingezetenen, *heiliglyk* en *onver-* „ *breekelyk* te zullen conſerveeren en main- „ tineeren by hunne *Privilegien*, *Vryheid* „ en *Regten*, en dezelve te houden als „ goede Vrienden, Nabuuren en Bond- „ genooten."

Hun poogen was te vergeefsch, de gedaane Verkiezing ging door.

Aan de Staaten van *Holland* en *Fries-* *land* betuigde de Regeering van *'s Herto-* *genbosch* haaren hartlyken dank voor de regtmaatige aandagt, welke zy geſlaagen hadden op de ingeroepene Landwetten van *Brabant*; terwyl zy aan deezen Af- ſchrif,

(*) Deeze beide Manifesten zyn voorhanden by AITZEMA XII. Boek III. D. bl. en 55. Ed. 8vo.

ſchriften zonden van de Brieven afgevaardigd aan de Staaten der vyf overige Gewesten, dienende ter herinnering van de voorheen ingeleeverde Stukken, en om hun nogmaal te verzoeken, daar op billyken agt te ſlaan, ten opzigte van de Verkiezing door hunne Afgevaardigden, of derzelver Meerderheid, gedaan. — Dan het tegenſtreeven van *Holland* en *Friesland*, zo min als de blykbaare wederzin der *Boſchenaaren*, deedt iets af; de aangeſtelde Heer werd in die post gehandhaafd. 't Welk niet geſchiedde zonder veel opſpraaks, in die dagen vry geuit (*).

Benoemde Heeren tot Herziening van de Quotas.

Zeelands Voorſlag gedaan in den Jaare MDCCLXXXIV, en de Raadſlag by *Holland* daar op uitgebragt, gevolgd van een Beſluit der Bondgenooten, om twee Perſoneele Commisſien de beſtemmen (†), hadt in dit Jaar ten gevolge, dat, tot de Herziening van de *Quotas*, wegens *Gelderland*, benoemd worden J. N. RANDEWYK, A. DE ROOK, J. A. VAN HEECKEREN TOT ENGHUIZEN, G. E. OPGELLER, G. G. BENTINK TOT DEN BRIELLER. — Wegens *Holland* R. PALUDANUS, P. VAN BUUREN. — Wegens *Zeeland* J. W. C. H. VAN LYNDEN VAN BLITTERSWYK, B. M. POUS, L. P. VAN DEN SPIEGEL.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 31. 123. 225. *Poſt van den Neder-Rhyn* VIII. D. bl. 813. 883, 891. IX. D. bl. 957.

(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* VIII. D. bl. 36. enz.

XXX. BOEK. 1786.

GEL. —— Wegens *Utrecht* J. B. C. VAN LYNDEN, *Heer van Lunenburg*, H. A. LAAN. —— Wegens *Friesland* J. L. D. VAN BURMANIA, E. S. G. J. VAN BURMANIA RENGERS, W. A. VAN HAAREN, J. L. D. VAN HAARSMA, S. BINKES. —— Wegens *Overysſel* D. V. VAN STEENWYK TOT NYERWAL, W. F. VAN HEMERT, —— Wegens *Stad en Lande* H. L. WICHERS, O. R. A. VAN EGENSTEIN, R. B. GOCKINGA.

Benoemde Heeren tot beſchikking van het Verdeedigweezen van den Staat.

Tot de Beſchikking van het Verdeedigweezen van den Staat benoemde *Gelderland* J. C. VAN LYNDEN, G. W. VAN BALVEREN, en by afweezigheid J. E. VAN LYNDEN, J. D. VAN HEECKEREN TOT KELL, A. R. VAN HEECKEREN TOT ZUIDERAS, W. VAN HAARSOLTE TOT YRST, en by afweezigheid F. G. VAN REEDE TOT PARKELER, en E. SCHELTINGA, —— *Holland* J. B. BICKER en M. VAN TOULON. —— *Zeeland* W. C. LAMBRECHTSEN, L. P. VAN DEN SPIEGEL. —— *Utrecht* J. J. VAN WESTREENEN, D. C. DE LEEUW. —— *Friesland* J. L. D VAN BURMANIA, E. S. G. J. VAN BURMANIA RENGERS, W. A. VAN HAAREN. —— *Overysſel* SLOET TOT WESTERHOLT, G. D. JORDENS. —— *Stad en Lande* H. TJASSENS, E. J. T. VAN STARKENBURG VAN DUNNINGEN.

De

XXX. BOEK. 1786.

De Gelastigden tot het volvoeren deezer twee aanzienlyke en hoogstbelangryke Commisſien, waar van men 's Lands heil, in beide die zo veel verbeterings behoevende en wydſtrekkende byzonderheden verhoopte, kwamen met Grasmaand in *'s Gravenhaage* om terſtond eenen aanvang te maaken van hunne Raadpleegingen op het *Huis van Prins Maurits*, daar toe in gereedheid gebragt (*).

Aanvang hunner Zittingen.

Inmiddels onderging het Krygsweezen geene geringe verandering, en waren de gevoelens der Landsvaderen verre van eenſtemmig op dit ſtuk. De Generaal van 's Lands Voetvolk, de Graaf DE MAILLEBOIS, hadt, by het aanvaarden des Generaalſchaps verzogt, dat, wanneer hun Hoog Mogenden tot het voorſtellen van Veldmarſchalken mogten overgaan, hy daar onder zou begreepen weezen (†). Van dien aart was 'er niets gebeurd. Nogthans hing hem 't hart na die Eere en de daar aan verknogte Voordeelen, waar om hy zich, in Louwmaand deezes Jaars, by den Capitein Generaal vervoegde, met be-

De Graaf DE MAILLEBOIS zoekt tot Veldmarſchalk aangeſteld te worden. Dit gelukt niet.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 167. 346. 1295. 1433. Van de verrigtingen deezer Commisſien zullen wy thans niet reppen, aangezien het vier Jaaren leedt eer dezelve een Rapport uitbragt, naamlyk op den 21. Mey 1790. Men vindt 't zelve, met de Bylaagen, in het XII. XIII. en XIV. Deel van het Werk getyteld *Zaaken van Staat en Oorlog, betreffende de Vereenigde Nederlanden, zedert het begin van 't Jaar* 1780. te *Amſt.* by J. ALLART.

(†) *Reſol. van Holl.* 7. Jan. 1785.

XXX. BOEK. 1786.

bede, dat dezelve aan hun Hoog Mogenden zou voordraagen zyn verzoek om tot Veldmarſchalk van 's Lands Legers te worden bevorderd. Zyne Hoogheid gaf van 't *Loo* den Algemeenen Staaten hier van kennis: doch bragt hun onder 't oog, dat zich nog twee oudere Generaals, te weeten LEEWE en D'ENVIE, in derzelver dienst bevonden, beiden daar in grys geworden, en welker eerstgemelde reeds meer dan zes en vyftig Jaaren het Vaderland getrouwlyk hadt gediend. Hard zou het deezen vallen, te worden voorbygegaan: weshalven hy voorſloeg, dat hun Hoog Mogenden, indien zy mogten geneegen zyn om aan het verlangen van den Graaf DE MAILLEBOIS te voldoen, die twee oudere Generaals teffens tot Veldmarſchalken van 's Lands Legers zouden aanſtellen. Dit werk vlotte niet.

Zyn Legioen afgedankt. Vorderingen diens Generaals.

Het Legioen van dien Graaf werd afgeſchaft. Waar op hy de Staaten aan was met een Vertoog om de betaaling der agterſtallen van zyne Schuldvorderingen, om eene geëevenredigde Schadeloosſtelling, wegens het verlies van zyn Legioen; om de Waardigheid van Generaal en Chef, als mede drie Aides de Camp voor zyn Perſoon; om den Tytel van Generaal Major met eene Jaarwedde van vyf duizend Guldens voor den Marquis DE CASSINI, Collonel van zyn afgedankte Legioen; en eindelyk voor de Officieren van 't zelve, hunne Soldyen, van vier Jaaren, ééns voor al te betaalen, met

eene

eene gepaste gifte om met eer na hun Vaderland te rug te kunnen keeren. Hy trok na 't *Lod* om zyne Hoogheid te beweegen tot het ondersteunen deezer Verzoeken. XXX. BOEK. 1786.

Omtent dit laatste kreegen de Officiers de keuze om, of viermaal de Jaarwedden op eens te ontvangen, en te gaan werwaards zy verkoozen; of de toegelegde Jaargelden hier te Lande te verteeren. Verre de meesten koozen; op den voorgeslaagen voet, hier te blyven. — Staaten van *Holland* die zich belast hadden met de Betaaling van dit Legioen, bepaalden den tyd der Afbetaaling op de helft van Grasmaand, en hielden zich by dat besluit. De Hoofdschout, Schepenen, Gezwoorenen en Raaden van *'s Hertogenbosch*, waar deeze Krygsbende in bezetting gelegen hadt, lieten, daags vóór den bestemden dag der Afdanking, afkondigen, dat de Onder-officieren, en Gemeenen, mitsgaders de Vrouwen, Kinderen en Aanhoorigen, binnen drie dagen, die Stad moesten verlaaten, met verbod aan de Burgers en Ingezetenen van deezen te huisvesten, of wooningen aan hun te verhuuren, om te beletten, dat die lieden, tot bezwaar der Armenkasse, daar bleeven. Besluit omtrent de Officieren van dat Legioen, en de volslaagene Afdanking.

De Prins van *Hesse-Darmstad*, tot de Afdanking van wiens *Brigade* desgelyks beslooten was, deedt by hun Hoog Mogenden aanzoek, dat dezelve nog eenige Jaaren mogt worden aangehouden, en De Brigade van den Prins van *Hesse-Darmstad* afgedankt.

XXX. BOEK. 1786.

dat, indien het betaalen der Soldy, eenige zwaarigheid mogt veroorzaaken om dit in te willigen, als dan de helft dier treflyke Brigade, welke uit de ſchoonſte Manſchap beſtondt, in de Staaten van den regeerenden Landgraaf, zyn Oom, op halve Soldy, zou gelaaten worden. Een uitſtel van tien dagen werd dien Prins toegeſtaan; doch zyn verzoek vervolgens afgeſlaagen. Dan de Jaargelden der afgedankte Officieren werden op denzelfden voet als die van het Legioen des Graaven DE MAILLEBOIS geregeld

Voorſtellen van Bevorderingen tot Hooge Krygseere voor den Prins van *Heſſen-Darmſtad* en den Prins van *Waldek* wederſprooken.

Zyne Hoogheid droeg hun Hoog Mogenden by eenen Brieve voor de Aanſtelling van CHRISTIAAN, Prins van *Heſſen-Darmſtad*, tot Generaal Major van de Infantery, gelyk dezelve, by de oprigting van zyne Brigade, verzogt en bedongen hadt; hy voegde 'er nevens, dat dewyl de Collonel LODEWYK, Prins van *Waldek*, reeds bykans tien Jaaren in dienst van den Staat geweest was, en, uit hoofde van zyne goede hoedanigheden, eenige buitengewoone Bevordering verdiende, desgelyks tot dien Rang mogt verheeven worden. —— Staaten van *Friesland* lieten inbrengen, dat zy in die Aanſtelling diens Prinſen van *Heſſen Darmſtad* zwaarigheid maakten, om de gevolgen, welke daar uit zouden voortvloeijen, en hadden hunne Afgevaardigden last om dezelve ten ſterkſten tegen te gaan, en ter Algemeene Staatsvergadering aan te dringen, dat de

de Gewesten, die op voorstel en aandrang van *Holland*, en met 't zelve, een Besluit tot weering der *Titulaire Actens* genomen hadden, daar by behoorden te volharden; ten einde men geen voet gave tot wederinvoering van dezelve. Dan, ingevalle van Bevordering, eischte de billykheid die van den eenen Prins zo wel als van den anderen (*).

De ligte Krygsbenden van Mattha en Sternbach afgedankt.

Tot de Afdanking der Ligte Krygsbenden van den Collonel MATTHA, en den Luitenant Collonel STERNBACH, kwam men desgelyks. Schoon Staaten van *Gelderland* hunne verwondering te kennen gaven over de willekeurige en verhaaste wyze, waar op de Afdanking van de onderscheide Ligte Krygsbenden, door de Afgevaardigden van *Holland* was doorgezet, en tot een Besluit gebragt, ongeagt door de overige Bondgenooten, by herhaaling, op het behoud van een gedeelte derzelven werd aangedrongen, waren zy dus ook tot het afschaffen van het Corps des Rhyngraafs VAN SALM, niet dan zeer ongaarne overgegaan, en zou de Soldy van 't zelve, zo verre die voor Rekening van *Gelderland* kwame, niet verder dan tot in Bloeimaand betaald worden.

Geschillen over de Afdanking van het

Hier over viel veel te doen. De Raad van Staaten tragtte in eenen Brieve aan hun Hoog Mogenden, de nuttigheid voor oo-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. 114. bl. 202. 339. 340. 450. 497.

XXX. BOEK. 1786.

oogen te ſtellen, om de Brigade ligte Troepen des Rhyngraafs op de been te houden, ten minſten tot dat de Commisſie, gelast om de Verdeediging des Gemeenebests zo te Land als ter Zee te regelen, een Verſlag zou hebben uitgebragt. De Bondgenooten kreegen daar op van hun Hoog Mogenden, by eenen rondgaanden Brieve, een verzoek om de Afdanking van dat Corps voor als nog uit te ſtellen. — *Zeeland* verklaarde, dat zo weinig dit Gewest zich het in dienst neemen van zodanige Corpſen hadt aangetrokken, 't zelve zich ook nu niet kon inlaaten, in de Afdanking of Hervorming van dat des Rhyngraafs VAN SALM. De Meerderheid der Algemeene Staaten kwam, op den laatſten van Hooimaand, tot het Beſluit ter Afdanking. Hier tegen verzetten zich de Afgevaardigden van *Holland* ten ſterkſten.

Corps des Rhyngraafs VAN SALM.

Staaten van *Holland* willen 't zelve aanhouden voor zo verre het ter betaaling van hun Gewest ſtondt.

Staaten van dat Gewest oordeelden, in de toenmaalige omſtandigheden, welke wy naderhand zullen ontvouwen, het noodig, dit ſtuk met allen ernst door te zetten. 'Er werd eene Raadpleeging, in 't begin van Oogstmaand gehouden, by welke, behalven de gewoone Heeren, zich ook bevonden de *Hollandſche* Afgevaardigden in de Commisſie over de Verdeediging des Gemeenebests de Heeren BICKER en VAN TOULON; deeze ſtrekte om het Krygsvolk des Rhyngraafs VAN SALM, voor zo verre het ter Betaalinge van dit Ge-

Mr. JAN BERNT BICKER.
Oud-Scheepen en Raad der
Stad Amsterdam.

Gewest ſtondt, in dienst te houden, en de andere Bondgenooten by aanſchryving daar toe te verzoeken (*). XXX. BOEK.

Overeenkomſtig hier mede deeden zy zyne Hoogheid de weete, dat hy die Krygsbenden, voor als nog niet, zou hebben af te danken Het wederſchryven des Prinſen hieldt in, „ dat hy, als Capitein „ Generaal, daar aan niet kon pareeren; „ vermids hun Hoog Mogenden Hem had„ den aangeſchreeven, om dit Krygsvolk, „ op den negenden van de naastkomende „ maand, af te danken."—Dit, wel verre van eenige verandering te wege te brengen, deedt Staaten van *Holland* vaſtſtellen, het *Corps van Salm* in hunnen dienst te houden, tot den afloop van het Onderzoek over 's Lands Verdeediging thans aangevangen: daar uit zou blyken of het dienſtig ware een Corps Ligte Troepen in Vredestyd aan te houden, dan niet. —— Hun Ed. Groot Mogenden lieten dit zyne Hoogheid weeten, en hem, naa raadpleegen op eenen naderen Brief aanſchryven, dat zy dit Corps, in hunnen dienst wilden houden, naa den negenden van 1786. Geſchil met zyne Hoogheid over dit in dienst houden.

(*) Het gedeelte ter Betaalinge van *Holland* ſtaande, bedroeg te zamen dertien Compagnien. Drie Compagnien ligte Ruitery; acht Compagnien Huſſaaren; en twee Compagnien Voetvolk; de verdere negen Compagnien, ten laste der overige Gewesten komende, waren, één Compagnie ligte Ruitery op *Utrecht*, één op *Overyſſel*, één op *Zeeland*, twee Compagnien jaagers op *Utrecht*, twee op *Gelderland*, één op *Friesland*, en één op *Stad en Lande*.

XXX. BOEK. 1786.

van Herfstmaand, den tyd ter Afdankinge by hun Hoog Mogenden beſtemd.

Te *Heusden*, waar het, als dan, in Bezettinge zou komen, werd alles tot ontvangst in gereedheid gebragt. Wanneer op den achtſten van Herfstmaand bepaald werd om het *geheele* Corps van den Rhyngraaf in *Hollandſchen* dienst te neemen; lag deezen 'sanderen daags den Eed af, en tradt in byzonderen dienst van dat Gewest. Zyn Corps, ruim duizend Man en vier honderd en vyftig Paarden ſterk, trok dien dag te *Heusden* binnen. De Generaal VAN DER DUSSEN, door hun Hoog Mogenden gelast om dat Krygsvolk uit den Eed van de Generaliteit te ontſlaan, bevondt zich te dier Stede. Doch, dewyl de Heeren benoemd om 't zelve in den nieuwen Eed te neemen, niet voor den elfden te *Heusden* zouden zyn, moest 'er tevens gezorgd worden, dat het inmiddels niet buiten den Eed ware. Dit deedt de Rhyngraaf door het Volk, onmiddelyk naa het binnen trekken, terwyl het in gelederen ſtondt, te vraagen, of het bereid was in den byzonderen Dienst en Eed van *Holland* over te gaan? Een algemeen *Ja* en *Hoezee* ſtrekte hier van ten blyke. — Ten verwagten dage verſcheenen de Gelastigden van *Holland*, de Heeren DE ROO VAN WESTMAAS en GRASWINKEL, benevens den Heer VAN BUUREN, als Secretaris, met het Staaten Jagt, te *Heusden*, en werden, by het inkomen, van de Stads

De Rhyngraaf wordt met zyn Volk in dienst van *Holland* genomen.

Stads Wallen met één en twintig Kanon- XXX.
ſchoten begroet. Dit geſchiedde door et- BOEK.
telyke vrywillige Burgers, met Kruid daar
toe uit 's Lands Magazynen geleeverd; 1786.
vermids de Artillery, reeds eenige dagen vroeger, op last van hun Hoog Mogenden, na *Woerden* getrokken was.

Gemelde Heeren namen op het Burgt- Hoe dit te
plein, waar het Corps in de wapenen *Heusden*
ſtondt, alle de aanweezende Officieren den geſchiedde.
Eed af, behalven zes, die hun ontſlag verzogten. Waar op de Rhynhraaf VAN SALM, eerst aan de *Cuirasſiers*, daar naa aan Voetvolk, Husſaaren en Jaagers de vraag deedt, of zy bereid waren, op den Eed der Officieren, in dienst van de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland* over te gaan? Op dezelfde wyze als voorheen betoonden zy hier toe hunne gereedheid: en trok het Volk vervolgens, man voor man, voorby de Heeren tot de in den Eedneeming gelast. De Rhyngraaf onthaalde hun, als mede de Leden der Magiſtraat, veelen der Burgery, en Vreemden, ter aanſchouwing van deeze zonderlinge gebeurtenisſe uit andere Plaatzen zamengevloeid, in opgeſlaagen tenten. Voorts ſpysde de Rhyngraaf met verſcheide zyner Officieren ter tafel van de Gevolmagtigden, by het drinken van het welzyn der *Heeren Staaten van Hollana en Westfriesland*, deeden de Burgers weder één en twintig Schoten van de Wallen; en herhaalden dit by 't Vertrek der Heeren. Dit werd, even als by de

XXX. BOEK. 1786.

aankomst, van het Jagt met zeven Schoten beantwoord, en van de Battery met vyf Schoten erkend. 's Avonds gaf de Rhyngraaf een Maaltyd en Dansparty, op denzelven waren verſcheide Regenten en *Heusdenaaren* tegenwoordig. Het Stadhuis was door de Magiſtraat, tot dit vrolyk nagtbeſluit van eenen zo ernſtigen dag gegeeven (*).

Men liep hoog met den Rhyngraaf; doch hy was by eenigen verdagt.

Met hoe veel ophefs men den lof des Rhyngraafs in eenige Dagpapieren uitbazuinde, hem als den Held des Vaderlands en den Redder der Vryheid voorſtelde, mishaagde dit gedrag veelen. Gelyk zy 'er zich aan ergerden, dat hy, kort daarop, te *Vianen*, ter nieuw opgerigte Burger-ſocieteit intradt, en, ſchoon noch Burger, noch *Nederlander*, zyn naam in het Burger-ſocieteitsboek tekende; daar aan eenige Officieren van de Bezetting eenen Maaltyd gaf, de Overſten des Genootſchaps van Wapenhandel noodigde, als mede den Secretaris van den Burger-ſocieteit. Zyne verregaande Gemeenzaamheid om met Burgers en Burger-officieren, zo ſtrydig met de gewoone geaartheid en 't gedrag van den Hoogduitſchen Adel en Grooten, tot een hoogen trap van Krygseere verheeven, omtegaan, welke hy alleszins op de in 't oogloopendſte wyze betoonde, verwekte by niet weinigen doorzigtigen agterdogt, hoe wel het, in die dagen, niet ge-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. . 1104.

geraaden ware denzelven te laaten blyken. De oogmerken, de bekwaamheden van dien Man te verdenken was een onvergeeflyke misdaad in 't oog der vooringenomenen; dan wy zullen gelegenheid vinden om hem van naderby te leeren kennen.

XXX. BOEK. 1786.

Verflag van het voorgevallene omtrent zyne Hoogheid, en het Krygsvolk in *Holland*.

Dit gedrag van Staaten van *Holland*, omtrent het Corps des Rhyngraafs, ſtaat in een naauw verband met andere verrigtingen, in dat zelfde Tydsgewrichte, ten aanziene van den Capitein Generaal en het Krygsvolk. Hoe men in *Holland* algemeen dagt over het gebruik des ſterken Arms in Burgergeſchillen hebben wy eenigermaate gezien (*), nog klaarder en ſterker kwam dit, ten deezen Jaare, aan den dag, by nadere handelingen over het gebeurde in 't *Sticht*, en in *Gelderland*. Zaaken, welke ons Geſchiedblad vervolgens breeder zal moeten vermelden; doch hier ſlegts aangeroerd behooren te worden om de groote gebeurtenisſen, daar uit in *Holland* gereezen, te vermelden.

Stedelyke Verzoekſchriften om het Krygsvolk van den Staat in geen Burgerverſchillen te gebruiken.

Het meer dreigend gelaad der dingen te *Utrecht* en *Wyk by Duurſtede*, wekte, in eenige Steden van *Holland*, nog hoogegaander bekommernisſen dan voorheen: en bleeven dezelve niet in 't harte geſmoord. De Burgery der Oudſte Stad ging de andere voor met haare Regeering onder 't oog te brengen, „ Dat „ zy, zo door openbaare Geſchriften in „ de

(*) Zie hier boven bl. 80. enz.

XXX. BOEK. 1786.

„ de Nieuwstydingen, als door die zy
„ nog in 't byzonder hadden ontvangen,
„ onderrigt waren, van den zeer hachly-
„ ken toeſtand, waar in zich de geheele
„ Provincie *Utrecht* in 't gemeen, als wel
„ voornaamlyk deszelfs Hoofdſtad *Utrecht*
„ en de Stede *Wyk by Duurſtede*, bevon-
„ den, door de dagelyks meer en meer
„ aangroeiende misverſtanden en oneenig-
„ heden, zo tuſſchen hun Ed. Mog. de
„ Gedeputeerde Staaten *'s Lands van Ut-*
„ *recht*, als wel tuſſchen de Magiſtraat
„ en Burgery dier Stad, tot die aandoen-
„ lyke hoogte geklommen, dat, naar 't
„ algemeen gevoelen, zo te *Dordrecht* als
„ elders, misſchien tot beſlisſing van dee-
„ ze hooggereezene oneenigheden, het
„ Krygsvolk van deezen Staat zou wor-
„ den aangevoerd. 't Welk haar, met
„ allen grond, het vreeslyk vooruitzigt
„ deedt dugten van eenen Burger-oorlog,
„ welks yſſelykheden, het ieders pligt
„ was, door alle gepaste middelen, te
„ helpen verhoeden. —— Waarom zy
„ hun Ed. Groot Agtb. verzogten de Af-
„ gevaardigden te willen gelasten alle mo-
„ gelyke poogingen aan te wenden, om,
„ ſtaande de tegenwoordige Vergadering,
„ het daar heen te helpen ſtuuren, dat
„ 'er een Beſluit genomen wierd, by 't
„ welk hun Ed. Groot Mogenden aan
„ het Krygsvolk, ter Betaalinge van *Hol-*
„ *land* ſtaande, zodanige Bevelen deeden
„ afgaan, waar by alle hooge en laagere
„ Officieren en alle Soldaaten verboden

„ werd

„ werd te trekken na, of zich te men- XXX.
„ gen in, eenige Geſchillen, in de Pro- BOEK.
„ vincie *Utrecht* gereezen, tusſchen de ——
„ Magiſtraaten en de Burgery; maar, in 1786.
„ tegendeel, zich daar van ſtiptlyk te
„ onthouden, onder bedreiging van de
„ hooge Indignatie van hun Ed. Groot
„ Mogenden te zullen ondervinden; en
„ dat, ten dien einde, aan alle hooge en
„ laage Officieren van de Regimenten,
„ ſtaande ter Repartitie van *Holland*, van
„ dit Bevel en Welbehaagen van hun Ed.
„ Groot Mogenden, mogt worden kennis
„ gegeeven, om zich daar volgens te re-
„ gelen: op dat door deeze ongelukkige
„ Geſchillen, de Band der Unie niet mogt
„ worden verſcheurd, en de gedreigde on-
„ dergang der Vryheid verhoed." Van gelyken aart waren de Verzoekſchriften te *Leyden*, *Amſterdam*, *Delft* en *Woerden* ingediend.

Voorſtel ter Staatsvergadering van *Holland* deswegen.

Leyden en *Gouda* deeden ter Staatsvergadering van *Holland* een Voorſtel, hier mede overeenkomſtig, of men niet, ter voorkoming van alle de naadeelige gevolgen, welke te voorzien waren, indien, zo als de verſpreide gerugten inhielden, binnen kort, een gedeelte van 's Lands Krygsvolk, in de Stad *Utrecht* mogt worden ingevoerd, van wegen hun Ed. Gr. Mogenden, aan de Overſtens der *Hollandſche Regimenten*, zou kunnen goedvinden aan te ſchryven, om die Bevelen, welke hun zouden mogen gegeeven worden; om na *Utrecht* te trekken, voor eerst, niet

Beſluit om dit Voorſtel zyne Hoogheid te doen weeten.

XXX. BOEK. 1786.

niet te gehoorzaamen; en daar van aan den Capitein Generaal kennis te geeven. —— Hoewel zommige Steden dit Voorſtel, zo als het lag, beaamden, vondt men, op den Raadſlag van *Haarlem* goed, den Capitein Generaal dit Voorſtel te doen weeten, met verzoek, dat geen Krygsvolk, ter Betaalinge van *Holland* ſtaande, tot zodanig een Tocht zou mogen worden gebruikt, in vertrouwen dat zyne Hoogheid aan dit hun verlangen wel zou willen voldoen, en geene zodanige Bevelen geeven, of, dezelve reeds gegeeven zynde, weder intrekken.

Antwoord van zyne Hoogheid.

Zyne Hoogheid gaf ten antwoord, dat hy geene Bevelen, hoe genaamd, aan eenige Militie van deezen Staat hadt doen afgaan om in de Provincie van *Utrecht* in te rukken; dat by hem ook geen voorneemen hadt plaats gevonden om eenig Volk van Oorlog derwaards te doen trekken; ten ware, wegens de Heeren Staaten *'s Lands van Utrecht* daar toe aan Hem eenig verzoek wierd gedaan: in welk geval hy zich verpligt zou oordeelen, om die zelfde bereidvaardigheid, voor de Staaten der vyf andere Provincien, te moeten betoonen, welke hy ten allen tyde voor hun Ed. Groot Mogenden, wanneer dezelve oordeelden ſoortgelyke Verzoeken te moeten doen, hadt betoond. Doch, om, zo veel in hem was, aan 't oogmerk van hun Ed. Groot Mogenden te voldoen, zou hy, in zodanig onverhoopt geval, geen Krygsvolk van den Staat,

ter Betaaling van *Holland* ſtaande, na de Provincie van *Utrecht* doen trekken. —— In dit Antwoord nam men genoegen (*). ——

XXX. BOEK.

Dan, toen de tyding het Land door-klonk, dat Staaten van *Gelderland* Krygsvolk na de Steden *Hattem* en *Elburg* zouden zenden, ging 'er in veele Steden en Plaatzen van *Holland* een geweldige kreet op, éénpaarig roepende, „ dat hun Ed. „ Groot Mogenden geliefden te verhoeden, dat 'er Krygsvolk, ter Betaaling „ van *Holland* ſtaande, gebruikt wierd „ om de Vryheidlievende Ingezetenen „ dier Steden, in het handhaaven hunner Vryheden en Voorregten hinderlyk te zyn, of hun, door Geweld, 't zelve te beletten, en hun te onderdrukken!" — Drie Verzoekſchriften uit *Amſterdam* in aller yl na *'s Gravenhaage* gezonden, baarden onmidelyk het Staatsbeſluit: „ dat hun Ed. Groot Mogenden „ deeze zaak, zo op zich zelven, als in „ haare gevolgen, gewikt en gewoogen „ hebbende, vermeenden, dat niets na-„ deeliger en minder overeenkomſtig met „ de belangen van den Staat kon weezen, dan het Gebruik van de Militaire „ Magt omtrent Geſchillen tuſſchen Regenten en Burgeryen van de Steden „ deezer Republiek; en vervolgens oor-„ deelden zyne Hoogheid, by proviſie, „ en tot nadere dispoſitie, te moeten aanſchry-

1786. Sterk Beſluit by *Holland* genomen op de tyding van hetgebruiken des Krygsvolks tegen *Hattem* en *Elburg*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 173. 179. 181. 205. *Reſol. van Holl.* 16. Maart 1786.

XXX. BOEK. 1786.

„ ſchryven, om geen Troepen, op de „ Repartitie van *Holland* en *Weſtfriesland* „ ſtaande, en in de Provincie van *Gel-* „ *derland*, of buiten dezelve, Garniſoen „ houdende, na de Steden *Hattem* of *El-* „ *burg* af te zenden, of eenige Orders „ aan de bovengemelde Militie te geeven, „ welke zouden inſluiten om zich in ee- „ nige Verſchillen tuſſchen Burgers en „ Burgers, of Burgers en Regenten, waar „ dezelve binnen deeze Republiek mog- „ ten ontſtaan, te mengen of te bemoei- „ jen.

„ En dat voorts de Commandanten „ van de Regimenten op deeze Provin- „ cie gerepartieerd, wegens hun Ed. Gr. „ Mogenden, met kennisgeeving van de „ gemelde Aanſchryving van zyne Hoog- „ heid, zouden worden gelast, om gee- „ ne Orders, welke contrarie aan voorſz. „ Aanſchryving van zyne Hoogheid, hun „ mogten worden gegeeven, by proviſie, „ en tot nadere dispoſitie van hun Ed. „ Groot Mogenden, op eenigerhande wy- „ ze te pareeren, of daar aan direct of „ indirect te gehoorzaamen, op pœne van „ de hoogſte Indignatie van hun Ed. Groot „ Mogenden, en oogenbliklyke Privatie „ van hunne Soldyen; met verderen last „ aan dezelven om daar van aan de Offi- „ cieren hunner Regimenten kennis te „ doen hebben (*)."

De

(*) *Reſol. van Holl.* 25. Aug. 1786.

De Ridderſchap deedt aantekenen in het tweede lid van dit Staatsbeſluit geene toeſtemming gegeeven te hebben. *Delft*, *Brielle* en *Enkhuizen* hadden gaarne de zaak op den zelfden voet als tegen het afzenden van 't Krygsvolk na *Utrecht* (*) behandeld gezien, en de verdere Voorſlagen aan eene Commisſie overgegeeven.

Volksklagten. Verzoekſchrift der Geconſtituerden te *Rotterdam*.

De Volksklagt nam, met het meer onderſcheiden bekend werden van den toedragt der zaaken in *Gelderland*, een hooger toon aan; bovenal in *Rotterdam*, waar de Geconſtitueerden en ruim acht honderd Burgers, een zeer dringend Verzoekſchrift aan Staaten van *Holland* vervaardigden, door den Advocaat H. A. KREET ondertekend, die hetzelve, uit naam der Geconſtitueerden, nader aandrong, terwyl hy met hun in de Vroedſchap werd binnen gelaaten en de Conſtituanten, in grooten getale, op het plein voor het Stadhuis ſtonden, om, door hunne tegenwoordigheid, blyk te geeven, dat zy dit Verzoek goedkeurden. Zy wilden, in dit nader aanzoek, „ dat de Troepen ter „ Repartitie van *Holland* zouden gebruikt „ worden om, des noods, het Geweld „ van Militie, tegen Burgers aangevoerd, „ met Geweld te keeren." Ook vaardigden Geconſtitueerden te dier Stede Brieven over deeze zaak af na andere ſtemhebbende Steden.

Het

(*) Zie hier boven bl. 171.

XXX. BOEK. 1786.

Het Adres van de *Rotterdamſche* Geconſtitueerden, ſtrekte om Staaten van *Holland* te verzoeken, „ dat, ten minſten, voor eerst, allen gebruik van 's „ Lands Militie, even veel waar gelegen, en door wien betaald wordende, „ in Steden en Plaatzen, waar eenig Verſchil tuſschen de Regenten en Burgers „ ſtand greep, algemeen mogt worden „ verboden en belet; ten einde door „ meer voegzaame middelen de Bevredi„ ging, of des noods, de Beſlisſing dier „ Verſchillen mogt worden beproefd." — Dit Verzoek vondt zo veel ingangs, dat, met volle Eenpaarigheid van negentien Stemmen beſlooten wierd, „ de Bondge„ nooten, by nadruklyke rondgaande Brie„ ven, te verzoeken en aan te maanen; „ dat Hoogstdezelven geliefden mede te „ werken om voldoening te ſchenken aan „ 't oogmerk des heilzaamen Staatsbeſluits „ van hun Ed. Groot Mogenden, tegen „ het Gebruik van Krygsvolk in Bur„ gerlyke Geſchillen, en dat, derhalven „ geene Troepen mogten gezonden wor„ den na eenige Plaatzen, waar zulke „ Burgerverſchillen plaats hadden (*)."

Holland beſluit de Bondgenooten aan te ſchryven omtrent het niet gebruiken des Krygsvolks in Burgerverſchillen.

Inkomende tydingen der Verplaatzingen en Optochten onder het Krygsvolk van den Staat, die het Beſluit van den vyf en twintigſten van Oogstmaand kragtloos

Inhoud der Brieven aan *Gelderland* en het *Sticht*.

(*) *Reſol. van Holl.* 1. Sept. 1786. *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1101.

loos maakten, door 't Krygsvolk, niet op Rekening van *Holland* ſtaande, uit de Grens-plaatzen te trekken, om ze met *Hollandſche* weder aan te vullen; en zekere Berigten van de Maatregelen in *Gelderland* genomen, deeden Gecommitteerde Raaden buitengewoon vergaderen, en de Zamenkomst van hun Ed. Groot Mogenden twee dagen vervroegen. —— In deeze Vergadering deelde de Raadpenſionaris de Brieven mede, door hem vervaardigd, om, met de noodige Veranderingen, aan Staaten van *Gelderland* en *Utrecht*, als mede aan de overige Gewesten, gezonden te worden. XXX. BOEK. 1786.

Eerstgemelde Brief hieldt, naa een voordragt van het deerlyk vooruitzigt, 't welk zich opdeedt, indien de weg der Wapenen, met voorbygang en ter zydeſtelling van gepaste en welgeregelde middelen, werd ingeſlaagen, en van 't geen hun Ed. Groot Mogenden reeds, om dit te beletten, gedaan hadden; in, dat zy niet zonder verwondering vernamen, hoe in *Gelderland* het Beſluit om de Wapenen te gebruiken reeds daadlyk ten uitvoer was gebragt, en in *Utrecht* ſtondt gebragt te worden. Waar op zy voortvaaren; „ Hoe zeer wy gansch afkeerig zyn Ons „ in zaaken, het afzonderlyk en privatif „ Beſtuur de Provinciaale Regeering van „ U Ed. Mogenden betreffende, op ee„ nigerlei wyze, in te laaten, moeten „ Wy, egter, geenzins verbergen, dat „ wy dit, Beſluit als van een algemeenen „ invloed zynde op de weezenlyke be-

XXX. BOEK. 1786.

„ langens van een Bondgenootſchap, waar
„ van wy, tot hier toe, geen gering noch
„ onnut Lid hebben uitgemaakt, met
„ geen onverſchillig oog kunnen aanzien,
„ daar wy dit Beſluit, en de daadlyke
„ uitvoering van 't zelve, uit geen an-
„ der oogpunt kunnen beſchouwen, dan
„ als eene onderneeming weinig beſtaan-
„ baar met het waare belang van U Ed.
„ Mog. eigene Provincie, en rechtſtreeks
„ aanloopende tegen de onveranderlyke
„ Grondbeginzelen, welke in eene welbe-
„ ſtuurde Regeering nimmer kunnen dul-
„ den, dat de deur voor billyke Repre-
„ ſentatien van 's Lands klaagende Inge-
„ zetenen toegemuurd, de wettige en
„ eerbiedige Volksſtem, door gewelddaa-
„ dige middelen, geſmoord, en de weg
„ ter vereffening en bemiddeling van op-
„ gereezene Geſchillen en Oneenigheden,
„ door Militairen Dwang, afgeſneeden zou
„ worden. — Eene Onderneeming, waar
„ van de rampzalige gevolgen, die ge-
„ dugte Onheilen over het geheele Lich-
„ aam der Republiek welhaast zouden
„ kunnen verſpreiden, waar door men
„ eerlang, in 't midden van een weleer
„ zo gezegend Land, het bloedig Too-
„ neel eens Burgeroorlogs geopend, en
„ den vryen Bodem van eenen onafhang-
„ lyken Staat met Burgerbloed bezwalkt
„ en overſtroomd zou moeten zien. —
„ Eene onderneeming, eindelyk, waar
„ omtrent Wy te meer gevoelig moeten
„ zyn, naar maate Wy met te meerder

„ gronds

„ gronds verwagten, dat het noodlot van XXX.
„ de *Gelderſche* Burgeryen [en die in 't BOEK.
„ *Sticht*] aan onze welmeenende en ge-
„ trouwe Ingezetenen niet heel onver- 1786.
„ ſchillig zal zyn.

„ Het is dan, met dien ernst, die het „ gewigt deezer zaak vordert, en met „ die opregte zugt en yver ter bewaa- „ ring van de algemeene Rust, en tot „ kragtdaadige handhaaving van 's Lands „ en der Ingezetenen Regten en Vryhe- „ den, met welke wy ſteeds bezield zyn, „ dat Wy ons verpligt vinden, U Ed. „ Mogenden op het vriendnabuurigſte te „ verzoeken, en, zo lief en waard, als „ aan U Ed. Mog. en aan Ons de te- „ derſte belangen van het dierbaar Va- „ derland zyn moeten, op het kragtigſte „ aan te maanen en te obteſteeren, om „ het uiterſte in deezen nog tydig, te „ verhoeden, en van het gebruik dier „ middelen af te zien, welke niet anders „ dan tot de verderflykſte einden kun- „ nen uitloopen; maar om, integendeel, „ by nader en welberaaden overleg, met „ aflegging van alle vooringenomene denk- „ beelden, en met verzaaking van alle „ perſooneele bedoelingen, zodanige maat- „ regelen by de hand te neemen, waar „ door het hoognoodig Vertrouwen tus- „ ſchen Overheden en Ingezetenen in U „ Ed. Mog. Provincie herſteld, en op „ vaste en duurzaame gronden geves- „ tigd; alle ingeſloopene Misbruiken ge- „ weerd, en de ontſtaane Verſchillen,

XXX. BOEK. 1786.

„ langs den weg van minnelyke Conſi-
„ liatie, vereffend en afgedaan mogen
„ worden. —— Tot welke zo nuttige
„ en heilzaame oogmerken, wy Onze
„ Mediatie, gepaard met alle meest krag-
„ tige, goede en Bondgenootſchaplyke
„ Officien, aan U Ed. Mogenden vol-
„ vaardig aanbieden, bereid om die, op
„ 't eerſte aanzoek, daadlyk te betoonen
„ en in 't werk te ſtellen."

Inhoud der Brieven aan de vier andere Gewesten.

De Brieven aan Staaten van *Zeeland*, *Friesland*, *Overysſel* en *Stad en Lande*, ten zelfden tyde in gereedheid gebragt, gaven berigt, dat de geſteldheid der zaaken in *Gelderland* hun Ed. Groot Mogenden bewoogen hadt om aan Staaten van dat Gewest en die van *Utrecht*, in den toeſtand waar in deeze laatstgemelden verkeerden, de Brieven te zenden, welker Affchriften zy hun lieten toekomen; met een verſlag van het Staatsbeſluit by hun genomen, waar door geen Krygsvolk, ter Bezolding van *Holland* ſtaande, ten uitvoer des Beſluits der Staaten van *Gelderland* hadt kunnen gebruikt worden. Zy rekenden het geheel overboodig de gegrondheid en noodzaaklykheid hunner genomene voorzorge, door eene breede ontvouwing van zaaken te betoogen; vertrouwende dat de kragt der beweegredenen, die hun hadden bewoogen, wel zou begreepen en ten overvloede gewettigd worden, en wilden zy, in dit vertrouwen niet naalaaten, deeze Hooge Bondgenooten te verzoeken, om,

„ ten

ten opzigte van het Krygsvolk, te hunner Betaalinge ſtaande, hun voorbeeld te volgen, en dezelfde voorziening te doen (*). XXX. BOEK.

De zeldzaame Eenpaarigheid, ter jongſte Staatsvergadering van *Holland* beſpeurd, volduurde niet, wanneer men goedvondt deeze ontworpe Brieven, zo als zy daar lagen, aan de Hooge Bondgenooten te zenden. De Ridderſchap zag dit aan. Waar op de Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Amſterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Gornichem*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Edam*, *Monnikendam* en *Purmerende*, deeze opmerkelyke Aantekening, welke wy woordlyk overneemen, deeden plaatzen. „ Dat de Heeren van de Ridderſchap, door de meeste Leden, zo „ in het Beſogne, als in de Vergade„ ring, zeer inſtantelyk verzogt en ge„ exhorteerd zynde, om zich by het een„ paarig begrip der verdere Leden, ten „ aanziene van de Misſives aan de Hee„ ren Staaten van *Gelderland* en *Utrecht* „ gearresteerd, te voegen, en te willen „ afzien van hunne voorgeſlaagene *Ver„ anderingen* in dezelve, alleen ſtrekken„ de om gemelde Misſives geheel te *ener„ veeren;* doch dat deeze Inſtantien en „ herhaalde Exhortatien, zonder de min„ ſte allegatie van gronden of redenen, „ met

1786. Sterke taal ter *Hollandſche* Staatsvergadering tegen de Ridderſchap over die Brieven.

(*) Hoe deeze Brieven by de Staaten der zes Gewesten ontvangen werden, zullen wy, den toedragt der zaaken in dezelve beſchryvende, ontvouwen.

XXX. BOEK. 1786.

„ met het gewoone Antwoord van de Ridderſchap, van naamlyk *te blyven perſiſteeren*, gereciproceerd zynde, zy Heeren Gedeputeerden zich nu, in dit gewigtig Tydſtip, verpligt vonden, om „ gemelde Ridderſchap thans, voor het „ oog van de geheele Natie, en voor de „ Posteriteit, te ſommeeren van eens eindelyk op te geeven hun geadopteerd „ Syſtema, en in 't byzonder openlyk „ uit te komen voor de heimlyke redenen en oogmerken, waar om dezelve, „ van het bovengemelde eenpaarige Begrip mordicus bleeven devieeren." Zy behieldt aan zich om met de opgave der Redenen en Gronden van hun Gevoelen in deezen, zodanige nadere Verklaaring te doen, als zy te raade zoude worden.

Raadpleegingen by *Holland* over het ſchryven aan zyne Hoogheid enomhem, indien hy niet voldoende antwoordde, te ſuſpendeeren.

By het raadpleegen over deeze Brieven, gevolgd van zodanig een Aantekening was ſterke taal gevoerd door verſcheide Staatsleden. De Penſionaris DE GYZELAAR merkte aan, „ dat de Bron „ van al het kwaad der Republiek, zedert den rampzaligen *Engelſchen* Oorlog, overgekomen, berustte in den boezem van den eerſten Staatsdienaar, „ WILLEM DEN V." Voorts vraagende, „ of het niet onverantwoordelyk was „ om Hem langer eene Magt, waar van „ hy zulk een gebruik maakte, in handen te laaten?" Weshalven hy voorſloeg den Stadhouder aan te ſchryven. „ Dat zyne Hoogheid, met de daad en „ zigt-

„ zigtbaar deedt blyken, afkeerig te zyn van de Maatregelen in *Gelderland* genomen; zo niet, dat hun Ed. Groot Mogenden Hem *de facto* als Capitein Generaal van deeze Provincie zouden *ſuſpendeeren;* als mede om aan de Troepen, ter Repartitie van *Holland* ſtaande, aan te ſchryven, dat zy zich marsvaardig zouden houden, om, op den eerſten wenk van hun Ed. Groot Mogenden, tegen allen en een iegelyk, die zich als Vyand van den Staat gedroegen, te worden gebruikt."

XXX. BOEK. 1786.

Met deezen Raadſlag ſtemden eenige Steden in, als *Haarlem*, welker Afgevaardigden begreepen, dat men, in buitengewoone gevallen, moest overgaan tot het geen de nood vorderde; en in bedenking gaven, of men, daar de Capitein Generaal openlyk zyne toeſtemming aan de Staaten van *Gelderland* verleende, en daarenboven zelve gezegd hadt, zich naar het Beſluit van *Holland* niet te kunnen gedraagen, denzelven, zo lang hy zich van verdenking niet zuiverde, *proviſioneel* wel zou *gechargeerd* laaten, met het Beſtuur over de Militie deezer Provincie? —— *Leyden*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Monnikendam*, *Medemblik* en *Purmerende* waren van 't zelfde gevoelen. —— *Delft* hieldt zich mede aan 't gedaan verſlag; doch betuigde zwaarigheid te maaken, om zich over de Voorſtellen der Voorzittende Leden uit te laaten, verzoekende,

XXX. BOEK. 1786.

de, nogthans, een ſchriftlyk Voorſtel, waar over zy op morgen gaarne wilden raadpleegen. Hier by voegde zich de *Briel*. —— *Amſterdam* ſtemde als *individueele Leden* met *Dordrecht* en *Haarlem*, en ſtelde voor, een Boode te zenden, en dan den volgenden dag het eindelyk volkomen Beſluit te melden: waar mede *Gouda* inſtemde. —— *Rotterdam* was het met *Dordrecht* en *Haarlem* eens, dat 'er eene Voorziening plaats moest grypen; maar vondt het moeilyk dezelve te bepaalen; met *Haarlem* kon die Stad wel inſtemmen, indien anders de Leden daar toe neigden. Dit was ook *Gornichems* gevoelen. De Ridderſchap zweeg.

Dordrecht vervolgens nog ſterk aangedrongen hebbende op het neemen van een Beſluit, onder betuiging van de gevolgen anders over te laaten voor rekening van zodanige Leden, die niet wilden medeſtemmen, kwam *Gouda* zo verre van het Beſluit wel te willen aanzien, als overtuigd van de Beginzels haarer Stad; doch *Amſterdam* bleef by het uitgebragt Advys.

Nader dringende Voorſlag van *Dordrecht* over het Gebruik der *Hollandſche* Krygsmagt.

Wanneer, ten dien zelfden dage, de Brieven der Regeeringen van *Elburg* en *Hattem*, als mede de Verzoekſchriften uit *Amſterdam*, *Delft*, *Gouda*, *'s Gravenhaage*, *Veur*, *Voorſchoten* en den *Leydſchendam*, alle hoofdzaaklyk hier op uitloopende, „ dat het hun Ed. Groot Mogenden, ter tydige Redding van het lieve „ Vaderland, en ter Voorkoming van een Burgeroorlog, behaagen mogt, om,

„ door

„ door derzelver Invloed en Magt, zo- XXX.
„ danige vaardige en kragtdaadige Maat- BOEK.
„ regelen te neemen, waar door daadlyk
„ belet wierd, dat noch de gedreigde Bur- 1786.
„ gery van *Hattem* of *Elburg*, noch eeni-
„ ge andere Leden van het Bondgenoot-
„ ſchap, gewapenderhand overweldigd,
„ en de aldaar plaatsgrypende Geſchil-
„ len, door Krygsgeweld, beſlist wier-
„ den," ter tafel en in overweeging kwa-
men, maanden de Afgevaardigden van *Dordrecht* alle de Leden aan tot het vry-moedig en onbewimpeld uitbrengen hunner Advyſen. — Op hun verzoek las de Raad-penſionaris de bekende *Acte van Indemniteit* van July MDCLXIII voor (*). Waar op zy in 't breede uitweiden over de redenen van wantrouwen wegens het Gedrag van den Capitein Generaal: en wilden zy Hoogstdenzelven aangeſchreeven hebben, om zyne perſooneele denkwyze, over de geweldige Maatregelen tegen de Steden *Hattem* en *Elburg*, mitsgaders tegen de Stad *Utrecht*, op eene klaare en rondborstige wyze, open te leggen; ten einde zy niet genoodzaakt mogten worden om te moeten beſluiten, tot eene Suſpenſie van Hem Capitein Generaal, in deszelfs

(*) By deeze *Acte van Indemniteit* wordt elk Staatslid in de onmiddelyke beſcherming van den Staat genomen, wegens alle moeilykheden, die hem, ter zaake van zyne ingeleeverde Advyſen, in Lyf, Goederen, Eer, Staat en Officien, zouden mógen aangedaan worden.

XXX. BOEK. 1786.

zelfs Militaire Qualiteit, en diensvolgens ook van de aan Hem toevertrouwde Magt over de Troepen, ſtaande ter Betaaling van dit Gewest. —— Zy haalden de redenen op, uit hoofde van welke hun Ed. Groot Mogenden zouden kunnen gedrongen zyn, om terſtond gebruik te moeten maaken van de in hunne Soldy ſtaande Troepen, zo tot dekking van deeze Provincie, en derzelver Ingezetenen, als tot afweering van alle vyandlyke aanvallen tegen de Steden en Ingezetenen der andere Gewesten: weshalven zy voorſloegen om aan alle de Commandanten van de Regimenten op *Holland* ſtaande, van wegens hun Ed. Groot Mogenden, aan te ſchryven en te gelasten zich marſchvaardig te houden, ten einde op Hoogstderzelver eerſte Orders te kunnen trekken na de hun voor te ſchryvene Plaatzen.

De Ridderſchap, *Delft*, *Amſterdam*, en de *Briel* verzogten Afſchriften van deezen Voordragt. De Afgevaardigden der Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Gornichem*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Edam*, *Monnikendam* en *Purmerende*, te vergeefsch op het neemen van dit Beſluit by voorraad aangedrongen, en de redenen van ſpoed, mitsgaders de gevaaren van vertraaging, met allen nadruk, aan den dag gelegd hebbende; vonden zich genoodzaakt te proteſteeren tegen alle ruineuſe gevolgen, die uit het veroorzaakte uit-

nitſtel zouden kunnen voortvloeijen, het gewigt der Verantwoordinge daar van overlaatende aan zodanige Heeren van het Lichaam der Ridderſchappe, en Afgevaardigden der Steden, die door Overneeming het Beſluit in deezen ophielden (*).

Beſluit overeenkomſtig daar mede genomen.

Een ingekomen Brief van de Vroedſchap der Stad *Utrecht* bragt den volgenden dag, te wege, dat, overeenkomſtig het tweede Lid des Voorſlags van *Dordrecht*, de Bevelhebbers der *Hollandſche* Regimenten die Aanſchryving kreegen, met bygevoegden last om geene bevelen, tot het veranderen van hun tegenwoordig Garniſoen, te gehoorzaamen, ten zy dezelve door hun Ed. Groot Mogenden goedgekeurd waren en bekragtigd.

Gecommitteerde Raaden werden gelast, geene Scheepsvragten, veroorzaakt door Garniſoens-veranderingen, of vervoeren van Oorlogs Ammunitie, zedert het Staatsbeſluit van den vyf en twintigſten van Oogstmaand te voldoen; als mede om Burgemeesters en Regeerders der *Hollandſche* Steden aan te ſchryven en te bevelen, geen Schepen, tot vervoering van Krygsvolk of Krygstuig, te laaten gebruiken, zo niet de Orders daar toe dienende, door hun Ed. Groot Mogenden, of, by derzelver afweezen, door Gecommitteerde Raaden waren goedgekeurd.

Be-

(*) *Reſol. van Holl.* 4. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

Berigt bekomen hebbende, dat het Regiment Gardes Dragonders, zich geheel, of ten deele, zou hebben laaten gebruiken tot het dekken der Overvoering van Krygstuig beſtemd tot het uitvoeren van Bevelen, aanloopende tegen het Staatsbeſluit van gemelden dag in Oogstmaand, en dat het zelve Regiment, ook thans gelegerd was om of by het *Loo*, rechtſtreeks ſtrydende tegen de Orders van hun Ed. Gr. Mogenden ten zelfden dage, volmagtigden zy Gecommitteerde Raaden om naauwkeurig onderzoek te doen op het gehoudene gedrag van dat Regiment, hier van verſlag te geeven, en middelerwyl de Soldy in te houden (*).

Beſluit omtrent de Gardes Dragonders.

De Patenten.

Wyders kreegen deezen last om, buiten medeweeten van hun Ed. Groot Mogenden, geen Attache te verleenen op Patenten tot het uittrekken van Krygsvolk, thans binnen *Holland* in Bezetting liggende, of tot het doortrekken van Troepen binnen andere Gewesten, of in de Generaliteits Landen gelegen.

En de Goederen uit 's Lands Magazynen.

In aanmerking genomen zynde, dat uit de Generaliteits Magazynen, na de Steden van *Gelderland*, en mogelyk ook na elders, Ammunitie van Oorlog zou zyn gezon-

(*) De gedaane naaſpooringen weezen uit, dat dit Regiment het Gebod om zich in de Burgergeſchillen van *Gelderland* niet te laaten gebruiken, niet overtreeden hadt; waarom het voorig Beſluit opgeſchort en 't zelve weder in *Hollandſchen* dienst genomen wierd. *Reſol. van Holl.* 12. Oct. 1786.

zonden en vervoerd, tot het volbrengen der *Hostile Projecten*, door de Staaten van *Gelderland* en op naam van die van *Utrecht* gemaakt, vondt men goed, dat, van wegen *Holland*, by den Raad van Staaten zou worden vernomen, of zulks met hun medeweeten en toeſtemming was geſchied; ten einde hun Ed. Groot Mogenden van de Directie, in deeze zo verre uitziende zaak, behoorlyk zouden mogen worden onderrigt (*).

Verklaaring van de Vergadering der Gewapende Burgercorpſen te *Leyden* by hun Ed. Groot Mogenden ingeleeverd.

In deezen dringenden toeſtand kwam ter tafel van hun Ed. Groot Mogenden eene Verklaaring der Gewapende Burgercorpſen van de Steden en het Platteland te *Leyden*, op den vyfden van Herfstmaand geopend, waar in Gecommitteerden hun inzigt van 's Lands geſteltenisſe aan den dag lagen, en welke wy geheel overneemen, als de gevoelens behelzende van die Party, en dezelve, zonder eenig inmengzel, uitdrukkende.

„ De Vergadering der Gecommitteer-
„ den van Schutteryen en Gewapende
„ Burger-corpſen binnen deeze Provincie,
„ geeft, met ſchuldigen eerbied, te kennen,
„ dat zy, met de leevendigſte gevoelens
„ van hartlyke erkentenis, en zuivere
„ hoogagting, in de genomene Beſluiten
„ van U Ed. Groot Mog. de edele en
„ burgerlievende poogingen en werkzaam-
„ heden van rechtäarte Volksbeſtuurders
„ ten

(*) *Reſol. van Holl.* 5. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

„ ten duidlykſten ontwaar worden, en
„ door het hoogst loflyk Gedrag van U Ed.
„ Groot Mog. zich geſterkt vinden, om,
„ overeenkomſtig met hunne duure ver-
„ pligting, den luister van het Vader-
„ land, de Vryheid, de Privilegien en
„ Voorregten, zo van zich zelf als van
„ hunne Mede-landgenooten, voor te
„ ſtaan en te handhaaven, zy te minder
„ kunnen af zyn om de gevoelens hunner
„ harten onbewimpeld voor U Ed. Gr.
„ Mogenden open te leggen.

„ Dat zy niet zullen treeden in een
„ uitvoerig verhaal van Gebeurtenisſen,
„ die te versch in geheugen zyn, en
„ waar in het geheel weldenkend *Ne-*
„ *derland* maar al te gevoelig gedeeld
„ heeft, om met veel woorden aan U
„ Ed. Groot Mog. te worden voorgedraa-
„ gen; kortlyk zullen zy ſlegts de bron-
„ nen aanwyzen, waar uit, huns bedun-
„ kens, de onheilen, die *Nederland* thans
„ drukken, zyn voortgevloeid.

„ Het gehouden Gedrag van den Heer
„ Erfſtadhouder, in den jongſten *Engel-*
„ *ſchen* Oorlog, het welk zo veel Stof-
„ fe tot klagten heeft opgeleeverd, voor-
„ al aan die geenen, wien het waar be-
„ lang des Vaderlands recht ter harte
„ ging; de Poogingen, die men, by aan-
„ houdenheid, heeft zien aanwenden, door
„ hun, die betuigden het Stadhouderlyke
„ Huis te zyn toegedaan, om niet alleen
„ werkloos en weerloos onze Bezittingen
„ aan de Roofzugt van eenen verraadly-
„ ken

„ ken Bondgenoot over te laaten; maar
„ ook, door binnenlandſche Twisten aan
„ te ſtooken en Oproeren te verwekken,
„ de Burgerlyke Vryheid den zekeren
„ doodſteek toe te brengen, en om Wil-
„ lekeur en Overheerſching op den Troon
„ te plaatzen; de tegenwoordige Gebeur-
„ tenisſen, die een volſlaagen Toeleg van
„ de Stadhouderlyke Party aan den dag
„ leggen, om eindelyk door Geweld dat
„ geen te verkrygen waar toe List en
„ Oproer te kort ſchooten; dit alles ont-
„ dekt middagklaar, dat het de Heer
„ Stadhouder zelve is, aan wien vooral
„ deeze rampen te wyten zyn, en tegen
„ welken Wy voornaamlyk meenen op
„ onze hoede te moeten weezen.

XXX. BOEK. 1786.

„ De Affchaffing der Recomandatien,
„ het bepaalen van het Commando over
„ het Garniſoen van U Ed. Groot Mog.
„ Reſidentieplaats; en, om niet alles op
„ te noemen, de jongſte Beſluiten ter
„ Staatsvergaderinge van U Ed. Groot
„ Mog. genomen, met betrekking tot den
„ Heer Stadhouder, zyn ſuffiſante bewy-
„ zen, dat wy niet misgetast hebben,
„ in de voornaamſte Bron van *Neerlands*
„ rampen, in den Perſoon van WILLEM
„ DEN V. te hebben aangeweezen.

„ *Utrecht*, *Wyk*, *Elburg*, *Hattem* ge-
„ voelen de gedugte uitwerkzels eener
„ wrokkende Heerschzugt, ſchoon men
„ niet anders tegen de Burgeren van dee-
„ ze Steden heeft ingebragt, dan dat zy
„ Regten handhaafden, die, voor het

„ Bloed

XXX. BOEK. 1786.

„ Bloed hunner Vaderen gekogt, nimmer, volgens de Grilligheid of Heerschzugt van den Heer Stadhouder, of zyne Begunſtigden, mogen afgeſtaan of weggeſmeeten worden; dan dat zy hunne Bezwaaren, die by eenigen zelfs zyn ingeroepen, hebbende ingeleeverd, ook deswegen herſtel gevorderd hebben; of, daar de dwang en willekeur hun die weigerden, zelf de hand ter hoogstnoodige Herſtelling hebben uitgeſteeken!

„ De Heer Stadhouder, vóór deezen zo traaglyk of nalaatig in het uitvoeren der gepaste middelen, ter afweering van buitenlandsch Geweld, ontdekt naauwlyks de neiging, om den Burger, in zyne wettige en verſchuldigde werkzaamheid te verhinderen, en met Geweld te ſtremmen, of zyn yver, om den Soldaat tegen 's Lands Ingezetenen aan te voeren, en den Vrygebooren, met het moorddaadig Staal op de borst, in een veragtlyken Slaaf te herſcheppen, ontſteekt derwyze, dat geheel *Nederland* met verbaazing erkennen moet, dat de Heer Stadhouder, (indien men een wettig gevolg uit zyne werkzaamheid in dit geval mag trekken,) den Burger, die zyne Bezwaaren en Regten handhaaft, voor een ongelyk grooter Vyand houdt, dan den uitheemſchen Verbondbreeker, die niets minder bedoelde dan de geheele Welvaard van *Nederland* den bodem in

„ te

„ te ſlaan. — U Ed. Groot Mogenden XXX.
„ toonen zelfs dit op te merken, daar, BOEK.
„ in den jongſten Oorlog, in ſtede van ——
„ aanſpooring tot meerder activiteit, ge- 1786.
„ lyk toen het geval was, U Ed. Groot
„ Mog. het beſluit neemen, om den
„ Heer Stadhouder in zyne vaard; om
„ den vryen Burger, door Geweld van
„ Wapenen te dwingen, zo veel moge-
„ lyk is, te ſtuiten.

„ Even zo min als U Ed. Gr. Mog.
„ deeze geweldige ſtappen van den Heer
„ Stadhouder, die, als het Beweegrad
„ zyner Afhangelingen, hier vooral in
„ aanmerking komt, onverſchillig of werk-
„ loos aanzien, even zo min beſchouwen
„ de Gewapende Burger-corpſen, uit wier
„ naam wy de eer hebben van te ſpree-
„ ken; deeze aanvallen op de Burger
„ Vryheid, met een onverſchillig ſtilzit-
„ ten. *Nederlands* Burgerſtaat mag, in
„ de voorledene Eeuwen, de verkleumde
„ adders in haaren boezem verborgen en
„ een nieuw leeven geſchonken hebben:
„ Thans is zy te zeer verlicht, te zeer
„ met haar eigen belang bekend, om,
„ door ingeſtampte Volksvooroordeelen
„ verblind, den Vorſtlyken dolk te kus-
„ ſchen, die haar tot den veragtlykſten
„ rang vernedert, of haar het hart door-
„ boort! *Neerlands* Burgerſtaat erkent
„ de verpligtingen, die zy aan het Stad-
„ houderlyk Huis heeft; doch, wanneer
„ uit dat Huis een ALVA te voorſchyn
„ komt, dan gaan zy met haare Vryheid,

XXX. BOEK. 1786.

„ met haare Onafhangelykheid en Groot-
„ heid te raade en verzet zich tegen den
„ Vyand der Burgeren, om 't even welk
„ een naam hy voert, of wie zyn Voor-
„ ouders waren.

„ Uit dit alles kunnen U Ed. Groot
„ Mog. duidlyk opmaaken, dat Wy den
„ Heer Stadhouder als de Bron aanmer-
„ ken, waar uit alle de gewelddaadige
„ handelingen tegen de reeds gemelde
„ Steden voortvloeijen, en om wiens wil
„ eerlang, zo GOD Almagtig het niet
„ verhoede, *Nederland* in een verſchrik-
„ lyk bloedbad zal veranderd worden!
„ De vertrapte Burger is wakker gewor-
„ den! Zyn geduld is geëindigd! Alles
„ noopt hun tot Zelfsverdeediging! De
„ Unie van *Utrecht*, door de gewelddaa-
„ dige ſtappen van den Stadhouderlyken
„ Aanhang openlyk geſchonden, nood-
„ zaakt hen tot handhaaving van dat
„ plegtig Verbond, dat door Burgerbloed
„ daar geſteld is, door Burgerbloed zal
„ behouden of uitgewischt worden!

„ Openlyk, derhalven, leggen de Ge-
„ wapende Burger-corpſen by deezen een
„ bewys af van hunne leevendige dank-
„ erkentenis, voor de Vaderlyke voor-
„ zorg, en de kragtdaadige middelen door
„ U Ed. Groot Mog. gebezigd in de be-
„ teugeling der gevaarlyke onderneemin-
„ gen van den Heer Stadhouder, die
„ men te regt aanmerken kan als de ge-
„ volgen eener ingewikkelde bedreiging,
„ in Hoogstdeszelfs Brief aan U Ed. Gr.
„ Mog.

„ Mog. betrekkelyk het bovengemelde Com- XXX.
„ mando en gedagtekend op het *Loo* den BOEK.
„ dertienden van Augustus MDCDLXXXVI ——
„ gedaan (*), als niet kunnende berusten 1786.
„ in U Ed. Groot Mog. wettig genomene
„ Reſolutie. —— Door zo veele ſterkſt-
„ ſpreekende blyken van Uwer Ed. Gr.
„ Mog. Vaderland- en Burgerliefde, in
„ hun vertrouwen op het wys en loflyk
„ Beſtuur van U Ed. Groot Mog. vol-
„ komen bevestigd, voelen de Gewapen-
„ de Burger-corpſen zich gedrongen, en
„ vooral in deeze hachlyke tydſtippen,
„ om U Ed. Groot Mog. plegtig van
„ dat vertrouwen niet alleen te verzeke-
„ ren; maar om ook, met daaden daar
„ van zulke blyken te geeven, als U Ed.
„ Groot Mog. ten nutte van Vaderland
„ en Vryheid zouden komen te eiſchen!
„ Zy beſchouwen zich als Contractanten
„ van dat groote Verbond, dat de Ze-
„ ven Provincien niet blootlyk vereenigt;
„ maar ook der Burgeren Vryheden en
„ Privilegien verzekert. Volgens deeze
„ heilige Verbintenis zyn ze gereed om
„ alle inbreuken op dezelve, met alle magt,
„ te weeren, om het ſtiptlyk te onder-
„ houden, en de Schenders van 't zelve
„ ter welverdiende Straffe te vorderen.
„ Insgelyks vertrouwen Wy, dat U
„ Ed. Groot Mogenden onbezweeken zul-
„ len voortgaan, in de Vaderlyke Be-
„ zorgd-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 118.

XXX. BOEK. 1786.

„ zorgdheid over de Ingezetenen deezer „ Provincie, dat U Ed. Groot Mog. niet „ zullen ophouden met efficacieuſe mid- „ delen te beraamen om den Heer Stad- „ houder by zynen pligt te houden; en „ dat U Ed. Groot Mog. nooit zullen „ gedoogen, dat hy immer ongeſtraft een „ geweldigen aanval doe op de Regten „ en Vryheden van Burgers, die by de „ Unie van *Utrecht* aan hun zyn verze- „ kerd geworden.

„ Eindelyk nog vertrouwen Wy, dat „ U Ed Groot Mog. de gewelddaadige „ Onderneemingen op *Utrecht*, *Wyk*, *El- „ burg* en *Hattem*, en op alle andere „ Plaatzen, die in het vervolg daar me- „ de zouden mogen worden bedreigd, „ met alle Magt zullen te keer gaan, de- „ zelve aanmerkende als een Schennis der „ Unie, en een ſtrafbaaren Aanval op „ het Souverain Gezag deezer Landen.

„ Tot welke gewigtige en heilzaame „ eindens, wy U Ed. Groot Mog., den „ kragtigen byſtand van *Nederlands* GOD, „ en zyn dierbaarſten Zegen, hartgrondig „ toewenſchen!"

Goedkeuring aan deeze Verklaaring der Staatsvergadering gegeeven.

Deeze gevoelens, behaagden dermaate aan de Staatsvergadering, dat hun Ed. Groot Mogenden, gelyk zy zich uitdruk- ten „ op het ſterkſt getroffen door den „ Vaderlandſchen Yver in die Adreſſen „ doorſtraalende, en overtuigd, dat in De Gewapende Genootſchap- „ de Liefde van een Vry Volk, en in „ de Wapenen, die het zelve, tot Be- „ ſcherming der Vryheid, en van zynen „ wet-

„ wettigen Souverain, gereed was aan te gorden, billyk het grootſte vertrouwen tot Conſervatie van de algemeene Veiligheid, en Afweering van allen Geweld kon worden geſteld, goedvonden hun hoogſte genoegen by deezen aan den dag te leggen over de gedaane Aanbiedingen en Verzekeringen, en dezelve, als zo veele blyken van verknogtheid aan de dierbaarſte algemeene belangen, met gevoelige erkentenis aan te neemen; verklaarende wyders alle de Gewapende Schutteryen en Gelegaliſeerde thans ſubſiſteerende Genootſchappen van Wapenoefening, binnen deeze Provincie, die met de voorſchreeve Sentimenten waren bezield, mitsgaders in 't byzonder alle de Leden uit dezelven, die, in geval van nood, 't geen GOD genadig verhoede! tot afweering van Geweld, 't zy aan den Lande, het zy aan de Hooge Regeering of Leden van dien, aangedaan wordende, zich zouden willen laaten emploijeeren, te neemen in hunne ſpeciale Beſcherming en Protectie:" waar in zy, ten dien zelfden dage, het Exercitie-genootſchap van *'s Gravenhaage*, by een afzonderlyk Beſluit namen (*).

XXX. BOEK. 1786.

pen in beſcherming genomen.

By het handelen over dit netelig onderwerp wil men, dat de Penſionariſen VAN ZEEBERGH, DE GYZELAAR en VAN.

Aandrangen tot dat Beſluit.

(*) *Reſol. van Holl.* 7. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

VAN BERCKEL, toen *Amſterdam* het Beſluit wilde overneemen, zeer ſterke taal gevoerd hebben. Den *Haarlemſchen* Penſionaris ſchryft men in 't byzonder toe, dat hy kennis gaf, hoe, by gelegenheid, dat men de Stad *Hattem* hadt willen belegeren, een Bode van het Hof binnen dezelve Stad was gekomen, welke hadt voorgeleezen het alleszins moorddaadig en bloedig Manifest, waar by openlyk verklaard wierd, dat men voorneemens was, alle zodanige Burgers, die niet in dezelve Stad woonachtig waren, en met wapenen in de hand gevonden werden, moorddaadig omtebrengen. —— Waar op hy voortvoer met aan te merken, hoe uit dit alles bleek, dat 'er een daadlyke Burgeroorlog, en een Aanval op de Vryheid gedaan was, dat het daar door de zaak van ieder Vrygebooren wierd om op te komen, de Wapenen aan te gorden, en zich met alle magt tegen den algemeenen Vyand te verzetten; dat hy, in deeze dringende omſtandigheden, genoodzaakt was, alle aanbiedingen van deezen aart aan te neemen, en dat, vooral in deezen, de dankbaare gevoelens van hun Ed. Groot Mogenden, behoorden aan den dag gelegd te worden. —— De Penſionaris VAN BERCKEL toonde van een ander gevoelen te zyn dan zyne Mede-afgevaardigden CLIFFORD, BEELS en RENDORP, en liet de verantwoording aan die Heeren over. Wanneer deezen zwaarigheid bleeven maaken om tot het Beſluit toe te

te treeden, niet zo zeer om dat zy minder overtuigd waren van de hooge noodzaaklykheid, dan wel dewyl zy meenden dat dit rechtſtreeks aanliep tegen het Voorſtel, 't geen zy, omtrent drie maanden geleden, hadden moeten doen, tot de *Vernietiging* van alle Gewapende Genootſchappen, bragt, gelyk verhaald wordt, DE GYZELAAR kragtige redenen by om te betoogen, dat de omſtandigheden van tyden en zaaken thans zodanig veranderd waren, dat geen eerlyk hart, (ofſchoon hy anderzins de Genootſchappen als min noodzaaklyk mogt beſchouwen, ja zelfs tot derzelver vernietiging kon aanraaden,) thans kon in twyfel hangen om in een oogenblik van het dringend gevaar, waar in zy zich nu bevonden, een Aanbod van Byſtand, zo edelmoedig als welmeenend door de Medeburgeren gedaan, met de grootſte dankerkentenis aan te neemen. — Deeze drangredenen door de Penſionariſen VAN ZEEBERGH en VAN BERCKEL ondersteund, bewoogen hun van het overneemen af te zien, en de toeſtemming te geeven aan een Staatsbeſluit, zo vereerend voor de Gewapende Genootſchappen. *Delft* bleef huiverend. De Ridderſchap wilde zich voegen by de Leden, die voor de overneeming zich verklaarden, waar voor *Hoorn* en *Medemblik* uitkwamen (*).

XXX. BOEK. 1786.

Wy

(*) *Reſol. van Holl.* 9. Sept. 1786. *Holl. Hiſt. Courant* 9. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

Wy moeten hier tusschenbeiden aanmerken, dat de Afgevaardigden van *Amsterdam*, in Zomermaand, by gelegenheid, dat 'er over het wettigen van 't Exercitie-genootschap in *'s Gravenhaage* geraadpleegd wierd, zulks meenden niet alleen van de hand te moeten wyzen; maar een Voorslag deeden, om geene Gewapende Genootschappen verder in de Steden toe te staan, en die 'er reeds waren, te doen ophouden. Zy hielden het daar voor, dat, van aloude tyden af, de Schutteryen in de Steden waren opgerigt om voor derzelver veiligheid en rust *alleen* te waaken, en dat dus het toestaan van andere Gewapende Corpsen, daar van afgezonderd, onder welk een Naam ook, te kort deedt aan het billyk vertrouwen op de waakzaamheid, getrouwheid en welmeenenheid der Schutteryen. —— Dat de geneigdheid om zich in den Wapenhandel te oefenen, onder de Schutteryen in 't algemeen, zedert een geruimen tyd, zodanig was toegenomen, dat zy in vlyt en bekwaamheid voor geene Exercitie-genootschappen behoefden te wyken; waar door het toestaan van eenige Genootschappen onnoodig was. —— Voorts dat deeze Genootschappen schadelyk waren voor de Leden, aanleiding geevende tot het verzuim van zaaken, het maaken van noodlooze onkosten, ten nadeele van hunne ware belangens en huisgezinnen. —— Dat zy, daar en boven, blykens de ondervinding, op eenige plaatzen, de rust

Voorstel eenigen tyd geleden wegens *Amsterdam* gedaan om de Gewapende Genootschappen te vernietigen.

en

en eensgezindheid onder de Burgers en Ingezetenen ſtoorden. —— Dat het, eindelyk, genoegzaam wereldkundig was, hoe zodanige Genootſchappen niet ſchroomden zich te mengen in de beſtelling der Publieke zaaken en binnenlandſche Verſchillen, zo verre dat zy, by rondgaande Brieven, of Bekendmaakingen in de Nieuwspapieren, zo genaamde Stedelyke en Provinciaale Vergaderingen belagen, en Punten van Beſchryving rondzonden, voorſtellingen inhoudende tot beſchikkingen der Publieke zaaken, die niet dan zeer bedenkelyk konden zyn, en zich dus aanmaatigden een Gezag, waar toe zy geen de minſte bevoegdheid hadden, 't geen niet dan verwarring kon verwekken, en ſtrydig ware met alle goede Orde en Geſteldheid van Regeering (*). XXX. BOEK. 1786.

Zulk een Voorſlag, in dat tydsgewricht, klonk vreemd in veeler ooren, en onderging, bekend geworden, de ſcherpſte aanmerkingen. De bygebragte redenen, en inzonderheid de laatſte, verwekte geweldigen aanſtoot; men beyverde zich om ze te wederleggen, en ontbrak het niet aan ſchampere pylen afgeſchoten op de *Ariſtocratie*, welke men oordeelde, dat hier, met onbeſchaamden aangezigte, te voorſchyn tradt. —— Wel erkenden de Bezadigſten onder de tegenſpreekers, dat 'er van deeze Inrigting veel en veelvuldig mis-

(*) *Reſol. van Holl.* 5 July 1786.

XXX. BOEK. 1786.

misbruik kon gemaakt worden; doch dat 'er middelen genoeg voor handen waren, om 'er in te voorzien, en aan dezelve eene rigting te geeven, die ten beste des Vaderlands werkte (*).

Commisfie door de Gecommitteerden der Gewapende Genootfchappen benoemd.

De tegenwoordige toedragt van zaaken, die over de Gewapende Genootfchappen een gunftige blik liet opgaan, deedt dezelve ook grooter ftappen neemen dan zy tot nog gedaan hadden. Immers die zelfde Vergadering te *Leyden*, uit welke de ftoutfpreekende Verklaaring by Staaten van *Holland* voortkwam, nam onder andere, ten dien zelfden tyde, een Befluit van een verder uitzigt dan alle de voorige. De Gecommitteerden ftelden vaft, „ Ten „ einde de Byftand, die de aangevallene „ Landgenooten door de braave Burge„ ryen perfoneel verleend wordt, op een „ geregelden voet werde ingerigt, en dus „ voorgekomen, dat door overhaafte „ ftappen, gebrek aan Correfpondentie, „ en dergelyke oorzaaken, de ongelukken „ niet vermeerderen, onkundigen onder„ fchept of opgeligt worden, eene Com„ misfie van Negen cordaate, voorzigti„ ge en meest vertrouwde Perfoonen te „ benoemen, aan welken dit werk zou „ in handen gegeeven worden. Deeze „ Commisfie zou zich moeten in ftaat „ ftellen om de noodige kundfchappen te „ bekomen; het regt hebben om de aan„ ge-

(*) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1299. 1327. 1333. X. D. bl. 25.

„ geboodene Manſchap geheel of gedeelt- XXX.
„ lyk op te ontbieden, zonder hun op- BOEK.
„ ontbod zou geen trekking mogen ge- ——
„ ſchieden; zy zou de wyze van trek- 1786.
„ king en plaats van Verzameling bepaa-
„ len, en in alles dien aangaande moeten
„ voorzien; deeze Commisſie zou ver-
„ pligt weezen, zo lang de zaaken in
„ eene hachlyke criſis ſtonden, zich op
„ de naast mogelyke plaats, waar de
„ nood omtrent is, te begeeven, en al-
„ daar meerendeels te blyven, zonder
„ uit elkander te gaan." — Tot deeze Commisſie werden benoemd de Heeren COSTERUS van *Woerden*; VAN DEN BOSCH van *Delft*; CAU, van *Veur* en *Voorſchoten*; HELDEWIER en VREEDE van *Leyden*; VAN DER JAGT van *Maasſluis*; HAANTJES en LA COSTE van *Dordrecht*; en VAN DER LINDEN en VAN DEN HEUVEL van *Vlaardingen*. — *Woerden* beſtemde men, voor eerst, tot Verblyfplaatze deezer Heeren, belast met een taak zo vol zorgen en onberekenbaare zwaarigheden.

Slot des Verſlags van de *Delftſche* Gecommitteerden ter Vergadering der Gewapende Burger-corpſen te *Leyden*.

Zo zeer als iets kan ten kenſchets van den by doldriftigen toegejuichten en by alle bedagtzaamen gewraakten denk- en ſpreektrant eeniger ingezetenen dienen, de Aanſpraak met welke de *Delftſche* Gelastigden ter Provinciaale Vergadering der Gewapende Burger-corpſen te *Leyden*, die het evengemelde goedgekeurde ſtuk ter Staatsvergadering inbragt, het Verſlag van hun bedryf beſlooten en daarom plaatzen wy dit gedeelte. —

„ Ziet

XXX. BOEK. 1786.

„ Ziet daar," dus lieten zy zich hooren; „ ziet daar, manhafte Leden! de Verrigtingen van uwe Gecommitteerden ter Provinciaale Vergadering der Gewapende „ Burger-corpſen! Ziet daar, naa den langen nevel van kwellende Onzekerheid, en „ onafgebrooke Verdrukking, U met de „ wenschlykſte Tyding bemoedigd! De „ Vyand der Burgeren, WILLEM DE V. „ heeft naa onophoudelyke woelingen, „ naa het verbittertst wrokken tegen de „ Liefhebbers des Vaderlands, eindelyk „ het masker geheel afgeligt, en zich in „ zulk een ſterk licht geplaatst, als het „ immer een PHILIPS DEN II. of DUC „ D'ALVA mogelyk was. —— WILLEM DE V., doof voor de ſtem der „ Natuur, der Burgerlyke Verpligting, „ ja, doof voor de ſtem van den Heiligen Godsdienst en den Hemel, wiens „ wraak reeds lang boven zyn hoofd donderde, is opgeſtaan om de uiterſten te „ beproeven, die zyn verbitterden haat „ nog overſchoten; heeft den Arm des „ Gewelds uitgeſtrekt tegen uwe Medelandgenooten, om zyne handen in hun „ bloed te waſſen, om hunne wooningen „ in puinhoopen te herſcheppen, of aan „ het alles vernielend geweld der vlammen op te offeren, om het Vermaak „ van NERO, en de Wraak van den *Spaanſchen Dwingeland* zamen te paaren, en „ om, naa zulk een Zegepraal, op de „ lyken der *Nederlandſche* Burgeren, den „ lang begeerden Throon te vestigen, „ die

„ die geen ſchaduw van Vryheid in ons XXX.
„ midden zou overlaaten, en eene wil- BOEK.
„ lekeurige Heerſching invoeren, die de ——
„ *Spaanſche* Dwinglandy, waar onder 1786.
„ onze Voorouders zugteden, wenschlyk
„ zou maaken.

„ Dank, dank zy egter, de Godlyke
„ Voorzienigheid! Dank zy den Almagti-
„ gen! Dank zy den GOD van *Neder-*
„ *land!* die het geweldig, het doodlyk
„ Beſluit van eenen Helſchen Bloedraad
„ ontdekt heeft, die onzen bezwooren
„ Ondergang afweert, en de Schavotten
„ wegblixemt, die de Stadhouderlyke
„ Aanhang voor U, voor Ons, voor alle
„ waare Vaderlanders beſtemd hadt! ——
„ WILLEM DE V. in het Adres der
„ Gecommitteerden ter Vergadering van
„ Gewapende Corpſen, als den *Vyand*,
„ als den *Tyran* van alle weldenkende en
„ pligtbetragtende Burgers, met het hoog-
„ ſte regt, gebrandmerkt, wordt ons,
„ als door den vinger GODS aangewee-
„ zen! — Hy — verbergt uwe traanen
„ niet, gevoelige Menschlievenheid! ——
„ Hy ſtaat op het punt om in den af-
„ grond te ſtorten, die hy voor 't geheel
„ weldenkend *Nederland* gedolven heeft.

„ De Staaten deezer Provincie, aan
„ wie wy niet dan met den diepſten eer-
„ bied, met de gevoeligſte dankerkente-
„ nis, gedenken! aan wie onze Zielen
„ verkleefd zyn, met eene volvaardige
„ getrouwheid; die, ware het mogelyk,
„ duizend leevens op hunnen wenk, zou-

„ den

XXX. BOEK. 1786.

„ den opofferen; deeze Vaderen des Va-
„ derlands bekroonen onze vuurigſte wen-
„ ſchen, door de edelſte en kloekmoedigſte
„ Beſluiten! Zy zyn het tegenbeeld van
„ den dollen Stadhouder! Zy erkennen
„ den Vryen Burger! Zy drukken het
„ Zegel op zyne gehandhaafde Vryheid,
„ en aanvanglyk herſtelde Regten; Zy
„ beraamen de kragtdaadigſte Middelen
„ ter afweering van Geweld; Zy zyn de
„ Vrienden der Burgers, en, wanneer de
„ Stadhouderlyke Wrok ook deeze onze
„ Provincie aanvalt, byaldien het Staal
„ der Oranjeverdeedigeren, door eene on-
„ waarſchynlyke overmagt, onze harten
„ doorboorde, dan zou het bloed dier
„ getrouwe Landsvaderen zich met het
„ onze vermengen, om dat onze zaak de
„ hunne is, en de volmaakſte eenpaarig-
„ heid van Beſluiten heeft daargeſteld,
„ die geheel *Europa* met eerbiedige ver-
„ baazing zullen vervullen!

„ De oogenblikken, die ons lot beſlis-
„ ſen zullen, zyn op handen! Het groot
„ tooneel, waar op alle volgende Eeu-
„ wen zullen ſtaaren, is geopend! Me-
„ debroeders! gevoelt in deeze tydſtip-
„ pen, wat een Vry Burger is! Gevoelt
„ dat gy *Nederlanders* zyt! Niemand uwer
„ Vooroudren heeft het in die maate
„ immer kunnen gevoelen! Gevoelt het,
„ en zend uwe Gebeden op tot den Al-
„ magtigen GOD! Hy wenkt U uit den
„ Hemel! Uwe Zegepraal is in zyne
„ Regte, de Verdelging uwer moordzug-

„ tige

„ tige Vyanden is in zyne ſlinke hand! XXX.
„ Doch Hy eischt uw Vertrouwen, uwe BOEK.
„ Werkzaamheid; Hy vordert uwe ui- ——
„ terſte poogingen! Onderſteunt dan door 1786.
„ Geld uwe bedreigde Medebroeders, of
„ grypt de Wapens, en vliegt heenen
„ om den Dwingeland van *Utrechts* Wal-
„ len te keeren, en hem in den afgrond
„ neder te blixemen (*)!"

In deezen zelfden hoek beraamde men eerlang den heftigen Voorſlag, of het, tot bevordering eener Grondwettige Herſtellinge, niet nuttig en noodzaaklyk zyn zou „ dat door de Stem der Gewapen-
„ de Burger-corpſen en Burger-ſocie-
„ teiten, de Verrigtingen van de Jaaren
„ MDCCXLVII en MDCCXLVIII, be-
„ trekkelyk de Verhefſing des Stadhou-
„ ders, in zo verre die door Oproeren
„ en Inconſtitutioneel geſchied ware, ver-
„ klaard werden voor *gewelddaadig*, *ſtry-*
„ *dig* met 's Volks Voorregten, en dus als
„ *onwettig* en van geen de minſte verbin-
„ dende kragt." — Een Voorſlag dien men daar noodzaaklyk keurde, als welker uitvoering al de twisten, en alle de verſchillende gevoelens in één zou doen ophouden: dewyl daar door de bron, waar uit dezelve voortvloeiden, het te onbepaald Stadhouderſchap, geheel zou weggenomen worden. —— Men wenschte ook

Zommigen willen de Verhefſing des Stadhouderſaals gewelddig, afgekeurd hebben.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1015. *Hist. Cour.* 9. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

ook eene Algemeene Vergadering der Vaderlandſche Burger-ſocieteiten tot ſtand te brengen: waar door de Volksſtem niet weinig kragts en eenpaarigheids zou krygen. — In het *Delftſche* Genootſchap was daar toe reeds een Plan ontworpen. Eenige gewigtige omſtandigheden verhinderden de volvoering.

WILLEM DE V. verzogt om opening zyner gevoelens.

Onder dit alles naderde de dag, die het gewigtig Staatsbeſluit baarde om van zyne Hoogheid te vorderen, dat hy, binnen vier en twintig uuren, naa de ontvangst der Aanſchryving, de verzogte Opening zou geeven van zyne perſooneele denkwyze over de geweldige maatregelen tegen *Hattem* en *Elburg*, als mede tegen het *Sticht*. Hun Ed. Groot Mogenden leefden in de verwagting, dat zy hier door buiten de onaangenaame noodzaaklykheid zouden blyven tot het neemen van zodanige maatregelen, die voor den Perſoon van zyne Hoogheid niet anders dan van nadeelige gevolgen zouden kunnen zyn.

De Gardes ontſlaagen van den Eed aan den Capit. Generaal.

De Officieren van het Regiment Gardes werden, by Aanſchryving, ontſlaagen van het gedeelte van den Provinciaalen Eed, betreklyk tot het gehoorzaamen aan de Bevelen van de Capitein Generaal. — Eene verzondene Afkondiging verboodt het Krygsvolk van deezen Staat het draagen van Oranje Cocardes, Strikken, Linten, Papieren, Bloemen, en alle andere Vercierſelen van Oranje-kleur, gelyk mede het ſchreeuwen van *Oranje boven!* onder

der bedreiging van, naar bevind van zaken, zelfs met den dood, geſtraft te worden (*). XXX. BOEK.

's Volgenden daags beantwoordde zyne Hoogheid den dringenden Brief, en betuigde niet weinig getroffen te zyn, door de ontvangene Aanſchryving: dewyl daar in ten klaarſten doorſtraalde eene verdenking, als of hy niet zou gehandeld hebben naar de ſtipte Regelen van zyn Eed en Pligt. „ Eene Verdenking," liet hy volgen „ Ed. Groot Mog. Heeren! voor Ons des te vreemder, doordien het U Ed. Groot Mog. uit de eigene Misſive van de Heeren Staaten van *Gelderland*, aan U Ed. Gr. Mog. geaddreſeerd, en by welke, naar wy verneemen, een zeer ampel detail van den geheelen toedragt deezer zaake vervat is, moet gebleeken zyn, dat door Ons niets is gedaan of verrigt, dan op ſpeciaal Verzoek en Requiſitie van gemelde Heeren Staaten, waar aan Wy, in qualiteit als Stadhouder en Capitein Generaal van dezelve Provincie, verpligt zyn te obtempereeren; even als met relatie tot de Provincie van *Utrecht*, buiten het eerſte Battaillon van den Heere Prinſe van *Heſſen-Darmſtad*, het welk na *Amersfoort* is gemarcheerd, geen Verzoek door de Heeren Staaten van *Utrecht* tot zenden van eenige Paten- 1786. Antwoord van zyne Hoogheid.

„ ten

(*) *Reſol. van Holl.* 6. Sept. 1786.

XXX. BOEK. „ ten gedaan is, en geene daar toe, door
„ Ons zyn afgevaardigd.

1786. „ Ondertusschen ſtrekt het Ons tot een
„ zonderling genoegen, dat de diverſe
„ approbatoire Reſolutien van de Heeren
„ Staaten van *Gelderland* een klaarten
„ aanduiden, dat Wy aan hun Ed. Mog.
„ Intentie en Requiſitie volkomen vol-
„ daan hebben; het welk, tot onze Juſ-
„ tificatie, indien dezelve hier te paſſe
„ kwam, alleszins voldoende zou zyn.

„ En offchoon Wy niet vermoeden,
„ iets te veel te vorderen, wanneer Wy,
„ met alle In- en Opgezetenen, een-
„ e vrye denkwyze reclameerden; zo
„ maaken Wy, egter, geene zwaarigheid
„ om ons als nog te gedraagen tot die
„ Sentimenten, welke wy meermaals, zo
„ aan U Ed. Groot Mogenden, als aan
„ de overige Bondgenooten, hebben open-
„ gelegd; en het is op grond van die
„ Principes, dat Wy U Ed. Groot Mo-
„ genden verzekeren kunnen, dat Wy,
„ zo zeer als iemand afkeerig zynde van
„ alle *Gewelddaadige Middelen*, niets vuu-
„ riger gewenscht hadden, dan dat 's
„ Lands Hoog- en Geregtigheid, en de
„ wettige Auctoriteit van den Souverain,
„ overal, door het aanwenden van *zagte*
„ *Middelen*, hadt kunnen bewaard of wel
„ herſteld worden daar ze gekrenkt was.
„ Dan, daar de Ondervinding in U Ed.
„ Groot Mog. eigene Provincie meer-
„ maalen geleerd heeft, dat, tot bewaa-
„ ring derzelver de *Militaire Arm* noo-

„ dig

„ dig geoordeeld is, zo zal het U Ed. XXX.
„ Groot Mogenden, wanneer Hoogstde- BOEK.
„ zelven hier by een oogenblik wilden
„ ſtilſtaan, niet kunnen verwonderen, dat 1786.
„ de Heeren Staaten van *Gelderland* daar
„ insgelyks, ten zelfden einde, gebruik
„ van hebben gemaakt; niet om de Ge-
„ ſchillen tuſſchen hun Ed. Mogenden en
„ hunne Ingezetenen te beſlisſen; maar
„ om de gelegenheid te verſchaffen, dat
„ die Klagten en Geſchillen op eene be-
„ daarde en regterlyke wyze, konden on-
„ derzogt en afgedaan worden.

„ Ondertuſſchen is het Ons ten uiter-
„ ſten aangenaam, hier nog by te kun-
„ nen voegen, dat by de Expeditie, wel-
„ ke in 't byzonder U Ed. Gr. Mogen-
„ den attentie ſchynt getrokken te heb-
„ ben, geen Burgerbloed geſtort is.

„ Wy vleijen Ons, dat deeze Ouver-
„ ture van onze *Perſoonoele Gevoelens en*
„ *Verpligtingen*, by U Ed. Groot Mogen-
„ den *volkomen voldoende* zal bevonden
„ worden; dat Wy Ons in deezen zul-
„ len moeten vergenoegen met de aange-
„ naame en ſtreelende overtuiging van
„ niets gedaan of verrigt te hebben, dan
„ het geen onze Eed en Pligt van Ons
„ vorderde."

Op het inkomen deezes Briefs, waar in de Ridderſchap genoegen nam, en des Stadhouders gedrag volkomen regtvaardigde, 't welk gelegenheid gaf tot ſcherpe aanmerkingen, beantwoord met een diep

Eenige Steden keuren dit Antwoord onvoldoende.

XXX. BOEK. 1786.

ſtilzwygen van de zyde der Ridderſchap, vondt men goed, dat dezelve zou onderzogt worden, door de Ridderſchap en de Gecommitteerden van hun Ed. Groot Mogenden tot het groot Beſoigne. — Dan de Afgevaardigden van *Dordrecht* GEVAERTS en GYZELAAR, van *Gouda* J. J. SLICHER, BLAAUW en VAN WYN, van *Schoonhoven* VAN KEMPEN, van *Alkmaar* DE KEMPENAAR en van *Monnikendam* ALSEM VAN LINGEN verklaarden in eene Aantekening van oordeel te weezen, „ dat de „ Heer Capitein Generaal, uit hoofde van „ het *volſtrekt onvoldoende Antwoord* op de „ gerequireerde Explicatie van deszelfs „ byzondere en perſooneele Sentimenten „ over de Geweldige Maatregelen tegen „ de Steden *Hattem* en *Elburg* genomen, „ proviſioneel, van nu af, behoorde te „ worden geſuſpendeerd in deszelfs voorſz. „ Functie; en dat, voorts, in een groot „ Beſoigne, zou behooren onderzogt te „ worden, welke Maatregelen verder in „ deezen, ten zynen opzigte, tot Conſervatie van de Hoogheid en Souverainiteit deezer Provincie, mitsgaders van de „ Vryheid der Ingezetenen, en tot Behoud „ van het ganſche Vaderland, noodzaaklyk zouden worden geoordeeld."

Bezending uit Staaten van *Holland* by hun Hoog Mogenden over het trekken der Troupen.

Uit de morgen Vergadering van dien dag verſcheen ter Vergadering van hun Hoog Mogenden eene ſtaatlyke en talryke Bezending: de Raadpenſionaris VAN BLEISWYK voerde het woord. De Aanleiding tot dezelve was de Weigering eeniger

niger Bevelhebberen in de Generaliteits Garniſoen Plaatzen, om de aangeſchreeven *Hollandſche* Regimenten, zonder Toeſtemming van hun Hoog Mogenden, te laaten uittrekken. De Algemeene Staaten neigden om het gedrag dier Bevelhebberen, byzonder van *Bergen op den Zoom* goed te keuren. Dit hadt de ontzettende uitwerking, dat *Holland* verklaarde, zo zulks geſchiedde, te zullen opſtaan, en zich van de Unie te ſcheiden. Waar op die zaak werd overgenomen. XXX. BOEK. 1786.

De *Hollandſche* Troepen nader aangeſchreeven.

Staaten van *Holland* ſtelden daar op eene nadere Aanſchryving aan de *Hollandſche* Regimenten vast, om den Mars na dit Gewest, zo dezelve nog niet was aangevangen, ten ſpoedigſten te doen, zonder aan eenige hinderpaalen hoe genaamd toe te geeven, op ſtraffe van niet langer als Troepen in Soldy van *Holland* ſtaande, aangemerkt; maar, zonder verdere Betaaling, aan hun eigen lot overgelaaten te worden; en daar en tegen, in geval van gereede voldoening, met toezegging van de byzondere Beſcherming van hun Ed. Groot Mogenden. —— Desgelyks werden, volgens de eerſte Aanſchryving, Gecommitteerde Raaden gemagtigd, om, zo ras de Troepen op *Hollands* Grondgebied zouden gekomen weezen, tot ſchadeloosſtelling en aanmoediging, aan dezelve toe te leggen eene Proviſioneele verhooging van Soldy tot twaalf Stuivers's weeks: terwyl hun Ed. Groot Mogenden de voeg-

XXX. BOEK. 1786.

lyke Schadeloosſtelling der Officieren in nadere overweeging hielden (*).

's Volgenden daags kreeg de gantſche Krygsbezetting in *'s Gravenhaage*, van wegen Gecommitteerde Raaden, Bekendmaaking, uit naam van Staaten van *Holland*, „ Dat de Lyfgardes van hun Ed. „ Groot Mogenden, zo te Voet als te „ Paard, mitsgaders alle zodanige verdere „ Militie als tegenwoordig in deeze hun„ ner Ed. Groot Mogende Reſidentie„ plaats Garniſoen hielden, of nader al„ daar zouden mogen gebragt worden, „ onder niemands Bevel ſtonden, dan van „ hun Ed. Groot Mogenden en Hoogſt„ derzelver Gecommitteerde Raaden, en „ ook, geduurende haar verblyf alhier „ aan niemand anders dan aan hun Ed. „ Groot Mogenden, en Hoogstderzelver „ Gecommitteerde Raaden, gehoorzaam„ heid ſchuldig waren, of pareeren mog„ ten, directelyk of indirectelyk; mitsgaders „ dat ook dien aangaande het geeven van „ het Wagtwoord, en alle andere Tekе„ nen van Gezag over de voorſz. Mili„ tie, privative verbleef aan Gecommit„ teerde Raaden voornoemd, zonder dat „ het zelfde Reſpect aan iemand anders „ zou mogen worden overgegeeven, of „ aan iemand van wat Character, Functie „ of Dignitеit, in de Politie of Militie, „ by

Beſchikking op de Krygsbezetting in den *Haag*.

(*) *Reſol. van Holl.* 8 Sept. 1786.

„ hy ook zou mogen weezen, eenige Ac- XXX.
„ te van Commandement of Gezag, ooit BOEK.
„ of ooit zou mogen worden toegelaaten." ——

Doch de *Gardes du Corps*, uitgenomen der- 1786.
zelver Bevelhebber, Jonkheer A. P. VAN Zwaarig-
DER CAPELLEN (*), maakten zwaarigheid, heid door
om dit voorschrift op te volgen, en oor- de *Gardes*
deelden alléén door den geenen, aan wien *du Corps*
zy den Eed van trouwe gedaan hadden, gemaakt.
uit denzelven te kunnen ontslaagen worden (†). —— Zy bedoelden den byzonderen Eed by hunne Aanstelling aan zyne Hoogheid gedaan. Men wil, dat de Collonel VAN DER CAPELLEN getragt heeft die zwaarigheid op te losfen, met te toonen, dat zy, *Gardes du Corps*, by zyne Hoogheid tegenwoordig zynde, alzoo verbonden bleeven aan dien Eed, die tot deszelfs Bewaaking en persooneele Bewaaring strekte; en door denzelven geenzins ontrokken waren aan de Bevelen, die de Wettige Souverain en Betaalsheeren goedvonden te geeven, zo lang de Souverain zelve hun den naam van *Gardes du Corps* van den Erfstadhouder liet behouden, dezelve in die hoedanigheid aanmerkten, en betaalden. —— Na veel overlegs, omtrent dien Eed, nam zyne Hoogheid eerlang deeze zwaarigheid weg, door de *Gardes du Corps* van

(*) Die Heer hadt, ondanks het voorgevallene met zyne Hoogheid, zig onze *Vaderl. Hist.* VII. D. bl. 87. enz., deeze post behouden.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1050.

XXX. BOEK. 1786.

van dien byzonderen Eed te ontſlaan, en aan hun Ed. Groot Mogenden over te laaten, daar omtrent naar welgevallen te handelen. 't Welk de vernietiging van dien Eed ten gevolge hadt.

Brief van *Bern* aan hun Hoog Mogenden over de Troepen by hun in dienst.

Schout, Kleine en Groote Raaden der Stad en Republiek *Bern*, ſchreeven aan hun Hoog Mogenden, dat zy, tot hunne groote bekommering, vernomen hadden, hoe inwendige Tweedragt hun ontrustte, dat zy, in die bedenkelyke geſteldheid van zaaken, ongetwyfeld verwagten en vastlyk hoopten, dat derzelver Troepen, in dienst van hun Hoog Mogenden ſtaande, op geene wyze ſtrydig met den inhoud en het oogmerk van het Tractaat met hun Hoog Mogenden geſlooten, en met de Capitulatie met Hoogstdezelve aangegaan, zouden worden gebruikt en gehouden; en dat dus door hun Hoog Mogenden zodanige wyze Voorziening zou worden gedaan, dat hunne Troepes, (zo als de Orders, door de Provincie van *Holland* aan hun toegezonden, zulks ſcheenen te bedreigen,) zich niet zouden genoodzaakt zien, tegen elkander in 't veld te trekken. Dat zy, in die billyke verwagting, hunne Collonels der beide Regimenten, in hun Hoog Mogenden dienst, de noodige Orders hadden gezonden, om zich op geenerlei wyze, in de thans plaats grypende Geſchillen te mengen, en geene andere Bevelen te gehoorzaamen, dan die door hun Hoog Mogenden aan hun zouden worden toegezonden; dewyl zy hunne

ne Verbintenisſen niet met enkele Provincien; maar met de Algemeene Staaten gezamenlyk hadden aangegaan. XXX. BOEK.

Ingekomen Brieven van *Kampen*, *Deventer* en *Zwolle* hielden in wat 'er geworden was van eene Onderhandeling met zyne Hoogheid, wegens het zenden van Krygsvolk in *Gelderland* (*), en dienden tot het verder voortzetten van ſterke Maatregelen omtrent den Capitein Generaal. *Schiedam* bragt in 't midden, „ dat „ zyne Hoogheid, door zyne afwykingen „ van de gemaatigde en zagtmoedige ge„ voelens van hun Ed. Groot Mogen„ den, het Vertrouwen van Hoogstdezel„ ven, van de ganſche Natie, en van ie„ der braaf Regent, die de Overheer„ ſching verfoeit, verbeurd hadt; en of „ het daar dit ook plaats vondt, om„ trent zyne Politieke Directien, ook niet „ hoogstnoodig ware, om hem in *alle* zy„ ne Qualiteiten en Charges, welke hy „ in *Holland* bekleedde, op te ſchorten." De vyf Steden *Dordrecht*, *Gouda*, *Schoonhoven*, *Alkmaar* en *Monnikendam* hielden zich aan den voorheen gegeeven Raadſlag tot eene proviſioneele Suſpenſie van den Capitein Generaal. Men vondt, onverminderd het nader onderzoek der gemelde Brieven, op het voorſtel van *Hollands* oudſte Stad, goed, „ dat aan alle Chefs of

1786. Sterker Maatregelen omtrent den Capitein Generaal genomen.

(*) Van derzelver Inhoud zullen wy vervolgens verſlag doen.

XXX. BOEK. 1786.

„ of Commandanten van de Regimenten,
„ op de Repartitie van *Holland*, zo binnen als buiten die Provincie, in Garniſoen geleegen, zou worden aangeſchreeven om, by proviſie, en tot nadere
„ Diſpoſitie van hun Ed. Gr. Mog. geene Rapporten of Lysten van hunne
„ onderhebbende Regimenten of Compagnien, hoe genaamd, aan den Heer
„ Capitein Generaal deezer Provincie te zenden; maar dezelve aan de Heeren Gecommitteerde Raaden te doen
„ toekomen; als mede om de Commandeerende Officieren te gelasten, van
„ deeze hun Ed. Groot Mogende Orders aan alle hunne onderhebbende Officieren kennis te geeven, met last, elk
„ voor zo veel hem in 't byzonder zou mogen aangaan, om zich daar volgens
„ te reguleeren. —— Ook zouden de Gouverneurs en Commandeurs van de
„ Steden en Forten deezer Provincie worden aangeſchreeven om, even als de
„ Commandanten der Regimenten, geene Rapporten, hoe genaamd, hun Departement raakende, aan de Capitein Generaal toe te ſchikken; maar rechtſtreeks;
„ in gewoone gevallen, aan Gecommitteerde Raaden, en in buitengewoone omſtandigheden aan hun Ed. Groot Mogenden zelve (*).

Het

(*) *Reſol. van Holl.* 11. Sept. 1786. *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 301.

Het belangryk ſtuk, wegens het opontbod des Krygsvolks in de Generaliteits Landen (*) hing nog onafgedaan; dan men trof, op den dertienden van Herſtmaand, omtrent de Patenten dit bevredigend Beſluit wegens eene zaak, die geſchaapen ſcheen den band der Unie te zullen ſcheuren, daar *Holland* op 't punt ſtondt om de Vergadering te verlaaten. „ Dat naamlyk, de Troepen ter Reparatie van *Holland* ſtaande, op *Order der* „ *Staaten Generaal*, uit de Generaliteits „ Landen zouden uitmarcheeren, zo dra „ en werwaards de *Staaten van Holland* „ die zouden requireeren; en dat hun „ Hoog Mogenden ook den Capitein Generaal zouden aanſchryven, om op de „ eerſte requiſitie daar toe, de noodige „ Patenten te verleenen." —— In gevolge hier van, deeden hun Hoog Mogenden aanſchryving aan zyne Hoogheid om Patenten te verleenen aan het *Hollandſche* Krygsvolk, om na dat Gewest te trekken. Zulks geſchiedde. Doch gaf de Prins hun Hoog Mogenden in overweeging om toch de Grenzen van den Staat niet te ontblooten.

XXX. BOEK. 1786.

Schikking op de Patenten voor het *Holland*ſche Krygsvolk.

Intuſſchen naderde de dag op welken het Verſlag over den Brief van zyne Hoogheid werd uitgebragt; 't liep woordlyk op deezen zin, „ Dat zy Heeren „ Gecommitteerden van advyze waren, dat

Verſlag over den Brief van zyne Hoogheid.

(*) Zie hier boven bl. 213.

XXX. BOEK. 1786.

„ dat by proviſie en onverminderd de
„ verdere Deliberatien van hun Ed. Gr.
„ Mogenden, behoorde te worden geper-
„ ſiſteerd by de differente geſtelde Or-
„ ders, ten aanziene van de Militie van
„ den Staat, waar by dezelve, tot nader
„ bevel, is ontſlaagen van het Artykel
„ uit den Eed, uit kragte van het welk
„ zy den Capitein Generaal deezer Pro-
„ vincie gehoorzaamheid verſchuldigd was,
„ en waar by ook nog andere noodige
„ Voorzieningen zyn gedaan, om provi-
„ ſioneel voor te komen den Invloed van
„ den Capitein Generaal op en deszelfs
„ Directie over de gemelde Militie, als
„ *in dit oogenblik* onbeſtaanbaar geoordeeld
„ zynde met de Zekerheid van deeze
„ Provincie, en de Maatregelen tot dat
„ einde genomen wordende. —— En dat
„ verder, by proviſie, zoude behooren
„ te worden opgeſchort het effect van
„ hun Ed. Groot Mogende Reſolutie van
„ den achtſten Maart des Jaars MDCCLXIV,
„ waar by aan zyne Hoogheid, als Capi-
„ tein Generaal deezer Provincie, by ſpe-
„ ciaale Delatie, was opgedraagen de Col-
„ latie en Begeeving van alle Charges
„ over de Militie, ſtaande ter Repartitie
„ deezer Provincie van Vaandrig tot Col-
„ lonel incluis; mitsgaders dat dien con-
„ form aan de Chefs der Militie ter Repar-
„ titie deezer Provincie ſtaande, zou be-
„ hooren te worden aangeſchreeven, om,
„ by proviſie, en tot nader Order, van
„ de voorvallende Vacatures by hun Re-

gi-

„ giment of Corps, aan hun Ed. Groot
„ Mogenden, aanſtonds kennis te geeven;
„ ten einde by Hoogstdezelven in de Ver-
„ vulling daar van zou worden voorzien;
„ blyvende niet te min in zyn geheel, 't
„ geen ten opzigte van de Militaire Char-
„ ges, onder de *Zwitzers*, of andere over-
„ genomene Troepen, by gemaakte Trac-
„ taaten of Capitulatien, was geaccor-
„ deerd; dat van de Reſolutie, hier op
„ te neemen, Copy zou behooren gezon-
„ den te worden aan zyne Hoogheid, tot
„ deszelfs naarigt, en ook kennis van de-
„ zelve gegeeven aan den Raad van Staa-
„ ten, voor zo veel het punt der Dis-
„ poſitie over de Militaire Charges aan-
„ gaat."

Zyne Hoogheid by *Holland* als *Capitein Generaal* geſchorst.

Ondanks het overneemen deezes Verſlags door de Ridderſchap en eenige Steden, op den zestienden van Herfstmaand, bepaalde men den twee en twintigſten om daar op volſtrekt te beſluiten; en ten einde deeze Overneeming geen nadeel mogt toebrengen aan den gedaanen Voorſlag, werd zyne Hoogheid, volgens Staatsbeſluit, aangeſchreeven, om geene opengevallene Plaatzen, in de Regimenten ter Betaalinge van *Holland* ſtaande, te vervullen; maar dezelve, tot nadere Beſchikking van hun Ed. Groot Mogenden, open te houden (*). —— Met de ſtemmen van vyftien Steden veranderde men, ten bepaal-

(*) *Reſol. van Holl.* 11. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

paalden dage, het opgegeeven Verſlag in een volledig Staatsbeſluit. De Ridderſchap met *Hoorn* alleen verklaarden 'er zich tegen, *Delft* en de *Briel* zagen het aan. — Ook werden de *Cent Suiſſes*, die Ereſtoet van den Stadhouder, welker kosten aan den Lande men tusſchen de drie en vier en twintig duizend Guldens 's jaars begrootte, afgedankt, en op een Jaargeld gebragt. —— *Schiedam* deedt het Voorſtel om voortaan geenen, die in dienst van zyne Hoogheid waren, tot Krygsposten te gebruiken, en, by voorraad de zulken, die reeds in Krygsdienst waren, van den dienst te ontſlaan (*).

Wederſchryven van zyne Hoogheid.

Geen wonder dat de Capitein Generaal zich geraakt toonde over dit Staatsbeſluit, en, by wederſchryven zulks deedt blyken. „ Wy kunnen," luidt zyn antwoord, „ over deeze U Ed. Groot Mog. Reſo„ lutie niet ongevoelig zyn, als waar door „ Wy met de daad verſtooken worden „ van het Regt, Ons, met volkomen een„ paarigheid van alle de Leden van Staat, „ in onze Qualiteit van Erf-Capitein Ge„ raal van *Holland* en *Weſtfriesland* op„ gedraagen en gedefereerd. —— Wy „ zouden dus, met regt, kunnen recla„ meeren het effect deezer Uwer Ed. Gr. „ Mog. met eenpaarigheid genomene Re„ ſolutie, die, zo dezelve zou kunnen „ en mogen gealtereerd of ingetrokken wor-

(*) *Reſol. van Holl.* 22. Sept. 1786.

„ worden; ten minſten volgens de Grond- XXX.
„ wetten, niet zou mogen veranderd en BOEK.
„ opgeſchort worden, dan met gelyke een- ——
„ paarigheid. 1786.

„ Maar, het geene Ons boven al ge-
„ voelig aandoet, en waar in Wy met
„ ſtilzwygen niet kunnen berusten, is
„ het Motief, dat U Ed Groot Mogen-
„ den gelieven te allegeeren, tot het
„ neemen deezer Reſolutie, *om naamlyk*
„ *voor te komen onzen Invloed als Capi-*
„ *tein Generaal op, en onze Directie over*
„ *de gemelde Militie, als, in dit oogenblik,*
„ *onbeſtaanbaar met de zekerheid Uwer Ed.*
„ *Groot Mogende Provincie en de Maat-*
„ *regelen tot dat einde genomen wordende.*

„ Wy zouden, behoudens het geen
„ Wy aan U Ed. Groot Mogenden ver-
„ ſchuldigd zyn, van U Ed Groot Mog.
„ kunnen verzoeken, en wel met dien
„ ernst, die eene zaak van dat aanbelang
„ als is de Conſervatie van onze Eer en
„ Goeden Naam, vordert, om aan Ons
„ te willen mededeelen de redenen van
„ Mistrouwen, die U Ed. Groot Mog.
„ tegen Onzen Invloed op, en Directie
„ over de Militie hebben opgevat; wan-
„ neer Wy volkomen in ſtaat zouden zyn,
„ om aan U Ed. Groot Mogenden te
„ kunnen bewyzen, de Ongegrondheid
„ van derzelver Mistrouwen, en van de
„ Inſimulatien, die eenigen, voor het
„ Vaderland en Ons kwalyk geintentio-
„ neerde Perſoonen, aan U Ed. Groot
„ Mogenden hebben ingebragt.

„ Dan

XXX. BOEK. 1786.

„ Dan Wy zyn ten vollen gerust, dat „ niets, met eenigen grond van waarheid, „ tegen Ons zal kunnen worden geallegeerd, het welk Ons met regt, het „ Vertrouwen van U Ed. Groot Mog. „ zou hebben kunnen doen verliezen, en „ Wy kunnen voor GOD, voor U Ed. „ Groot Mog. voor het ganſche Volk van „ *Nederland*, betuigen, dat Wy, ten dien „ opzigte, een blank Geweeten hebben. „ U Ed. Groot Mogenden zullen het Ons „ ten goede houden, wyl Onze Eer ons „ dierbaarder is dan het Leeven, en Wy „ met die blaam en flettriſure niet kunnen blyven, die al de blyken van Mistrouwen van U Ed. Groot Mogenden, „ en byzonder de bovengemelde Periode „ uit U Ed. Groot Mog. Reſolutie op „ Ons hebben geworpen; en Wy, zo aan „ het Huis, waar uit Wy geſprooten zyn, „ als aan die, aan welke Wy de Eer hebben van geallieerd of geparenteerd te „ zyn, aan hun Hoog Mogenden, en aan „ de reſpective Provincien, aan welker „ dienst Wy door Waardigheden, op Ons, „ Erflyk gedevolveerd, zyn verbonden, „ en aan Ons zelven verſchuldigd zyn, „ om Ons van die blaam te zuiveren. „ Dat Wy, Ons zelven onſchuldig kennende aan het verbreeken van die Trouwe, waar toe Wy Ons, zo aan U Ed. „ Groot Mogenden, als aan den Lande „ van *Holland* en *Westfriesland*, door den „ Eed, dien Wy, als Erfſtadhouder, Erf-„ Gouverneur, Erf-Capitein Generaal en

„ Ad-

„ Admiraal van U Ed. Groot Mogenden XXX.
„ Provincie, ter Vergadering van U Ed. BOEK.
„ Groot Mog. by het aanvaarden der bo- ——
„ vengemelde Waardigheden, hebben af- 1786.
„ gelegd, het daar voor moeten houden,
„ dat niets weezenlyks ten Onzen laste
„ is, en dat de Maatregelen, ten Onzen
„ nadeele genomen, alleen daar uit zyn
„ reſulteerende, *dat zommige Leden van*
„ *U Ed. Groot Mogende Vergadering het*
„ *oor hebben gelieven te leenen aan Lieden,*
„ *die derzelver Vertrouwen onwaardig zyn,*
„ en die geen ander oogmerk hebben,
„ dan om de wettige Voorregten aan Ons
„ en aan Ons Huis, door U Ed. Groot
„ Mogenden verleend, en door de voo-
„ rige Heeren Stadhouderen en Capiteins
„ Generaal geëxerceerd, te verminderen;
„ of zelfs om eene geheele Verandering
„ in de wettig vastgeſtelde Conſtitutie
„ deezer Landen te maaken, en het Stad-
„ houderſchap of geheel te vernietigen,
„ of wel uit te werken, dat hetzelve van
„ geen nut voor 't lieve Vaderland, of
„ voor de goede Ingezetenen, zyn kan.

„ Terwyl Wy verder aan Ons reſer-
„ veeren, om, ter Onzer volkomene Jus-
„ tificatie, zodanige verdere Maatregelen
„ te neemen, als wy raadzaam zullen oor-
„ deelen.

„ Hier mede zouden Wy kunnen ein-
„ digen, ware het niet, dat Wy noodig
„ oordeelden om nogmaals te betuigen,
„ dat nimmer by Ons iets is gedaan of
„ getenteerd 't geen Wy oordeelden niet

XXX. BOEK. 1786.

„ overeenkomſtig te zyn, met de waare
„ belangens van den algemeenen Staat der
„ *Vereenigde Nederlanden*, en byzonder
„ van den Lande van *Holland* en *West-*
„ *friesland*, en dat Wy niets meer ver-
„ langen dan om in ſtaat geſteld te wor-
„ den, om met de daad blyken te kun-
„ nen geeven van de waare Vaderlands-
„ liefde, waar mede Wy bezield zyn, en
„ dat Ons niets meer ter harte gaat dan
„ het welvaaren der *Nederlanden*, en by-
„ zonder van U Ed. Groot Mogende
„ Provincie, waar in Wy zyn gebooren
„ en opgevoed, en dat Onze grootſte
„ zugt is om in GODS hand een nuttig
„ Werktuig te zyn tot bevordering van
„ het Welweezen van den Lande."

Tegenaantekening der twaalf Steden op de Aantekening der Ridderſchappe.

Eene Aantekeninge der Ridderſchappe op het Beſluit ter Schortinge van zyne Hoogheid, hadt welhaast eene Tegenaantekening der Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Amſterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Gornichem*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Monnikendam* en *Purmerende* ten gevolge. Wy mogen niet malaaten dit ſtuk, ſchoon vry breed, geheel over te neemen, als op zich zelven zeer geſchikt om de denk- en handelwyze deezer Staatsleden te ontwikkelen, als mede de Beweegredenen en Gronden van hun ſterk Beſluit in klaaren dag te haalen.

Zy lieten zich in deezer voege hooren.

„ Dat, hoe zeer de Principes en Handel-
„ wyze van de Heeren van de Ridder-
„ ſchap, of eigentyk van de Meerderheid

„ uit

„ uit dezelve, welke doorgaans in deeze XXX.
„ Aantekening bedoeld wordt, van tyd BOEK.
„ tot tyd, in diverſe Deliberatien van
„ het hoogſte aanbelang, aan Hun Heeren 1786.
„ Gedeputeerden genoegzaam waren be-
„ kend geworden, zy, nogthans, nimmer
„ zich hadden voorgeſteld, dat dezelven
„ het tot dat uiterſte zouden gepous-
„ ſeerd hebben, om in de Registers van
„ hun Ed. Groot Mogenden, eene hou-
„ ding aan te neemen, als of zy, by de
„ Deliberatien over de proviſioneele Su-
„ ſpenſie van zyne Hoogheid als Capi-
„ tein Generaal deezer Provincie, geene
„ de minſte, zelfs geen waarſchynlyke
„ Gronden voor zodanige Suſpenſie had-
„ den hooren bybrengen: daar het tegen-
„ deel van dien ten vollen moet bekend
„ zyn aan alle de Leden, welke die De-
„ liberatien, en ſpecial het Beſogne den
„ zestienden September op dat reſpect
„ gehouden, hebben bygewoond; zynde
„ by die gelegenheid de gronden van
„ Wantrouwen omtrent de Directie van
„ zyne Hoogheid, met zo veel klaarheid
„ en kragt van Convictie voorgedraagen,
„ dat de Heeren van de Ridderſchap daar
„ voor hebben moeten verſtommen, en,
„ niet tegenſtaande de herhaalde verzoe-
„ ken en allernadruklykſte ſommatien van
„ verſcheide Leden, zich buiten ſtaat ge-
„ vonden hebben om iets, hoe genaamd,
„ tot deſtructie of reſcontre van de voor-
„ gedraagene gronden van Wantrouwen,

XXX. BOEK. 1786.

„ te allegeeren; maar alles met een diep „ ſtilzwygen hebben beantwoord, ſchoon „ hun zelfs toen reeds het onverantwoor„ delyke van zulk een ſtilzwygen, met „ allen ernst, is onder 't oog gebragt.

„ Daarenboven is het Beſluit van den „ twee en twintigſten September niet an„ ders genomen dan conſequent aan zo„ danige voorige Reſolutien, tot welke „ de Heeren van de Ridderſchap, zonder „ eenige Contradictie, geconcurreerd had„ den. —— Dat trouwens, uit hoofde „ van het opgevatte Wantrouwen jegens „ den Capitein Generaal, om voor te ko„ men deszelfs Invloed op, en Directie „ over de Troepen, by Reſolutie van den „ zesden September, reeds goedgevonden „ is, de Militie, ſtaande tér Repartitie „ van deeze Provincie, te dispenſeeren „ van dat gedeelte van den Provinciaalen „ Eed, 't welk betrekkelyk is tot het „ gehoorzaamen aan de Orders van den „ Capitein Generaal; terwyl tevens door „ hun Ed. Groot Mogenden, onmiddel„ lyk, zonder eenige tuſſchenkomst van „ het Bevel van gemelden Capitein Ge„ neraal te permitteeren, diverſe Orders „ aan de Troepen gegeeven, en eenige „ andere Militaire Arrangementen gemaakt „ zyn; zo als mede de Heer Raadpenſio„ naris gedispenſeerd is van het VII Art. „ zyner Inſtructie, nopens het houden „ van Communicatie en Correspondentie „ met zyne Hoogheid, en dat zulks ge-

„ ſchied

„ ſchied is *met Concurrentie van de Hee-* XXX.
„ *ren van de Ridderſchap*, ten dien effec- BOEK.
„ te zelfs, dat zy, uit het midden van ——
„ hun Corps eenen Heer benoemd hebben 1786.
„ voor het Perſoneel Beſogne, 't welk by
„ die zelfde Reſolutie tot het beraamen
„ van de noodige Militaire Arrangemen-
„ ten gedecerneerd is, en ook vervol-
„ gens de hand hebben geleend tot het
„ arresteeren van verſcheidene uit het
„ zelfde Principe afgeleide Maatregelen;
„ op voorſtel van 't gemelde Beſogne,
„ van tyd tot tyd, beraamd. —— Zyn-
„ de het dus boven alle tegenſpraak, dat
„ de Proviſioneele Surceance van zyne
„ Hoogheids Functie als Capitein Gene-
„ raal deezer Provincie, welke door bo-
„ vengemelde Reſolutie van zes Septem-
„ ber eigenlyk haare eerſte exiſtentie be-
„ komen heeft, *met bewilliging van de He-*
„ *ren van de Ridderſchap* is gearresteerd;
„ gelyk vervolgens ook diverſe Orders
„ en ſpeciaal die van den elfden Septem-
„ ber, nopens het overzenden van Mili-
„ taire Rapporten, *zonder eenige tegen-*
„ *ſpraak van de Ridderſchap*, vastgeſteld
„ en geëmaneerd zyn.

„ Dat derhalven zy Heeren Gedepu-
„ teerden, aan de Posteriteit overlaaten
„ te beoordeelen, wat men te denken
„ heeft van het Pretext van de Heeren
„ van de Ridderſchap, *als of zy tot nog*
„ *toe geene de minſte Bewyzen, ja zelfs*
„ *waarſchynlyk gemaakte Pointen van Be-*
„ *ſchuldiging tegen zyne Hoogheid* zouden

XXX. BOEK. 1786.

„ vernomen hebben: vermids het, indien „ dit overeenkomſtig de waarheid ware, „ dan ook zou moeten vaſtſtaan, dat zy „ Heeren van de Ridderſchap, *zonder eenige hun bekende reden*, den Capitein „ Generaal in het Bevel over de Militie „ deezer Provincie, op den zesden September, hebben helpen ſuſpendeeren. — „ Terwyl, aan den anderen kant, voor „ zo verre de Ridderſchap het gewaagd „ heeft, om, by deszelfs Aantekening, de „ Leden te ſommeeren *tot opgave van alle die Pointen van Beſchuldiging tegen zyne Hoogheid, uit hoofde van welke dezelve de hem aangedaane Behandeling zou hebben gemeriteerd*, zy Heeren Gedeputeerden, ter overboodige voldoening aan „ die Sommatie, ſlegts zouden behoeven „ te declareeren, dat zy zich, ten deezen „ opzigte, gefundeerd hebben op diezelfde Gronden en Motiven, welke, op „ den zesden September, aan de Heeren „ van de Ridderſchap zo ſolide en convincant zyn voorgekomen, dat zy 'er „ zelfs de kragt van gevoeld, en 'er zich „ aan onderworpen hebben.

„ Doch dat, offchoon zy Heeren Gedeputeerden zouden kunnen ſchynen „ hier mede te mogen volſtaan, zy nogthans, in geenen deele, verkiezen de gedraagingen van de Ridderſchap tot hun „ Rigtſnoer te ſtellen, of daar mede hunne Apologie voor de Naakomelingſchap „ te maaken; maar, in tegendeel, bereid „ zyn, en des niet ſchroomen, om die

„ zelf-

» zelfde Gronden en Motiven, welke te XXX.
» vooren, by monde, breeder gededu- BOEK.
» ceerd zyn, als nog rondelyk en klaar ——
» voor te draagen, en in deeze Regis- 1786.
» ters te vereeuwigen. —— Moetende
» niet te min, ten deezen reſpecte, in 't
» oog gehouden worden, dat het geens-
» zins hunne intentie is, om deeze Op-
» gave als eene *Beſchuldiging*, zichzel-
» ven als *Beſchuldigers* en den Heer Stad-
» houder als *Beſchuldigden*, te doen voor-
» komen, en over deeze materie een ſoort
» van *Pleitgeding* aan te leggen, 't geen
» de bedoeling ſchynt te weezen van de
» Heeren van de Ridderſchap, welker
» Meerderheid een geruimen tyd, in de
» wigtigſte Deliberatien van Staat, eene
» Contenance heeft gehouden, waar uit
» men ſchier zou moeten opmaaken, dat
» zy meer de Voorſpraaken van den Heer
» Stadhouder en van deszelfs Raadgee-
» vers, dan Handhaavers van de Souve-
» rainiteit begeeren te zyn.

„ Dat zy Heeren Gedeputeerden met
„ 'er daad altoos getoond hebben, de Ad-
„ miniſtratie eener *goede Juſtitie en Po-*
„ *licie zo wel als de Grondwetten deezer*
„ *Landen*, voor al niet minder dan de
„ Heeren van de Ridderſchap, (die 'er
„ by hunne Aantekening eene zo geaffec-
„ teerden opheſ van maaken,) met yver
„ te hebben voorgeſtaan, en zich ook
„ verzekerd houdende, dat de onpartydi-
„ ge Naakomelingſchap, in alle de Maat-
„ regelen, door hun Ed. Groot Mogen-

XXX. BOEK. 1786.

„ den, omtrent hunnen Stadhouder en „ Capitein Generaal genomen, niet alleen „ Regtmaatigheid en *Equiteit*, maar bo„ venal ook *Langmoedigheid* en *Moderatie* „ bewonderen zal; niet te min ook thans „ als eene onwankelbaare Maxime van „ Staat vasthouden, en by deeze gele„ genheid wel expresſelyk inhereeren moe„ ten, dat Onderwerpen, het Beſtuur van „ 's Lands zaaken concerneerende, en in „ 't byzonder de Redenen van het al of „ niet continueeren van den Dienst van „ die geenen, die door den Souverain „ geoordeeld wordt, daar in te moeten „ worden geſuſpendeerd, niet wel aan ee„ nig Judicieel Onderzoek kan onderwor„ pen worden; maar dat het, ter contra„ rie, in alle gevallen privativelyk van het „ Departement van den Souverain is te „ beoordeelen, wat tot Beleid van de ge„ meene zaak en tot Behoud van den „ Lande, tegen gevaarlyke Onderneemin„ gen in 't werk behoort te worden ge„ ſteld.

„ Dat, op deeze Gronden zy Heeren „ Gedeputeerden, zonder van vroegere „ Gevallen te gewaagen; maar zich al„ leenlyk tot de laatſte tyden bepaalende, „ ten behoeve van de Posteriteit, moe„ ten verklaaren: *dat de tegenwoordige „ Heer Stadhouder zich het regtmaatig „ Misnoegen en Wantrouwen van hun Ed. „ Groot Mogenden, en van de ganſche Na„ tie heeft geattireerd, door de Militie van „ den Staat, als tot eenen vyandlyken Aan-*

„ val

„ *val, met Groſ Geſchut gemunieerd, tegen* XXX.
„ Hattem *en* Elburg *aan te voeren, en* BOEK.
„ *deeze Steden daadlyk, met zo veel over-* ——
„ *haasting als geweld, in weerwil haarer* 1786.
„ *Regeeringe en Burgerye, te doen occupee-*
„ *ren.*

„ Dat zy Heeren Gedeputeerden wel
„ hebben opgemerkt, dat zyne Hoogheid
„ zich hier omtrent tragt te verſchoonen,
„ door zich te beroepen op de Orders
„ der Heeren Staaten van *Gelderland*;
„ doch dat, behalven het alleszins vreem-
„ de en onvoldoende van zodanige Ver-
„ ſchooning, ten opzigte van eene Pro-
„ vincie, waar in zyne Hoogheid, ter goe-
„ der trouw, niet ontkennen kan de aller-
„ ſterkſte Influentie op het meerendeel
„ der Regenten te hebben; daarenboven
„ hy Heer Stadhouder, in het uitvoeren
„ van die zogenaamde Orders onweder-
„ ſpreeklyk getoond heeft, dat het ook
„ zyn Wil en Begeerte was vrye Ste-
„ den en Burgeryen, die haare Privile-
„ gien en Voorregten reclameeren en
„ voorſtaan, door Geweld te bedwingen,
„ en tot zwygen te brengen. — Immers
„ dat het *voorbedagtelyke* eener zodanige
„ Onderneeming niet alleen van achteren
„ ten klaarſten gebleeken is *uit de voraf-*
„ *gaande buitengewoone Verzameling van*
„ *Troepen in de Provincie Gelderland*, wel-
„ ke toen reeds alle voortekenen van een
„ verkeerd opzet opleeverde; maar dat
„ zulks boven dien vooral eene geaver-
„ reerde zaak is geworden, naa dat hun

XXX. BOEK. 1786.

„ Ed. Groot Mogenden van zyne Hoog-
„ heid gerequireerd hebben, eene preciſe
„ en openhartige Opening van zyne Per-
„ ſooneele Denkwyze over de Maatrege-
„ len tegen de gemelde Steden *Hattem*
„ en *Elburg* beraamd; en naa dat zyne
„ Hoogheid, in plaats van aan de Requi-
„ ſitie van hun Ed. Groot Mogenden te
„ obedieeren, en eene ronde verklaaring
„ deswegen te doen, heeft kunnen beſlui-
„ ten, om, weinig overeenkomſtig met
„ het Reſpect aan hun Ed. Groot Mo-
„ genden verſchuldigd, in ſubſtantie te
„ allegeeren, *dat hy vry mogt denken*, en
„ dat daar omtrent *voor hem geene Justi-*
„ *ficatie te pas kwam*; en voorts, met eeni-
„ ge vague en ongedetermineerde uitdruk-
„ kingen zyn Sentiment bewimpelende,
„ het gepaſſeerde omtrent *Hattem* en *El-*
„ *burg* tragt gelyk te ſtellen met het ge-
„ bruik, 't welk hun Ed. Groot Mogen-
„ den wel eens van de Militaire Magt
„ gemaakt hebben, tot bewaaring hunner
„ Authoriteit in deeze Provincie; terwyl
„ nogthans een ieder, die onderſcheid
„ weet te maaken tuſſchen het rechtmaa-
„ tig Maintien van de goede Orde, en
„ tuſſchen eene geweldige Pooging om
„ de Burgerlyke Vryheid te overheer-
„ ſchen, geconvinceerd moet zyn, dat
„ het beledigende is voor hun Ed. Groot
„ Mogenden, Hoogſtderzelver Maatrege-
„ len, ter beteugeling van een woest
„ en oproerig; doch door zyne Hoogheid
„ nimmer opzettelyk tegengegaan, en ten

„ min-

„ minſten daar door aangemoedigd Graauw, „ 't welk onder den Gruwelkreet van *Oranje boven!* het Land beroert, den „ Souverain belaagt, en de Perſoonen en „ Bezittingen der beſte Ingezetenen mo„ leſteert, in vergelyking te brengen met „ die despotique Onderneemingen, welke „ ſtrekken om de deur voor billyke Re„ preſentatien van 's Lands klaagende In„ gezetenen toe te muuren, de wettige „ en eerbiedige Volksſtem, door geweld„ daadige middelen, te ſmooren, en den „ weg ter vereffening en bemiddeling van „ opgereezene Geſchillen en Oneenighe„ den, door Militairen Dwang, af te ſny„ den. En dat, derhalven, zyne Hoog„ heid, wanneer hy de *Voorſtanders hun„ ner Vryheden* op den zelfden voet toont „ te beſchouwen, en te willen behandelen „ als de geenen, *die ſchuldig zyn aan Muit„ zugt en Oproer*, even daar door het „ Misnoegen en Wantrouwen van Vry„ heidlievende Landzaaten verwekt en ver„ dient.

XXX. BOEK. 1786.

„ Doch dat, daarenboven, de Heer Stad„ houder zich wegens het Geweld, niet „ ter beteugeling van een Hoop oproe„ rig Gemeen; maar tegen de ſtem in „ Staat hebbende Steden *Hattem* en *El„ burg* gepleegd, en daar uit ten zynen „ laſte ontſtaane Soupçons, des te min„ der by hnn Ed. Groot Mog. zuive„ ren kan, daar hy, uit Hoogstderzel„ ver Aanſchryving van zestien Maart en „ vyf en twintig Augustus deezes Jaars,

„ vol-

XXX. BOEK. 1786.

„ volledig geinformeerd was, dat hun Ed,
„ Groot Mogenden dusdanige Maatrege-
„ len van Geweld improbeerden, en daar
„ van abhorreerden, en dat, des niet te
„ min hy Heer Stadhouder geen pooginge
„ gen gedaan heeft om de Heeren Staa-
„ ten van *Gelderland* van de zogenaamde
„ Orders te detourneeren; ja zelfs, dat
„ noch de succesfivelyk geschreeven Mis-
„ sives, noch de expresselyk daar toe af-
„ gevaardigde Commissien van de drie
„ *Overysselsche* Hoofdsteden, by hem eenig
„ het minste effect gehad hebben, schoon
„ die schriftlyke en mondelinge Instantien
„ met den ernst en nadruk eener opregte
„ Liefde voor het Vaderland werden aan-
„ gedrongen, en gepaard gingen met ee-
„ ne getrouwe voorstelling van alle die
„ gevolgen, die 't pleegen van Geweld
„ hebben zou op het hart van de Natie
„ en op de rust en de veiligheid van de
„ Republiek, met byvoeging inzonder-
„ heid, (om het pretext van zyne Hoog-
„ heids verpligting als Capitein Generaal
„ weg te neemen,) dat zy Heeren Ge-
„ committeerden der drie gemelde Hoofd-
„ steden zyne Hoogheid adieerden in zyne
„ Qualiteit ale Stadhouder, welke aan hem
„ suppediteerde den noodigen invloed en
„ verpligting, om de Rust van het Va-
„ derland en Harmonie tusschen de by-
„ zondere Provincien, Leden en Steden
„ van dien te tragten te conserveeren en
„ te herstellen. —— Doch dat alle wel-
„ denkenden, met zo veel aandoening als

„ ver-

„ verontwaardiging, hadden moeten zien, XXX.
„ dat zyne Hoogheid, al te zeer geatta- BOEK.
„ cheerd aan 't eens gevormd Plan, ('t
„ welk, blykens allen toeſtel daar toe, 1786.
„ niet uit overyling, maar uit een expres
„ overleg, geſprooten was,) onverzettelyk
„ heeft blyven weigeren om zyne goede
„ Officien, tot afwending van 't beraam-
„ de Geweld te interponeeren; ja zelfs,
„ ſchoon 'er in eenig uitſtel van weinig
„ tyds geen het minſte pericul kon gele-
„ gen zyn, en 'er geene reden tot ver-
„ haasting exteerden, nogthans, tegen de
„ ſterkſte Inſtantien aan, volſtrekt gerefu-
„ ſeerd heeft, 't allerminſte retardement
„ te effectueeren. —— En dat hy dus,
„ door deeze weigering, al de Verantwoor-
„ ding van de gepleegde Violentie *voor*
„ *zyne Rekening* heeft genomen; en zon-
„ der eenig regard te ſlaan op de Inſtan-
„ tien van zulke notabele Staatsleden,
„ noch op 't aan hem bekende Sentiment
„ en Verlangen van hun Ed. Groot Mo-
„ genden, aan de geheele Natie getoond
„ heeft *te prefereeren het pleegen van Ge-*
„ *weld als Capitein Generaal, boven het*
„ *aanwenden zyner Stadhouderlyke Officien,*
„ *tot Conſervatie van de Vryheid en de Rust.*
„ Dat zulke Gedraagingen en Sentimen-
„ ten niet hebben kunnen naalaaten 't ze-
„ dert eenige Jaaren zo rechtmaatig op-
„ gevatte Wantrouwen te verleevendigen,
„ en te verſterken, en hun Ed. Gr. Mo-
„ genden buiten ſtaat geſteld hebben, om
„ juist in een tydſtip dat het ſchroom-

„ lykst

XXX. BOEK. 1786.

„ lykst misbruik van 's Lands Militie reeds
„ daadlyk gemaakt wierd, de Dispositie
„ over de Troepen, ter Repartitie deezer Provincie ſtaande, te laaten in handen van zodanig iemand, die op de „ Goedkeuring van hun Ed. Groot Mogenden, en op de Vryheden der Natie, zo weinig prys toont te ſtellen, zynde hun Ed. Groot Mogenden, wel verre van hier omtrent onverſchillig te kunnen zyn, in tegendeel, verpligt geweest „ tegen den Perſoon van den tegenwoordigen Stadhouder, en deszelfs Invloed „ op de Militie, de noodige Precautien „ te neemen, vooral in een tyd, waar „ in dezelve, naa vooraf de Provincie „ *Gelderland* met een groot gedeelte der „ Armée van den Staat te hebben opgevuld, zich heeft durven emancipeeren, „ om op een toon, zonder voorbeeld, „ zyne gevoeligheid aan den dag te leggen, nopens de Dispositie door hun „ Ed. Groot Mogenden genomen, ten „ opzigte van het Commando over 't „ Garniſoen van den *Haag*, in zo verre „ zelfs, dat de Stadhouder, even als of „ hy door een Superieur Gezag het vermogen hadt om de Souveraine Besluiten van hun Ed. Groot Mogenden te „ annulleeren, niet ſchroomt te verklaaren, dat hy de gemelde Reſolutie aanmerkt *als of dezelve, ten zynen opzigte, nooit genomen ware.* —— Eene Uitdrukking, die, wanneer dezelve in al „ haar energie wierd geëxpliceerd, niet „ dan

„ dan het hoogſte Reſſentiment van hun XXX.
„ Ed Groot Mog. zou meriteeren, vooral BOEK.
„ naa dat de herhaaling derzelve in de ——
„ Miſſive van zyne Hoogheid aan hun 1786.
„ Hoog Mogenden van den tienden dee-
„ zer Maand (*), alle twyfeling, die men
„ anders nopens de meening daar van zou
„ mogen hebben willen plaats geeven,
„ geheel heeft weggenomen, wanneer
„ hier door nader is geconſtateerd, dat
„ zyne Hoogheid niet uit drift en overy-
„ ling; maar met een voorbedagt opzet,
„ zich in dier voege heeft geuit.

„ Doch eene Uitdrukking ten minſten,
„ welke niet heeft kunnen nalaaten te ef-
„ fectueeren, dat hun Ed. Groot Mogen-
„ den Misnoegen opgewekt is tegen een
„ Officier van Staat, die zich zo verre
„ vergeet, dat hy, in ſtede van de Re-
„ ſolutien van zyn Souverain te reſpec-
„ teeren, en te obedieeren, dezelven, (des
„ goedvindende,) voor kragtloos en van
„ onwaarde durft houden, en de duide-
„ lykſte preuven geeft, dat hy, als hy
„ waant, dat zyne Eer zulks vordert,
„ geene zwaarigheid zou maaken tegen
„ de Hoogheid van den Souverain te at-
„ tenteeren, en zich boven deszelfs Be-
„ velen te willen verheffen.

„ Dat eene dergelyke Demarche, thans
„ gepaard met de duidelykſte blyken ee-
„ ner Incliantie tot het pleegen van Ge-
„ weld, en dat wel van iemand, die zich

„ aan

(*) Over deezen Brief zullen wy, in 't volgende Boek, nader moeten ſpreeken.

XXX. BOEK. 1786.

» aan 't hoofd van een goed aantal Troe-
» pen, om en by hem voorbedagtelyk ver-
» zameld, bevindt, aan hun Ed. Groot
» Mogenden geene andere keus heeft over-
» gelaaten, dan om, of hun Souverain
» Gezag, en met hetzelve de Vryheid en
» Veiligheid van den Lande en van de
» goede Ingezetenen, aan des Stadhou-
» ders Discretie ten prooy te laaten, of
» de noodige Maatregelen te neemen, ten
» einde de gemeene zaak tegen alle ge-
» vaarlyke Onderneemigen te beveili-
» gen. —— Terwyl zy Heeren Gedepu-
» teerden gemeend hebben, dat het doen
» van eene keus tusschen deeze twee uiter-
» sten geen difficulteit of dubieteit ontmoe-
» ten kon by Leden, aan wien de Hoog-
» heid van den Staat, en de Vryheid van
» het Land ter harte ging; zynde aan hun
» Heeren Gecommitteerden geen wet of
» reden bekend, waarom de Meerderheid
» der Leden van hun Ed. Groot Mog.
» Vergadering zich, in zulke omstandig-
» heden, ten aanziene der Defensie van
» het lieve Vaderland, en van onze duur-
» gekogte Vryheden, de handen zouden
» laaten binden door de dissensie of in-
» consequente handelwys van het één of
» ander Lid, en speciaal van de Meer-
» derheid der Heeren van de Ridderschap;
» die zich met opzigt tot het Gezag en
» Honeur van hun Ed. Groot Mog. zo
» ongevoelig toonen te zyn, dat zy, by
» hunne bovengemelde Aantekening, de
» Missive van zyne Hoogheid van den zes-

» en

„ en twintigſten September laatſtleden als in *zeer gepaste uitdrukkingen* houden te zyn geſteld, niet tegenſtaande de Natie dezelve aanmerkt als hoonende voor den Souverain, en beledigende voor *Hollands* vrye Landzaaten. XXX. BOEK. 1786.

„ Dat zy Heeren Gedeputeerden vertrouwen, dat zy, door dit een en ander, het welk alleen eene korte ſchets behelst van 't geen, by verſchillende Deliberatien, over zaaken tot deeze materie behoorende, met allen aandrang, breeder mondeling is voorgedraagen, genoeg en zelfs ten overvloede hebben doen zien, dat de Beſluiten van hun Ed. Groot Mogenden, waar over de Heeren van de Ridderſchap zich beklaagen, niet dan op zeer ſolide Gronden hebben berust, en dat het, derhalven, ten uiterſten geaffecteerd is, dat de gemelde Heeren, door eene Provocatie, zonder wedergaa, andermaal hier van Rekenſchap hebben durven vorderen; terwyl het juist deeze Provocatie is, die hun Heeren Gedeputeerden, huns ondanks, in de verpligting heeft gebragt, om dit nader detail van zaaken te doen, en daar door in de Registers van hun Ed. Groot Mogenden een Monument te plaatzen, waar van de gevolgen, zo by het tegenwoordige als volgend Geſlacht, alleen voor rekening van die Heeren van de Ridderſchap zyn zullen, welke hun Heeren Gedeputeerden zo ontydig en ongepast,

XXX. BOEK. 1786.

„ als geheel onberaaden, tot deezen ſtap „ gedrongen hebben."

De Heeren van de Ridderſchap behielden aan zich op deeze Tegenaantekening, hunne nadere Aantekening, waar in de Heer VAN WASSENAAR, *Heer van Starrenburg* niet toeſtemde. —— De Afgevaardigden van *Delft*, *Brielle* en *Hoorn*, bleeven by hunne voormaals uitgebragte, met de Meerderheid der Ridderſchappe eenſtemmige gevoelens (*).

Veelvuldige Adreſſen aan Staaten van *Holland*.

Hoedanig eene aandoening de genomene Staatsbeſluiten, en het ſchryven van zyne Hoogheid baarde by het gedeelte der *Hollandſche* Ingezetenen, 't welk ſteeds voor eene Grondwettige Herſtelling yverde, kan best worden opgemaakt uit de Adreſſen, te dier gelegenheid, uit verſcheide aanzienlyke Steden en Dorpen, als *Weſtzaandam*, *Wormerveer*, *Twiſk* en meer andere, ter Hooge Staatsvergadering ingediend. Alle dezelve op te haalen, zou, van wegen de gelykluidenheid, vervee-

(*) *Reſol. van Holl.* 16. Oct. 1786. Staaten van *Gelderland* beklaagden zich, in eenen Brieve aan die van *Holland*, over de hun beledigende uitdrukkingen in deeze Tegenverklaaring voorkomende. *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1377. In het eerſte opſtel van deezen Brieve vondt men een vordering van Herſtel en Voldoening over dien hoon; doch werd deeze in den afgevaardigden agterwege gelaaten. Terwyl verſcheide Leden, zo uit de Ridderſchap als Steden, in het opſtel deezes Briefs, zo al dezelve werd afgezonden, niet ſtemden. *Aldz.* bl. 1376. 1380.

veelen (†); dan kunnen wy, om een egt Tafereel te ſchetzen van de by veelen heerſchende denkwyze dier dagen, niet naalaaten een en ander te boeken, met byvoeging van eenige omſtandigheden, welke de Tekening in zommige plaatzen, vergezelden. XXX. BOEK. 1786.

Haarlem tradt in deezen vooruit. De Secretarisſen der Burger-ſocieteit gaven eene Bekendmaaking van deezen inhoud. Hoe de tekening te *Haarlem* bewerkt.

„ Daar het zo duidelyk de Pligt van elk „ weldenkend Burger is, wanneer zyne „ wettige Overheid, over het neemen „ van heilzaame Reſolutien gelasterd en „ geblameerd wordt, dezelve van zodanig „ een laster volkomen te ontheffen, is door „ de Burger-ſocieteit te *Haarlem*, unanim „ gereſolveerd, een Adres aan hun Ed. „ Groot Mog. de Heeren Staaten van *Hol-* „ *land* en *Weſtfriesland* te preſenteeren, „ om aan onze waardige Landsvaderen, „ een openlyk en heusch blyk van Goed- „ keuring en pligtmaatige Dankbetuiging „ te geeven voor de Vaderlandlievende „ en heilzaame Beſluiten, welke het hun „ Ed. Groot Mogenden behaagd heeft „ omtrent WILLEM DEN V. Prins van „ *Oranje* en *Naſſau*, ten beste van den „ Lande, en tot behoud der Vryheid, te „ neemen, en daar mede een doorſlaand „ bewys te geeven van de ongegrondheid

(*) De Dagpapieren van dien tyd vermelden dezelve in 't breede.

XXX. BOEK. 1786.

„ heid der lasterlyke Aantyginge aan onzen waardigen Souverain gedaan, als „ of zy tot het neemen dier Besluiten alleen door woelzieke en kwalyk beraadene Persoonen zouden zyn gekomen; „ en voorts het zelve Adres ter Tekening aan te bieden aan alle weldenkende Burgers en Inwoonders deezer Stad „ en derzelver Jurisdictie." —— Om het zelve ten spoedigsten ter Vergadering van hun Ed. Groot Mogenden te doen komen, bepaalde men een korten tyd. Deeze was lang genoeg om het door negen honderd drie en twintig Persoonen, waar onder zeer veelen der Aanzienlykſten dier Stad zich bevonden, getekend te krygen.

Inhoud van het *Haarlemsch* Adres.

In het Adres zelve, op eenen zeer gevoeligen toon gestemd, verklaarden zy, „ Dat zy, met de alleruiterste verontwaardiging, hadden gezien, dat WILLEM „ DE V. Prins van *Oranje* en *Nassau*, „ in zynen Brieve aan hun Ed. Groot „ Mogenden — dat deeze verdwaasde „ Prins, van zich heeft kunnen verkry„ gen, onder andere zeer geonmesureer„ de Uitdrukkingen, tegen de waarheid „ aan, voor den Alweetenden GOD, voor „ het ganssche Volk van *Nederland*, ja, „ voor de geheele Wereld, te betuigen, „ het daar voor te moeten houden, *dat* „ *de Maatregelen, door U Ed. Groot Mo*„ *genden genomen, alleen daar uit zyn re*„ *sulteerende, dat zommige Leden van U* „ *Ed. Groot Mogende Vergadering het oor* „ *hebben gelieven te leenen aan Lieden, die*

„ *der-*

„ *derzelver Vertrouwen onwaardig zyn*; *en* XXX.
„ *die geen ander oogmerk hebben, dan om* BOEK.
„ *de Voorregten aan Hem en zyn Huis ver-* ——
„ *leend, te verminderen*; *ja om zelfs eene* 1786.
„ *geheele Verandering in de wettige Conſti-*
„ *tutie deezer Landen te maaken.*

„ Deeze Aantyging, Ed. Groot Mog.
„ Heeren! is niet alleen een grievende
„ hoon voor de Agtb. Vergadering van
„ U Ed. Groot Mog.: dewyl dezelve
„ notoirlyk daar heenen ſtrekt, om te
„ doen voorkomen, als of deeze Maat-
„ regelen ſlegts het werk waren van eene
„ ſnoode Cabaal, die alleen eigen Groot-
„ heid zoekt, ten koste van de wettige
„ Conſtitutie van ons Vaderland; ja zelfs
„ dat U Ed. Groot Mog. enkel gediend
„ hadden tot laage Werktuigen van eeni-
„ ge weinige Perſoonen, welke niet dan
„ haat tegen den Prins van *Oranje* in 't
„ hart voeden.

„ Maar dat zy, Vrye Inwoonders van
„ *Nederland*, zich ook ten allerſterkſten
„ door deeze uitdrukking beleedigd ag-
„ ten. —— En daar zy de loflyke Be-
„ ſluiten, door U Ed. Groot Mog. in
„ deeze dagen van kommer en gevaar,
„ waar in de Burgerlyke Vryheid met
„ een totaalen Ondergang gedreigd wordt,
„ even gelyk het ganſche Volk van *Ne-*
„ *derland*, met de grootſte goedkeuring
„ hebben ontvangen, agten zy het van
„ hunnen onvermydelyken Pligt te zyn,
„ by deeze, eene openlyke Declaratie van
„ hunne Gevoelens aan den dag te leg-

XXX. BOEK. 1786.

„ gen; daar zy geen den minſten twyfel „ ſlaan, of de eenpaarige Stem des Volks „ zal zich hier in met hun verheffen, en „ hier mede aantoonen; met welke ver„ foeijenswaardige Voorgeevens WIL„ LEM DEN V, Prins van *Oranje*, de „ Wereld poogt te misleiden.

„ Zy betuigen dan, Ed. Groot Mog. „ Heeren! dat zy WILLEM DEN V, „ Prins van *Oranje*, aanzien als den Aan„ ſtooker en Bewerker van alle de ge„ welddaadige Aanſlagen, door de Staa„ ten van *Gelderland* tegen hunne onge„ lukkige Ingezetenen in het werk ge„ ſteld.

„ Dat zy met het innigſt genoegen „ hebben vernomen de niet alleen edel„ moedige, maar volſtrekt pligtmatige, „ deelneeming van U Ed. Groot Mo„ genden in den toeſtand deezer hunner „ verdrukte Medeburgeren (*), welke „ door den Band der Unie aan hun ver„ knogt zyn, en welker Slaavernij ook „ die van ons ganſche Vaderland zou ten „ gevolge hebben.

„ Dat zy het Voorgeeven van WIL„ LEM DEN V. Prins van *Oranje*, als „ of hy in deezen alleen gehandeld hadt „ op Order der Staaten van *Gelderland*, „ niet anders aanzien, dan als eene laffe „ en

(*) Dit ſlaat op de Beſluiten, ten voordeele der Burgeren van *Hattem* en *Elburg* genomen, waar over wy, het gebeurde in *Gelderland* behandelende, breeder zullen moeten ſpreeken.

„ en niets waardige Uitvlugt, geſchikt
„ om alleen die geenen te blinddoeken,
„ welke geen kennis hebben van den
„ waaren toeſtand der zaaken, en met
„ welk een Despotieken Invloed hy die
„ ongelukkige Provincie beheerscht.

XXX. BOEK. 1786.

„ Dat hy, Prins van *Oranje*, door dit
„ onverantwoordelyk en ſtrafwaardig Ge-
„ drag, allen Vertrouwen by U Ed. Gr.
„ Mog. en by de geheele Natie, heeft
„ verbeurd. — Dat zy derhalven, bil-
„ lyken en allerhoogst noodzaaklyk keu-
„ ren de Maatregelen. welke U Ed. Gr.
„ Mog. hebben genomen, om Hem WIL-
„ LEM DEN V. Prins van *Oranje*, te ont-
„ zetten van dien Invloed op de Militie
„ van deezen Staat, welke hy anders, als
„ Capitein Generaal deezer Provincie, zou
„ hebben, en dien hy, zonder deeze
„ Voorziening van U Ed. Groot Mog.
„ zou hebben kunnen misbruiken om ook
„ den Burgeren deezer Provincie het
„ ſlaafſche juk op den vryen hals te drin-
„ gen.

„ Het zy verre van hun om de Be-
„ ſluiten van U Ed. Groot Mogenden te
„ willen vooruitloopen; maar zy zouden
„ den grond dien zy betreeden, en de
„ asch hunner Voorvaderen, ſchande aan-
„ doen, indien zy niet ten gelyken tyd
„ betuigden gereed te zyn om de Lands-
„ vaderlyke Poogingen van U Ed. Groot
„ Mogenden, ter behouding van die Vry-
„ heid, welke een rechtſchaapen Mensch,
„ niet dan met zyn Leeven overgeeft,

XXX. BOEK. 1786.

„ en onder welker Aanranders het hun „ een grievend leedweezen doet een Naa„ zaat uit het Huis van *Oranje* te moe„ ten tellen, met hun Goed en Bloed te „ ondersteunen.

„ Zy vertrouwen, dat U Ed. Groot „ Mogenden deeze Uitboezeming hunner „ waare Gevoelens zullen aanmerken als „ een blyk van Trouwe en Eerbied voor „ hunne weldenkende Overheid; terwyl „ zy verder den regtvaardigen GOD, „ welke zo dikwyls ons lieve Vaderland „ uit het dreigend bederf heeft gered, „ op het vuurigst afbidden over de Be„ sluiten van U Ed. Groot Mogenden „ zynen genadigen Zegen te willen ver„ leenen."

Gunstig ontvangen by hun Ed. Groot Mogenden.

Wanneer dit Adres, den twintigsten van Wynmaand, ter Staatsvergadering werd ingeleeverd, betuigden hun Ed. Groot Mogenden, zich ten uitersten gevoelig over de Blyken van Verknogtheid aan de Eer en Regeering van Hoogstdezelven, zo wel als aan de algemeene Belangen van het Vaderland, in dat Adres aan den dag gelegd; niet dan met het hoogste Genoegen kunnende beschouwen de regt Vaderlandsche Verklaaring, wegens de bereidvaardigheid der Ondertekenaaren van 't zelve, van zelfs met hun Goed en Bloed hun Ed. Groot Mogende Landsvaderlyke Poogingen, tot behoud der Vryheid, te willen ondersteunen. Terwyl zy voorts, het Adres, vermids by 't zelve geen byzonder Verzoek werd gedaan,

ver-

verder voor Notificatie aannamen. — De Ridderſchap oordeelde dat dit Adres in hoogst *læſive* en *injurieuſe* uitdrukkingen vervat was.

Te klein, hoe ruim ook, keurde men de Zaal der *Haarlemſche* Burger-ſocieteit, en dewyl veelen, tot die Broederſchap niet behoorende, mede getekend hadden, om dit gunſtig Antwoord te openbaaren: men riep daarom de Ondertekenaars in de *Lutherſche* Kerk zamen; waar zy, met het hoogst genoegen, deezen uitſlag hunner pooging vernamen, en behalven dit nog mogten hooren het Beſluit der *Haarlemſche* Vroedſchap. „ Dat het ook aan hun „ Ed. Agtb., ten uiterſten aangenaam was „ hier uit, op nieuws verſterkt te wor„ den in de goede Opinie, welke zy had„ den omtrent de braave Burgery deezer „ Stad, die door haare Verknogtheid aan „ de Eer en Regeering van hun Ed. Gr. „ Mog., en door haaren Vaderlandſchen „ Yver voor de gemeene Belangen van „ het Land en de Vryheid, de hooge „ Goedkeuring van hun Ed. Groot Mo„ genden op zulk eene gedistingueerde „ wyze heeft weggedraagen, en de by„ zondere agting van hun Ed. Agtb. „ meer en meer meriteert en geniet (*).”

Dit gedrag door de Regeering goedgekeurd.

Het *Haarlemsch* Adres hadt den toon gegeeven, verſcheide Steden volgden; dan, hoe hoog ook geſtemd, werd het over-

Adres uit *Dordrecht.*

(*) *Reſol. van Holl.* 20. Oct. 1786. *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1260. 1261.

XXX. BOEK. 1786.

overtroffen door dat der *Dordrechtenaaren*. Zy lieten zich in deeze Bewoordingen by Staaten van *Holland* hooren.

„ Wanneer Wy, alle Burgers en Ingezetenen der Stad *Dordrecht* en derzelver Grondgebied, het onverantwoordelyk en ergerlyk Gedrag van den tegenwoordigen Stadhouder deezer Provincie, WILLEM DEN V. en deszelfs schreeuwende Directie in de laatsten *Engelschen* Oorlog, benevens de Rampen daar door veroorzaakt, in ons geheugen terugroepen, vinden wy meer dan reden genoeg om Hem, die Liefde Hoogagting, waar mede wy weleer zyn Persoon pleegen te agtervolgen, te eenemaal onwaardig te houden, ja te moeten betuigen dat de Naam van WILLEM DE V. ons tot schrik en afgryzen is geworden. En wanneer wy hier by bedaardlyk overweegen, zyne onbetamelyke Poogingen, om het Gezag hem toevertrouwd uit te breiden, en de heimlyke Middelen en ongeoorloofde Kunstgreepen daar toe reeds zedert lange in het werk gesteld, dan kunnen wy niet naalaaten zyn Persoon als gevaarlyk voor 's Lands Vryheid te beschouwen. — Ja, wanneer wy, boven dat al, nog herdenken, hoe hy, in plaats van *'s Volks Voorregten en dierbaarste Vryheid te verdedigen*, dezelve onlangs in 't verdrukte *Gelderland*, onder den dekmantel van eene Resolutie van de Staaten dier Provincie, openlyk door den Ge-

„ wa-

„ wapenden Arm van 's Lands Krygs-
„ knegten, *ſchandelyk heeft laaten onder-*
„ *drukken*; daar hy zulks, wegens zyn
„ *onbepaald vermogen*, op de *Meerderheid*
„ van *Gelderlands* Staatsleden, door een
„ enkel woord hadt kunnen tegenhouden,
„ dan kunnen wy Ed. Groot Mog. Hee-
„ ren! niet ontveinzen, dat wy, met de
„ uiterſte te onvredenheid, en daar uit
„ voortvloeiende billyke verontwaardiging,
„ tegen Hem zynde aangedaan, geene ge-
„ ringe zwaarigheid maaken om de Uit-
„ voerende Magt langer toe te vertrou-
„ wen in de handen van Hem, die met
„ eene Godtergenſte ſtoutmoedigheid tot
„ op den huidigen dag, nog durft be-
„ weeren, *door zuivere Vaderlandslief-*
„ *de gedreeven te worden, afkeerig te zyn*
„ *van alle Middelen van Geweld, en nim-*
„ *mer iets gedaan of getemeerd te hebben,*
„ *het geen hy oordeelt niet overeenkomſtig te*
„ *weezen met de waare belangen van den alge-*
„ *meenen Staat der Vereenigde Nederlanden.*

„ Alle welke Bezwaaren op ons zoda-
„ nigen indruk gemaakt hebben, dat wy
„ de vryheid neemen om deeze, zo wy
„ meenen, gegronde vreeze, voor U Ed.
„ Groot Mogenden, als voor onze getrou-
„ we Landsvaderen, onbewimpeld open-
„ te leggen, met opregte Dankbetuiging
„ teffens onzer Harten, dat het U Ed.
„ Groot Mogenden reeds behaagd heeft
„ U voor onze belaagde Vryheid open-
„ lyk in de breſſe te ſtellen, door de

„ *jongſt-*

XXX. BOEK. 1786.

„ *jongstgenomene Beſluiten* (*). —— Van „ welke alleszins loflyke en cordaate Be„ ſluiten wy de aangenaame tydingen, met „ het grootſte Genoegen, en volkomenſte „ Goedkeuring, ontvangen hebben.

„ Voorts kunnen wy, Ed. Groot Mog„ Heeren! niet verbergen, dat wy de „ menigvuldige en niet zelden beledigen„ de Misſive van den Stadhouder, en de „ daar in voorkomende ydele Beloften, „ de ongeoorloofde, ja Godslasterlyke „ Aanroepingen van GODS allerheiligſten „ Naam, benevens de daar in tot ver„ veelens toe herhaalde Betuigingen van „ Onſchuld, niet anders beſchouwen, „ dan als vernieuwde Poogingen, om de „ Natie, en vooral het onkundige gedeel„ te te verblinden, een onverdiend Me„ delyden in derzelver harten te verwek„ ken, en daar door gelegenheid te vin„ den, om zyne gedugte aanſlagen des„ te beter ten uitvoer te brengen; daar„ tog de Zaaken ſpreeken, zyn alle Ver„ antwoordingen vrugtloos. Immers wy „ kunnen ons niet te binnen brengen ooit „ eenige blyken gezien te hebben van dien „ Yver, van welken zyne Hoogheid, in zyne „ Misſive van den tienden October deezes „ Jaars, aan hun Hoog Mogenden voor„ geeft.

(*) Wy hebben, om herhaaling te myden, de opnoeming overgeſlaagen, en *jongstgenomene Beſluiten*, als genoegzaam, geſchreeven.

„ geeft *gedreeven te worden om met al* XXX.
„ *zyn vermogen te waaken tegen de ver-* BOEK.
„ *korting der Burgerlyke Voorregten.* ——
„ Daar wy juist het tegendeel, in deeze 1786.
„ Provincie, en zelfs in deeze onze
„ Stad, zedert de jongstverloopene Jaaren
„ meer dan eens, tot ons innig leed-
„ weezen hebben moeten ondervinden.
„ Zo dat wy wel gewenscht hadden, dat
„ hy Stadhouder, in dit opzigt, *minder*
„ *de voetſtappen van het Doorlugtig Huis,*
„ *waar uit hy geſprooten is*, hadt tragten
„ op te volgen.

„ Het is dan geene overylde ſtap; Ed.
„ Groot Mog. Heeren! maar eene zuive-
„ re zugt voor het behoud van Vryheid,
„ en het welzyn des Vaderlands, dat wy
„ ons, naa eene bedaarde en ernſtige
„ overweeging, hebben aangeſpoord ge-
„ vonden om de waare Gevoelens van
„ onze Vaderlandſche harten, zonder ee-
„ nige bewimpeling, als vrye *Nederlan-*
„ *ders*, in den ſchoot van U Ed. Groot
„ Mog. neder te leggen; teffens de vry-
„ moedigheid neemende om de Belangen
„ van het zugtend Vaderland, de Be-
„ ſcherming der duurgekogte Vryheid,
„ niet alleen van ons, maar ook van on-
„ ze bedrukte Medebroeders, in andere
„ Provincien, die tot U Ed. Groot Mo-
„ genden hunne toevlugt neemen, aan
„ de Landsvaderlyke zorge van U Ed.
„ Groot Mogenden verder aan te beveе-
„ len, terwyl wy aan onze Verpligting
„ en verſchuldigde Dankbaarheid zouden

„ re-

XXX. BOEK. 1786.

„ rekenen te kort te doen, indien wy, „ als rechtſchaapen *Nederlanders*, ons by „ deezen niet plegtig verbonden, en zulks „ voor GOD en de geheele Natie declareerden, om de Vryheid ademende „ Poogingen van U Ed. Groot Mogenden, tot eene Grondwettige Herſtelling, „ op alle mogelyke wyze te ondersteunden, en Uwer Ed. Groot Mogende „ dierbaare Perſoonen, tegen allen aanval van Geweld en Heerschzugt, tot „ de laatſten leevensſnik, kloekmoedig te „ zullen verdeedigen.

„ Voorts, Ed. Groot Mog. Heeren! „ zullen wy niet naalaaten den GOD „ van *Nederland*, den Beſchermer onzer „ Vryheid, die onze Vaderen, in het verbreeken van het Juk der Dwingelanden, met zyne zigtbaare hulpe zo vaak „ ondersteund heeft, vuuriglyk te ſmeeken, de wyze Raadſlagen van U Ed. „ Groot Mogenden, in deeze hachlyke „ tydsomſtandigheden, te zegenen, en „ voorſpoedig te maaken; en U Ed. „ Groot Mogenden verder te bezielen „ met dien moed en ſterkte, die 'er vereischt wordt tot verbreeking van de „ Kluisters van Geweld en Overheerſching, om zo doende *Nederlands* Volk „ eens te doen ondervinden, dat haare „ waare en wettige Conſtitutie overtreft „ die van alle Volken des Aardbodems (*)."

Reeds

(*) *Reſol. van Holl.* 8. Nov. 1786. *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1415.

Reeds in Wynmaand was in *Amſterdam* een Opſtel van een Adres aan 's Landsvaderen over dezelfde ſtoffe loopende; doch in andere bewoordingen begreepen, vervaardigd, en gezonden aan de Capiteinen der Schutteryen, met verzoek om 't zelve, in de onderſcheide Wyken, den Burgeren ter tekening aan te bieden. De meesten trokken zich deeze zaak aan; anderen weigerden 'er te doen mede te hebben. Ondertuſſchen oordeelde men, in een geval van dien aart, niet buiten kennis der Regeeringe te moeten handelen. De Capiteins D. J. VAN HOOGENDORP en A. DE ROTH gaven ſchriftlyk opening van het voorneemen aan Burgemeesteren, die het ter kennisſe van den Raad bragten, welke eenige Gelastigden benoemden om dien Voordragt te onderzoeken.

Raadpleeging met de Regeering van *Amſterdam* over het inleeveren van een Adres.

Hier uit werd een verſlag gebooren. Dat men vooral in 't oog diende te houden de gevolgen, welke, by het inleeveren van een Dankadres aan 's Lands Staaten, in het volkryk *Amſterdam*, zouden kunnen plaats hebben, uit hoofde der verſchillende begrippen, omtrent het doen van Dankadreſſen in 't algemeen, van den vorm van de bewoordingen, en de vryheid, welke een ieder zou kunnen begrypen te hebben, om zyne Denkwyze afzonderlyk te openbaaren; dat daar uit zouden kunnen voortvloeijen Twisten en Oneenigheden, tot ſtoorenis van de Rust, tot nog toe in *Amſterdam* bewaard.— Verder, moest men in aanmerking neemen,

Uitgebragt Verſlag des Raads.

XXX. BOEK. 1786.

men, dat de ongenegenheid, welke misschien by veele Burgers en Ingezetenen gevonden wierd, om Verzoekschriften en Dankadressen, van hoedanig eenen aart en natuur die ook zouden mogen weezen, te ondertekenen, en welke, ten opzigte van Dankadressen aan den Souverain, te sterker zouden kunnen zyn, door dien, immers zo veel de Heeren Gelastigden, hadden kunnen naagaan, daar van geene voorbeelden in *Amsterdam* bekend waren, en dit ligtelyk ten gevolge zou kunnen hebben, dat aan een groot aantal, ook van de voornaamste Burgers en Ingezetenen, hoe zeer al tegen hunne waare gevoelens, zou kunnen toegeschreeven worden, als of zy, ten aanziene van de Besluiten van den Souverain, in Denkwyze verschilden van die geenen, welke denzelven met een Dankadres naderden.

Afraadend Besluit der Meerderheid.

Dit veel meer af- dan aanraadend Verslag vondt, in de Vroedschap, Voor- en Tegenstanders, en gaf aanleiding tot het voordraagen van veelerlei Bedenkingen, tot dat verre de grootste Meerderheid besloot.

„ Dat Heeren Burgemeesters zouden ver-
„ zogt worden aan de Capiteinen te betui-
„ gen het genoegen van den Agtbaaren
„ Raad, dat dezelve zulk eenen stap niet
„ hadden willen doen, zonder alvoorens
„ verzekerd te zyn, dat dezelve de vol-
„ le goedkeuring van den Agtbaaren Raad
„ zou wegdraagen; voorts eenige inge-
„ komene Bedenkingen in Antwoord op
„ den schriftlyken Voordragt, aan die Ca-
„ pi-

„ piteins mede te deelen; doch tevens XXX.
„ dezelve aan te zeggen, dat de Agtbaa- BOEK.
„ re Raad niet van voorneemens was, ——
„ de Vryheid van Capiteinen, hoe zich 1786.
„ in deezen te gedraagen, te bepaa-
„ len." —— Tegen die Bedenkingen lie-
ten de Raaden W. BACKER, A. P. VAN LEYDEN, B. E. ABBEMA, L. HOVY, J. B. BICKER, C. VAN DER HOOP *Gysbr.* J. DE WIT, D. HOOFT, en R. L. BOUWENS, eene Aantekening doen; „ dat, vooral in deeze tydsomſtandighe-
„ den, een Dankadres der Burgery van
„ *Amſterdam*, allernoodzaaklykst en heil-
„ zaamst, en het daarom gansch niet
„ goed was, deezen en geenen braaven
„ Burger, door *Bedenkingen*, terug te hou-
„ den van thans voor de Eer van 's Lands
„ Vaderen getrouw uit te komen."

Van deeze Vryheid vondt de zeer groote Meerderheid der Capiteinen, goed gebruik te maaken hoe zeer de Minderheid daartegen aanwerkte. Weshalven het Dankadres by Capiteinen zelven, tot eenpaarig genoegen van Luitenants en Vaandrigs vervaardigd en goedgekeurd, den drie en twintigſten van Slachtmaand, door de bezorging der Commisſie uit den Krygsraad, niet alleen in de beide Huizen der Burger-ſocieteit, maar in verſcheide Herbergen, zo aanzienlyke als min aanzienlyke, in verſchillende Wyken der Stad, ter Tekening werd voorgelegd, en hier van in de Nieuwspapieren aankondiging gedaan. Daarenboven deeden, in zom-

't Adres ter Tekening gelegd.

XXX. BOEK. 1786.

mige Wyken, de Capiteins of Luitenants gedrukte Briefjes rondbrengen, behelzende eene Uitnoodiging ter Ondertekening. Mondelyk geſchiedde zulks aan de Wagtdoende Schutters (*). In een der Stads Kerken, werd het tekenen van dit Dankadres door den Leeraar als een Pligt voorgedraagen.

In 't openbaar liep eene Waarſchuwing van den volgenden inhoud rond: „ De „ Officieren, Onder-officieren, Adels, „ Corporaals, Adſiſtenten, Landpasſaaten, Schutters en Tambours der reſpective Wyken worden gewaarſchuwd, „ zich niet te laaten verleiden door het „ Sireenen Gezang van den Capitein „ WILLEM GERRIT VAN DE POL, „ om hun af te raaden het tekenen van „ een Dankadres aan hun Ed. Gr. Mog. „ de Heeren Staaten van *Holland* en „ *Weſtfriesland*, onzen eenigen en waaren Souverain, en hun te dreigen met „ de

(*) De Capiteins hadden, uit naam der Commisſie, tot het bewerkſtelligen van dit Dankadres, een Briefje ontvangen van den volgenden inhoud. „ Weledele „ Heer! Hier nevens eenige Exemplaaren van het „ Dankadres, met verzoek den inhoud uwe Officieren „ en Manſchappen, zo wel die tot de Wagt als tot „ de Brandſpuit behooren, onder 't oog te doen bren„ gen, met byvoeging der Plaats waar zy 't zelve „ (zulks verkiezende) kunnen tekenen. — By J. C. „ ROEDER op de *Prinſegragt*, het tweede huis van „ de *Eglantierſtraat*, als order hebbende proviſioneel „ dertig duizend Exemplaaren te drukken, kan U Ed. „ op een behoorelyk Recief, zo veel U Ed. daar „ van meer benoodigd mogt hebben, doen afhaalen."

„ de verontwaardiging van de Regeering XXX.
„ hunner Stad, tragtende hun hier door BOEK.
„ een ſchrik voor de gevolgen aan te jaa- ——
„ gen; daar by heeft die Heer Capitein, 1786.
„ in het Capiteins Collegie zulks open-
„ lyk gedeclareerd, en zelfs de Reſolu-
„ tie, die door de Vroedſchap genomen
„ is, waar by aan een ieder vrygelaaten
„ zou zyn, om zich door een Dankadres
„ by zynen Souverain te kunnen vervoe-
„ gen, ten einde zyne erkentenis te be-
„ tuigen, aan alle de Manſchappen te
„ zullen vertoonen, ſchoon hy daar toe
„ niet in ſtaat is, en dus hier mede het
„ Volk verkeerde denkbeelden van die
„ Reſolutie tragt in te boezemen; alzo
„ deeze zo kunſtig gedraaid is, dat 'er
„ Honig en Fenyn uit te zuigen is."

Groot aantal van Ondertekenaaren.

Tot den vyfden van Wintermaand bleef de Tekening open, wanneer dezelve geſlooten en de menigte der Ondertekenaaren bevonden werd zestien duizend twee honderd zeven en vyftig Perſoonen, van allerleien ſtand. Een getal zo groot als nimmer, zo lang het Gemeenebest geſtaan heeft, op eenig Verzoekſchrift aan 's Lands Overheid geteld werd, en waar onder men de Naamen zag van een zeer groot gedeelte der Aanzienlykſte Huizen en Familien dier Koopſtad, van verſcheide Leeraaren der onderſcheide Gezindheden en de meeste Roomsch Catholyke Geestlykheid. Zeker hadden de Voorſtanders der Tekeninge alles aangewend om dezelve te bevorderen. Men ſprak,

XXX. BOEK. 1786.

met veel ſmaads van de middelen gebruikt omtrent zommige Ondertekenaaren om hen tot het ſchryven hunner Naamen overte haalen. Die zich de moeite gaven om veelvuldige verteltzeltjes deswegen verſpreid te onderzoeken vonden ze van grond ontbloot. Dan eens toegeſtaan, dat eene onbezonne yver voor 't geen men de *goede zaak* noemde middelen hadt doen te baat neemen, die den toets eens naauwkeurigen onderzoeks niet zouden kunnen doorſtaan, veelen, zeer veelen, deeden het uit eigen beweeging, ſchoon, in een zo groot getal 'er ongetwyfeld waren, die met den ſtroom werden voortgeſleept; en kan het niet geloochend worden, dat men, van den anderen kant, geene inboezemingen ſpaarde om de Tekening te dwarsboomen.

't Zelve ingediend en gunſtig ontvangen.

Daags naa het ſluiten der Tekeninge waar toe, tot de laatſte oogenblikken, de toevloed bleef aanhouden, vertrok uit den Krygsraad eene Bezending, beſtaande uit de Capiteinen IPERUS WISELIUS, Mr. JACOB ANTHONY DE ROTH, den Luitenant JAN LAMBERS, en den Vaandrig JAN BOUSCHOLTEN, na *'s Gravenhaage*. De Penſionariſen VAN BERCKEL en VISSCHER baanden hun den toegang tot den Raadpenſionaris, die bereids van hunne komst bewust was, en by wien de Capitein WISELIUS, het Dankadres overleeverende, de volgende Aanſpraak deedt. „ Hoog Edele Geſtren„ ge Heer! De ondergetekende Capi„ tei-

„ teinen, Luitenant, en Vaandrig van de Burgerye der Stad *Amſterdam* hebben de eer aan U Hoog Edele Geſtrenge aan te bieden een eerbiedig Dankadres, door eenige Duizenden, zo uit de Gewapende als Wagtvrye Burgers en Ingezetenen van dezelve Stad en Jurisdictie, aan hun Ed. Groot Mog. de Staaten deezer Provincie opgedraagen, ter betuiging van derzelver erkentenis, over de Beſluiten, door Hoogstdezelven, zo tot voorkoming van eenen Burgeroorlog, Beveiliging deezer Provincie en de Stad *Utrecht*, als tot Suſpenſie van het Capitein Generaalſchap genomen, met bygevoegd verzoek van wel te willen voortgaan in het neemen van verdere maatregelen ter herſtellinge van den Staat, overeenkomſtig de Conſtitutie eener welgeregelde Republiek. Zy verzoeken U Hoog Ed. Geſtr. dit bewys der gevoelens van zo veele hunner Medeburgeren, wel zult gelieven te brengen ter tafel van hun Ed. Groot Mog. en door eene gracieuſe voordragt, een favorabel Beſluit by Hoogstdezelven daar op te helpen bevorderen." —— Op 't gelaat des Heeren VAN BLEISWYK beſpeurden de Afgevaardigden eene aangenaame gewaarwording, en liet deeze, naar 't best onthouden der Berigteren van deeze Bezending, zich omtrent woordlyk op deezen trant hooren. „ Edele Geſtrenge Manhafte Heeren! Het is my ten uiter-

XXX. BOEK. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

„ uitersten aangenaam, uit handen van
„ eene zo plegtige Deputatie, uit den
„ Burger Krygsraad der magtige Stad
„ *Amsterdam*, te mogen ontvangen een
„ Dankadres, geteekend door zo veele
„ Duizenden weldenkende Burgeren en
„ Ingezetenen derzelve Stad. Ik ben
„ zeer gevoelig aangedaan over de blyken van vertrouwen op hun Ed. Gr.
„ Mogenden, de eenige wettige Souverain deezer Provincie. Ik zal de eer
„ hebben aan uwe begeertens te voldoen,
„ om 't zelve ter tafel van hun Ed. Gr.
„ Mog. te brengen, en tragten een favorabel Besluit daar op te doen neemen.
„ Ik zal, zo veel in my is, in myne
„ Ministerieele Qualiteit, myn goedkeuring en genoegen deswegen betoonen,
„ en de Heeren kunnen verzekerd zyn,
„ dat ik alles zal aanwenden, dat zodanige verdere maatregelen genomen worden, als tot behoud van onze Vryheid
„ en Welzyn van het lieve Vaderland
„ kan strekken."

Het *Amsterdamsche* Dankadres werd zeer gunstig ontvangen, en in denzelfden smaak als dat van *Haarlem*, van wegen de Staaten, beantwoord. De Afgevaardigden van *Amsterdam* de Heeren RENDORP en LAMPSINS, verzogten dat het Dankadres, met de Naamrekeningen er nevens mogt gedrukt, en daar van een Afdruk aan hun ter hand gesteld worden.

De Ridderschap hadt zich tot Raadpleegingen van dien aart niet ingelaaten, uit-

uitgezonderd de Ridders WASSENAAR VAN STARRENBURG en WASSENAAR TWICKEL, die in het gunstig Besluit instemden. Ook werden de Afgevaardigden uit den *Amsterdamschen* Krygsraad by den laatstgenoemden, pragtig ten Maaltyde onthaald; waar op dezelve, met het Jagt van Gecommitteerde Raaden, door den Gecommitteerden Raad DE ROO VAN WESTMAAS hun beleefdlyk verleend, naa het volvoeren van huunen last, terugkeerden, en den dank hunner Zenderen, wegdroegen (*). XXX. BOEK. 1786.

Een zo gunstig onthaal wedervoer alle de Adressen van deezen stempel, die, van tyd tot tyd, inkwamen, als dezelve met geen byzonder Verzoek gepaard gingen, gelyk dat der Geconstitueerden van ruim duizend Burgers en Ingezetenen der Stad *Rotterdam*, onder andere inhoudende, dat hun Ed. Groot Mogenden zyne Hoogheid in deszelfs Eminente Charges zouden surcheeren, tot dat de drie overheerde Provincien, met naame *Gelderland*, *Utrecht* en *Overysfel*, in haare Regten zouden hersteld en de schadelyke en drukkende Regeerings Reglementen in de Jaaren Adres van *Rotterdam*, met een bepaald Verzoek gepaard.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1453. 1506. Het *Beroerd Nederland* XI. D. bl. 68. *Resol. van Holl.* 7. Dec. 1786. *Rapport op den* 12 *Dec.* 1786 *aan het Collegie van Capiteinen, in het Oude Zyds Heeren Logement vergaderd, wegens het Dankadres aan Staaten van Holland, gedaan door* J. WIELIUS en J. A. DE ROTH. M. S. S.

XXX. BOEK. 1786.

ren MDCLXXIV en MDCLXXV, door de voorige Stadhouders ingevoerd, uit den weg geruimd zyn. Dit bleef in overweeging (*).

Hoe 't zich te *Hoorn* met het Adres toedroeg.

Hoorn, 't geen wy in al dit bedryf ten opzigte van zyne Hoogheid, meestal met de Ridderschap eenstemmig zagen, telde onder haare Burgers anders denkenden, die de Regeering aangewreest waren met een Verzoekschrift om het voetspoor te betreeden der Steden, „ die," gelyk zy dezelve beschreeven, „ voor 's Lands ver„ drukte Vryheid, manmoedig in de bres„ se durfden springen;" doch vernomen hadden, dat de Afgevaardigden door de Meerderheid van Burgemeesteren en Vroedschappen, gelast waren, „ om, „ daar niet was beweezen dat zyne Hoog„ heid zich aan eenig Misdryf hadt schul„ dig gemaakt, het Rapport, wegens de „ Surcheance te verwerpen, en tegen het „ te neemene Besluit, daar mede over„ eenkomstig, zich te verklaaren." Dit wekte den yver dier *Hoornsche* Burgeren dermaate op, dat zy, ten getale van twee honderd en vyf en dertig, een Verzoekschrift aan Staaten van *Holland* rekenden, om met andere Steden van dat Gewest, zo als zy spraaken, „ door „ de fiere taal van den *vertrapten Bata„ vier*, de *Ondermynderen* van 's Lands „ Vryheid te doen zidderen en verbleeken."

Waar-

(*) *Regol. van Holl.* 9. Nov. 1786.

Waar op zy de taal der andere Adresſen voeren, en betuigen geen deel te hebben aan het gedrag der Stedelyke Afgevaardigden; 't zelve hoogst afkeurden, en de genomene Staatsbeſluiten preezen, met Dankzeggingen en Zegenwenſchen beſlooten. — De Afgevaardigden dier Stad ter Staatsvergaderinge namen het Verzoekſchrift over, om daar op het goedvinden der Regeering te verſtaan. —— Die, ten blyke hoe zeer de Burgerye te dier Stede in begrippen verdeeld was, bykans ten zelfden dage, een Verzoekſchrift ontving van een grooter getal Burgeren onderſchreeven, welke alle bedoelde Veranderingen wraakten en genoegen namen, in de handelwyze der Regeeringe, 't geen aan dezelve wonder geviel (*). — Zodanige voorbeelden maaken het moeilyk, in veele gevallen, te bepaalen, welke de Volksſtem of de Stem eener Burgerye is. Eene bezwaarlykheid, die ook eenige ernſtige Voorſtanders eener Grondwettige Herſtelling, te midden van het voortzetten deezes werks, bekroop.

XXX. BOEK. 1786.

Ontwerp eens Opſtels ter *Volksverdeediging*, in het doen der Adresſen.

Om allen twyfel deswegen uit den weg te ruimen, en de kragt eener wettige overtuiging aan de veelvuldig ingeleeverde Adresſen ter Goedkeuring en Dankbetuiging aan Staaten van *Holland*, by te zetten, wilden de Leden van het Genootſchap

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1109. 1469. 1474. Voor 't Jaar 1787. bl. 123.

XXX. BOEK. 1786.

schap en de Societeit te *Delft*, eene *Volksverdeediging* opgesteld hebben. Zy begreepen, om hunne eigene woorden te gebruiken, „ dat belang zo wel als „ Regtvaardigheid vorderde, dat het geheele weldenkende Volk zich in deezen vereenigde! dat het, uit zyn „ naam, eene Verdeediging van deszelfs „ Bedryven deedt opstellen! dat het aan „ de ganssche Wereld, ter beoordeeling „ en overtuiging overgave, de redenen „ waar om het aldus tegen den Stadhouder gehandeld hadt. Zulk eene openlyke Regtvaardiging zou de wenschlykste gevolgen hebben. Het zou „ de Party noodzaaken de aangevoerde „ bewyzen te wederleggen, of anders „ zich zelven schuldig verklaard moeten „ zien, door alles wat in staat was om „ over regt en onregt te kunnen oordeelen! Het zou den Naakomelingen de „ ontzaglyke moeite bespaaren om na „ de dryfveeren onzer daaden te gisfen; „ zy zouden op de *Volksverdeediging* alleen hebben te wyzen, om te kunnen „ zeggen, ziet daar de regtvaardige gronden, waar op onze Regten, onze Vryheden, ons Geluk gebouwd zyn (*)!"

De Krygsmagt na *Holland*

Dit vreemd verschynzel der Stedelyke Adressen aan 's Landsvaderen hieldt eene ge-

(*) Zie het *Programma* van Uitnoodiging tot het vervaardigen van zulk eene Volksverdeediging in de *Hist. Cour.* 1786. 28. Oct.

ALBERTUS VAN RIJSSEL.
Generaal Majoor.

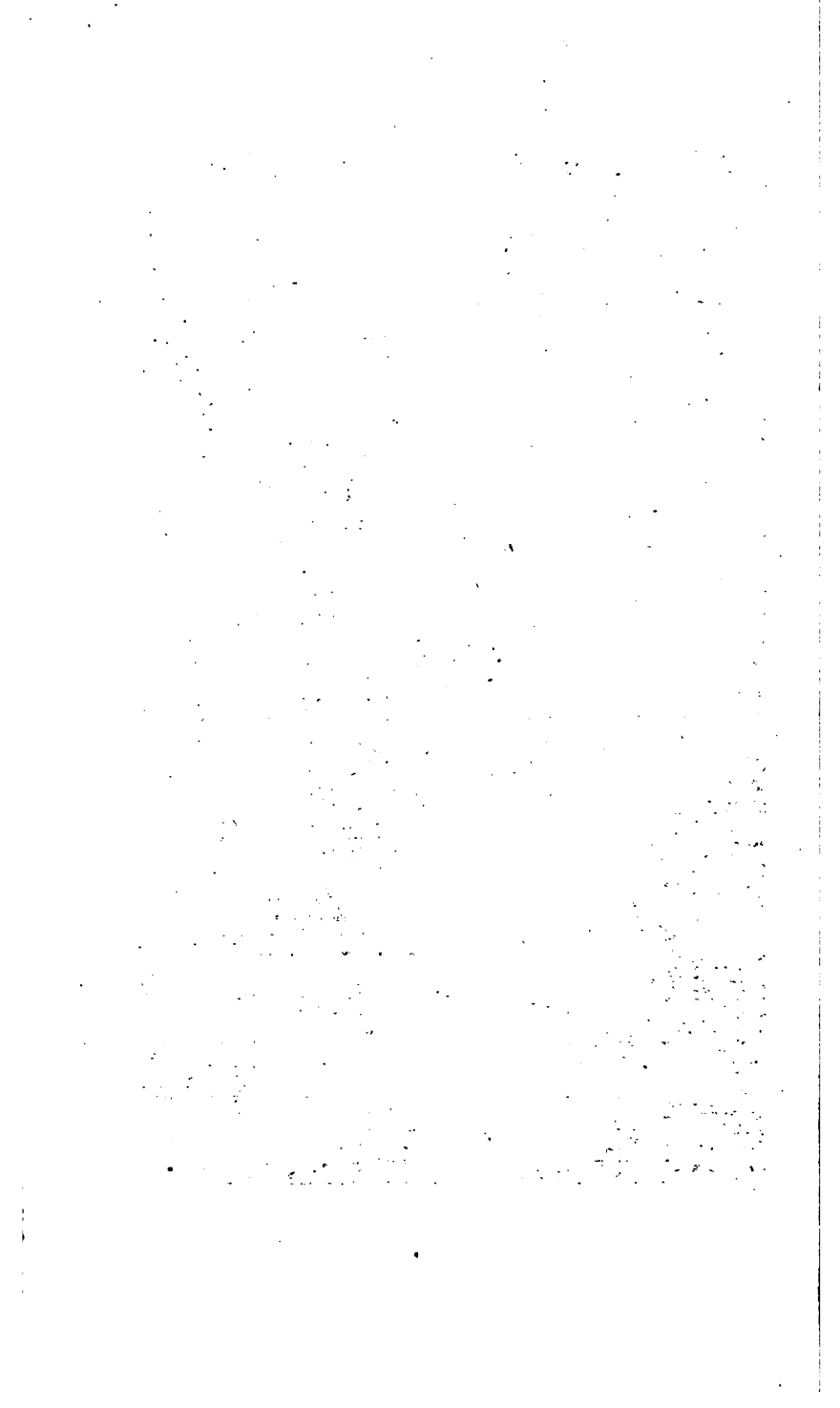

geruime wyl de aandagt gaande, die zich egter, daar op niet onverdeeld kon vestigen, door andere Voorwerpen, van den belangrykſten aart, die zich intuſſchen opdeeden, afgetrokken. —— Hier toe behoorde het inroepen der Krygsknegten, ter Betaaling van *Holland* ſtaande, in dat Gewest, om eene Linie te vormen, ter dekkinge van de *Hollandſche* Grenzen aan den kant van *Utrecht* en *Gelderland*; waar over de Generaal Major VAN RYSSEL, die, in den zogenaamden Keizerlyken Oorlog, het Opperbevel te *Sluis in Vlaanderen* en 't Land van *Cadzant* bekleed hebbende, ſtil in *Gelderland* op zyne Goederen leefde, met oogmerk om, naa het bereiken van een meer dan zestigjaarigen Ouderdom, zyne dagen in ſtille rust te ſlyten, het bevel zou voeren. — Immers hem werd het Algemeen Bevelhebberſchap opgedraagen over de *Hollandſche* Troepen; en voorts byzonder over die in *Woerden* en daaromſtreeks gelegerd waren, aan den Collonel SULJARD DE LEEFDAAL; over die binnen *Naarden*, en deszelfs omtrek; aan den Collonel VAN PABST; over die in de Landen van *Vianen* en *Arkel* aan den oudſten Collonel zich daar bevindende; en eindelyk aan den Major VAN KRETSCHMAR, als Gouverneur der Stede *Heusden*, het Bevel over het Krygsvolk daar in Bezettinge, en zich verder in de *Langeſtraat* bevindende. In Wynmaand lag VAN RYSSEL, op een hem gegeevene Inſtructie, ter Vergaderinge van

XXX. BOEK. —— 1786.

opontboden. VAN RYSSEL tot Opperbevelhebber aangeſteld.

XXX. BOEK. 1786.

van hun Ed. Groot Mogenden, den Eed af als Hoofdgeleider des Krygsvolks der Staaten van *Holland* tusschen de *Maaze* en de *Zuiderzee*, en verving dus de post des geschorsten Capitein Generaals (*).

Hoe men zorg droeg om het van Krygsvolk ontbloote *Hellevoetsluis* te bewaaken.

Het byeentrekken des Krygsvolks hadt ten gevolge, dat verscheide Grensteden, als *Brielle*, *Schoonhoven* en *Gornichem* van Volk ontbloot wierden, dit was byzonder het geval van het gewigtig Fort *Hellevoetsluis*. De Heer PIETER PAULUS, Advocaat Fiscaal der Admiraliteit op de *Maaze*, werd door Gecommitteerde Raaden, zo ras men dit ontdekte, derwaards gezonden. Hy bevondt, beantwoordende aan de vrees en de verlegenheid waar in de Admiraliteit gebragt was, dat alle Wagten en Posten ledig stonden, en dat de tederste belangen van den Staat, en de Republiek zelve, blootgesteld waren, om, te deezer plaatze, de gevoeligste slag te kunnen worden toegebragt; dewyl 'er geene Plaats in 't geheele Land is, waar zulk een aanzienlyk gedeelte van 's Lands Zeemagt by elkander wordt gevonden, en waar nog daarenboven, zo veele Magazynen en Arsenaalen zyn, aan welker ruïne niet dan met angstvalligheid en schrik kon worden gedagt. —— Overeenkom-

(*) *Resol. van Holl. Secr.* 7 Sept. 1786. *Resol. van Gecommitteerde Raaden* 12. Sept. 1786. *Verzameling van Stukken raakende de zaak van den Generaal Major* ALBERT VAN RYSSEL bl. 2. en 73.

komſtig met het Beſluit van Gecommitteerde Raaden beval hy den Capitein van 's Lands Schip *de Jazon*, DE VIRIEU, als de oudſte aanweezende Officier op die Reede, terſtond de Wagten en Posten met Scheeps Krygsvolk te bezetten, de noodige Rondens te doen, de Poorten en Wallen te bewaaken, de Parade te houden, de Sleutels van het Fort onder zyne bewaaring te neemen, en dezelve aan niemand over te geeven, dan aan de Commandant der Militie, die hem zou komen aflosſen, of ingevolge van de Order, welke hem daar toe, van wegen Gecommitteerde Raaden, zou worden vertoond. Voorts hadt hy zich te gedraagen overeenkomſtig met de Garniſoens Orders van het Fort *Hellevoetſluis* onder hem berustende. Den Commandant van het Wagtſchip moest hy eene plaats doen neemen, best geſchikt om alle Oorlogſchepen van eene Vreemde Natie, die op de Reede mogten komen, te doen waarſchuwen, waar te ankeren, en het zo te ſchikken, dat het geſchiedde onder 't Scheeps Geſchut, en onder dat van het Fort. — Voorts kreeg hy last alle dagen aan den Advocaat Fiscaal op de *Maaze* verſlag te zenden van het voorgevallene, als mede denzelven ten ſpoedigſten te berigten als 'er, onverhoopt, iets buitengewoons mogt gebeuren, gelyk ook aan den Raadpenſionaris van *Holland*. —— Verlof om op te gaan zou aan niemand van het Volk van *de Jazon*, of het Wagtſchip, gegeeven worden

XXX. BOEK. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

den; maar, in tegendeel, bevel om alle Verlofgangers ten ſpoedigſten te doen terugkomen.

De Advocaat Fiscaal liet, tegen het Wegloopen der Soldaaten, die door deeze ſchikkingen daar toe meer gelegenheids vonden dan aan Scheepsboord, een ſcherpe Waarſchuwing aan de Masten der Schepen, als mede aan de Wagtplaatzen, aanplakken. En hadt hy het genoegen om zyne bevelen met die vaardigheid en ſtiptheid te zien uitvoeren, dat 'er meer Manſchappen optrokken, en meer Posten bezet waren, dan voorheen by het uitgetrokken Krygsvolk was geſchied; zo dat hy deeze gewigtige Vesting thans oordeelde in denzelfden ſtaat van verzekerdheid te zyn als vóór het vertrek der Bezettingen. Hy beval desgelyks den Onder Equipagie-Meesrer 's Lands Magazynen, Werf, Lootzen *enz.* aan geene Vreemdelingen, geduurende de tegenwoordig plaatshebbende omſtandigheden, te laaten zien, en daar in of op te laaten komen, anders dan op een ſchriftlyke Reſolutie van den Raad.

Alles wat de Heer PAULUS; nevens den Capitein DE VIRIEU, en de Commis der Magazynen VAN ALDERWERELD, te *Hellevoetſluis* verrigt hadt, droeg de volſte goedkeuring van Gecommitteerde Raaden weg, en wierd de eerstgemelde, met allen nadruk, bedankt voor deszelfs Yver, goede Directie, en byzondere Attentie ten aanziene van 's Lands Arſe-

naa-

naalen en Goederen betoond (*). —— Naauwlyks behoeven wy te melden, dat deeze tydige Voorzorge, een algemeen genoegen baarde by allen, tot welker kennisse dezelve, ten dien tyde, kwam: de vaardigheid, waar mede dit alles volvoerd werd, veroorzaakte, onder andere, dat het weinig gerugts maakte; dan wy oordeelden het der optekeninge voor de Naakomelingschap overwaardig. XXX. BOEK. —— 1786.

Helleyoetsluis intusschen was de éénige plaats niet, te zeer van Volk ontbloot. De Wethouderschap der Stad *Sluis* gaf door eenen Brieve hun Hoog Mogende te verstaan, dat, naa het uittrekken der Bezettinge des Rhyngraafs VAN SALM, op 't Patent der Staaten van *Holland*, 'er geen Krygsvolk meer in de Stad was; met verzoek om eerlang weder van Bezetting te mogen voorzien worden; door dit gemis leeden 's Lands Finantien, als mede de Burgery, een groot nadeel, en vondt zich de Stad, met de daar zynde Lands en Admiraliteits Kantooren, benevens de Magazynen en Arsenaalen, aan allen aanval van buiten blootgesteld. —— Heeren Gecommitteerden uit den Raad van Staaten drongen in een gesprek met die uit hun Hoog Mogenden ten sterksten aan op de onvermydelyke noodzaaklykheid,

Sluis in Vlaanderen, van Krygsvolk ontledigd, verzoekt om Bezetting.

(*) *Resol. van de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raaden van de Staaten van Holland en Westfriesland* 8. 11. en 12. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

heid, dat de Grensplaatzen in *Staats Vlaanderen*, en elders in de Generaliteits Landen, door den uitmarsch der Bezettingen, of geheel, of ten grootsten deele van Krygsvolk ontbloot, wederom daar van zouden voorzien worden. —— Hun Hoog Mogenden verzogten, daar op den Capitein Generaal der Unie, om hoe eer hoe heter, te willen opgeeven, op welk eene wyze, zyns oordeels, de Generaliteits Plaatzen, zo veel mogelyk, zouden kunnen worden bezet, en welk Krygsvolk men daar toe zou gebruiken. —— De Afgevaardigden van *Friesland* bragten, als hun raadslag in, dat 'er, uit aanmerking van den belangryken voorraad van Krygstuig, thans in *Sluis in Vlaanderen*, tot welks bewaaring volstrekt geen Krygsvolk van den Staat zich aldaar bevondt, vóór het Plan omtrent de wederaanvulling der Bezettingen, uit de Forten der Generaliteit getrokken, door den Capitein Generaal zou opgemaakt zyn, volstrekt eene Voorziening diende te geschieden, en dat, uit dien hoofde zyne Hoogheid moest worden aangeschreeven en gelast, om het eerste Bataillon van den Generaal Major DOUGLAS, in plaatze van, volgens deszelfs voordragt, 't zelve naar *'s Hertogenbosch* te doen trekken, het te gebruiken tot bewaaring en bezetting van het blootgelaaten *Sluis in Vlaanderen* (*).

De

(*) *Resol. Gen.* 20. Sept. 1786.

De Raad van Staaten betoonde zich verleegen over den toedragt der zaaken, en gaf ſchriftlyk te kennen aan hun Hoog Mogenden, dat, wanneer zy het oog vestigden op de Gebeurtenisſen, zedert eenige weeken, in de Republiek voorgevallen, en bepaaldlyk op die welke 's Lands Krygsvolk, en 't geen daar toe betrekkelyk was, betrof, en dus meer byzonder hun Departement, zy niet vermogten te ontveinzen, daar in zo groote verwarring, en van de Conſtitutie afwykende ſtappen te beſpeuren, dat dezelve eene gegronde vrees gaven, dat het Gebouw der Unie, door het losmaaken van deszelfs Fundamenten, zonder eene ſpoedige voorziening, geheel zou moeten inſtorten. XXX. BOEK. 1786. Brief van den Raad van Staaten aan hun Hoog Mogenden, over de Beſchikkingen op het Krygsvolk van den Staat.

„ Hun Hoog Mogenden was bekend, „ welke Orders door de Heeren Staaten „ der byzondere Provincien (*), ieder „ afzonderlyk, aan de Militie, op hoogſt„ derzelver Repartitie ſtaande, gegeeven „ waren; Orders, waar van zommigen „ niet wel zouden kunnen overeengebragt „ worden met het Territoriaal Regt van „ den Souverain dier Provincie, waar in „ de Militie Garniſoen was houdende, „ en waar van zommigen inliepen tegen „ het Regt, het welk aan de Generali„ teit, of die geene, aan welke de gezaa-

(*) Wy zullen vervolgens het gedrag van ieder der deze Gewesten, in deezen gehouden, moeten openleggen;

XXX. „ zamenlyke Bondgenooten zulks gede-
BOEK. „ mandeerd hadden, competeerde; dat
„ daar door de Militie in 't geval was
1786. „ gebragt, van direct geoppoſeerde Be-
„ velen te ontvangen, en te moeten kie-
„ zen tuſſchen het verzuimen van der-
„ zelver verpligtingen aan de Generali-
„ teit, of zich blootſtellen aan de ge-
„ vreesde ſchade; dat zulks ook ten ge-
„ volge gehadt hadt, dat zommige Mi-
„ litaire commandeerende Officieren van
„ Vestingen in de Generaliteit, op de
„ afzonderlyke Orders van ééne Provin-
„ cie, uit derzelver Garniſoen waren uit-
„ gemarcheerd, of den uitmarsch hadden
„ toegelaaten, anderen zulks geweigerd.
„ Dat hun Hoog Mogenden bekend
„ was, dat eenige Officieren, welke van
„ Generaliteits wege, een Commandement
„ hadden, zonder voorgaande Permiſſie
„ of Kennisgeeving, hier of daar het Com-
„ mando in eene byzondere Provincie op
„ zich genomen hadden, als ook dat
„ meest alle Provincien weigerden om ee-
„ nige Troepen te laaten uitmarcheeren,
„ ten gevolge dat daar door, en door
„ het uittrekken van zo veel Troepen
„ uit de Generaliteits Plaatzen, dezelve
„ Frontieren van genoegzaame Bezetting
„ ontbloot, en dus, met de daar in zyn-
„ de Magazynen en Ammunitie-goederen,
„ geëxponeerd waren; een punt, waar
„ op zy niet mogten nalaaten, by her-
„ haaling, de attentie van hun Hoog Mo-
„ genden te fixeeren, en met allen ernst

„ op

„ op eene prompte Voorziening te in- XXX.
„ ſteeren; en voor welkers gevolgen, BOEK.
„ die daar uit, in eenigerhande opzig- ——
„ ten, zouden kunnen reſulteeren, zy in 1786.
„ allen gevalle nimmer verantwoordelyk
„ zouden kunnen of willen gehouden
„ worden.

Naa deeze herinneringen merkt de Raad van Staaten op, dat zy niet zouden naalaaten zich tot het afdoen van verſcheide Stukken daar toe betrekkelyk ingeleeverd, te bekwaamen, en dat, wanneer zy alleen raadpleegden, 't geen de Conſtitutie, en de Gronden van de Unie, medebragten, het als dan niet moeilyk zou zyn, uit eene behoorelyke onderſcheiding tuſſchen de betrekkingen, welke de Militie tot de Generaliteit en de byzondere Provincien hadt, af te leiden het Inconſtitutioneele, 't welk in verſcheide dier gegeevene Orders, en het min of meer bedenklyke, dat in het Gedrag van zommige Officieren, door het gehoorzaamen dier afzonderlyke en Provinciaale Bevelen, plaats hadt. —— Dan dat, wanneer zy daar tegen het oog vestigden, op de tegenwoordige omſtandigheden van tyden en zaaken, en wanneer zy in 't byzonder in aanmerking namen, dat het Inconſtitutioneele van zommige dier ſtappen, zodanig in 't oog liep, dat zelfs die geen der Bondgenooten, welke Orders daar toe gegeeven hadden, dit niet zouden in twyfel trekken; maar dezelve veel eer toeſchryven aan eene daar zynde

XXX. BOEK. 1786.

Noodzaaklykheid, welker al of niet beſtaan, de Raad van Staaten niet wilde beoordeelen; doch waar omtrent het zeker was, dat by eenige Bondgenooten verſchillende begrippen plaats hadden, zy dan vermeenden dat te recht by Staatsbeſluit van zommige Provincien was opgemerkt, dat het tegenwoordig tydſtip, waar in zorgvuldig alles behoorde te worden vermyd, wat aanleiding tot verdere verſchillen en verwydering zou kunnen geeven, niet geſchikt was tot de behandeling dier Geſchillen; maar dat de ontleeding dier punten op dit oogenblik veel eer zou ſtrekken tot verdere losmaaking dan tot verſterking van de Banden der Unie.

Om die rede was het, dat de Raad van Staaten, hoe zeer, aan de eene zyde, verpligt en bereid om, zo veel in hun was, tegen alle Inbreuken op de Conſtitutie, te waaken, egter, aan den anderen kant, overtuigd zynde, dat thans het ontſtooken vuur niet kon gebluscht, noch de daar uit te dugten ondergang van deeze Republiek voorgekomen worden, door die Geſchillen uit te pluizen; maar alleen door een onverwyld en daadlyk herſtel van de Harmonie en het onderling Vertrouwen tuſſchen de Hooge Bondgenooten, onder het welneemen van hun Hoog Mogenden vermeemen zouden, dat het onderzoek der voorgemelde zaaken, immers by voorraad, zou kunnen worden daar gelaaten: terwyl zy, nogthans, vermeend

meend, hadden, te hunner ontlastinge, dit een en ander ter kennisse van hun Hoog Mogenden, en door dit middel van de Bondgenooten te brengen; op dat, uit hun stilzwygen, geene toestemming in de voornoemde Inconstitutioneele Maatregelen, zou kunnen afgeleid, of ooit eenige gevolgen getrokken worden. XXX. BOEK. 1786.

Voor het overige hoopten zy, en wilden, by al wat dierbaar was, de Bondgenooten gebeden hebben, dat op eene bedaarde en eensgezinde wyze, 's Lands Constitutie spoedig wederom op vaste gronden gevestigd wierd; op dat dus nimmer het geval mogt stand grypen, dat de tegenwoordige Gebeurtenissen ten voorbeeld voor volgende tyden zouden kunnen strekken. — *Gelderland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Friesland*, *Overysfel* en *Stad en Lande* namen dit stuk over (*).

Belofte van kragtdaadige hulp door *Holland* aan de Stad *Utrecht* gedaan. Last daar toe aan VAN RYSSEL gegeeven.

Verre waren de dagen van Bedaardheid en Eensgezindheid te zoeken; het vuur van Onrust en Tweedragt begon bet op te blaaken. Een Brief der Vroedschap van *Utrecht* aan Staaten van *Holland*, vermeldende den toestel in *Gelderland*, om, met een aantal Krygsvolk van den Staat, zich in dat Gewest bevindende, eerstdaags een vyandlyke onderneeming tegen de Stad *Utrecht* ten uitvoer te brengen, baarde het sterk Besluit, „ om aan de Vroed„ schap van *Utrecht*, tot haare meerdere ver-

(*) *Resol. Gen.* 29. Sept. 1786.

XXX. BOEK. 1786.

„ zekerdheid, voor zo veel des noods, „ toe te zeggen, dat, in geval van een „ vyandlyken en gewelddaadigen aanval, „ of wel een aanmarsch van Troepen uit „ *Gelderland* tegen gemelde Stad wierd „ ondernomen, hun Ed. Groot Mogenden aanſtonds, met hunne voor handen zynde Magt, dezelve zouden beſchermen, en van allen violenten overlast, naar vermogen, beveiligen; en „ wyders den Generaal Major VAN RYSSEL aan te ſchryven, om, in geval de „ Stad *Utrecht*, op bovengemelde wyze, „ in gevaar mogt worden gebragt, als „ dan de Troepen onder zyn Commando, voor zo verre die geſchikt daar toe „ byeen te brengen waren, en zulks, met „ hoope van ſucces, ondernomen zou kunnen worden, dezelve Stad, naar vermogen, te helpen verdeedigen, en alle „ violente aanſlagen daar tegen, zo veel „ doenlyk, te verydelen." De Ridderſchap, en de Stad *Brielle* alleen, wederſpraaken dit Beſluit, 't geen den Opperlegerbevelhebber VAN RYSSEL terſtond werd toegezonden.

Staaten van *Holland* gaven des berigt aan de *Utrechtſche* Staatsleden te *Amersfoort*.

Staaten van *Holland* gaven des ook kennis aan Staaten van *Utrecht*, thans te *Amersfoort* vergaderende, met byvoeging, „ dat, offchoon hun Ed. Groot „ Mogenden niet verwagten, dat zodanige kragtige Reſolutie ooit zou behoeven in 't werk geſteld te worden, dezelve, egter, eene cordaate opening „ daar van aan hun Ed. Mog. gemeend „ had-

„ hadden te moeten geeven, zo om alle verkeerde indrukken, nopens deszelfs waar motief voor te komen; als om hun te overtuigen van Hoogstderzelver opregte genegenheid tot eene gemeenschaplyke behandeling van zaaken, en eene daadlyke bevordering der heilzaame Intentie, welke zy zo duidelyk aan hun Ed. Mogenden hadden te kennen gegeeven; en eindelyk, dat hun Ed. Groot Mogenden, zelfs op grond van verzekeringen, door de Staaten van *Utrecht*, of de beide Voorstemmende Leden van dien, gedaan, meenden te moeten vaststellen, dat een gewelddige aanval op de Stad *Utrecht*, nooit op Begeerte, of met Concurrentie, van dezelven zou geschieden; en hun Ed. Groot Mogenden, derhalven, konden vertrouwen, dat, zo evenwel eene zaak van die natuur, (haare mogelykheid eens voor een oogenblik verondersteld zynde,) ondernomen wierd, hun Ed. Mogenden, dan de poogingen, ter afweeringe daar van, niet alleen niet zouden wraaken; maar met al hun vermogen ondersteunen (*)."

XXX. BOEK. 1786.

Schryven der *Utrechtsche* Staatsleden aan hun Hoog Mogenden

Wanneer de Hoofdbevelhebber VAN RYSSEL, uit kragte der hem gedaane Aanschryvinge, de Schikkingen gemaakt en de Bevelen gegeeven hadt, welke hy daar aan beantwoordende oordeelde, kwam ter

(*) *Resol. van Holl.* 6. Oct. 1785.

XXX. BOEK. 1786.

over de Bevelen door VAN RYSSEL gegeeven.

ter tafel van hun Hoog Mogenden een Brief der Staaten van *Utrecht*, geſchreeven te *Amersfoort*, inhoudende, hoe zy niet zonder verwondering vernomen hadden, dat door den Collonel VAN PABST, ingevolge der Aanſchryvinge van den Generaal Major VAN RYSSEL, Orders gegeeven waren aan de Commandanten van eenige Regimenten in de Provincie van *Holland* gelegerd, om, op de eerſte twee Seinſchoten, hunne Regimenten marſchvaardig te doen maaken, om als die Signaalſchooten door zes dergelyke gevolgd werden, terſtond, langs den kortſten en gemaklykſten weg, na de plaatzen hunner *Rende-vous*, in de Provincie van *Utrecht*, zonder *Territoir te ontzien*, te marcheeren, en aldaar de Orders van gemelden Generaal Major af te wagten.

Zy rekenden deeze zaaken in haar natuur en gevolgen van dien aart, en dat belang voor het Bondgenootſchap, dat zy zich verpligt oordeelden, die ter kennisſe van hun Hoog Mogenden te moeten brengen; en konden niet denken, dat dergelyke Orders, tot Verbreeking van de Unie, en Schennis van het Soverain *Stichtſch* Grondgebied, op last der Staaten van *Holland*, zouden gegeeven zyn. En ſchoon zy mede vaſtlyk vertrouwden, dat de Commandanten der Regimenten, aan welke die Orders gegeeven waren, zich herinnerden den Eed aan de Generaliteit gedaan, zich bezwaard zouden geoordeeld hebben, op het Grondgebied van eene an-

andere Provincie te trekken, zonder daar toe alvoorens Patent, met behoorelyke Attache, van den Souverain dier Provincie bekomen te hebben, konden zy niet te min het geeven van zodanige Bevelen door Officieren van den Lande, hoewel niet ten uitvoer gebragt, niet anders beſchouwen dan als een Attentaat op de Hoogheid der gemelde Provincie, en daar enboven ſtrydig met den Eed door de Officieren aan de Generaliteit gedaan. — Weshalven zy verzogten, dat dezelve daar op gehoord en ter verantwoording mogten geroepen worden; als mede dat hun Hoog Mogenden zodanige Voorzieningen geliefden te doen als Hoogstdezelve, ter bewaaring van de Unie, en tot voorkoming van dergelyke Inbreuken op de Souverainiteit der Gewesten, noodig en dienſtig zouden oordeelen. XXX. BOEK. 1786.

Raadſlag van hun Hoog Mogenden hier op.

Men agtte hier op berigten van VAN PABST en VAN RYSSEL te moeten vorderen, aangaande het geeven dier Orders, en dat by hun Hoog Mogenden mogt worden goedgevonden, om, hangende de raadpleegingen over den Brief der Staaten van *Utrecht*, en tot voorkoming van ſoortgelyke tegen de Conſtitutie en de Souverainiteit aanloopende ſtappen, de Raad van Staaten zou dienen te worden verzogt om aan de Collonels of Commandanten der Regimenten in dienst van deezen Staat, by Aanſchryving, te waarſchuwen, dat zy zich zorgvuldig moesten wagten om, zonder toeſtemming

XXX. BOEK. 1786.

van den Territoriälen Souverain, met hun onderhebbende Manſchappen, te trekken op het Grondgebied van andere Provincien.

Gelderland en *Utrecht* ſtemden in deezen Voorſlag; dan *Holland*, *Overyſſel*, als mede *Stad en Lande*, namen een Afſchrift over. De Afgevaardigden van *Zeeland* en van *Friesland* konden geen ſtem uitbrengen (*).

VAN RYSSEL vraagt hoe zich omtrent de gevraagde Opening van den Raad van Staaten te moeten gedraagen.

De Generaal Major VAN RYSSEL hadt terſtond kennisſe gegeeven aan het Perſoneel Beſogne van den eisch om berigt des Raads van Staaten aan hem en den Collonel VAN PABST gedaan, wegens de gemelde Orders, en, zo die gegeeven mogten weezen, op wat grond? Gaarne wenschte VAN RYSSEL te mogen weeten, hoe hy zich zou hebben te gedraagen; terwyl wat den Collonel VAN PABST betrof, deeze, volgens ingekomen berigt, aan den Raad van Staaten opening hadt gegeeven van de by hem geſtelde Orders, en tot een grond daar van bygebragt de bekomen Order, van den Generaal Major VAN RYSSEL.

Raadſlag om die niet te laaten geeven.

De Leden van het Perſoneel Beſogne gaven berigt van dien Generaal Major opening bekomen te hebben van de Orders door hem geſteld, uit kragte der jongst hem gedaane Aanſchryvinge; „ Orders „ welke zy niet anders bevonden hadden „ dan

(*) *Reſol. Gen.* 6 Nov. 1786.

„ dan volkomen zamenſtemmende met de Aanſchryvinge van hun Ed. Gr. Mogenden, en in geenen deele ſtrydig met dezelve, of die eenigzins excedeerende." — Dat zy, daarom, begreepen hebbende, dat de Verantwoording, welke de Raad van Staaten in deezen vorderde, alhoewel afgevergd van twee commandeerende Officieren, egter, in de daad concerneerde de genomen Beſluiten en Maatregelen van hun Ed. Groot Mogenden, gemeend hadden de attentie van Hoogstdezelve daar by te moeten bepaalen, als geenszins kunnende vermoeden, dat hun Ed. Groot Mog. eene dergelyke indirecte pooging, zo zeer aanloopende tegen hunne Hoogheid en Gezag, met onverſchillige oogen zouden aanzien, en daar door aanleiding geeven, dat derzelver Orders, tot behoud van de gemeene zaak gefteld, van het goedvinden van den Raad van Staaten, afhanglyk zouden gemaakt worden."

XXX. BOEK. 1736.

Hier op ſtelde men vast, „ tot maintien van hun Ed. Groot Mog. geëmaneerde Bevelen, by directe Aanſchryving aan den Generaal Major VAN RYSSEL, wel expresſelyk te gelasten om zich in geenerlei Verantwoording van 't geen door hem, ter uitvoering van hun Ed. Groot Mogende Aanſchryving of Orders van den zesden October laatstleden, raakende het ſecoureeren der Stad *Utrecht* ingevalle

Zulks VAN RYSSEL verboden.

„ van

XXX. BOEK. 1786.

„ van Attacque of vyandlyken Aanmarsch
„ van Troepen tegen dezelve, mogt ver-
„ rigt of bevolen zyn, anders dan aan
„ hun Ed. Groot Mog. zelven in te laa-
„ ten; als blyvende de gemelde Aanſchry-
„ ving en Orders, met al het geen ter
„ voldoeninge daar van verrigt zou mo-
„ gen worden, voor Rekening van hun
„ Ed. Groot Mogenden. Met verdere
„ Qualificatie op den gemelden Generaal
„ Major om van dit hun Ed. Groot Mog.
„ Declaratoir, en expreſe Begeerte, aan
„ den Raad van Staaten kennis te gee-
„ ven, en, op grond daar van, zich van
„ de Verantwoording, in de Reſolutie
„ van dat Collegie van den eerſten No-
„ vember gevorderd, te excuſeeren: ge-
„ lyk ook met Last om de noodige Or-
„ ders te ſtellen, dat de commandeeren-
„ de of andere Officieren, onder zyn Be-
„ vel ſtaande, alléén aan hun Ed. Groot
„ Mog., of aan hem Generaal Major, Re-
„ kenſchap geeven, zonder Verantwoor-
„ ding aan iemand anders te doen, veel
„ min van de hun te geeven Orders andere
„ Ouvertures te doen, dan aan Hun, die
„ dezelve Orders moeten executeeren."

En hy deswegen in Beſcherming van hun Ed. Gr. Mog. genomen.

„ Wyders werd daar by goedgevonden,
„ om den Generaal Major VAN RYS-
„ SEL, van alle de gevolgen, die hem,
„ te deezer Zaake, of uit hoofde der
„ Voldoening aan eenige Bevelen van hun
„ Ed. Groot Mog., het zy reeds gegee-
„ ven, of nog te geeven, mogten over-
„ komen te indemneeren en te bevry-

„ den

„ den; denzelven, mitsgaders alle de hem XXX.
„ onderhoorige Officieren en Soldaaten, BOEK.
„ die, wegens de Voldoening aan de ge- 1786.
„ ſtelde Orders van hun Ed. Groot Mogen-
„ den, in eenige ongelegenheid mogten
„ geraaken, neemende in Hoogstderzel-
„ ver Protectie en Beſcherming, met last
„ en qualificatie om hier van aan de gee-
„ nen, die daar by belang mogten heb-
„ ben, de noodige ouverture te geeven."

In deeze Raadpleeging liet zich de Ridderſchap niet in: dan de Heer VAN WASSENAAR, *Heer van Starrenburg*, verklaarde met den Raadſlag, uit hoofde dat de Hoogheid van den Souverain daar in zo zeer betrokken was, in te ſtemmen. De Afgevaardigden der Steden *Delft*, *Brielle*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Edam* en *Medemblik* onttrokken zich aan deeze Raadpleeging (*).

Toezegging door DE VERAC van *Franſche* hulp.

Zo veele en zo ſterke Staatsbeſluiten, zo veele en zo groote ſtappen als wy ter Vergadering van *Holland*, zagen neemen, die veeler goedkeuring en toejuiching vonden, terwyl zy, van den anderen kant, op 't ſterkst gewraakt werden, en waar over de Naakomelingſchap verſteld zal ſtaan, ſteunden niet weinig op de Toezegging door den *Franſchen* Afgezant, de Markgraaf DE VERAC, die zich grootlyks in alle deeze bedryven mengde, aan eeni-

(*) *Reſol. van Holl.* 8. Nov. 1786. *Verzameling van Stukken, raakende de zaak van den Generaal Majer* A. VAN RYSSEL bl. 92. enz.

XXX. BOEK. 1785.

eenige Leden der Hooge Regeering, in 't midden van Herfstmaand, gedaan, „ dat „ de Koning van *Frankryk* het in beweeging brengen van Troepen, door zyne „ Hoogheid aanzag, als een openbaare Rebellie, en hier van verklaaring hadt laaten doen aan de daar by belang hebbende Ministers ten zynen Hove; met „ byvoeging, dat, hoe zeer zyne Majesteit voorneemens was, zich niet te „ willen bemoeijen met de binnenlandsche Geschillen van deezen Staat, hy, „ egter, met geene onverschillige oogen „ zou aanzien, dat dit door andere Mogenheden gedaan wierd, en, by gevolg, zo zulks geschiedde, *Holland* „ met al zyne Magt zou beschermen!" — Deeze Toezegging, ten breedsten uitgemeeten, baarde een allersterkst vertrouwen by de Party der Grondwettige Herstellinge toegedaan. Van zulk eene magtige Hulpe, zich verzekerd houdende scheenen zy geene vreeze te hebben, dat de Zee, hoe zeer ook door Staatsorkaanen ontroerd, hun te hol en te hoog zou kunnen gaan (*).

(*) De Heer CAPELLEN TOT DE MARSCH schryft met zo veele woorden, „ Ik ontken niet dat myn „ vertrouwen op den Byftand van *Frankryk*, der Patriotsche Party, zo stellig en by herhaaling toegezegd, onbepaald was." Men zie, wat dergelyke verzekeringen van het *Fransche* Hof belangt, de *Memoiren* Ridders bl. 91. 92. 425. enz.

VA-

VADERLANDSCHE HISTORIE.

EEN EN DERTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Bedryven eener Vergadering van Vaderlandſche Regenten. Verdenkingen en Beſchuldigingen tegen hun ingebragt. Zy geeven eene Acte van onderlinge Verbintenisſe in 't licht. Inhoud dier Acte. Nadere ontvouwing hunner oogmerken. Hunne Onderhandeling met de Afgevaardigden van de Schutterven en Gewapende Genootſchappen. Onderſcheide Beoordeelingen van deeze Acte. Verbintenis te Rotterdam, tot ſteun deezer Acte. Voorſtel tot het oprigten van een Nationaal Fonds. Bedenkelykheden op dit Plan gemaakt. Uit den weg geruimd. De Inzameling gaat voort, en heeft grooten Opgang. Te Amſterdam gaat het niet ſchielyk toe, en waarom. Wie daar dit Werk op zich namen, en hun Berigtſchrift aan de Amſterdam- XXXI. BOEK.

XXXI. BOEK.

dammers. Hoe 't zich in Gelderland met de Inzameling toedroeg. Hoe in Utrecht, Overyssel en de Ommelanden. Voorstel in Zeeland om die Penningen in Beslag te nemen. Men ging 'er niet te min mede voort. Waarom in Friesland geen Nationaal Fonds. Middelen van Bevrediging aangewend. Voorslag des Fransschen Afgezants DE VERAC. *De Koning van Pruisen zoekt desgelyks eene Verzoening der Partyen. Vertoog door hem ingeleeverd. Een dergelyk Vertoog des Konings van Engeland. Het beantwoorden der Vertoogen van Pruisen en Engeland draalt.* FREDERIK WILLEM, *Opvolger van* FREDERIK DEN GROOTEN, *zendt den Graaf* VAN GOËRTZ *herwaards. Diens last. Wat Zeeland op dit Vertoog wilde geantwoord hebben. Raadslag van Overyssel ter Algemeene Staatsvergadering hier over uitgebragt. De Graaf* VAN GOËRTZ *vertrekt uit 's Gravenhage na Nymegen. De Heer* DE RAYNEVAL *uit Frankryk ter Onderhandelinge gezonden. Brief van* DE RAYNEVAL *aan den Graave* VAN GOËRTZ. *Hoe hy de zaak inzag, en op welk eene wyze de Opschorting, zyns oordeels, kon ingetrokken worden. Wat hy dagt over het Capitein Generaalschap; over het Commando in den Haag; over de Benoeming tot Krygsampten, en het geeven van het Wagtwoord. Antwoord van den Graave* VAN GOËRTZ *hier op. Verslag van zyne Verrigtingen by den Prins en Prinsesse. Zyn bezwaar over de Staaten van Gelderland. Zyne voorslag om de zaak te bemiddelen. Antwoord van* DE RAY-

RAYNEVAL. *Wat hy over de Staaten van Gelderland oordeelt. Zyne gedagten over den Voorſlag des Graaven ter Bemiddeling. Zyn gevoelen over de Hervorming der Reglementen. Zyn oordeel over Hollands gedrag omtrent Gelderland. De Onderhandeling ſtaat ongunſtig. Brief der Prinſeſſe aan den Graave* VAN GOËRTZ. *Voorloopige Bedenkingen. Haare gedagten over het Commando in 's Gravenhaage en het Capitein Generaalſchap; over de Verandering der Regeerings Reglementen; over de nadere Schikkingen op de Amptsverrigtingen des Stadhouders. Brief van* DE RAYNEVAL *aan* THULEMEYER, *waar in hy de Onderhandeling voor afgebrooken houdt. Berigtſchrift van* THULEMEYER *aan* DE RAYNEVAL. *De Onderhandeling afgebrooken.* DE RAYNEVAL *vertrekt. De Graaf* VAN GOËRTZ *opontboden, neemt afſcheid. Openlegging der Onderhandelinge aan hun Hoog Mogenden. Verzekeringen eeniger Burgeren gegeeven, over den aart deezer Onderhandelingen Voorſlag van Bemiddeling door Amſterdam ten deezen jaare. Onderſcheide Beoordeeling van dien Voorſlag. Goedkeuring van denzelven by de Staaten. Brief van zyne Hoogheid aan hun Hoog Mogenden. Doet geene uitwerking, ten voordeele des Stadhouders, by Holland. Hoe men op 's Prinſen Inkomſten ſmaalt. In welk een haatlyk licht men zyne daaden zette. De Wapens op de Plakaaten als mede op de Buſſen der Staatenbodens veranderd. Jaargelden geſchonken aan de Leden*

XXXI. BOEK.

en Bedienden des geweezen grooten Krygsraads. Tot het Geregtlyk Onderzoek des onuitgevoerden Tochts na Brest beſlooten. Perſoonen daar toe benoemd. De Vice-Admiraal VAN BYLANDT, *door de Staaten van Gelderland in Beſcherming genomen. Wat den afloop deezes Geregtlyken Onderzoeks ſtremde.*

1786. Bedryven eener Vergadering van Vaderlandſche Regenten.

Onder alle Genootſchappen en Vergaderingen, thans in den Lande zo veelvuldig, en die elk, op hunne wyze, aan eene *Grondwettige Herſtelling* arbeidden, was 'er geen zo aanzienlyk, en waar op de aandagt zich meer vestigde, dan de Vergadering van eenige Mannen, die zich *Vaderland- en Vryheidlievende Regenten* noemden, en uit onderſcheide Gewesten te *Amſterdam*, zints eenige Jaaren, 's jaarlyks zamenkwamen, en waar van wy te meermaalen in onze Geſchiedenis gewaagden (*). Eene openlyke Bemoeijing met de hoogloopende Geſchillen, in *Utrecht* in den voorleeden Jaare (†), gaf meer rugtbaarheids aan deeze Vergadering, die, tot dus lange, de meeste door haar behandelde zaaken, onder zich, en voor 't oog der Wereld verborgen hieldt, ſchoon derzelver algemeene Oogmerken en Inzigten,

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* V. D. bl. 75. VI. D. bl. 373. X. D. bl. 180.

(†) Zie hier boven bl. 21.

ten, niet onbekend konden weezen: dewyl de heerſchende Begrippen der aanzienlykſte Leden geenzins den dag ontvlooden, en dien niet konden ontduiken naa de openbaarmaaking der Oprigting van het *Vaderlandsch Fonds*, waar over wy vervolgens zullen ſpreeken.

Verdenkingen en Beſchuldigingen tegen hun ingebragt.

De geheimhouding, ondertuſſchen, van de meeste der weezenlyke Verrigtingen kon niet naalaaten by hunne Party in den Lande Argwaan te verwekken, uit welke Verdenkingen ſprooten, die in Beſchuldigingen veranderden, van zodanig een aart als meest geſchikt waren om ingang te vinden by min kundigen onder de Gemeente, en den Volkshaat tegen hun aan te ſchennen. Naar hun voorgeeven hadden die Vaderlandſche Regenten het 'er op gezet, om den in ons Vaderland heerſchenden Godsdienst allengskens te veranderen, de Leer en Gevoelens der *Remonſtranten* in deszelfs plaatze in te voeren; als mede om het Stadhouderſchap, of geheel te vernietigen, of immers 't zelve zodanig te fnuiken, dat de Regenten van dien kant, niets te vreezen hadden; en dat zy, het Volk onderworpen hebbende, zich in ſtede van den Stadhouder zouden plaatzen, en eene gehaate Ariſtocratiſche Familie Regeering invoeren.

Zy geeven eene *Acte van onderlinge Verbinte-*

Zodanige Aantygingen, doormengd met Inboezemingen, als of hunne Begrippen van Staatsregt, van Vryheid, van Volksregten en Privilegien, ten uiterſten ge-

XXXI. BOEK. 1786.

vaarlyk waren, niet alleen voor ons Land; maar zelfs voor de Rust van andere Volken en voor de Veiligheid en den Luister van derzelver Souverainen, moesten de hoogſte verontwaardiging veroorzaaken, by Mannen, die prys ſtelden op hun Eer en goeden Naam, en zich onvermoeid beyverden in 't geen zy 's Lands oirbaar keurden. In Oogstmaand deezes Jaars, talryker dan ooit, te *Amſterdam* vergaderd, ſtelde men voor, en beſloot, om niet alleen door alle de toen tegenwoordige Leden meer dan zeventig in getale, maar ook door alle andere even eens gezinde Regenten, in gansch *Nederland*, te doen tekenen een *Opſtel*, 't welk tot Opſchrift voerde, *Acte van onderlinge Verbintenis tot handhaaving der Republicainſche Conſtitutie.* Aan 't zelve gaven zy binnen kort, door het in de ſterk geleezene *Post van den Neder-Rhyn* en in de voornaamſte Nieuwspapieren, te doen plaatzen alle mogelyke openbaarheid.

nis in 't licht.

Deeze *Verbintenis*, die, ten tyde dat dezelve werd aangegaan, en vervolgens, zo veel gerugts maakte, verdient hier geheel afgeſchreeven te worden, zo om de Naakomelingſchap des een volledig denkbeeld te geeven, als om ze te onderſcheiden van een valsch Stuk, onder dien naam uitgevent. De waare Acte van Verbintenis luidde woordlyk:

Inhoud der *Acte.*

„ Wy ondergetekende Regenten, en „ alzo Medevertegenwoordigers des Volks, „ in de onderſcheidene Provincien deezer Re-

„ Republiek, ryplyk overwoogen hebben- XXXI.
„ de den jammerlyken Toeſtand en het BOEK.
„ diep Verval des ganſchen Vaderlands, ——
„ verklaaren, tot onderlinge Verzekering 1786.
„ omtrent onze waare Oogmerken en goe-
„ de Intentie, met de Inrigting van dee-
„ ze onderlinge Vereeniging en Corres-
„ pondentie geen ander oogmerk te heb-
„ ben, dan om de Algemeene Belangen
„ met meer eensgezinde Poogingen te
„ kunnen voorſtaan en verdeedigen, tot
„ verhaasting van eene zo hoognoodige,
„ en te recht by het beste gedeelte der
„ Natie begeerde *Grondwettige Herſtelling.*
„ Betuigende, derhalven, by deezen,
„ op het plegtigſte, geen ander voorneê-
„ men te hebben, dan om met al ons
„ vermogen, de waare Republicainſche
„ Regeeringsvorm in ons Gemeenebest,
„ naamlyk eene *Regeering by Repreſenta-*
„ *tie des Volks*, gegrond op den aart der
„ Conſtitutie en Privilegien, van de by-
„ zondere Gewesten, Steden en Leden
„ van dien, en bevestigd by de *Unie van*
„ *Utrecht* te handhaaven, met een daar
„ aan ondergeſchikt Stadhouderſchap, erf-
„ lyk in het Huis van *Oranje*, voor zo
„ verre zulks met waare Gronden van
„ 's Lands en der Ingezetenen Onafhange-
„ lykheid, en het welzyn van ons Vader-
„ land, niet is ſtrydende; zonder dat wy
„ immer zullen tragten mede te werken
„ *tot* — of gedoogen het invoeren *van*
„ eene *Alleenheerſching* of onafhanglyke,
„ en tegen de Privilegien ſtrydende *Fa-*

XXXI. BOEK. 1786.

„ *milie-Regeering*, met verſmooring van
„ de billyke en eerbiedige *Volksſtem*, even
„ zo min als tot eene volſtrekte *Demo-*
„ *cratie* of *Volks-regeering* buiten Repre-
„ ſentatie; maar dat wy de gemelde drie
„ wyzen van Beſtuur, als ten hoogſten
„ verderflyk, door raad en daad, en alle
„ mogelyk gepaste middelen, zullen trag-
„ ten tegen te gaan, en te weeren.

„ Gelyk Wy ook op het plegtigſte be-
„ tuigen geene andere Bedoeling te heb-
„ ben, dan den waaren *Christlyken Gere-*
„ *formeerden Godsdienst*, zo als dezelve
„ in de Publieke Kerken deezer Landen
„ geleerd wordt, (welken Wy, nevens de
„ Burgerlyke Vryheid, houden voor de
„ onſchatbaarſte Vastigheden van *Neder-*
„ *lands* Staatsgebouw,) insgelyks met al-
„ len yver, ernst en nadruk te handhaa-
„ ven, zonder mede te werken, of te ge-
„ doogen, dat de Gronden van dien
„ Godsdienst, op eenigerhande wyze,
„ worden ondermynd; behoudens, nog-
„ thans, een billyke Vryheid van Gods-
„ dienstoefening voor andere Gezindhe-
„ den: en, zo wy ontwaar wierden, dat
„ men eenigen Toeleg ſmeeden mogt om
„ den vastgeſtelden Godsdienst, of 's Lands
„ Republicainſche Conſtitutie, te veran-
„ deren, verbinden Wy ons by deeze,
„ de een den ander daar van terſtond te
„ zullen informeeren, en, zo veel in ons
„ is, de bronnen op te geeven, waar
„ uit Wy zodanigen verderflyken toeleg
„ zyn ontwaar geworden.

En

„ En verbinden Wy ons by deeze vry-
„ willig en welberaaden, daar wy de ge-
„ regte Zaak onzer Medeburgeren en In-
„ gezetenen ſteeds als de onze behar-
„ tigen, niet te zullen dulden, of ten
„ minſten, op alle mogelyke wyzen, te zul-
„ len keeren, dat tegen Burgers en In-
„ gezetenen, die hunne Regten eerbiedig
„ inroepen, en wettig verdeedigen, Ge-
„ weld gebruikt worde; en in 't byzon-
„ der dat Wy het gebruiken van Troe-
„ pen tegen dezelven, door Stem en In-
„ vloed zullen tegengaan; als ook dat
„ Wy nimmer of ooit zodanige Regee-
„ ringen, die het 'er op toeleggen om
„ hunne Heerschzugt geweldig ſtaande te
„ houden, zullen ſtyven of ſterken.

„ Daarenboven belooven Wy elkan-
„ deren, als Mannen van Eer, van de
„ Zaak van elk Regent, die, om des-
„ zelfs bedaarde en conſtitutioneele vry-
„ heidlievende Poogingen, vervolgd of
„ mishandeld wordt, eene algemeene Zaak
„ te zullen maaken, en niet ſtilzitten voór
„ dat, in zulk een geval, alles volkomen
„ geboet, vergoed en herſteld is.

„ En daar Wy allen kunnen verzeke-
„ ren bezield te zyn met eene oprechte,
„ zuivere en belanglooze Liefde voor het
„ Vaderland, en met het welmeenendſte
„ Verlangen om 's Volks waare Belangen
„ bevorderlyk te kunnen zyn, verbinden
„ Wy ons al verder, om ſteeds werk-
„ zaam te blyven, in het aanwenden der

XXXI. BOEK. 1786.

„ meest efficacieuſe Poogingen tot eene „ volledige Herſtelling van Regten en „ Voorregten, overal, zo in de *Vereenigde Gewesten* als in de *Generaliteits Landen* en waar dezelve verder noodig „ zal bevonden worden, en wel in 't byzonder ten opzigte van die Provincien, „ welke, door onwettige en inconſtitutioneele ingevoerde Regeerings Reglementen, onder het Juk van Overheerſching „ en Afhangelykheid gebukt gaan.

„ En wyl deeze Grondbeginzelen, die „ Wy plegtig belyden de onze te zyn, „ zo naauw aan elkanderen zyn verbonden „ dat dezelve uitmaaken de waare Fundamenten en Oogmerken van alle Burgerlyke Regeering, het eenige Bolwerk „ tegen alle Overheerſching, en de eenige Zekerheid van elk cordaat, eerlyk „ en burgerlievend Regent, zo verbinden „ Wy ons, eindelyk, hoofd voor hoofd, „ om elkanderen, en een iegelyk Regent, „ die zich verder met ons vereenigt, in „ allen opzigte, des noods, met goed en „ bloed, in Verwagting van de Godlyke „ Hulp, en in een vast Vertrouwen op „ de Medewerking en Byſtand der Ingezetenen, te onderſteunen en te beſchermen, indien iemand onzer, uit hoofde „ van deeze plegtige Verbintenis, tot „ handhaaving der Vryheid en Onafhangelykheid deezer Republiek en der Ingezetenen Regten ingerigt, of uit hoofde van eenig Bedryf, tot het welk zy,

„ uit

„ uit hoofde van deeze Verbintenisſe, XXXI.
„ zouden verpligt zyn, in het meest of BOEK.
„ minst gekrenkt of gemoeid mogten wor- ——
„ den. 1786.

„ Betuigende Wy Ondergetekenden,
„ by alles wat ons dierbaarst is, dat Wy,
„ met verzaaking van allen Eigenbelang,
„ met deeze onze Verbintenis alleen 's
„ Lands Welzyn en behoud beoogen (*).

Van

(*) Naa dat deeze *Acte* eenigen tyd in 't licht geweest was, en het geheele Land door verſpreid, zondt men eene *Acte van Verbintenis* in de wereld, met vier *Bylaagen*. Een Stuk, waar tegen de Stellers der Oorſpronglyke *Acte*, zich eerst ongenoemd verklaarden in de *Leydſche* Courant van 19. Maart 1787; doch naderhand in een *Berigt* aan het *Pubblïek*, ondertekend door vyf van de voornaamſte Leden dier Vergaderinge, die in vyf onderſcheidene Gewesten de gewigtigſte Regeeringsposten bekleedden, te weeten de Heeren R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, J. CAU, F. G. BLOK, J. VAN HAEFTEN, A. W. B. VAN PALLANDT. 't Zelve luidde.

„ Gelyk de eenige bedoeling der onderſcheide Heeren
„ van Regeering, uit de Zeven Vereenigde Provincien, die te meermaalen *Algemeene Byeenkomſten*
„ te *Amſterdam* en elders gehouden hebben, met het
„ ontwerpen, vaststellen, tekenen, en door den druk
„ gemeen maaken der *Onderlinge Acte van Verbintenis van den* 8 *Aug.* 1786 geweest is, om aan
„ elk eerlyk Inwooner van deeze Republiek, hoedanig ook deszelfs denkwyze over den Politieken
„ Toeſtand des Vaderlands zyn mogt, met de meeste
„ openhartigheid, in een kort zamenſtel te vertoonen, welke hunne gevoelens en oogmerken *al* en
„ welke dezelve *niet* waren, zo hebben de Ondergetekenden, niet dan met te meerdere verwondering
„ kunnen verneemen, dat, zonder den Naam des
„ Uitgeevers, afzonderlyk in druk verſpreid is, zekere *Acte van Verbintenis*, welke in een Voorberigt aan den Leezer wordt opgegeven, *als de*

XXXI. BOEK. 1786.

Van deeze Acte vervaardigde men zeven Afschriften, ter verzending na de on-

„ *Vrugten der Deliberatien van de zogenaamde Vergadering van Regenten in den Toren van Kordaan en in den Doelen te Amsterdam gehouden.* —— Indien de Ondergetekenden, welken die onderscheidene Vergaderingen hebben bygewoond, alleen geraadpleegd hadden met den Inhoud van dat Stuk en met de innerlyke Bewustheid hunner Handelingen, en vooral met de beproefde Braafheid van veele andere Leden der respective Regeeringen, die Deelgenooten der gemelde Vergaderingen geweest zyn, en die *eerstgemelde Acte* getekend hebben, en waar van sommigen vry algemeen bekend zyn, zy zouden by hun voorneemen van een diep stilzwygen, omtrent die *laatste Acte*, door hun by het eerste kennis krygen daar van genomen, onverzettelyk gebleeven zyn; om dat zy oordeelden, dat men een aantal van onbesprooken Regenten, met geene de minste billykheid verdenken konde van het verfoeilyk oogmerk, om een Ontwerp te smeeden, zo rookloos, verderflyk en onuitvoerelyk als de inhoud der *laatste Acte* medebrengt, en te gelyker tyd eene andere Acte, zo regelrecht strydig met hunne waare inzigten, publiek te maaken, en aan een groot aantal hunner Mederegenten, die tot dus verre geen deel aan hunne Byeenkomsten gehad hebben, ter leezing, overweeging en tekening aan te bieden. —— Dan zedert vernomen hebbende, hoe de *laatste* door den Druk gemeen gemaakte Acte aan sommigen aanleiding gegeeven heeft, om met dezelve op de gemoederen van ligtgeloovige en min doorzigtige Menschen dieper indrukzels te maaken, dan men zich uit den aart der zaake, immer van te vooren hadt kunnen verbeelden, en te gelyk overwoogen hebbende, dat soortgelyke Stukken, ter misleiding en opruijing van onkundige Ingezetenen, met de schandelykste bedoelingen, tegen eigen overtuiging verzonnen, elders reeds zeer nadeelige gevolgen voor de Voorstanders der waare belangens van het Vaderland gehad hebben; hebben de Ondergetekenden gemeend

„ niet

onderſcheidene Gewesten en in *Holland* achttien om te worden vertoond aan de

XXXI. BOEK.

1786.

„ niet langer te moeten ſtilzitten; maar integendeel, „ by deezen openlyk aan alle Ingezetenen der Repu„ bliek te moeten verzekeren, dat de *Acte van Ver„ bintenis*, die in het 469 *Nommer van den Poſt „ van den Neder-Rhyn*, met goedvinden der gemel„ de Byeenkomst, geplaatst is, de egte en éénige is; „ die in die, of eenige andere ſoortgelyke Byeen„ komst, is voorgeſteld, in overweeging genomen en „ bepaald, zonder eenige Communicatie met of me„ dedeelneeming der Gewapende Burger-corpſen, of „ van iemand anders, wie het ook zou mogen zyn; „ en dat derhalven, de meergemelde Acte van Ver„ bintenis, zedert onlangs afzonderlyk uitgegeeven, „ is volſtrekt valsch, en ten eenemaal verdicht.

„ En op dat by niemand eenige de minſte redelyke „ twyfeling zou overblyven omtrent de Egtheid der „ *eerstgemelde Acte van Verbintenis* hebben de On„ dergetekenden voorts gemeend te moeten belooven, „ gelyk zy belooven by deezen, eene Premie van „ *een duizend Gouden Ryders* aan den geenen, die „ met genoegzaame grond mogt kunnen bewyzen, „ *dat in de gemelde Vergadering van den 8 Aug. 1786te „ Amſterdam in den Doelen, of in eenige andere plaats, „ vóór of naa dien tyd, te Amſterdam of elders door „ hun gehouden, door iemand der Leden van Regee„ ring of Ministers, of wie anders het ook zyn moge, „ eenig Voorſtel van de gemelde verdichte Acte van „ Verbintenis of van iets diergelyks gedaan, eenige „ Deliberatien daar over aldaar gevallen; of eenig „ Beſluit daar op genomen is, of ook dat daar ooit „ door hun eene diergelyke Acte van Verbintenis van „ inhoud als de verdichte aan eenig Regent der ze„ ven Vereenigde Provincien, ter leezing, overwee„ ging en ondertekening is aangeboden;* zullende, in „ dat geval, de voornoemde Premie daadlyk wor„ den uitgekeerd door eenen der Ondergetekenden, ter „ keuze van den geenen, die tot dezelve geregtigd „ zal bevonden worden; terwyl de Ondergetekenden „ voorts elk en een iegelyk Regent, óf wie het ook „ anders zyn mogt, by deezen volkomen vryheid

„ gee-

XXXI. BOEK. 1786.

de Regenten; die, tot de opſtellinge, de hand geleend hadden. Allen deezen zouden het Geſchrift ondertekenen, en zich daar

„ geeven, en zelfs uitnoodigen om, met melding van „ zyn Naam, de Ondergetekenden openlyk te over„ tuigen, indien hem immer met eenige voldoende „ zekerheid, of zelfs met eenigen ſchyn van waar„ ſchynlykheid, van iemand der Regenten, die ge„ melde Vergaderingen immer hebben bygewoond, „ iets dergelyks, als in de gemelde *valſche Acte* ver„ meld is, is voorgehouden of voorgeſteld." — Wy hebben dit Berigt uit de *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 909. geplaatst om dat van deeze *valſche Acte* niet zelden gebruik gemaakt is. Byzonder was dit gedaan door den Profesſor P. HOFSTEDE, in een *Biddagereden* in den Jaare 1788, 't geen gelegenheid gaf, dat de Schryver eener Beoordeeling dier Leerreden (de Eerw. J. KANTELAAR) in de *Vaderlandſche Bibliotheek* I. D. bl. 113—117. 's Hoogleeraars gedrag in deezen gispte; waar tegen de Profesſor eene *Apologie* in 't licht gaf, die door den Eerw. KANTELAAR beantwoord en beoordeeld wierd. *Vaderl. Biblioth.* II. D. bl. 145. Zie ook *Algem. Konſt- en Letterbode* IV. D. bl. 144. Wy verzenden onze Leezers, die meer van deezen twist begeeren te weeten, derwaards. Met een kort woord nog optekenende, dat niemand zich heeft aangemeld om dien ongemeenen Prys te verdienen; en dat, naa de Omwenteling, in den Jaare 1787, in de veelvuldige Beſluiten, dienende tot afkeuring en veroordeeling van de Grondbeginzelen en Verbintenisſen der meergedagte Regenten, de *Acte van den* 8 *Aug.* uitdruklyk éénig en alleen genoemd wordt; en geen gewag altoos gemaakt van het *valſche Stuk*, 't geen men de plaats daar van hadt zoeken te doen bekleeden, en oneindig veel gevaarlyker moest gerekend worden dan het *egte*. Men zie, by voorbeeld *de Misſive van Preſident en Raaden van den Hove van Holland van* 25 *Sept.* 1787. de *Reſolutien van Staaten van Holland van* 16 *Nov.* 1787. en de *Reſol. der Staaten van Stad en Lande* 1. *Oct.* 1789.

daar by verbinden, hunne Onderſchryving, op de onderſcheidene Afſchriften, te houden van dezelfde kragt en waarde, als of dezelve op één en dezelfde Acte geſchied ware. Ook zouden zy die Acte ter tekeninge aanbieden aan andere Regeeringsleden, die zy daar toe geſchikt keurden (*). XXXI. BOEK. 1786.

De

(*) Ondanks de veelvuldige moeite, welke wy om gaven om een Naamlyst van alle de Ondertekenaaren deezer Acte te bekomen, hebben wy alleen de volgende Lyst kunnen magtig worden, van de Leden, die de Acte vastgeſteld hebben.

Wegens *Gelderland*.

Jr. VAN NYVENHEIM *van Eek en Wiel*, Jr. VAN NYVENHEIM *van Dorth*, Jr. C. VAN NYVENHEIM.	uit het Kwartier van *Nymegen*.
Jr. VAN DER CAPELLEN *tot de Marsch*, Jr. VAN DER CAPELLEN *tot Ryssel*. JAN HAAZEBROEK, Gemeensman.	uit het Kwartier van *Zutphen*.
Jr. VAN LYNDEN *van Oldenaller Senior* Jr. VAN ZUYLEN *van Nyeveldt*, H. VAN WESTERVELD, Burgemeester van *Hattem*, ROUWENHHOF, Burgemeester van *Elburg*, BAURITIUS, Gemeensman van *Arnhem*. GELDERMAN, Gemeensman van *Harderwyk*, H VOS, en G. HENGEVELD, Gemeenslieden van *Elburg*.	uit het Kwartier van *Veluwe*.

Wegens *Holland*.

GEVAERTS *van Geervliet*, REES. STOOP. DE GYZELAAR, *Penſionaris*.	van *Dordrecht*.
DE LANGE	van *Haarlem*.
VAN BEERESTEIN, CAU, VAN VREDENBURG,	van *Delft*.

VAN

XXXI. BOEK. 1786.

Nadere ontvouwing hunner Oogmerken.

De byeenvergaderde en naauwverbondene Regenten, vonden het, voorts geraaden, om hunne Handelwyze tegen alle opſpraak te dekken, en tevens hunne waare Bedoelingen nog nader aan den dag te leggen, de redenen daar van voor *Neerlands* Volk openlyk te ontvouwen. Zy kwamen hier op neder. —— *Voor eerst*, om

VAN ROYEN, VAN HOOGEVEEN, ROMSWINCKEL, BLOK, VAN DEN SANDHEUVEL,	van *Leyden*.
H. HOOFT *Danielsz.* HOOFT *van Vreeland*, DE GRAAF. BOREEL, VAN LEIDEN *van Hardinxveld*, ABBEMA, HOVY, BICKER, VAN LENNEP, VAN DER HOOP, VAN WEEDE, DE WITT, D. HOOFT, VISSCHER *Penſionaris*,	van *Amſterdam*.
DE LANGE, COUPERUS, DE BLAU,	van *Gouda*.
GEVERS, ELSEVIER, REEPMAKER,	van *Rotterdam*.
DOOM, DEN BEER, KEUCHENIUS, PILAT VAN BULDEREN,	van *Schiedam*.
HORBACH,	van *Schoonhoven*.
MELVILL,	van *Brielle*.
DE KEMPENAAR, VAN FORREST,	van *Alkmaar*.
VAN FORREST, CARBASIUS *Secretaris*, BLOK *Secretaris van Gec. Raaden*,	van *Hoorn*.

om aldus voor 't oog van 't geheele Vaderland, en van alle *Europiſche* Mogenheden, eene plegtige Verzekering onwederſpreekelyk daar te ſtellen, dat alles, 't geen door binnen- en buitenlandſche Correſpondentie, was uitgeſtrooid om de Byeenkomſten van Cordaate en Vaderlandſche Regenten en derzelver Poogingen tot eene *Grondwettige Verbetering der Republiek*, verdagt en baatlyk te maaken, louterе verkeerdheid of onwaarheid was. — XXXI. BOEK. 1786.

De

DUYVENSZ,
EBBENHOUT,
REURDSEN,
BUYSKES *Secretaris*, } van *Enkhuizen*.

DE LEEUW, van *Edam*.

CLAUS, van *Monnikendam*.

APPEL,
MENGER,
BYLEVELD *Penſionaris*, } van *Purmerende*.

Wegens *Zeeland*

J. CAU, van *Zierikzee*.

OSSEWAARDE, van *Goes*.

Wegens *Utrecht*

SMISSAERT, van *Utrecht*.

SCHILGE, van *Wyk by Duurſtede*.

Wegens *Friesland*

VAN HAERSMA, uit *Oostergo*.

RODEDA, uit *Zevenwouden*.

Wegens *Overyſſel*

VAN PALLANDT *tot Zuilhem*,
VAN DOORNICK,
TICHLER,
C. A. JORDENS, } van *Deventer*.

XXXI. BOER. 1786.

De *tweede reden* beſtondt, gelyk zy zich uitdruken, daar in, dat de Afkeerigheid en aanhoudende Wederſtreeving van den Prins tegen de Herſtelling der Republicainſche Regten van zyn eigen Vaderland, eene jammerlyke en hartroerende zaak was. —— *Ten derden*, beſchouwden zy zulk eene plegtige Verklaaring en Verzekering, als de *Acte van Verbintenis* behelsde, voor ten uiterſten noodzaaklyk om den zo loflyken Verbeteringsyver der welmeenende Natie zelve, voor buitenſpoorige en allerſchadelykſte Begrippen te behoeden. —— *Ten vierden* bedoelen zy met deeze *Acte*, om, door eene daadlyke en zigtbaare Vereeniging van Vaderlandlievende Regenten, de Vermeerdering van derzelver getal te bevorderen. Welke Vermeerdering zy als ten uiterſten noodzaaklyk aanmerkten, ter bereikinge van twee zeer gewigtige oogmerken. In de onderſcheidene Provinciaale Vergaderingen zou hier uit meer Eendragts en een ſpoediger Afdoening van zaaken gebooren worden; en men zou, daarenboven, het moedigſte en grootſte gedeelte der Natie, in elke Provincie, eenen onverhaasten, onvoorbaarigen voortgang van 's Lands zaaken, met meer gerustheids, geduldig doen afwagten. —— *Eindelyk* gaf de Vergadering voor reden van den gedaanen ſtap, hoofdzaaklyk en ſtiptlyk, de groote algemeene Punten en Oogmerken van het ganſche Herſtellingswerk vast te ſtellen, te bepaalen, en

aan

aan den dag te leggen, en zich onderling des aangaande te verzekeren, in welke alle Vaderlandſche Regenten eenpaarig moesten overeenſtemmen, en gemeenſchaplyk te werk gaan. XXXI. BOEK. 1786.

Nog iets was 'er, waar door deeze Vergadering van Regenten, meer van zich deedt ſpreeken, en aan dezelve een gedugter vertoon byzette voor allen, die met hun in Staatsbegrippen verſchilden, en meer glans by allen, die dezelve nevens hun waren toegedaan: naamlyk haare Onderhandeling met de Afgevaardigden van Schutteryen en Gewapende Genootſchappen uit de Steden en van het Platte land in *Holland* en *Utrecht*. Deezen, in de Byeenkomst der verbondene Regenten toegelaaten, ontvouwden rondelyk, volgens hun inzien en wyze van denken, de Oorzaaken der tegenwoordige Ongelegenheden van den Lande, gaven de Middelen aan de hand, welke zy tot Herſtel dienſtig keurden, en verzogten de goedkeuring en medewerking der aanzienlyke Mannen in wier tegenwoordigheid zy zich bevonden. —— Onder de Oorſprongen des Bederfs telden zy, „ een „ noodlottig Gebrek van Vereeniging tus„ ſchen Regent en Burger; eene Vereeni„ ging, huns agtens, in onze Con„ ſtitutie gegrond, welke den eenen waar„ lyk *Groot* en den ander waarlyk *Vry* „ maakt." —— Als eene andere Oorzaak des heerſchenden Kwaads, voerden zy aan, „ het Denkbeeld by de Regenten „ in

Hunne Onderhandeling met de Afgevaardigden van de Schutteryen en Gewapende Genootſchappen.

XXXI. BOEK. 1786.

„ in 't algemeen aangenomen, dat zy, „ in dit Gemeenebest, een van de Burgery afgescheiden Lichaam uitmaakten, „ en de Dwaasheid der Burgeren om hier „ aan geloof te slaan." —— Het Middel, 't welk zy, ter geneezinge der Staatskwaale, aan de hand gaven, bestondt hier in, „ men moest voortaan, gemeenschaplyk handelen, en gezamenlyk zodanige „ Middelen zoeken te beraamen, als van „ den meesten dienst en geschiktheid zouden geoordeeld worden, ter bevordering van de goede Zaak, tot Welzyn „ van het Vaderland, en, in 't byzonder, tot Aankweeking en Versterking „ van het hoogstnoodzaaklyk Vertrouwen en de Eensgezindheid tusschen „ Regenten en Burgers."

Naa dat de zamenverbondene Heeren over 't een en ander geraadpleegd hadden, viel het Besluit overeenkomstig met den Wensch en het Voorstel der Afgevaardigden. Hun werd aangezegd, dat de Vergaderde Regenten, overtuigd van de nuttigheid en noodzaaklykheid eener onderlinge Verstandhouding en gemeenschaplyke Werkzaamheid, tusschen Regenten en Burgers, en niet afkeerig van de gronden in het Voorstel begreepen, bereid waren „ om eene onderlinge Cor„ respondentie en Communicative Werk„ zaamheid te doen stand grypen; en dat „ de Vergadering, ten dien einde, eenige Gelastigden hadt benoemd om met „ die der Schutteryen en Gewapende „ Ge-

„ Genootſchappen, werkzaam te zyn en „ gezamenlyk de belangen der Vaderland- „ ſche Vryheid te behartigen."

De *Acte van Verbintenis*, met de daar bygevoegde Opheldering, het geheele Gemeenebest door verſpreid, verwekte veel opziens, en onderging verſcheidenerleie Beoordeelingen. De heetſten in den Lande, hadden 'er niet weinig op te zeggen, als met te veel omzigtigheids en inſchiklykheids opgeſteld; vuurige Tegenſtanders der Grondwettige Herſtellinge wraakten die Bedoelingen en Werkzaamheden ten ſterkſten; over 't algemeen vonden de gemaatigdſte Voorſtanders der Verbeteringe van veele ingeſloopene Gebreken, daar in grooten ſmaak. 1786. Onderſcheide Beoordeelingen deezer *Acte*.

Nergens openbaarde zich de goedkeuring ſterker dan te *Rotterdam*, waar in de *Vaderlandſche Societeit*, en by den Boekverkooper DE LEEUW, eene Verbintenis ter Tekeninge lag, tot ſteun der *Acte van Verbintenisſe* door de zamenverbondene Regenten te *Amſterdam* aangegaan, in welke de Ondertekenaars verklaarden, „ zich genoopt en verpligt ge- „ vonden te hebben, dat openbaare blyk „ van hunne Hoogagting en Erkentenis „ te geeven aan alle de Heeren, die de „ *Acte van Verbintenis* getekend hadden, „ of zouden tekenen, en voorts, ten be- „ hoeve en tot verzekering van alle de „ Leden der Regeeringe van *Rotterdam*, „ die de cordaatheid gehad hadden of „ nog zouden hebben om aan de voorz. Verbintenis te *Rotterdam* tot ſteun deezer Acte.

XXXI. BOEK. 1786.

„ Verbintenis deel te neemen, te beloo-
„ ven en zich als Mannen van Eer te
„ verbinden, om hunne Edelens, in der-
„ zelver loflyke Poogingen, met al hun
„ vermogen te ondersteunen en tegen al-
„ le nadeelige gevolgen; welke daar uit
„ voor hun Edelens, te zamen, of ieder
„ in 't byzonder, zouden voortvloeijen,
„ te beschermen, door alle zodanige meest
„ gepaste en efficacieuse middelen, als
„ hun Edelens nevens hun raadzaam zou-
„ den agten en oordeelen, dat van hun
„ als waare Liefhebbers van dit Land
„ en de Grondwettige Constitutie van
„ deszelfs Regeering, in redelykheid ge-
„ vergd konden worden. Zy zouden al-
„ len Geweld en Ongelyk, door eene
„ overheerschende Magt aan dezelve over-
„ komende, aanmerken als hun zelven
„ hoofd vóór hoofd aangedaan, en niet
„ stilzitten vóór 't zelve behoorelyk zou
„ hersteld en afgedaan zyn; maar in al-
„ len gevalle met de daad betoonen, dat
„ hun Edelens niet te vergeefsch op de
„ Medewerking en Bystand der Ingeze-
„ tenen hadden vertrouwd." De Geconstitueerden der Requestranten daar ter Stede, hadden deeze Verbintenis eerst ondertekend, en werden zy daar in door veele andere Burgeren gevolgd (*).

De Regenten uit de onderscheidene Gewesten, die deeze Verbintenis tot stand brag-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 825.

bragten, vergaderden in Wynmaand te *Leyden* op de Zaal des Kunstgenootſchaps KUNST WORDT DOOR ARBEID VERKREEGEN, en, in die zelfde Maand, te *Utrecht*, wanneer hun getal over de honderd beliep (†). 1786.

In een zeer naauw verband met deeze Verbintenis ſtondt eene andere Oprigting, uit dien zelfden hoek gekomen, en in 't eigenſte Weekblad, den Landzaaten bekend gemaakt, onder den Tytel van *Vaderlandsch Voorſtel tot eenen Nationaalen Onderſtand, ter Bevordering van de gewigtigſte Belangen des Nederlandſchen Volks.* In 't zelve ſpraaken zy hunne Landgenooten op deezen trant aan. — „ Niet „ ſlegts de een of ander waardig Vader„ lander; maar verſcheide Uwer braafſte „ en beſte Medeburgeren, zyn, naa lan„ ge en rype overweegingen, en uit over„ tuiging, dat de reeds zo gelukkig ge„ vorderde hoop tot eene Volledige en „ Grondwettige Herſtelling, op alle mo„ gelyke wyzen verder tot Volmaaking „ behoort te worden aangemoedigd en „ onderſteund, te raade geworden eene „ zeer gewigtige en dringende zaak aan „ alle Weldenkenden in den Lande voor „ te draagen. Voorſtel tot het oprigten van een *Nationaal Fonds*.

„ Al wie eenig bezef heeft van 's Lands „ Goede Zaak, erkent, dat derzelver be„ veiliging, voortgang, voltooijing en „ grond-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1306, 1337.

XXXI. BOEK. 1786.

„ grondvesting onder GODS Goedertieren Zegen, inzonderheid van de twee „ volgende Artykels zal afhangen. ——

„ *Voor eerst*: daar van, dat alle weldenkende Regenten, volgens een Generaal Plan van Landsverbetering, en ten dien einde communicatief met elkander te werk gaan. —— *Ten tweeden:* daar van, dat door onderlingen Bystand, alle zodanige Middelen altyd gereed en by de hand zyn, als ter beveiliging, voortzetting, voltooijing en grondvesting van 's Lands Goede Zaak, vereischt worden.

„ Gelyk het zeker is, dat eene hartlyke Vereening, en eene Communicative Werkzaamheid van alle Welmeenende Regenten, vooral noodzaaklyk is, zo is het ook, aan den anderen kant, niet minder zeker, dat het *Punt van nodige vereischte Middelen*, den eenigen vasten grondslag kan uitmaaken, op welken alle braave en onderling vereenigde Regenten, en verdere Medeburgers, met vrugt; werkzaam kunnen zyn. En dit is de reden, waarom Wy hier tot eene stukswyze opgave moeten komen van zaaken, die Uwe welmeenendste Vertegenwoordigers en uwe meest werkzaame Medeburgers, zedert eenigen tyd, hinderlyk zyn, en den gelukkigen Voortgang van 's Lands opdaagende Vryheid telkens stremmen; te weeten

„ Uwe welmeenendste Vertegenwoor-

„ di-

„ digers ondervinden en elk opmerkzaam XXXI.
„ Vaderlander, van wat ſtand hy ook BOEK.
„ zy, kan ſchier aan alle Plaatzen, ten ——
„ Plattenlande, zo wel als in de Steden, 1786.
„ gewaar worden. —— *Voor eerst:* hoe
„ eene menigte braave Burgers en Land-
„ lieden, onder den *minderen ſtand*, veel
„ yveriger en algemeener, in 's Lands
„ Goede Zaak, zouden deel neemen, in-
„ dien zy, op eenen vastgeſtelden Natio-
„ naalen Byſtand, tegen alle Verdrukking,
„ des noods, vertrouwen konden. ——
„ *Ten tweeden:* hoe onder den *Middelſtand*
„ verſcheide braave Burgers en Landlie-
„ den zich beklaagen, dat door gebrek
„ van Aanmoediging en kragtdaadige On-
„ derſteuning, op verſcheide Plaatzen,
„ de beste voorneemens niet tot ſtand
„ kunnen geraaken, of zeer gebrekkig en
„ onzeker blyven, om dat zy *alleen* in
„ hunne Plaatzen niet vermogende ge-
„ noeg zyn, om al het vereischte te
„ fourneeren. —— *Ten derden*, hoe 'er
„ nog zeer veele Middelen tot verdere
„ Verlichting en Verbetering, en dus tot
„ Verheffing der Waardigheid van het
„ Volk, in het werk moeten geſteld wor-
„ den; doch alle welke Middelen, enkel
„ en alleen uit gebrek aan toereikende
„ Onderſteuning en Bekostiging, geenen
„ voortgang kunnen krygen: daar even-
„ wel alle zulke Middelen te zamen ge-
„ nomen, van zodanig een gewigtig aan-
„ belang zyn, dat, zonder dezelve *'s Lands*
„ *Herſtel en Verheffing* niet zo ras wensch-

XXXI. BOEK. 1786.

„ lyk voltooid zal kunnen worden. —
„ *Ten vierden:* hoe die groote Uitwerk-
„ zels van getrouwe en moedige Vader-
„ landsliefde en Standvastigheid, door
„ welke alle, ja zelfs de stoutste Onder-
„ neemingen onzer inwendige Vyanden
„ verydeld kunnen worden, niet ligt te
„ verwagten zouden zyn, zonder eenen
„ altyd by de hand zynde *Nationaalen*
„ *Bystand.* —— En laatstlyk *ten vyfden:*
„ hoe alzo, door het daarstellen van een
„ gepast Middel ter bevordering van zo
„ heilzaame Oogmerken, de Goede Zaak
„ des Vaderlands, eene uitneemende On-
„ derstteuning zal verkrygen; daar, van
„ de zyde van deszelfs Vyanden zelfs gee-
„ ne ongeoorloofde middelen worden ont-
„ zien, om de Werktuigen van Over-
„ heersching en Geweld in hunnen Euvel-
„ moed te styven, en de Wankelenden
„ door Vrees of Wanhoop van hunne
„ waare belangen af te trekken.

„ Ziet daar, Vry en Onafhangelyk
„ Volk van *Nederland!* deeze zyn de
„ dringende redenen, waarom het twee-
„ de Hoofd Artykel, (naamlyk dat der
„ volstrekt noodige Middelen ter beveili-
„ ging, voltooijing en grondvesting van
„ 's Lands Goede Zaak,) zulk een ge-
„ wigtig Punt van aanhoudende overweeg-
„ ging, zedert eenigen tyd, by uwe yve-
„ rigste Vertegenwoordigers en kundigste
„ Medeburgeren geweest is. —— Waar-
„ lyk! de heilzaamste Voorneemens kun-
„ nen immers niets baaten, zonder toe-

„ rei-

„ reikend Vermogen, om dezelve uit te voeren! XXXI. BOEK. 1786.

„ Uit al het voorſchreevene zal elk, hy „ zy wie hy zy, van zelven overvloedig „ bezeffen, wat 'er nog heden aan het „ voorſtaan der Goede Zaake ontbreekt — „ Om dit zo gevaarlyk gebrek, hoe eer „ hoe liever te gemoet te komen en aan „ het groote Herſtellingswerk des ganſchen „ Vaderlands meer Vastheids, Kragts en „ Spoeds te geeven, wenden zich Uwe „ trouwhartigſte Vertegenwoordigers, met „ veelen Uwer kundigſte en werkzaamſte „ Medeburgeren tot U, tot alle Weldenkenden in den Lande. — Zy zyn „ te raade geworden een Middel te beproeven, 't geen zeer vereerend voor „ de geheele Natie zal zyn; vermids alle „ Burgers en Ingezetenen van alle Standen en Gezindheden, door het ganſche „ Vaderland, daar aan, dat is, aan de „ alles overtreffende Eer van zelven mede hun Vaderland te helpen herſtellen „ en verbeteren, zullen kunnen deelneemen, door welke Algemeene Deelneeming zodanig een Middel ook in allen „ opzigten, voldoende zal worden, ter „ volmaakte bereiking van de uitgeſtrektſte en heilrykſte Vaderlandſche Oogmerken.

„ Dit Middel zal beſtaan in eenen *Nationaalen Onderſtand* te verzamelen, „ uit de geringe jaarlykſche Contributie „ van *éénen Gulden*, voor den min vermogenden Vaderlander, dien het niet

XXXI. BOEK. 1786.

» gelegen komt meer te geeven; en de
» hoogſte Contributie van meer vermo-
» genden zal bepaald zyn tot *Vyf Gul-*
» *dens*; terwyl niet te min zodanige Per-
» ſoonen, welken, 't zy in ééns, 't zy
» 's jaarlyks, dit Plan, boven de gemelde
» ſomme van *Vyf Guldens*, zouden willen
» begunſtigen, de vryheid zullen hebben,
» met of zonder Tekening hunner Naa-
» men, onder den Tytel van *Donateurs*
» en *Donatrices*, zulks te werk te ſtel-
» len.

„ Het vermeerderen van Vaderland-
» ſchen Yver, Cordaatheid, en Moed on-
» der de duizenden, door allerlei vrees
» onder hun weg te neemen van in we-
» derwaardigheden voor de Goede Zaak
» ooit verlaaten te zullen zyn; —— Het
» verſchaffen van aanmoediging overal
» waar dezelve noodig bevonden wordt; —
» Het verydelen van al het Kwaad, dat
» 's Lands inwendige Vyanden, door hun-
» ne verderflyke Aanſlagen, aan de Goe-
» de Zaak berokkenen; —— Het ver-
» vaardigen en in het werk ſtellen van
» alle zulke byzondere zaaken, als tot
» verdere Verlichting, Verbetering en
» Verheffing der geheele Natie volſtrekt
» noodig zyn, en zonder welke de ver-
» lichte waare Vaderlandsliefde nooit of
» nimmer van eene Algemeene Nationaa-
» le Natuur kan worden; —— In één
» woord het Volkomen Herſtel des gan-
» ſchen Vaderlands, en deszelfs voort-
» duuring van Geſlachte tot Geſlachte,

» ziet

„ ziet daar, welk rechtgeaart *Nederlan-* XXXI.
„ *der*, hy zy wie hy zy, zou voor dee- BOEK.
„ ze reeks van allergewigtigſte zaaken ——
„ 's jaarlyks niet *éénen enkelen Gulden* ove- 1786.
„ rig hebben?

„ Met algemeene hulp kan niet alleen „ alles behouden en ſpoedig volvoid; „ maar tevens kan, door eene algemee- „ ne Deelneeming in de Herſtelling en „ Verheffing des Vaderlands, de geheele „ Natie als *één eenig Man* vereend wor- „ den, en dus meer dan ooit op eene „ geregelde, bedaarde en onwederſtaanbaa- „ re wyze, de braave Poogingen van haa- „ re trouwhartigſte Vertegenwoordigers „ allerwegen ondersteunen. En niets kan „ immers ook geſchikter en eigenaartiger „ zyn om in alle Lands- en Stadsverga- „ deringen het getal van Vaderlandſche „ Regenten ſpoedig te vermeerderen.

„ Zo lang wy geen *Vaderlandsch Fonds* „ hebben, om, overal de Goede Zaak „ te onderſteunen, en te behoeden, gaan „ de inwendige Vyanden van 's Lands „ Herſtelling voort in hunne verraaderly- „ ke Onderneemingen; daar, integendeel „ enkel en alleen de aanweezigheid van „ een, door Contributie aanzienlyk en „ onuitputbaar *Vaderlandsch Vermogen*, „ den Wederſtreeveren alle hoop en uit- „ zigt zal ontneemen van ooit of immer „ over 's Lands opdaagende Vryheid en „ Herſtelling te triumpheeren.

„ Indien 'er eenige twyfeling kon zyn

„ of

XXXI. BOEK. 1786.

„ of zulk een *Nationaale Beurs* met de „ zorgvuldigſte getrouwheid gebruikt zal „ worden, immers zelfs dan nog zoude „ elk Vaderlander wel één enkelen Gulden „ willen waagen. Maar alles is hier vol„ maakt zeker en veilig. —— Volk van „ *Nederland*! het zyn hier uwe trouw„ hartigſte, edelmoedigſte en cordaatſte „ Regenten en Medeburgers zelven, die „ U tot het ſpoedig oprigten van zulk „ een *Nationaal Fonds* uitnoodigen. Zy „ zelven zullen met eene ruime Deelnee„ ming, overal door 't geheele Vaderland, „ U voorgaan. Zy zelven zullen, in elke „ Stad of District, de zorg van Inzame„ ling en van heilzaam Gebruik, met ver„ zaaking van allen eigenbelang, op zich „ neemen. Elk Contribuant, hy zy wie „ hy zy, de geringſte zo wel als aan„ zienlykſte Vaderlander kan hun zien „ en kennen, en verder alle die nadere „ toelichtingen en verzekeringen vinden, „ welke ooit een redelyk Mensch, in ee„ ne gewigtige zaak van deeze natuur, „ zou kunnen wenſchen of begeeren. En „ om U lieden eene volkomene zeker„ heid te geeven, zyn, door de beken„ de Vaderlandſche Byeenkomst te *Am„ ſterdam*, eenige van derzelver Leden „ verzogt, eene proviſioneele Directie in „ deezen te houden, welke Leden daad„ lyk, ieder in zyne Provincie, eenigen „ hunner Medeburgeren zullen bekend „ maaken, by wien een ieder zich tot

„ Deel-

„ Deelneeming in deeze Oprigting zal XXXI.
„ kunnen vervoegen (*)." BOEK.

De Heeren van wier hand dit *Vaderlandsch Voorſtel* kwam, en in 't zelve niet duister geſpeld hadden, wie zy waren, vernamen met genoegen, dat 't zelve by een gedeelte des Volks in *Nederland* niet ongunſtig ontvangen was; doch te midden van veele ſchampere Aanmerkingen daar op gemaakt, welken zy zich niet bekreunden, ontdekten zy, dat zelfs by zommigen, die 'er zich voor betoonden, eenige Bedenkelykheden, ten aanziene van het Plan zelve, gereezen waren, welke zy openlyk aan den dag bragten. Deeze kwamen voornaamlyk hier op neder; dat het Voorſtel naamloos in de Wereld verſcheenen was; — dat men geene genoegzaame Aanwyzingen hadt van de Oogmerken waar toe dat *Vaderlandsch Fonds* dienen zou; — en eindelyk wenschte men te weeten wie de Medeburgers waren, van welken in het Voorſtel geſprooken werd. 1786. Bedenkelykheden op dit Plan gemaakt.

Om deeze Bedenkelykheden, van weezenlyk belang, in ééns, zo veel mogelyk, op te losſen, en dus dit Plan, in allen deelen, te bevorderen, maakten de Heeren R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, F. G. BLOK, J. CAU, J. P. DE RIDDER, H. H. VAN HAERSMA, A. W. Baron VAN PALLANDT, Uit den weg geruimd.

(*) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1143.

XXXI. BOEK. 1786.

LANDT TOT ZUITHEM, geene zwarigheid om, met overleg van verſcheide met hun eensdenkende Regenten, openlyk te verklaaren —— „ *Voor eerst*, dat „ het Programma, door hun, volgens het „ beſluit der bekende Vergadering te *Amſterdam*, opgeſteld, en alzo aan het „ Publiek was medegedeeld geworden — „ *Ten tweeden*, dat het Oogmerk, waar „ om de Inſtitutie van zodanig een *Nationaale Kas*, door hun was voorgeſlaagen ten duidelykſten in het Programma zelve was uitgedrukt, *om*, „ *naamlyk*, *door onderlingen Byſtand*, *alle* „ *zodanige Middelen altyd gereed en by de* „ *hand te hebben*, *als ter Beveiliging*, *Voortzetting*, *Voltooijing en Grondvesting van* „ *'s Lands Goede Zaak vereischt werd.* —— „ En konden zy, als Lieden van Eer, „ betuigen, dat dit hun eenig en waare „ doelwit met de Oprigting van 't gemelde „ Fonds was, zonder dat eenig Eigenbelang, veel min het ſtyven van vuige „ Heerschzugt, hun in deezen bezield „ hadt. —— *Ten derden*, dat, hoe zeer „ wel geene Medeburgers, by het inſtellen van het Plan tegenwoordig geweest „ waren, egter 't zelve zyn Oorſprong „ voornaamlyk verſchuldigd was aan de „ rechtmaatige Begeerte van zo veele „ welmeenende Ingezetenen, die reeds „ zedert eenigen tyd geleeden, de zulken „ van hunne Vertegenwoordigers, welke „ zy met hun vertrouwen vereerden, tot „ het in ſtand brengen van eene *Natio-*

„ *naale*

„ naale Beurs aangeſpoord hadden. —— XXXI.
„ Terwyl zy vertrouwden, dat niets meer BOEK.
„ den gelukkigen uitſlag van deeze In- ——
„ ſtitutie zou bevorderen, dan dat de Di- 1786.
„ rectie van dit Fonds, in alle Steden en
„ Diſtricten, niet alleen aan Regenten,
„ maar ook de vertrouwſte Medeburge-
„ ren wierd opgedraagen (*)."

Welhaast nam, naa deeze Ontdekking, de Intekening opgang. In *Leyden*, dat hier voorging, deeden zich ter Inzamelinge op, de Heeren F. G. BLOK, D. M. G. HELDEWIER, Veertigen in den Raade, M. C. VAN BEURDEN, P. WYLAND en P. VREDE Kooplieden, die ook zorge gedraagen hadden, dat in de Dorpen van *Rhynland*, de Intekening by vertrouwde Perſoonen kon geſchieden. In *Haarlem*, 't welk ſpoedig volgde, kon men deeze Zamelpenningen brengen by de Heeren J. TEDING VAN BERKHOUT, J. H. DE LANGE Vroedſchappen, J. A. GRASWINKEL Secretaris der Stad, J. KRAGTING, A. VOS *Jacobusz.* en A. LOOSJES *Pz.* Burgers, die ook op zich namen, in de Dorpen onder *Haarlem*, het noodige hier toe te beſchikken. —— 't Zou overtollig en verveelend weezen, eene Naamlyst op te geeven van die zich allerwegen, tot de geringſte Plaatzen bykans, ja tot de Eilanden toe, met dit werk belasten; dan

De Inzameling gaatvoort.

(*) *Poſt van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1174. 1185. en 1211.

XXXI. BOEK. 1786.

dan wy bragten deeze voorbeelden van de vooruitloopende Steden *Leyden* en *Haarlem* alleen by, om te doen zien, hoe, overeenkomſtig met het Plan, Regenten en Burgers, met den anderen verééнigd, dit werk van zeer veel omſlags, op zich namen en volvoerden. Dit was doorgaans het geval, ſchoon, op zommige Plaatzen, alleen Regenten, op andere, alleen Burgers, en op nog andere, de Leeraars der Gereformeerde Kerke, en ook Roomſche Priesters, zich daar toe verledigden (*).

En heeft groote opgang.

Groot was de Geestdrift om tot dit Fonds Penningen op te brengen. Niemand die iets kon miſſen, en der Grondwettige Herſtelling toegedaan was, of hy tekende in. Aanzienlyke Giften in ééns, die van enkele Perſoonen, eenige Duizend Guldens bedroegen (†), werden in deeze Schatkist uitgeſtort. Lieden, van welken men het althans niet verwagt hadt, tasten wel diep in de beurze.

Te *Amſterdam* gaat het niet ſchielyk toe, en waarom.

Te midden van de woelige drukte deezer nieuwe en ongehoorde Inrigting baarde het by veelen verwondering, dat het magtig *Amſterdam*, gewoon uit te ſteeken als het op geeven aankomt, en waar het

(*) Men las in de Dagpapieren de Bekendmaakingen daar toe ſtrekkende, en heeft men in den *Post van den Neder-Rhyn* eene eenigzins uitvoerige Naamlyst van Heeren, die, in onderſcheide Steden dit werk aanvaarden IX. D. bl. 1257.

(†) Ik maak my, dit ſchryvende, aan geen grootſpraak ſchuldig, in 't zekere weet ik, dat een Heer te *Haarlem*, op eenmaal, vyf duizend Guldens ſchonk;

het niet mangelde aan ryken en aanzienlyken, die geheel in het Plan der Oprigteren vielen, geen meerder voortgangs met dit werk maakte: dan men verzekerde, dat deeze vertraaging, wel verre van toegeſchreeven te moeten worden aan gebrek van yver, veroorzaakt wierd door de omſlagtigheid aan een Bedryf van deezen aart onaffcheidbaar verknogt, en welke, uit hoofde eener menigte plaatslyke omſtandigheden, in eene Stad van die uitgebreidheid, niet weinig vermeerderde. XXXI. BOEK. 1786.

De waarheid hier van bleek welhaast toen de Heeren DANIEL HOOFD *van Vreeland*, BALTHASAR ELIAS ABBEMA, LODEWYK HOVY, JAN BERND BICKER, CORNELIS VAN DER HOOP *Gysbrechtsz.*, CAREL WOUTER VISSCHER, PIETER WILLEM VAN LANKEREN, VOLKERT CHRISTOFFELS, JACOBUS D'AMOUR, ERNESTUS EBELING, HENDRIK VAN CASTROP, OTTO WILLEM JOHAN BERG, GERARD VERRYN, RUTGER JAN SCHIMMELPENNICK, NICOLAAS VAN STAPHORST, JAN ANANIAS WILLINK, en NICOLAAS VAN HEUREN, als Ontvangers en Beſtuurders van het *Nationaale Fonds*, te voorſchyn traden, met een Berigtſchrift aan de Inwoonderen der *Amſtelſtad*, de wyze van Inzameling bepaalende. Voorts verzekerden zy de welmeenende Burgerye, „ dat „ de Penningen en Opkomſten van dit „ *Na-*

Wie daar dit werk op zich namen, en hun Berigtſchrift aan de *Amſterdammers*.

XXXI. BOEK. 1786.

„ *Nationaale Fonds*, door de Beſtuurders van 't zelve zouden worden beſteed tot al zulke eindens als de Goede Zaak des Volks konden bevorderen; het zy door de zulken, die zich daar toe door onvermogen niet kunnen beyveren, te onderſteunen; het zy tot aanmoediging van den onontbeerelyken Burgerwapenhandel; het zy om de ſchadens en ongevallen, welke zulke braave Leden der Maatſchappye, die, in de kragtdaadige poogingen tot bevordering der voornaamſte en gewigtigſte belangen des *Nederlandſchen* Volks, zo in hunne Perſoonen, als Vrouwen en Kinderen, ongelukkig mogten worden vervolgd of benadeeld, mogten overkomen, zo veel mogelyk, te beteren en te vergoeden; het zy tot bevordering van al zulke Middelen als noodig zullen worden geoordeeld tot weering van alle ſoorten van Overheerſching en Geweld; en dat wyders met alle mogelyke oplettenheid door de onderſcheidene Beſtuurders zou worden bezorgd, dat hetzelve Fonds ſteeds worde aangewend tot het waare oogmerk van deszelfs Oprigting, en wel zodanig, dat geene Uitgaven van Penningen geſchieden dan met alle omzigtigheid, en niet anders dan naa dat behoorelyk zou zyn gebleeken, dat dezelve gevorderd wierden om der Goede Zaake wille; ten einde hier door voor te komen het mis-

„ misbruik, dat anderzins zou kunnen „ plaats hebben (*)." XXXI. BOEK.

In *Gelderlands* groote en kleindere Steden gaven zich verſcheide Heeren op tot de Intekening en Inzameling der Penningen tot dat Fonds, by welken men ook naarigten kon krygen van de Perſoonen op Dorpen, tot elke Stad behoorende, die deeze Gelden inzamelden. Het kreeg in dit Gewest op de eene plaats meer, op de andere min toeloops. Dan 't leedt niet lang of te *Bommel* werd door de Regeering het geeven dier Giften, by openbaare Afkondiging verboden (†). 1786. Hoe 't zich in *Gelderland* met de Inzameling toedroeg.

In *Utrecht*, *Overyſſel*, de *Ommelanden*, als mede in de Generaliteit, kon men Gelden tot deezen Inzameling, by daar toe beſtemde Perſoonen, opbrengen (§). 't Ontbrak in *Zeeland* niet aan Voorſtanders van dit Fonds, en Inzamelaaren; doch de Burgemeester W. A. VAN CITTERS ſtelde te *Middelburg* in den Raad voor; om, daar de Liefdegiften voor de by de Diaconie Gealimenteerden, op den duur, niet toereikende bevonden wierden, en de Stad derhalven genoodzaakt was, eene goede Somme aan de Diaconie af te Hoe in *Utrecht*, *Overyſſel* en de *Ommelanden*. Voorſtel in *Zeeland* om de Penningen in beſlag te neemen. Men ging 'er des niet tegenſtaande mede voort.

(*) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1296. en X. D. bl. 196.

(†) In de *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1297, vindt men de Naamlyst. *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 754. Voor 't Jaar 1787. bl. 187.

(§) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1250. 1297. X. D. bl. 64. *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1652.

XXXI. BOEK. 1786.

te ſtaan, de hand te leggen op de verzamelde Penningen van het *Nationaale Fonds* (*). Dit Verzoek in overweeging genomen zynde, ſtemden W. A. VAN CITTERS, G. VAN CITTERS en DE BRUIN overeenkomſtig het Voorſtel; waar tegen LE SAGE, HUISMAN en VISVLIET zich verklaarden. De Voorzittende Burgemeester DE BRUIN liet, by 't ſteeken der ſtemmen, het lot beſliſſen; en ingevolge van 't zelve werd het Voorſtel by den Raad en Wet goedgekeurd, en de Baljuw gelast de Ingezamelde Penningen in Beſlag te neemen. Doch men hadt zorg gedraagen om die Beſlagneeming onmogelyk te maaken, door deeze Penningen elders in veiligheid te brengen. — Des niet te min voer men ook te *Middelburg* voort met het *Nationaal Fonds*, en de Burgers ter Intekening uit te noodigen, met de Naamen der Ontvangeren en de aanwyzing van de plaats waar de Kist geſteld was om de Giften der Donateuren of die onbekend begeerden te blyven, te verzamelen. En in Louwmaand des volgenden Jaars, hielden de Beſtuurders uit de Departementen der Steden *Middelburg*, *Zierikzee*, *Goes* en *Vliſſingen*, eene Provinciaale Vergadering, waar in zy een Voorzitter, Schatbewaarder en Secretaris verkoozen, 't geen eerlang

(*) Hy begreep 'er ook uitdruklyk onder, de *Verzamelde Penningen* voor *Hattem* en *Elburg*.

lang aanleiding gaf tot onaangenaame onderhandelingen ter Staatsvergaderinge; doch dit behoort tot een volgend Jaar (*). XXXI. BOEK. 1786.

Schoon men op zommige Plaatzen des Lands, in den aanvange, huiverde met de openbaare Intekening voor den dag te komen, kreeg dezelve eerlang eene verbaazende Algemeenheid, en werden 'er, langs deezen weg Schatten ingezameld. Wegens welker Besteeding, van tyd tot tyd, op onderscheidene Plaatzen, voor alle Deelneemeren openbaare Rekening en Verantwoording werd gehouden.

Waarom in *Friesland* geen *Nationaal Fonds*.

Wy weeten niet dat in *Friesland* eenige Poogingen gedaan zyn om op dit *Nationaal Fonds* Inschryving te bekomen, of zich daar Persoonen ter Ontvangst aanboden. Misschien beloofde men zich, in dit Gewest, waar de zaaken eene andere gedaante begonnen aan te neemen, hier van zo min opgangs als van eene Lotery, in den voorleeden Jaare beraamd ter verzameling van Penningen tot onderstand der Vrycorpsen; doch, op 't verzoek deswegen aan de Staaten ingediend, geweigerd; en van eene, ten deezen Jaare, uitgeschreeven Lotery in Goederen en Cieraaden, tot welke men meende de toestemming der Staaten niet te behoeven: dewyl dikwyls zodanige Loteryen in 't klein, op de enkele toelaating der Officieren en Stadsgeregten, getrokken wier-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1481. Voor 't Jaar 1787. bl. 125.

XXXI. BOEK. 1786.

Officieren en Stadsgeregten, getrokken wierden; maar die, wel verre van door te gaan en met toelaating van den Grietman van *Westdongradeel*, even buiten den Klokſlag van *Dokkum* getrokken te worden, by een ſcherpe Afkondiging volſtrekt verboden werd. Terwyl de uitdrukking daar in voorkomende, dat deeze Lotery van Goederen zou ſtrekken *ten voordeele van de zich aldus qualificeerende vereenigde Gelegaliſeerde Vrycorpſen en Exercitie-genootſchappen*, genoegzaam uitwees, dat zyne Hoogheid en de Gedeputeerde Staaten, op wier naam de Afkondiging, den achtſten van Zomermaand, geſchiedde, die Gewapende Corpſen met geen gunſtig oog beſchouwden: weshalven die omſchryving ook den Leden zeer tegen de borst ſtiet, en de onaangenaamheid, welke de Afkondiging by hun verwekte, niet weinig vermeerderde (*).

Middelen van Bevrediging aangewend.

Hoe ſterke Beſluiten men ook tegen zyne Hoogheid by *Holland* genomen hadt, in het laatst voorgaande Boek vermeld; hoe veelvuldig en onvermoeid de Poogingen waren door de Voorſtanders der *Grondwettige Herſtellinge* aangewend om deeze tot ſtand te brengen, waar van wy twee der voornaamſte en in 't oog loopendſte dus verre in dit Boek opgehaald hebben, ontbrak het, ten deezen Jaare, niet aan Buiten- en Binnenlandſche Werkzaamhe-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 740.

heden, om de heevig opblaakende Twist- XXXI.
vlam in den Lande te ſtuiten, of eene BOEK.
Bemiddeling te treffen. Van 't een en ——
ander moeten wy rekenſchap geeven, eer 1786.
wy tot het verhaal van meer byzondere
zaaken treeden.

In de eerſte plaats biedt zich aan een Verſlag des *Franſchen* Afgezants DE VERAC.
Vertoogſchrift des Gezants van *Frankryk*, de Markgraaf DE VERAC, den een en twintigſten van Grasmaand, ter Vergadering van hun Hoog Mogenden ingeleeverd. In hetzelve zegt deeze Afgezant gelast te weezen „ om aan hun Hoog Mo„ genden, de allernadruklykſte betuigin„ gen te doen van de Toegeneegenheid „ en Vriendſchap, welke de Koning, zyn „ Meester, hun toedroeg, en hun, op „ nieuw, te verzekeren van de onveran„ derlyke Verkleefdheid van zyne Maje„ ſteit aan de Verbintenis tuſſchen Haar „ en de Vereenigde Gewesten. —— Uit „ hoofde van deeze Gevoelens, wensch„ te de Koning, dat men toetrade, tot „ het herſtellen der Misſlagen, welke tot „ de inwendige Verdeeldheden in de Re„ publiek aanleiding mogten gegeeven „ hebben, en dat haare Rust mogt her„ ſteld worden, op beginzels, ontleend „ uit den aart der waare Conſtitutie. — „ De Koning deeze wenſchen aan hun „ Hoog Mogenden vertrouwelyk mededee„ lende, maatigde zich daar door geen„ zins eenig Beheer aan over de Binnen„ landſche Zaaken der Republiek. Wel „ verre van iets zodanigs ten doel te

XXXI. BOEK. 1786.

„ hebben, zou zyne Majeſteit, in tegen-
„ deel, indien het noodig ware, haare
„ kragtdaadigſte poogingen aanwenden,
„ om te beletten, dat hun Hoog Mogen-
„ den daar in van binnen zo min als van
„ buiten geſtoord wierden. — Zyne Ma-
„ jeſteit beoogde met deezen ſtap niets
„ anders, dan omtrent hun Hoog Mogen-
„ den, de Pligten eens Vriends en Bond-
„ genoots te vervullen, en hun, langs
„ dien weg, een nieuw blyk te geeven
„ van het ongeveinsd deel, welke Hy
„ nam in het Geluk en den Voorſpoed
„ der Vereenigde Gewesten.

Hoe beantwoord.

Het Antwoord op dit Vertoog liep op deezen zin, „ dat hun Hoog Mogenden,
„ met de uiterſte erkentenisſe en gevoe-
„ lens van Hoogagting, hadden ontvangen
„ die gunſtige en allerſterkſte Verzekerin-
„ gen, welke het zyne Allerchristlykſte
„ Majeſteit behaagd hadt te geeven van
„ zyne onveranderlyke Verkleefdheid,
„ aan de zo gelukkige Verbintenis tus-
„ ſchen zyne Majeſteit en deezen Staat. —
„ Dat hun Hoog Mogenden niets ernſti-
„ ger begeerden dan ook, van Hunne
„ zyde, zyne Majeſteit de opregtſte Preu-
„ ven te geeven van hunne beſtendige
„ Aankleeving aan die Verbintenisſe, mits-
„ gaders van de waarde, die hun Hoog
„ Mogenden ſtelden in de Vriendſchap
„ van zyne Majeſteit; waar van zy een
„ nieuw en allerovertuigendst bewys had-
„ den mogen vinden in de edelmoedige
„ Verklaaring, van naamlyk wel verre

„ van

„ van zich te willen mengen in het Be- XXXI.
„ ſtuur van de Binnenlandſche Zaaken der BOEK.
„ Republiek, in tegendeel, byaldien het ——
„ noodzaaklyk was, veel eer op de krag- 1786.
„ tigſte wyze, te willen medewerken, om
„ voor te komen, dat hun Hoog Mogen-
„ genden daar in zo van buiten als van
„ binnen zouden worden belemmerd.

„ Dat deeze Verklaaring van zyne Al-
„ lerchristlykſte Majeſteit voor hun Hoog
„ Mogenden van dies te meer gewigts
„ was, om dat Hoogstdezelven niets meer
„ ter harte namen dan de Conſervatie
„ van hunne Onafhangelykheid, mitsga-
„ ders van de waare Gronden, waar op
„ dezelve, zo wel als de Regeerings-
„ vorm van deezen Staat in 't algemeen,
„ en van de Leden van 't zelve in 't by-
„ zonder was gevestigd.

„ Dat, derhalven, hun Hoog Mogen-
„ den het deel, 't welk zyne Majeſteit
„ in het Geluk en den Voorſpoed van
„ deeze Republiek alzo geliefde te nee-
„ men, moesten beantwoorden, met de
„ ſerieuste bedenkingen van 't weezenlyk
„ deel, 't welk zy namen in den Voor-
„ ſpoed van zyne Majeſteits roemrugtige
„ Regeering, mitsgaders van hunnen hart-
„ lyken wensch van altoos in ſtaat te mo-
„ gen zyn, om de wederzydſche Belan-
„ gen der twee Geallieerde Natien, op de
„ kragtdaadigſte wyze, te helpen bevorde-
„ ren, en voorts de ſterkſte Preuven te
„ geeven van hunne geneigdheid om de
„ Pligten van een getrouw Vriend en

XXXI. BOEK. „ Bondgenoot, ook van hunne zyde, op „ de volkomenſte wyze, te vervullen (*)."

1786. De Koning van *Pruiſſen* zoekt desgelyks eene Bevrediging.

FREDERIK DE II. Koning van *Pruiſſen*, die te meermaalen door zynen Afgezant, den Baron VAN THULEMEYER, Vertoogen hadt laaten doen en Brieven gezonden, op een vry hoogen toon geſtemd, en door ons in vroegere Deelen onzer Geſchiedenisſen, geboekt (†), zag zints lange met geen genoegen, den invloed van *Frankryk* op de *Nederlanden*; dan geenzins onverſchillig over den keer, welken de zaaken in 't Gemeenebest, die voor het Huis van *Oranje* thans ongunſtig ſtonden, zouden neemen, drong hy, zo men wil, by het Hof van *Verſailles* aan, dat het de hand zou leenen tot eenige billyke Schikkingen tusſchen den Stadhouder en diens Partye. Ja ging, volgens zommigen, het Hof van *Berlyn* zo verre, dat het een Ontwerp van Verdrag in Hooimaand voorſtelde, waarop men geene andere dan onbepaalde Antwoorden ontving, die genoeg deeden begrypen, dat men de zaak ſlegts op de lange baan zogt te ſchuiven, om tyd te winnen (§). Wat hier van, als mede van eene vroegere geneigdheid diens Monarchs tot eene minzaame Schik-

(*) *Reſol. Gen.* 21. April en 31. Mey 1786.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* V. D. bl. 28. VII. D. bl. 66 enz. VIII. D. bl. 70 enz.

(§) *Het Leeven en de Regeering van* FREDERIK DEN II. *Koning van Pruiſſen, geſchetst door den Abt* DENINA bl. 450.

Schikking (*) zyn moge, zyn Gezant THULEMEYER diende ter tafel van hun Hoog Mogenden een Vertoog in, eenigzins op de leest des *Franſchen* Vertoogs geſchoeid. XXXI. BOEK. 1786.

Vertoog door hem ingeleeverd.

Die Gezant verklaarde gelast te weezen „ om aan hun Hoog Mogenden te „ vernieuwen de verzekeringen van de „ opregte Vriendſchap, welke de Koning „ zyn Meester, onveranderlyk voor hun „ bleef houden; en, ten gelyken tyde, te „ betuigen het genoegen, 't geen die „ Monarch gevoelde over het Verlangen „ door eene andere aan de Republiek vereenigde en verbondene Mogenheid betoond, „ ten voordeele van het Herſtel van de „ inwendige Rust der Vereenigde Gewesten. —— Zyne Majeſteit prees dat „ Verlangen, voegde zich opregtlyk daar „ by, en zou met het grootſte genoegen verneemen, dat men met yver en „ onpartydigheid arbeidde, om niet alleen „ de waare Conſtitutie en de Souverainiteit van den Staat; maar ook de Regten en Voorregten van het Erfſtadhouderſchap, buiten alle Aanranding te ſtellen, en dezelve op eenen vasten voet „ te vestigen. —— De Koning wilde „ zich, door het te kennen geeven van „ dit zyn Verlangen geenzins inwikkelen „ in

(†) *Mem. pour ſervir a l'Hiſt. de la Revolution des Prov. Unies en* 1787, *par Mr.* JH. MANDRILLON *Introd.* p. VIII. door ons vertaald bygebragt in het VIII. D. onzer *Vaderl. Hist.* bl. 106 enz.

XXXI. BOEK. 1786.

„ in de Binnenlandſche Zaaken der *Ver-*
„ *eenigde Gewesten.* Het voorige gedrag
„ van zyne Majeſteit ſtrekte hier van ten
„ bewyze; dan in hoedanigheid van Vriend
„ en digst aangrenzenden Nabuur, en als
„ zodanig een weezenlyk belang hebben-
„ de by deszelfs Welzyn, zou hy bereid-
„ willig zyne goede Dienſten en Tus-
„ ſchenkomst aanwenden om overal, daar
„ het noodig zou zyn, mede te werken
„ tot bevestiging van de Binnen- en Bui-
„ tenlandſche Rust der Republiek (*).

Eendergelyk Vertoog des Konings van *Engeland.*

't Leedt ſlegts korten tyd of de Ridder HARRIS, Afgezant van *Groot-Brittanje*, ſloeg denzelfden toon, met eenige meerdere omſlagtigheid zyne redenen beleggende. Hy ſprak hun Hoog Mogenden op deezen trant aan. „ Hoog Mo-
„ gende Heeren! Alle de Poogingen,
„ welke zyne *Brittanniſche* Majeſteit aan-
„ gewend heeft by U Hoog Mogenden,
„ zedert het gelukkig tydſtip des Vre-
„ des, hebben geen ander doelwit gehad
„ dan om Hoogstdezelven de ontwyfel-
„ baare Preuven te geeven van de op-
„ regte Vriendſchap, welke zyne Maje-
„ ſteit U Hoog Mogenden toedraagt. —
„ Zyne Majeſteit heeft geene gelegenheid
„ laaten voorbygaan, om de goede Har-
„ monie en Eendragt wederom te her-
„ nieuwen, welke geduurende eene ge-
„ heele Eeuw, zo magtig veel heeft toe-
„ ge-

(*) *Reſol. Gen.* 15. Mey 1786.

„ gebragt tot de Welvaart aan beide zy- XXXI.
„ den. —— Zyne Majeſteit heeft zich BOEK.
„ boven alles beyverd om de Overblyf- ——
„ zels uit te wisſchen van die ongeluk- 1786.
„ kige Verſchillen, welke dien Voorſpoed,
„ voor een tyd, heeft afgebrooken.

„ De Koning, myn Meester, heeft
„ zeer zorgvuldig gemyd iets te doen,
„ 't geen eenigen invloed konde hebben
„ op de inwendige en vrye Raadpleegin-
„ gen van den Staat. —— En, offchoon
„ zyne Majeſteit geenzins ongevoelig ge-
„ weest is aan de Onlusten, welke dee-
„ ze Republiek hebben gefolterd, heeft
„ hy zich vernoegd om den Hemel te
„ ſmeeken voor het Welzyn van deezen
„ Staat, en voor de Herſtelling van de
„ Eendragt.

„ Dan, vermids het, zedert kort,
„ twee zeer agtenswaardige Mogenheden,
„ als opregte Vrienden en Nabuuren van
„ uwe Republiek, behaagd heeft, aan U
„ Hoog Mogenden hunne Gevoelens te
„ openbaaren, met betrekking tot derzel-
„ ver tegenwoordige Geſteldheid, zoude
„ zyn Majeſteit gelooven te kort gedaan
„ te hebben aan die zelfde Gevoelens,
„ waar mede hy ſtandvastig is bezield
„ geweest; als mede aan het Vertrou-
„ wen, 't welk zyne Majeſteit verlangt
„ U Hoog Mogenden in te boezemen,
„ wanneer hy langer vertoefde deeze
„ opregte wenſchen uit te boezemen,
„ welke zyne Majeſteit by aanhoudenheid
„ zich vormt, zo voor de inwendige en

„ uit-

XXXI. BOEK. 1786.

„ uitwendige Rust der Republiek als voor
„ het Behoud van derzelver tegenwoor-
„ dige Conſtitutie.

„ De Koning oordeelt zyn Pligt te
„ zyn, teffens U Hoog Mogenden te
„ moeten verklaaren, dat niets meer ſtry-
„ dig zou zyn tegen zyne oogmerken,
„ dan om een voorbeeld te geeven, even
„ zo gevaarlyk voor de Rust als voor
„ de Onafhangelykheid der *Vereenigde Ge-*
„ *westen*, als die van eene vreemde Be-
„ moeijing met de Inwendige Zaaken der
„ Republiek, waar van zyne Majeſteit
„ wenscht, dat de vrye Beheering altoos
„ ongekrenkt mag bewaard worden, in
„ handen van die geenen, welken dezel-
„ ve is toevertrouwd door de Conſtitu-
„ tie, en gegrondvest op de gronden,
„ welke gelegd zyn, door de toeſtem-
„ ming van de Natie zelve.

„ Zyn Majeſteit zal nooit een ander
„ oogmerk bedoelen, dan het alleronzy-
„ digſte gedrag te houden, en wel zulk
„ een, als men natuurlyk verwagten moet
„ van een opregt Vriend en goeden Na-
„ buur, welke zo wel door de Belangen
„ van den Proteſtantſchen Godsdienst,
„ van Regeeringsvorm, Koophandel, en
„ plaatslyke Geſteldheid der beide Lan-
„ den, als door den Band van Verwant-
„ ſchap met den Prinſe, aan welke U
„ Hoog Mogenden, de Eminente Staats-
„ bedieningen hebben aanvertrouwd, een
„ weezenlyk belang heeft, dat geen de
„ minſte krenking worde toegebragt aan

„ de

„ de Onafhangelykheid van deeze Repu- XXXI.
„ bliek (*)." BOEK.

Was men zeer gereed geweest met het Vertoog des *Franſchen* Gezants te beantwoorden, het ontbrak niet aan vervaardigde Ontwerpen om op de Vertoogen, van wegen zyne *Pruiſſiſche* en *Groot Brittanniſche* Majeſteit ingediend, die zo blykbaar op 't zelfde aanbeeld ſloegen, desgelyks ſpoedig te berigten; doch deeze Ontwerpen waren, tegen het gewoon gebruik aan, zonder medewerking van *Holland* gemaakt: waarom de Meerderheid in dit Gewest beſloot, niet te gedoogen, dat men die Ontwerpen, zonder goedvinden van 't zelve, met de Meerderheid ter Algemeene Staatsvergadering zou doordringen; maar zich daar tegen met ſterke middelen te zullen verzetten. —— Dit uitſtel baarde herhaalde verzoeken om Antwoord. *Gelderland* drong aan, dat men hier toe, overeenkomſtig met de Ontwerpen, met overleg der andere Bondgenooten, zou komen (†). *Zeeland* ſprak over dit ſtuk omſtandiger. De Staaten van dat Gewest oordeelden het onvoegelyk, de Vertoogen door Staatsdienaaren van andere Mogenheden, by deezen Staat ingeleeverd, inhoudende de betuigingen van Vriendſchap en deelneeminge in de Voorſpoed van de Republiek, onbeantwoord te

1786.

Het beantwoorden der Vertoogen van *Pruiſſen* en *Engeland* draalt.

(*) *Reſol. Gen.* 5. July 1786.
(†) *Reſol. Gen.* 2. Aug. 1786. *Extract uit de Reſol. des Gelderſchen Landdags* 2 Sept. 1786.

XXXI. BOEK. 1786.

te laaten; dat ze, in tegendeel, behoorden ontvangen te worden op eene betaamelyke en met den aart der zaake overeenkomſtige wyze, en dat de ontworpen Antwoorden, zo aan het Hof van *Londen* als aan dat van *Berlyn*, over 't algemeen in gepaste Bewoordingen waren ingerigt, om de Gevoelens uit te drukken, welke aan de Republiek voegden, met opzigt tot de nabuurige Mogenheden met welke dezelve in Vriendſchap ſtondt Waarom de Afgevaardigden gelast werden om een Antwoord te helpen vaſtſtellen, op den voet der ingeleeverde Ontwerpen, of onder zodanige niet weezenlyke veranderingen, als men met overleg der andere Bondgenooten, noodig zou oordeelen (*).

FREDERIK WILLEM, Opvolger van FREDERIK DEN GROOTEN, zendt de Graaf VAN GOËRTZ. Diens last.

Middelerwyl zag de Koning van *Pruiſſen*, met den naam van FREDERIK DEN GROOTEN, zints lang vereerd, op den zeventienden van Oogstmaand, in den Ouderdom van ruim vier en zeventig Jaaren, naa zes en veertig Jaaren den ſchepter zyns Ryks, onder veel lot wisſel, gezwaaid te hebben, zyn laatſten dag: en werd opgevolgd door zynen Neef, FREDERIK WILLEM. Dit gaf eene geheel andere wending aan de Voorſlagen van Bemiddeling. Weldraa zondt deeze Throonopvolger zynen Staatsdienaar, den Graave VAN GOËRTZ, als En-

(*) *Not. van Zeeland* 16. Oct. 1786. *N. Nederl. Jaarb.* 1785 bl. 1432.

Envoié Extraordinaris en Minister Plenipotentiaris na *'s Gravenhaage*, „ om," gelyk zyne Majeſteit zich uitdrukt, „ aan „ hun Hoog Mogenden een byzonder te„ ken van Onze uitſteekende agting te „ geeven, en uitvoeriger, mondeling, te „ betuigen, hoe zeer Wy wenſchen, met „ de hooge Republiek der *Vereenigde Ne„ derlanden*, even diezelfde goede Nabuur„ ſchap en naauwe Vriendſchap te onderhou„ den, welke van onze Voorzaaten, zedert „ honderd Jaaren, op Ons voortgeplant is; „ gedeeltlyk ook het groot aandeel, het „ welk Wy, als een zo digt Nabuur, aan de „ bedroefde Onlusten neemen, die, zedert „ eenen geruimen tyd, eenige der Vereenig„ de Provincien beroeren; doch voornaam„ lyk aan de Verſchillen, welke, in eeni„ ge derzelven, met den Doorlugtigen Erf„ ſtadhouder, Prins van *Oranje* en *Naſſau*, „ zyn ontſtaan, en aan de zeer buitenge„ woone Onderdrukkingen, welke deeze „ Vorst, zo onſchuldig, moet lyden.

„ Wy willen U Hoog Mogenden met „ geene wydloopige Uitbreidingen hier „ over ophouden, daar zyne Doorlugtigheid „ de Prins Erfſtadhouder, by verſcheide „ Misſiven aan de Staaten van *Holland* „ en *Westfriesland* geſchreeven, de har„ digheid der hem overgekomene Ver„ kortingen zyner Voorregten, zo om„ ſtandig en overtuigend heeft voorge„ ſteld; maar wy gedraagen Ons veel eer „ aan den Brief welke zyne Majeſteit on„ ze Voorganger, op den achttienden Sep„ tem-

XXXI. BOEK. 1786.

XXXI. BOEK. 1786.

„ tember des Jaars MDCCLXXXV, zo „ wel aan U Hoog Mogenden als aan de „ Staaten der Provincie van *Holland* en „ *Westfriesland*, in 't byzonder, heeft „ doen afgaan (*).

„ Wy bekragtigen en vernieuwen den „ geheelen Inhoud van deezen welmee„ nenden Brief, op het ernſtigſt herhaa„ lende het vriendſchaplyk Verzoek, daar „ by aan dezelve gedaan, dat de zaaken „ aldaar, ten aanziene van zyne Door„ lugtigheid den Erfſtadhouder, door bil„ lyke Middelen van Overeenkomst, op „ den voorigen met de Conſtitutie en „ Conventie overeenkomſtigen voet, ten „ ſpoedigſten mogen worden herſteld. In „ 't byzonder verzoeken Wy, hier mede „ vriendlyk en inſtantelyk, om by de Staa„ ten van *Holland* en *Westfriesland*, en „ waar U Hoog Mogenden het verder „ dienſtig zullen vinden, door derzelver „ veelvermogende Bemiddeling, op de na„ druklykſte wyze uit te werken, dat zy„ ne Doorlugtigheid, de Erfſtadhouder, „ door middelen van uitkomst, die niet „ moeilyk uit te vinden zyn, in ſtaat ge„ ſteld worde om wederom, met Eere en „ Welvoegelykheid, in den *Haage* te kun„ nen keeren: om zyne hooge Ampten „ uit te oefenen, en dat vervolgens over „ de nog overblyvende Verſchillen, eene „ met

(*) Zie dezelve in onze *Vaderlandſche Hiſtorie* X. D. bl. 91.

„ met de Geregtigheid, de Eer, en het
„ waare Intrest van alle de Partyen over-
„ eenkomende duurzaame uitkomst getrof-
„ fen worde; waar toe Wy, met andere
„ Vrienden en Nabuuren der Republiek,
„ door onzen Raad en Bemiddeling, op
„ eene zo billyke als onpartydige wyze,
„ gaarne alles wat mogelyk is willen toe-
„ brengen.

XXXI. BOEK. 1786.

„ Den Graave VAN GOËRTZ hebben
„ Wy Inſtructie gegeeven om dit alles,
„ zo wel aan U Hoog Mogenden, als
„ ook, naar de omſtandigheden, aan de
„ Staaten van ieder der Provincien, breed-
„ voeriger voor te draagen; van Onzen
„ wege het noodige te verzekeren, en
„ daar van opening te doen, en, wan-
„ neer zulks goedgevonden wierd, daar
„ over, met hun in Onderhandelinge te
„ treeden. —— Wy verzoeken U Hoog
„ Mogenden, derhalven, den meergemel-
„ den Graave VAN GOËRTZ, in deeze
„ zeer gewigtige Zaak, volkomen geloof
„ te geeven, en met hem al dat geene te
„ verhandelen en af te doen, wat men,
„ naar de omſtandigheden van beide de
„ Partyen, goed en noodig zal vinden.

„ Wy hoopen en vertrouwen, dat U
„ Hoog Mogenden, zo wel als de Staa-
„ ten van ieder der Provincien, Ons niet
„ zullen verdenken, dat Wy ons den Erf-
„ ſtadhouder hier in zo kragtdaadig en
„ ernſtig aanneemen; daar Wy eensdeels
„ zo na met Hem zyn verwant, en het
„ noodlot van deezen Vorst, van zyne

XXXI. BOEK. 1786.

„ Gemalinne, onze lieve en waardige Zuster, welker verheevene en aan de Republiek geheel toegedaane Gevoelens, „ U Hoog Mogenden wel niet twyffelagtig zullen zyn, als mede van hunne „ Kinderen en Naakomelingſchap, Ons „ onmogelyk onverſchillig zyn kan; en „ anderdeels, daar wy met overtuiging „ weeten en kunnen verzekeren, dat zyne Doorlugtigheid de Heer Erfſtadhouder, en zyne geheele Familie, de hooge „ Republiek der *Vereenigde Nederlanden* „ van ganſcher Ziele zyn toegedaan, en „ zeker nooit tegen haar Intrest en Staat „ Syſtema, ietwets zullen doen; maar dezelve, op alle mogelyke wyzen, zullen „ tragten te behouden en te bevorderen.

„ Hier by komt, dat Wy, als de naaste Nabuur der *Vereenigde Nederlanden*, „ en naar de nooit verouderde Verbintenisſen der wederzydſche Staaten, een „ zo groote en gewigtige Intrest hebben, „ dat de met de oude Conſtitutie overeenkomſtige geſteldheid der Republiek „ in het weezenlyke niet veranderd; maar „ onverbreekelyk behouden worde: en „ dat de Inwendige Onlusten en Geſchillen, die zekerlyk uit een bloot misverſtand zyn ontſtaan, op de ſpoedigſte „ wyze, door eene billyke, redelyke en „ bondige Verzoening, en door eene „ duurzaame Verſtandhouding, by alle de „ daar by belanghebbende Partyen, vereffend worden.

„ Wy beveelen deeze ten uiterſten gewig-

„ wigtige zaak aan U Hoog Mogenden XXXI.
„ en al het geene waar van Wy aan BOEK.
„ dezelve, op de bovengemelde wyze, ——
„ welmeenend en vriendſchaplyk hebben 1786.
„ opening gedaan; en, gelyk Wy hoo-
„ pen hier in niet te zullen misſen, zo
„ verzekeren Wy U Hoog Mogenden
„ daar en tegen, dat Wy de geheele Re-
„ publiek der *Vereenigde Nederlanden*, en
„ ieder Provincie in 't byzonder, met
„ Vriendnabuurlyke Vriendſchap en Toe-
„ genegenheid, altoos zyn en blyven toe-
„ gedaan (*)."

Het Tydſtip, wanneer deeze Gezant, met zo uitgebreide Volmagt bekleed, in *'s Gravenhaage* verſcheen, was allerongunſtigst om by de *Patriotten* (†) ingang te vinden; de aanvang naamlyk van Herfstmaand, toen men by *Holland* op 't yverigst arbeidde om zyne Hoogheid te ſchorten in zyn Post als Capitein Generaal diens Gewests.

Staaten van *Zeeland*, die zo zeer geyverd hadden voor het beantwoorden der vroegere Brieven van zyne *Groot-Brittanniſche* Majeſteit en des thans overleden Ko-

Wat *Zeeland* op dit Vertoog wilde geantwoord hebben.

(*) Deeze Brief was gedagtekend 2 Sept. 1786.

(†) Ik gebruik hier het woord *Patriotten* als eene Benaaming van onderſcheiding, en zal my, kortheids halven, vervolgens meer daar van bedienen, zonder te treeden om de gepast- of ongepastheid te verdeedigen, of tegen te ſpreeken. Genoeg is het dat die Naam, in deeze dagen, als een Eer- of Scheldnaam, ter aanduiding van dezelfde Perſoonen, gebruikt wierd.

XXXI. BOEK. 1786.

Konings van *Pruiſſen* (*), waren ook ſpoedig gereed met den last aan hunne Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering, ten aanzienе van het nu ontvangen Aanſchryven des nieuwen *Pruiſiſchen* Monarchs, en de Geloofsbrieven door hem aan den Graave VAN GOËRTZ mede gegeeven. Zy moesten verklaaren, dat in *Zeeland* geene Verſchillen met zyne Hoogheid ontſtaan waren, die deezen Vorst eenige redenen tot klagten over Onderdrukking konden geeven; en dat deswegen de Plaatzen in 's Konings Brief daar over loopende, geene betrekking konden hebben tot dat Gewest.

Dat, wyders, om éens voor altoos weg te neemen allen twyfel omtrent het waare Syſtema, 't welk *Zeeland* beſtendig hadt aangekleefd, en, in de tegenwoordige omſtandigheden van zaaken met allen nadruk zou blyven aankleeven, Staaten van *Zeeland* geene bedenking maakten te betuigen, „ dat zy niets meer ter harte namen, dan de Bewaaring van de Conſtitutie der Republiek, gelyk dezelve „ door de Unie tot onderlinge defenſie „ vereenigd is, en de handhaaving van „ de Souverainiteit deezer Provincie, als „ een Integreerend Lid van het Bondgenootſchap, en de beſcherming der Vryheden en Voorregten der Ingezetenen „ met de Magt van de Regeering en de „ Ju-

(*) Zie hier boven bl 335.

„ Juſtitie. —— Dat zy vaſtlyk gezind XXXI.
„ waren de Hooge Waardigheden van den BOEK.
„ Erfſtadhouder, Capitein Generaal en ——
„ Admiraal te maintineeren, met alle 1786.
„ Regten en Prerogativen, zo door hun
„ Ed. Mogenden en hunne Provincie, als
„ door de gezamenlyke Bondgenooten,
„ met betrekking tot den gemeenen Staat,
„ aan denzelven wettig en permanent op-
„ gedraagen, en vertrouwden dat deeze
„ Waardigheden nooit zouden ophouden
„ te beantwoorden aan het oogmerk van
„ derzelver Inſtelling. —— Dat, gelyk
„ 'er geene Regeeringsvorm kon gezegd
„ worden zonder Gebrek te zyn, hun
„ Ed. Mog. ook niet ontkenden, dat 'er
„ Misſlagen in het Publiek Beſtuur wa-
„ ren ingeſloopen, en zich wel met
„ de andere Bondgenooten te willen toe-
„ leggen op het Redres van dezelve;
„ maar dat zy zich nogthans, verzekerd
„ hielden, dat de Abuizen reſideerden in
„ de Executie, en niet in de Conſtitutie;
„ en het, daarom, voor hoogst gevaarlyk
„ aanzagen, dat men de Gronden van
„ Regeering zou willen losmaaken, on-
„ der pretext van Verbetering.

„ Voorts, dat zy niet zouden ophou-
„ den al hun vermogen aan te wenden
„ by die Bondgenooten, daar zulks noo-
„ dig mogt zyn, om de Verdeeldheden
„ en het Wantrouwen weg te ruimen,
„ de verzwakte Banden van de Unie te
„ herſtellen, en de Regeeringsvorm met
„ de Burgerlyke Voorregten, op ſolide

XXXI. BOEK. 1786.

„ Gronden te vestigen: tot al het welk „ hun Ed. Mog. bereid waren hunne „ meermaals aangebodene Dienſten toe te „ brengen, op zodanig eene wyze als „ met gemeen Overleg der Bondgenoo„ ten, geſchiktst zou geoordeeld worden, „ verzoekende daar toe de medewerking „ van zodanige Provincien als in diezelf„ de Gevoelens ſtonden; en dat door „ ſpoedige en cordaate Beſluiten, de Re„ publiek mogt toonen kragts en klems „ genoeg in haar eigen boezem te heb„ ben, om, zonder tusſchenkomst van „ vreemde Mogenheden, haare Rust en „ Veiligheid te verzekeren (*).

Raadſlag van *Overſesly* ter Algemeene Staatsvergadering hier over uitgebragt.

Geheel anders klonk het Advys der Staaten van *Overyſſel* ter Algemeene Staatsvergaderinge uitgebragt, ingerigt volgens een Opſtel van Jr. A. W. Baron VAN PALLANDT TOT ZUITHEM. Naa de gewoone betuigingen van genoegen, over de verklaarde Vriendſchapsaanhouding des nieuwen Konings, en eene gereedheid van de zyde der Staaten om die aan te kweeken en te bevestigen, is hunne taal, „ dat zy een gevoelig vermaak zouden „ genieten, zo dikwyls het in hun ver„ mogen ſtaan zou om aan eenige Voor„ ſtellen, van den kant zyner Majeſteit, „ naar Hoogstdeszelfs wenſchen, te be„ ant-

(*) *Not. van Zeel.* 16 Oct. 1786. Wat hier over, en een daar aan gehegte Verklaaring te doen viel, zullen wy, van *Zeeland* bepaalder ſpreekende, vermelden.

„ antwoorden; doch dat zy, voor zo ver- XXXI.
„ re de Brief zyner Majeſteit ten onder- BOEK.
„ werp hadt de zaak van den Heer Prins ——
„ Erfſtadhouder, nog niets anders doen 1786.
„ konden dan zich beroepen op hun ſchry-
„ ven van dertig Augustus des Jaars
„ MDCCLXXXIV (*). —— Dat hun Hoog Mogenden met geen minder genoegen gezien hadden, hoe zyne Majeſteit in 't zelfde begrip ſtondt als deszelfs Doorl. Voorzaat, voor zo verre diens Brief van den achttienden September des Jaars MDCCLXXXV (†) inhieldt Hoogstdeszelfs billyke en uit den aart van Nabuurige en alleen door Vriendſchap verbondene, doch van elkanderen onafhangelyke Staaten alleszins overeenkomſtige denkwyze „ van niet van meening te
„ zyn om zich in de Interieure Omſtan-
„ digheden van onzen Vryen Staat in te
„ laaten."

„ Dan dat hun Hoog Mog. onverminderd al het voorſchreevene, geene de
„ minſte zwaarigheid maakten, om zyne
„ Majeſteit te declareeren, dat het belang
„ welke zyne Majeſteit, by deszelfs Mis-
„ ſive, in de Stadhouderlyke Familie be-
„ toonde te neemen, in de daad aan hun
„ Hoog Mog., gelyk zyne Majeſteit hoop-
„ te en vertrouwde, geene de minſte ver-
„ den-

(*) Men zie deeze Brief in onze *Vaderl. Hist.* VIII. D. bl. 108.

(†) Deeze Brief hebben wy gegeeven in onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 91.

XXXI. BOEK. 1786.

„ denking hadt ingeboezemd, uit hoofde
„ van de naauwe Verwantſchap, welke
„ tuſſchen zyne Majeſteit en haare Ko-
„ ninglyke Hoogheid, Mevrouwe de Ge-
„ malinne van den Heer Erfſtadhouder,
„ ſubſiſteerde, welke Belangſtelling na-
„ tuurlyker wyze niet kon naalaten op
„ den Heere Erfſtadhouder te realiſee-
„ ren, te min, daar hun Hoog Mogen-
„ den begreepen, dat zyne Majeſteit,
„ met het zenden van den Heer Graave
„ VAN GOËRTZ, als Envoié Extraordi-
„ naris en Minister Plenipotentiaris by
„ deezen Staat, vooral, en in de eerſte
„ plaats, zou bedoeld hebben, om naauw-
„ keuriger van den waaren Toeſtand der
„ Interieure Zaaken van de Republiek
„ onderrigt te worden: waar omtrent hun
„ Hoog Mogenden hartlyk wenſchten,
„ dat dezelve Heer Graave VAN GOËRTZ,
„ door het naſpooren van de onpartydig-
„ ſte Berigten, en het behoorelyk pene-
„ treeren van de waare Conſtitutie des
„ Lands, waar omtrent de Ondervinding
„ geleerd heeft, dat Ministers van ande-
„ re Mogenheden zo ligtlyk in Erreur
„ konden worden geinduceerd, ten vollen
„ tot genoegen van zyne Majeſteit mogt
„ ſlaagen. In welk geval hun Hoog Mo-
„ genden vertrouwden, dat zyne Maje-
„ ſteit, volkomen zou worden overtuigd,
„ dat nooit meerder redenen, dan in de
„ tegenwoordige omſtandigheden, plaats
„ gehad hebben, of konden hebben, wel-
„ ke zyne Majeſteit kunnen permovee-

„ ren,

„ ren, om, volgens de uitdrukkingen in gemelde Misfive van wylen zyne Majesteit vervat, den Heer Erfstadhouder by alle gelegenheden aan te raaden om zyne Handelingen derwyze in te richten, dat zyne Hoogheid daar door het Vertrouwen en de Genegenheid der gezamenlyke Heeren Staaten mogt verdienen (*)."

De Graaf VAN GOËRTZ vertrekt uit den *Haage* na *Nymegen*.

Niet lang duurde het Gezantschap van deezen Graave, die zich, eenigen tyd in *'s Gravenhaage* onthouden, met den Raadpensionaris en andere Staatsleden over de Geschillen met den Stadhouder gesprooken hebbende, in 't laatst deezes Jaars, na *Nymegen* begaf, de toenmaalige Verblyfplaats des Stadhouders en zyns Hofgezins. Veelvuldig waren de gissingen, en niet minder bykans de deels ongegronde, deels valsche Gerugten over de oogmerken en bedryven van deezen *Pruisschen* Staatsdienaar. De Nieuwsmaaren vloeiden des over. In stede van dezelve op te haalen, zullen wy den hoofdinhoud mede deelen van zyne daadlyke verrigtingen, opgemaakt uit egte Bescheiden, die veele gissingen en gerugten logenstraffen, en tevens belangryke ontdekkingen mededeelen van de gesteltenis der beide Partyen in den Lande, in dit netelig Tydperk.

Het

(*) *Resol. Gen.* 18. Dec. 1786.

XXXI. BOEK. 1786.

Het Hof van *Frankryk*, geneegen aan den *Pruisſiſchen* Monarch, die zich de zaak des Stadhouders zo zeer aantrok, een blyk van agting en vriendſchap te geeven, gelaste den Heer DE RAYNEVAL, Staatsraad van zyne Allerchristlykſte Majeſteit, voorheen Minister des Konings by de *Vereenigde Staaten van Amerika*, en zedert door het Hof van *Veſailles* in veele gewigtige Onderhandelingen gebruikt (*), na *'s Gravenhaage* te vertrekken om eenſtemmig met den Graave VAN GOËRTZ, aan eene Schikking tusſchen de beide Partyen te arbeiden. Hy nam zyn intrek by den Gezant DE VERAC. — In *'s Gravenhaage* hadden deeze Onderhandelaars afgeſprooken over de wyze waar op zy meenden dit ſtuk, met de vrugtbaarſte uitkomst, te kunnen beleggen. Naauwlyks was de Graaf VAN GOËRTZ te *Nymegen* aangekomen of hy ontving van den Heer DE RAYNEVAL, eenen Brief, waar in hy hem het doel zyner komſte, in deezer voege, te verſtaan gaf.

De Heer DE RAYNEVAL uit *Frankryk* ter Onderhandelinge gezonden.

Brief van DE RAYNEVAL aan den Gezant VAN GOËRTZ.

„ Gy zyt verwittigt, door den Heer „ VAN GOLTZ, wegens het oogmerk „ myner Zendinge na *Holland*. Ik heb het, „ ze-

(*) Hy werd van hun Hoog Mogenden, om dat hy zeer veel hadt toegebragt tot het ſluiten des Verdrags tusſchen *Frankryk* en den Staat met een Zilver Servies ter waarde van 14000 Guldens beſchonken.

„ zedert ik in *'s Gravenhaage* ben, van mynen pligt gerekend U niet onbewust te laaten van myne ſtappen, en derzelver uitwerking; en ik vertrouw dat Gy overtuigt zyt, dat ik, op het voorbeeld van den Markgraaf DE VERAC en eenſtemmig met hem, zedert ik my hier bevind, alles gedaan heb, wat de omſtandigheden hebben toegelaaten om het belang te onderſteunen, 't welk de Koning uw Meester neemt in het lot van den Prins Stadhouder."

XXXI. BOEK. 1786.

Voorts deelt hy zyne opgedaane kundigheden mede (*), welke gevoegd by die hy te vooren hadt, hem eindelyk in ſtaat ſtelden om vaste denkbeelden te vormen zo wel omtrent den waaren Stand der *Z*aaken, als omtrent de Geſteltenis der Gemoederen. Hy was overtuigd, dat de Vermoedens, welke men te *Berlyn* ten opzigte van de *Patriotten* koesterde, nimmer den minſten grond gehad hadden, en laat zich vertrouwelyk uit over 't geen hy geſchiktſt rekende om het oogmerk der Zendinge zyns Medeonderhandelaars te bevorderen.

Hoe hy de zaak inzag en op welk eene wyze de Opſchorting kon ingetrokken worden.

„ Het kwam," volgens zyn ſchryven, „ niet in bedenking om aan de Ampts-

„ ver-

(*) Ten aanziene van *Gelderland* ontving hy dezelve voornaamlyk uit handen des Ridders CAPELLEN TOT DE MARSCH. Zie *Precis de l'Etat de Province de Gueldre, de l'alteration de ſa Conſtitution & d'un Projet de Reforme. Mem.* van CAPELLEN TOT DE MARSCH, *Bylage* No. 37. bl. 578.

XXXI. BOEK. 1786.

„ verrigtingen te raaken, welke tot het „ Stadhouderſchap behoorden, en dat die „ van Capitein Generaal bevestigd zou„ den blyven, volgens de Conſtitueele „ Opdragt zelve van den Jaare MDCDLXVI."

Thans was de Capitein Generaal in *Holland* geſuſpendeerd, om rede den Grave VAN GOËRTZ niet onbekend; het kwam 'er op aan om de Opſchorting te doen intrekken, en om een middel te vinden, ten einde de Staaten daar toe te beweegen. Openhartig ſtelt hy zyne wyze van denken op dit ſtuk in deezer voege voor.

„ De Staaten zyn Souverainen, en de „ Waardigheden, met welke de Prins be„ kleed is, hoe verheeven dezelve zyn „ mogen, maaken Hem van dezelve af„ hangelyk. Hy is, derhalven, niet op „ gelyke hoogte met Hun, en zy zou„ den met Hem niet kunnen handelen als „ Gelyken met Gelyken. Hier uit volgt, „ dat diezelfde Staaten geen ſtappen voor „ uit kunnen doen voor den Prins van „ *Naſſau*; maar dat het, integendeel, „ aan dien Prins ſtaat Hun voor te ko„ men. De Stadhouder moet, derhalven, „ de eerſte ſtappen doen om hun Ed. „ Groot Mogenden te beweegen tot het „ herroepen der Opſchorting. Dit is te „ noodzaaklyker, om dat de Prins Stad„ houder Hun aangetast heeft in het „ Weezen zelve van hunne Souveraini„ teit, door het Beſluit van Opſchorting „ te beſchuldigen van Onwettigheid en

„ Nie-

„ Nietigheid, en 't zelve te brengen voor XXXI.
„ de Algemeene Staaten. BOEK.
„ De Opſchorting is afgevergd door de
„ Gebeurtenisſen in *Gelderland* voorge- 1786.
„ vallen; en men vondt zich te meer
„ tot deeze daad van geſtrengheid aan-
„ gedreeven, om dat het Mistrouwen,
„ omtrent de Inzigten van den Prins
„ Stadhouder, zints lang veld gewonnen
„ en de ſnelſte vorderingen gemaakt hadt.
„ Het is in diezelfde Gebeurtenisſen dat
„ men het Geneesmiddel behoort te zoe-
„ ken tegen de Kwaale.

„ Daar het de Bezetting der Steden
„ van *Elburg* en *Hattem* is, welke de
„ Opſchorting veroorzaakt heeft; ſchynt
„ het my toe, dat men, voor alle dingen,
„ die Bezetting moet doen ophouden.
„ De Prins zou aan dit inzigt, zo veel
„ Hem aangaat, voldoen, indien hy de
„ Staaten overhaalde om aan die twee
„ Steden haare Vryheid te rug te gee-
„ ven, door het daar in Bezetting lig-
„ gend Krygsvolk te rug te trekken, en
„ aan de voortvlugtige Ingezetenen de
„ vryheid te laaten om na hunne haard-
„ ſteden te rug te keeren.

„ Maar deeze eerſte ſtap zal niet ge-
„ noeg zyn om de Gemoederen tot be-
„ daaren, en de zaaken tot eene Schikking
„ te brengen. — Gy weet, zo wel als ik dat
„ de Reglementen de waare Steen des aan-
„ ſtoots zyn, en zints gy U hier be-
„ vondt, hebt gy gelegenheid gehad om
„ overtuigd te worden, dat die Reglemen-

XXXI. BOEK. 1785.

„ menten een onuitwischbaar beginzel
„ zyn van Wantrouwen en van Vrees,
„ en dat zy aangemerkt worden als met
„ de daad ſtrydig tegen de Vryheid, wel-
„ ke de grondſlag is van de Staatsge-
„ ſteldheid der *Vereenigde Nederlanden.*
„ Het is, derhalven, naar myn oordeel,
„ noodzaaklyk de Reglementen te hervor-
„ men.

„ Zonder twyfel moet de Prins Erf-
„ ſtadhouder daar van een ſterken afkeer
„ hebben. Hy kan zeggen, dat hy een
„ verkreegen Regt op dezelve heeft, en
„ geen beweegredenen ziet om van dat
„ Regt af te ſtaan. Deeze beweegreden,
„ evenwel, meen ik in 's Prinſen eigen
„ hart te vinden. Hy is een *Hollander*,
„ hy moet zyn Vaderland beminnen. Het
„ éénige middel om het te beminnen is
„ mede te werken tot deszelfs Rust, en
„ Opofferingen te willen doen om die te
„ verzekeren.

In de veronderſtelling, dat de Prins dien ſtap zal goedkeuren, oordeeldt hy het dienſtig, dat deeze, in zyne Hoedanigheid van Stadhouder, eenen Brief aan Staaten van *Gelderland* afvaardigde, waar in hy *het leedweezen te kennen gaf, 't welk*
„ *hem de Beroerten veroorzaaken, die het*
„ *Gewest ontrusten, en de wenſchen, welke*
„ *hy vormt om ze ſpoedig te zien ophou-*
„ *den; dat hy, met dat inzigt, en om daar*
„ *toe mede te werken, de Staaten uitnoodigt*
„ *en zelfs aanſpoort, niet alleen om het*
„ *Krygsvolk te rug te roepen, 't welk in*

Har-

Hattem *en* Elburg *ligt; maar ook om de Krygsbenden, laatst in* Gelderland *ontboden, na derzelver Bezettingsplaatzen te rug te zenden. Dat het Gewest aan zich zelven wedergegeeven zynde, de Staaten vry en vreedzaam zouden kunnen raadpleegen over de middelen om in het Gewest eene Conſtitutioneele en duurzaame Rust te herſtellen; dat het eerſte onderwerp, op 't welk zy hunne dandagt zullen moeten vestigen het Reglement is; dat, niettegenſtaande het wettig Regt, 't welk dit Reglement hem geeft, het hem genoeg is dat hetzelve kan aangemerkt worden als belemmerende voor de Vryheid, welke de fundamenteele grondſlag is van de Conſtitutie en van de Welvaard der Unie, om hem niet te doen aarzelen, om 'er van af te ſtaan; dat hy, ingevolge daar van de Staaten uitnoodigt, ten einde het Reglement te overzien en zodanige Veranderingen daar in te maaken als zy nodig of dienſtig zullen oordeelen.* XXXI. BOEK. 1786.

Soortgelyke Brieven behoorden, zyns oordeels, geſchreeven te worden aan de andere Gewesten, die byzondere Reglementen van Regeering hadden.

„ Als deeze Vaderlandlievende Afſtand, vervolgt de Heer DE RAYNEVAL, „ zou „ gedaan weezen, en als de Staaten van „ *Gelderland* en *Utrecht*, een Beſluit inge„ volge daar van genomen en het Krygsvolk „ weggezonden zouden hebben, dan zou „ *Holland*, van zyn kant, geen reden „ meer vinden om het Cordon niet te „ doen wegtrekken, en om niet voort te

XXXI. BOEK. 1786.

„ gaan tot het herroepen der Opſchorting; waarnaa de Staaten van *Holland*, „ op eene naauwkeurige en billyke wy„ ze, de Ampts-verrigtingen bepaalen zou„ den, volgens de Conſtitutie, verknogt „ aan de Post van Capitein Generaal.

„ Op deeze wyze zou de Rust herleeven in den Staat; het Vertrouwen „ en de Eensgezindheid zouden de plaats „ vervangen van het Wantrouwen, de „ Verdenkingen en de Vrees; en de „ Prins zou, ten voordeele van zyn Va„ derland, genot kunnen hebben van alle „ de hooge Waardigheden, met welke „ hy bekleed is. — Ik kan niet gelooven, dat hy zich onttrekken zal aan de „ dringende aanſpooringen, welke Gy in „ 't werk zult ſtellen, om hem dit Ontwerp te doen aanneemen: want ik kan „ my niet verbeelden, dat hy liever verkiezen zal, de Verwarringen, welke „ den Staat beroeren, te verlengen en te „ vermeerderen, dan, als een goed Burger, de ligte Opofferingen te doen, „ welke in zyn vermogen zyn. Daar „ ligt meer Grootheid in, zich naar de „ omſtandigheden te ſchikken, dan in ze „ te braveeren. In het eerſte geval redt „ men zyne Eer en zorgt voor zyne Belangen; in het tweede loopt men gevaar „ van de eene en de andere te verliezen."

Wat hy dagt over het Capitein Generaalſchap.

De Graaf VAN GOËRTZ hadt den Heer DE RAYNEVAL gevraagd, waar in de Conſtitutioneele Verrigtingen des Ca-

Capitein Generaals in *Holland* beſtonden? Hy zondt hem daar op de Commisſie van den zeven en twintigſten February des Jaars MDCCLXVI, waar uit hy als zeer ſterk ſpreekende, voor beweezen houdt, „ *dat de Capitein Generaal onderworpen is aan het goeddunken „ van den Souverain, en dat hy volſtrekt „ niets kan doen of bevelen, dan by Advys „ van Gecommitteerde Raaden.* — Als „ men deeze waarheid niet wil uit het „ oog verliezen, zal men zich te *Nyme-* „ *gen* overreden, hoe de meeste der Eiſchen, welke men vormt, ongegrond „ zyn.” XXXI. BOEK. 1786.

Over het Commando in den *Haag*; de Benoeming tot Krygsampten en het geeven van het Wagtwoord.

Met zynen Medehandelaar had de Graaf geſproken over het byzonder Commando van het Garniſoen in den *Haage*, over de Benoeming tot Krygsampten, en over het geeven van het Wagtwoord. De Heer DE RAYNEVAL, deelt zyne Bedenkingen deswegen mede in de volgende bewoordingen. „ Het byzonder Commandement van „ eene Stad is de Post niet van een Capitein Generaal, het behoort aan eenen „ byzonderen Commandant. Evenwel „ heeft de Capitein Generaal van *Holland* „ 'er op tweeërlei wyzen deel aan. — „ *Voor eerst*, als eerſte Lid der Vergadering van Gecommitteerde Raaden, „ aan welke al het Politiek Beſtuur be„ hoort. — *Ten tweeden:* als het Al„ gemeen Commandement hebbende over „ de Armée, 't welk hem geregtigt tot

XXXI. BOEK. 1786.

„ het Opzigt, de Krygstugt, 't Huishoudelyk Beſtuur, de Wapenoefening, en de „ Wapenſchouw des Krygsvolks.

„ Men verlieze niet uit het oog, dat „ 'er geen Krygsvolk in *'s Gravenhaage* „ is, dan voor de algemeene Veiligheid, „ en in 't byzonder voor die der Staaten. „ Men kan niet loochenen dat alles, wat „ tot die Veiligheid betrekkelyk is aan „ den Souverain behoort, en dat de „ Krygslieden aan welke zy toevertrouwd „ is, geheel van den Souverain moeten „ afhangen. Dit is nergens op eenen „ anderen voet.

„ De Benoeming tot Krygsampten is „ aan den Stadhouder opgedraagen door „ een byzonder Staatsbeſluit van de maand „ Maart des Jaars MDCCLXVI. De Staaten zyn even zo zeer meester om dit „ te herroepen, als zy meester geweest „ zyn om het te geeven. Daar kan op dit „ ſtuk geen verſchil van denkbeelden zyn. „ Ik zeg meer; het is een Monſter in „ een goed Beſtuur om aan den Chef „ van de Armée de onafhangelyke Benoeming der Officieren te geeven, en deeze Stelling brengt haar eigen bewys „ mede. —— De eenige gunst, welke, „ in dit opzigt, zou kunnen worden toegeſtaan, is de eene of andere Verdeeling, en die Verdeeling zal niet geweigerd worden.

„ Wat het geeven van het Wagtwoord „ betreft, dit is geene Militaire zaak. „ Het is enkel een onderwerp der Policie,

„ en

„ en behoort, in alle Landen, aan den Souverain. Het moet dan in *'s Gravenhaage* door Gecommitteerde Raaden, geeven worden. — De Prins zal 'er in deelen, als de eerſte Vertegenwoordiger van den Souverain, en hy zal het op geeven aan den Staf-officier, die zich in den Raad vervoegt om het te ontvangen."

XXXI. BOEK. 1786.

Deeze, zyns bedunkens, klaare, juiſte, naauwkeurige en voldoende Voorſtellen, wenſchte de Heer DE RAYNEVAL, dat de Graaf VAN GOËRTZ vrugtbaar zou kunnen doen worden te *Nymegen*; terwyl hy, met genoegen en yver, zich zou belasten om 'er in *'s Gravenhaage* de uitvoering van te bezorgen.

Wy kunnen van 's Graaven gevoelens, verrigtingen, en den uitſlag, niet beter ſpreeken dan met zyne eigene woorden te gebruiken. Hy ſchreef den Heer DE RAYNEVAL. „ Gy hebt de goedheid en de billykheid gehad van met my de moeilykheid te gevoelen der taake met welke ik my belast zie. Het vertrouwen, 't welk gy my hebt ingeboezemd hadt myne hoope beginnen te verleevendigen, en de verwagting by my doen herbooren worden, dat myn Yver en welmeenende Inzigten, de zwaarigheden nog zouden kunnen te boven komen. Evenwel vind ik ze nog groot, ik heb het U niet verborgen; en ik zie niet dan maar al te wel, dat ik my niet bedroogen heb. —

Antwoord van den Graave VAN GOËRTZ hier op.

XXXI. BOEK. 1786.

„ Niet dat ik van de zyde van den Prins, „ en van haare Koninglyke Hoogheid, „ Mevrouwe de Prinſesſe, geen opregt „ verlangen zie, om die wegen in te „ ſlaan, welke ſtrekken kunnen tot Her„ ſtelling der Eensgezindheid en de Rust, „ en welke de Orde en den Welvaard „ kunnen medebrengen in eene Repu„ bliek, aan welke de Prins, als Burger „ en door zo veele andere banden, ver„ bonden is. Ik zou veel eer voor dit „ Verlangen durven inſtaan; maar dit Ver„ langen alleen neemt de zwaarigheden „ niet weg in de ongelukkige en ver„ drietige omſtandigheid van eene zaak, „ welke men Ons van wegen onze Ho„ ven gelast heeft in eenen beteren ſtand „ te herſtellen."

Verſlag van zyne Verrigtingen by de Prins en de Prinſesſe.

Naa deeze algemeene voordragt gaat de Graaf voort om een opregt berigt te geeven van de ſtappen door hem gedaan, en van het punt waar toe hy het gebragt hadt. — „ Ik heb terſtond aan Mevrouw „ de Prinſesſe uwen vertrouwelyken Brief „ voorgeleezen, *welke behelst 't geen Gy hebt „ kunnen verkrygen, om den Stadhouder in „ zyne Erfelyke Regten te herſtellen* (*). „ Ik heb niet alleen aan deeze verlichte „ Prinſesſe een getrouw verſlag gedaan „ van

(*) Deeze behelsde de Voorwaarden, welke de Heer DE RAYNEVAL, in een byzonder Briefje, opgaf, als het *non plus ultra* van 't geen Hy, en de *Fraufche* Afgezant, de Markgraaf DE VERAC, hadden kunnen verwerven *van de Perſoonen met welken zy geſproken hadden.*

„ van uwe wyze van inzien, van handelen en denken; maar 'er nog by gevoegd alle vertoogen, aandrang, bedenkingen en redenen, welke ik heb kunnen uitdenken. — Naa den Brief met haar juist en deugdminnend verſtand onderzogt te hebben, heeft zy my verzogt van de vryheid gebruik te maaken, welke Gy my gegeeven hadt, om 'er aan den Prins, haaren Gemaal, niet dan een Uittrekzel van aan te bieden, in 't welk ik naauwkeurig alle de Voorwaarden geſteld heb, met de verandering alleen ten opzigte van den Brief, die over de Reglementen zou moeten geſchreeven worden, welke Gy my ook veroorloofd hadt. XXXI. BOEK. 1786.

„ Ik verberg U niet, dat de Prins, in dit Uittrekzel, moeilyke en ſterke dingen gevonden heeft. Met droefenis en leevendige aandoening heeft hy my over zynen toeſtand geſprooken. Ik heb getragt alleen te doen gelden, zyne betrekking van Burger, en van Vader, en van Egtgenoot. Hy heeft my gebeden hem tyd van overleg te laaten, en ik heb het hem niet kunnen weigeren. — Haare Koninglyke Hoogheid heeft my vervolgens gezegd, aan den Koning, haaren Broeder, geſchreeven te hebben, wiens Gevoelen en Raad zy voor alles moest afwagten, en dat het niet vóór als dan zou weezen, dat zy zich zou kunnen verklaaren.

XXXI. BOEK. 1786.

„ Ondertusschen kan ik met waarheid „ zeggen, zo ik 'er toe komen konde, „ om alle zwaarigheden by den Prins weg „ te neemen, 'er ééne is, welke ik zie „ allergrootst te zyn; die, naamlyk, wel- „ ke men in de Provincie van *Gelderland* „ vindt, waar in ik U, by myne Eer en „ by al wat Heilig is, kan zweeren, dat de „ Prins den Invloed niet heeft, welke men „ zegt, en welken Gy onderstellen moet „ naar de denkbeelden, welke men heeft, „ en naar alle de berigten, welke ik heb „ kunnen inwinnen. Ik ben innerlyk over- „ tuigd, dat de Staaten van die Provincie „ gelooven dat het *Holland* is die Hun „ de Wet wil voorschryven; dat, wanneer „ zelfs de Prins alles onderschreef, en *Gel-* „ *derland* wilde overhaalen om te komen „ tot het geen men vordert, het die „ Provincie zal zyn, welke zich daar aan „ zal onttrekken.

Zyn bezwaar over de Staaten van *Gelderland*.

„ Dit is het groote stuk, en, ik zweer „ het U met die waarheid, welke altoos „ ten grondslage myner handelingen strek- „ te, dit is de groote zwaarigheid. Ik heb „ veel met hun gesprooken, en zelf met „ die geenen, die met de meeste koel- „ heid de zaaken inzien, zy beroepen „ zich altyd daar op, dat zy het zelfde „ lot vreezen, 't welk de Provincien van „ *Utrecht* en *Overysfel* ondergaan hebben.

Zyn Voorslag om de zaak te bemiddelen.

„ Om deeze groote zwaarigheid uit „ den weg te ruimen zie ik maar één „ middel, 't welk ik aan uw oordeel on- „ derwerp of het kan gebruikt worden.

„ Het

„ Het zou dit weezen, dat men zag of men beginnen kon met de Kalmte in de Provincie van *Utrecht* te herſtellen. De Staaten hebben de Bemiddeling gevraagd. De Prins Stadhouder hadt zyne Commisſarisſen reeds benoemd. Hy heeft alles gedaan. Hy heeft zyn Verlangen betuigd om in Onderhandeling en Schikking te komen (*). Als men de Onderhandeling begon, als de Provincie van *Holland* 'er de hand aan leenen en haare Vrienden toe overhaalen wilde; als die Provincie in Rust, en men wegens eene Schikking overeengekomen was, zou de rede door *Gelderland* aangehaald, veel van haare kragt verliezen, en dit zou een groot punt gewonnen zyn. —— Gy ziet myn ſtand. Ik zal de bevelen van mynen Koning moeten afwagten!" XXXI. BOEK. 1786.

De Heer DE RAYNEVAL bleef, niettegenſtaande dit moedbeneemend verſlag des Graaven, hoope ſcheppen, dat de eerſte indruk voor by zynde, de Prins en Prinſesſe den grondſlag door hem opgegeeven, uit het rechte gezigtpunt zouden beſchouwen, en dat hunne Wysheid, onderſteund door de heilzaame Raadgeevingen des *Pruisſiſchen* Onderhandelaars, hun ter Aanneeminge zou overhaalen. Hy beklaagde zich over de Veranderingen in Antwoord van DE RAYNEVAL

(*) Wy zullen, in 't vervolg onzer *Vaderlandſche Historie*, over deeze Bemiddeling nader moeten handelen.

XXXI. BOEK. 1786.

in het Artykel de Reglementen betreffende (*) als geſchikt om langwyligheden te veroorzaaken.

Wat de Graaf VAN GOËRTZ, wegens 's Prinſen Invloed in *Gelderland* ſchreef, mogt hy niet verbergen, hadt in *'s Gravenhaage* geen ingang gevonden. „Men heeft," dus drukt hy zich uit, „ my opgeteld „ alle de Dienaars en Verpligten van „ den Prins, die zitting hebben ter Staats- „ vergadering van *Gelderland*, en ik heb „ my laaten overtuigen, dat zy juist „ de Meerderheid uitmaaken, welke de „ zaaken in die Provincie ſtaande houdt „ in dien ſtand, waar in zy tegenwoordig zyn. — Te zeggen, dat Menſchen, „ die van de Bevelen van den Prins afhangen, zynen Wil niet volgen, is eene zaak te willen doen gelooven, die „ ongeloofbaar, en, ik durf het zeggen, „ tegenſtrydig is met het geen, zints lange, in de Provincie van *Gelderland*, „ pleeg te geſchieden, en byna overal geſchied is. — Te vergeefsch zou ik, in „ dit Land eene andere Leer verkondigen; „ men zou my voor een ligtgeloovig of „ bevooroordeeld Mensch aanzien, en ik „ zou

Wat hy over de Staaten van *Gelderland* oordeelt.

(*) Uit de Vergelyking des *geheelen Briefs* met het den Prins gezonden *Uittrekzel*, blykt, dat de Graaf VAN GOËRTZ, behalven de Verandering, welke hy zich omtrent het Artykel de Reglementen betreffende veroorloofd hadt, eenige Stellingen en Gezegdens agterwege liet, welke den Prins onaangenaam konden weezen.

„ zou allen vertrouwen verliezen. Des XXXI.
„ niet tegenſtaande heb ik my niet laa- BOEK.
„ ten affchrikken van alleszins naar uwe ——
„ denkbeelden te handelen: en het is 1786.
„ my gelukt, ingevolge daar van, eenige
„ maatigingen te verwerven, omtrent den
„ Inhoud des Briefs van den Stadhouder
„ gevorderd."

Zyne gedagtenover den Voorſlag des Graaven ter Bemiddeling.

Den uitſlag zynes Geſprekken over het Voorſtel des Graaven om met het herſtellen der Rust in *Utrecht* te beginnen, geeft hy in deezer voege op. „ Het is „ buiten twyfel te verlangen, dat de Pro- „ vincie *Utrecht* bevredigd worde; en ik „ kan u verzekeren, dat men met dit in- „ zigt zeer yverig werkzaam is. De Be- „ middeling heeft men voorgeſlaagen. „ De Staaten hebben ze aangenomen; „ maar de Stad *Utrecht* heeft 'er zich, „ tot nu toe, aan onttrokken, niet tegen- „ ſtaande de van hier gedaane Aanſpoo- „ ringen, van welke ik getuigen geweest „ ben. Men werkt om haare tegenſtree- „ ving te overwinnen, en ik denk, dat „ men hier in ſlaagen zou, indien men, „ in plaats van het Nieuwe Reglement „ als eene voorafgaande voorwaarden te „ bekragtigen, ten minſten de Afgezon- „ denen, welken de Stad zou goedvin- „ den te benoemen by de Onderhande- „ lingen toeliet. Dit hulpmiddel ſchynt „ my des te natuurlyker, en des te een- „ voudiger, om dat het met de Orde der „ zaaken overeenkomt, dat de Stad *Ut-* „ *recht* haare belangen niet overgeeve,

„ dan

XXXI. BOEK. 1786.

„ dan aan Perſoonen, in welken zy ver-
„ trouwen ſtelt.

„ Omtrent dit ſtuk het ééns zynde, zou
„ men desgelyks overeenkomen, dat de
„ Staaten de geregelde Krygslieden, bui-
„ ten gewoonte binnen de Provincie ont-
„ boden, te rug zonden, en dat de Stad,
„ van haaren kant, de vreemde Vrycorp-
„ ſen deedt wegtrekken.

„ Ten gelyken tyde dat de Prins by
„ de Staaten van *Amersfoort* de noodige
„ ſtappen doen zou om hun dit Ontwerp
„ te doen goedkeuren, en hun tot Bevre-
„ diging aan te ſpooren, zal het noodig
„ zyn, dat hy zich in gelyken zin ver-
„ klaare by die van *Gelderland*. Hy zal
„ hun met ernst opwekken om de Rust
„ aan hun Vaderland weder te geeven;
„ hy zal hun het aanneemen der Bemid-
„ delinge aanraaden als een zeker en con-
„ ſtitutioneel middel, om daar toe te ko-
„ men. —— Deeze ſtap van zyn kant
„ zal te natuurlyker en zelfs te geſchik-
„ ter zyn: dewyl Staaten van *Holland* het
„ Aanbod hunner Bemiddelinge vernieuwd
„ hebben. De Stadhouder zal, als een
„ noodzaaklyk gevolg van dit Aanbod,
„ vorderen, dat men, by voorraad, aan
„ de gevlugte Inwoonderen van *Hattem*
„ en *Elburg*, de vryheid gunne om weder
„ t'huis te keeren. Eindelyk zal de Prins
„ by de Staaten aanhouden om het Krygs-
„ volk, uitgenomen de gewoone Bezet-
„ tingen, te rug te zenden.

„ De vrees, dat 'er in *Gelderland* ge-

„ beu-

„ beuren mogt, wat 'er in *Utrecht* door XXXI.
„ gebeurt, zal ongegrond weezen; om BOEK.
„ dat de Bemiddelaars, indien men het hun
„ verzoekt, zekerlyk geene zwaarigheid 1786.
„ zullen maaken, om zich tot Waarbor-
„ gen der gemeene Rust te ſtellen. ——
„ Wat den voorſlag betreft omtrent *Elburg*
„ en *Hattem*, deeze is een noodwendig
„ gevolg van de Bemiddeling, en ik durf
„ denken, dat, noch Gy, noch zelfs de
„ Prins Stadhouder, denzelven uit een
„ ander gezigtpunt zullen beſchouwen.

Zyn gevoelen over de Hervorming der Reglementen.

„ Maar alle deeze voorafgaande Voor-
„ waarden bepaald zynde, zal ons nog
„ overblyven het eéns te worden wegens de
„ groote zaak; ik meen, de *Hervorming*
„ *der Reglementen*. Ik zie dit werk aan
„ als toegeſtemd; en het is in die ver-
„ onderſtelling, dat het woord van *Af-*
„ *ſtand*, volgens uw verlangen, is agter-
„ gelaaten, en dat ik zelfs niet meer
„ voorſlaa dat die *Hervorming* zou ver-
„ meld worden in de Brieven op het ſtuk
„ der Bemiddeling te ſchryven. — Maar
„ ik moet van deeze *Hervorming* verzekerd
„ en in ſtaat geſteld zyn om 'er het
„ Woord op te geeven. Tegen dit ge-
„ heiligd Woord zal ik u eene even zeer
„ geheiligde Verzekering overzenden, dat
„ de Perſoonen, met welken wy hande-
„ len de Heer Afgezant en ik, al hun-
„ nen Invloed en al hun Vertrouwen,
„ zo wel op den geest van de Natie,
„ als in de Raadpleegingen, zullen aan-

„ wen-

XXXI. BOEK. 1786.

Wat hy wegens *Overyssel* denkt.

„ wenden tot Herſtelling van den Vrede,
„ volgens de aangeweezene gronden.
„ Wat *Overyssel* betreft. Gy weet dat
„ het Geſchil, raakende het Reglement,
„ aldaar zeer driftig gevoerd wordt, dat
„ de Verandering reeds zou daargeſteld
„ zyn, indien de Regeering van *Zwolle*
„ 'er zich niet tegen verzette, en dat
„ waarſchynlyk de weigering dier Stad
„ vruchtloos zal weezen. —— Ik denk,
„ dat de voorzigtigheid van den Prins
„ vordert om deeze verhindering te doen
„ ophouden, door aan de Staaten te ſchry-
„ ven, dat hy, de Rust der Provincie
„ verkiezende boven een Voorregt, dat
„ hy met haaren vryen wil verkreegen
„ hadt, hun uitnoodigde om de Hervor-
„ ming van het Reglement ter hand te
„ neemen. Deeze Patriottiſche en be-
„ langlooze ſtap zal de gemoederen doen
„ bedaaren, en meer tot Eere ſtrekken
„ dan al de ſtappen, die hy zou kunnen
„ doen om de Reglementen in ſtand te
„ houden. — Byaldien, in allen gevalle,
„ 't geen ik my niet kan verbeelden, de
„ Prins een onverwinnelyken afkeer mogt
„ hebben van in dien zin te ſchryven,
„ dien ik opgeeve; beweeg hem dan ten
„ minſten U de vryheid te geeven van zyne
„ inzigten aan my te melden, en ze van
„ zynen wege te verklaaren aan den Heer
„ R. ... Maar ik beken het, 't zou my om
„ 's Prinſen wil zelve, ſpyten, indien hy
„ het laatſte middel verkoos: dewyl hy
„ dan,

„ dan, ten minſten in ſchyn, de eer niet XXXI.
„ zou hebben van de Hervorming. BOEK.
„ Belangende het begrip, 't geen men ——
„ in *Gelderland* koestert, dat Staaten van 1786.
„ *Holland*, die van *Gelderland* de Wet Zyn oor-
„ willen voorſchryven. Niets ſchynt my deel over
„ ongegronder dan dit begrip. Maar 't *Hollands*
„ geen grond heeft, is het Belang dat gedrag
„ de Provincie van *Holland* heeft om het omtrent
„ Gemeenebest in Rust, en alle haare *Gelder-*
„ Mede-Staaten Vry te zien. Deeze is *land.*
„ de beweegrede, welke my ſchynt alle
„ haare aanſpooringen, en alle haare ſtap-
„ pen, bepaald te hebben; en ik zie niet
„ dat men haar dit tot eene Misdaad kan
„ aanrekenen. —— Bedenk dat deeze
„ Provincie het grootste gedeelte, draagt
„ der Lasten van het Bondgenootſchap.
„ Gy zult met my, denk ik, toeſtem-
„ men, dat dit haar eenig Regt geeft,
„ niet om te heerſchen over haare Bond-
„ genooten; maar ten minſten om een
„ waakend oog te houden op 't geen by
„ hun omgaat."

De *Franſche* Bemiddelaar mogt den De Onder-
Pruiſſiſchen verzekeren, dat de Koning handeling
van *Frankryk* zyn gedrag, als mede dat ſtaat on-
des Afgezants DE VERAC, in deezen gunſtig.
gehouden, volkomen goedkeurde. ——

De Graaf VAN GOËRTZ beyverde zich om, op den ontvangst, deezen Brief, met deszelfs geheelen Inhoud, onder 't oog des Stadhouders en van haare Koninglyke Hoogheid te brengen. Vóór en naa de aankomst had hy zich geene gelegen-

heid

XXXI. BOEK. 1785.

heid laaten ontglippen, welke hy kon aangrypen, tot het voorſtellen der Beweegredenen, meest geſchikt om den Prins over te haalen tot het geeven van een Antwoord, 't welk kon dienen om de zaak der Onderhandelinge gemaklyk te maaken. Dit antwoord werd vertraagd, door het uitblyven des Schryvens van den Koning van *Pruiſen*. — 't Zelve gekomen zynde, ſchoot hem niets over dan het gering gelukken van alle zyne poogingen te betreuren; met byvoeging „ dat, niet „ tegenſtaande de grondbeginzels, volgens „ welken de Prins het onmogelyk agtte „ de voorgeſtelde Voorwaarden te kun„ een onderſchryven, hy nogthans, ge„ lyk ook Mevrouw de Prinſeſſe, het „ vuurigst verlangen hadt om zodanige „ Voorwaarden aan te neemen, als zou„ den kunnen ſchynen overeen te komen „ met de Welvaard, met de Onafhange„ lykheid en met de Vryheid van de ge„ heele Republiek, en ten zelfden tyde, „ beſtaanbaar met zyne Eer." —— Verder verzekert de Graaf nogmaals, dat de Prins Stadhouder dien beſliſſenden Invloed op de Staaten van *Gelderland* niet hadt, dien men beweerde, „ dat hy geen mees„ ter zou geweest hebben om hun te„ doen toeſtemmen, in 't geen men ge„ eischt hadt als eene voorloopige voor„ waarden van eene Schikking: te wee„ ten het aanneemen der Bemiddeling van „ *Holland*, en het uittrekken van hunne „ Troepen, op dit oogenblik, noch de „ Staa-

„ Staaten van *Utrecht* in de toelaating van XXXI.
„ Gemagtigden uit de Nieuwe Stadsre- BOEK.
„ geering, welke de Staaten niet voor ——.
„ wettig erkenden, en het uittrekken des 1786.
„ Krygsvolks, 't welk zy, tot hunne Vei-
„ ligheid, meenden noodig te hebben."

Brief der Prinsesse aan den Graave VAN Goëartz.

Het Antwoord, door Mevrouwe de Prinsesse, aan den Graave VAN GOËRTZ gezonden, verdient, hoe lang ook, hier bykans geheel plaats te vinden, als de eigene ontvouwing der denkwyze eener Vorstinne, die, in al dit bedryf, eene zo aanzienlyke Hoofdrol speelde. Haar Brief was ingerigt om voor dien Graave, in een kort bestek, byeen te zetten de voornaamste Bedenkingen, door haar medegedeeld op de Opening, welke hy gegeeven hadt van de Voorslaagen des Heeren DE RAYNEVAL.

Voorloopige Bedenkingen.

„ Gy kent," schreef haare Koninglyke Hoogheid, „ myne wyze van denken, „ en die van den Prins genoeg, om niet „ te twyfelen, dat Wy, de eene zo wel „ als de andere, zeer opregtlyk wen„ schen, om de ongelukkige Verdeeldhe„ den, welke den Staat van een scheu„ ren, te doen ophouden. Het zou, der„ halven, overtollig zyn, U, op dit stuk, „ betuigingen te herhaalen, waar van de „ waarheid even zeker aan U bekend is, „ als aan my zelven.

„ Maar gy zyt te verlicht en te billyk, „ om niet insgelyks te erkennen, dat die „ zo wettige Wensch van elk waar Pa„ triot, waar van het voorwerp de Her-

XXXI. BOEK. 1786.

„ ſtelling der Eensgezindheid is, even
„ gelyk al het overige, ondergeſchikt moet
„ zyn aan het geen Eer en Pligt voor-
„ ſchryven. Ik wil hier mede zeggen,
„ dat alleen de inſpraaken van zyn hart
„ te volgen, zonder te onderzoeken, of
„ 't geen men verlangt overeenkomſtig is
„ met de heilige Verbintenisſen, welke men
„ plegtig voor Zich en zyne Erven heeft
„ aangegaan; of de geëischte Opofferin-
„ gen in de daad het Vaderland nut en
„ voordeelig zyn; of 'er de Eer niet by
„ gewaagd wordt, en of ze by gevolg
„ de Rust in het Land weezenlyk op ee-
„ nen vasten grond kunnen herſtellen,
„ (hoedanig men den grond niet rekenen
„ kan van eenig Vergelyk, hoe ook ge-
„ naamd, waar in de Eer van eene der
„ onderhandelende Partyen zou beledigd
„ zyn,) niet anders is dan zich aan zy-
„ nen Pligt te onttrekken, en eene In-
„ ſchiklykheid te betoonen, die niet dan
„ kleinheid van Ziel zou zyn; zich ſchul-
„ dig te erkennen, en de agting onwaar-
„ dig te maaken van alle Braaven, en in
„ 't byzonder van de aanzienlyke Hoven,
„ die wel belang in ons Lot willen nee-
„ men.

„ Deeze zyn de voorloopige Beden-
„ kingen, welke ik my zelve veroorloofd
„ heb, en het is, overeenkomſtig met
„ deeze Grondbeginzelen, dat Wy de
„ Voorſlagen van den Heer DE RAY-
„ NEVAL ryplyk onderzogt en gewoo-
„ gen hebben.

„ De

„ De voornaamſte Stukken, waar op „ de Heer DE RAYNEVAL oogt, kun„ nen tot de drie volgende gebragt wor„ den. —— *Voor eerst:* de Opſchorting „ van den Prins in zyne Waardigheid als „ Capitein Generaal der Provincie van „ *Holland.* —— *Ten tweeden:* de Ver„ andering der Conſtitutie in de Provin„ cien, waar Reglementen zyn. —— *Ten* „ *derden:* de Bepaalingen, welke men „ maaken zoude omtrent de Amptsver„ rigtingen des Capitein Generaals van „ *Holland*, naa dat men een bekwaam „ middel zou gevonden hebben, om het „ Beſluit der Opſchortinge te doen her„ roepen. XXXI. BOEK. —— 1786.

„ Vooraf moet ik aanmerken, dat het „ eerſte van eenen zeer teeren aart is. „ De Eer van den Prins is 'er zo dui„ delyk mede gemengd, dat het onmo„ gelyk is de minſte Schikkingen, dit „ Stuk betreffende, toe te ſtaan, of in „ eenige Verbintenis, hoe genaamd, te „ komen, waar uit men eene ſtilzwygen„ de Toeſtemming zou kunnen opmaaken „ van de Schuld, welke men den Prins „ geeft, en waar aan hy geen deel heeft. Haare gedagten over het Commando in den *Haag*, en het Capitein Generaalſchap.

„ De Heer DE RAYNEVAL zou den „ Prins onſchuldig erkennende, hem ze„ ker niet kunnen raaden zich ſchuldig „ te verklaaren. Hy moet dan oordee„ len; of (om beter te zeggen,) men „ heeft getragt hem diets te maaken, dat „ de Prins, in de daad, de Opſchorting

XXXI. BOEK. 1786.

„ zich zelven heeft op den halze gehaald.
„ In de onderſtelling van het tegendeel
„ kan men niet gelooven, dat de Heer
„ DE RAYNEVAL zou toeſtaan, dat een
„ Souverain, die gedwaald heeft, zyne
„ overhaaste Beſluiten, op valſche berig-
„ ten genomen, niet kan herroepen, en de
„ droevige gevolgen, welke dezelve ge-
„ had hebben, doen ophouden: dit zou
„ met andere woorden, hetzelfde zyn
„ als te beweeren, dat een Souverain
„ geen Regt kan doen: en daar de Sou-
„ verain 't zelve aan den minſten zy-
„ ner Onderdaanen ſchuldig is, kan de-
„ zelve het dan aan iemand weigeren,
„ die, door zyne Geboorte, en door de
„ eenpaarige Beſluiten van die geenen,
„ welke dien Souverain uitmaaken, die
„ een Lid van dezelve is, en zich bekleed
„ vindt met de verheevenſte Waardighe-
„ den van den Staat? Zal hy alleen uit-
„ gezonderd zyn van den algemeenen
„ Regel? Of moet men beſluiten, dat
„ Burgers van een Vry Land dat Regt
„ niet erlangen kunnen, 't welk zy zel-
„ den te vergeefsch inroepen in eene Al-
„ leenheerſching? Dit zou onteerend
„ zyn voor den ſchoonen Naam van Vry-
„ heid, die thans de Geesten verlicht, en
„ het is vooral niet by den Heer DE
„ RAYNEVAL dat ik dergelyk eene
„ Leer zou zoeken. —— En veronder-
„ ſtellende dat hy overreed is van de
„ Schuld van den Prins, dan zou ik hier

„ dur-

„ durven aanmerken, dat 'er weinig even- XXXI.
„ redigheid zou zyn tusſchen den aart BOEK.
„ des Misdryfs en de middelen, welke ——
„ hy aan de hand geeft om Vergiffenis 1786.
„ te verwerven.

„ Maar het is geene Vergiffenis, wel-
„ ke Wy vraagen; het is de Regtvaar-
„ digheid van den Souverain, welke Wy
„ inroepen. En, zonder, voor het te-
„ genwoordige, over Ons goed Regt in
„ breeder onderhoud te treeden, of over
„ den grond van het Verſchil ('t welk
„ meer de zaak der Staaten van *Gelder-*
„ *land* dan de onze is,) te willen beſlis-
„ ſen, zal ik ſlegts eene enkele aanmer-
„ king maaken, zy doet, dunkt my, in
„ ééns alles af wat men zou kunnen aan-
„ voeren, ten voordeele van het wille-
„ keurig Beſluit der Staaten van *Holland*,
„ 't welk den Capitein Generaal van hun-
„ ne Provincie ſchort. Daar de Prins
„ niet anders gehandeld heeft, dan in de
„ hoedanigheid van Capitein Generaal der
„ Provincie van *Gelderland*, en op order
„ van dat Gewest, kan hy, hoedanig
„ zyn Gedrag ook moge geweest zyn,
„ niet verantwoordelyk weezen dan aan
„ de Staaten van *Gelderland*. Dit is ee-
„ ne waarheid, die van niemand kan te-
„ gengeſprooken worden, die ſlegts de
„ eerſte Begrippen heeft van de Conſti-
„ tutie der Republiek van de *Vereenigde*
„ *Gewesten*, en ik denk niet dat de Heer
„ DE RAYNEVAL dezelve zal in twy-
„ fel trekken.

XXXI. BOEK. 1786. Over de Verandering der Regeerings Reglementen.

„ Naa het geen ik gezegd heb van
„ Ons vast Beſluit, om geene Bepaalin-
„ gen toe te ſtaan omtrent het Herroe-
„ pen der Opſchorting van den Capitein
„ Generaal, welke Wy, even als het
„ Commando over het Garniſoen in den
„ *Haage*, als voorloopige Artykels be-
„ ſchouwen, waar van Wy niet kunnen
„ afgaan, zult gy ligt begrypen, dat geen
„ ſtap van den Prins, geſchikt om de
„ Rust in de Provincie van *Gelderland*,
„ *Utrecht* en *Overyſſel*, op den voorge-
„ ſlaagen voet, te herſtellen, thans in be-
„ denking kan komen. — De Prins zou,
„ daarenboven, op de vreemdſte wyze
„ onkundig moeten zyn van zyne Plig-
„ ten, wanneer hy immer Verbintenisſen
„ konde aangaan, die het Inwendige Be-
„ ſtuur van eene der Gewesten, ten on-
„ derwerp hadden, zonder de toeſtem-
„ ming der Staaten van dat Gewest. —
„ Men zou, ondertusſchen, groot onge-
„ lyk hebben in te beſluiten, dat de Prins,
„ by het weigeren van dergelyke Voor-
„ ſlagen, afkeerig zou weezen van zich
„ in te laaten tot Schikkingen, die Con-
„ ſtitutioneel en bekwaam zyn om de
„ Beroertens te ſtillen. De plegtigſte Ver-
„ klaaringen van zyn Verlangen om met
„ de Staaten van alle de Gewesten me-
„ de te werken, tot het geen ter Her-
„ ſtellinge van Vrede en Eendragt van
„ binnen, en ter Handhaavinge der Onaf-
„ hangelykheid der Republiek, kan ſtrekken,
„ bewyzen overvloedig het tegendeel. En

„ men

„ men kan, met geene billykheid, de op- XXXI.
„ regtheid deezer Betuigingen tegenſpree- BOEK.
„ ken als men agt ſlaat op den yver, ——
„ dien de Prins betoond heeft, en dien 1786.
„ hy altyd behoudt, om de Onderhande-
„ lingen te doen hervatten, welke te *Ut-*
„ *recht* begonnen zyn, en niet door zyn
„ ſchuld afgebrooken.

„ Ik zal hier niet aandringen op de
„ zeer weezenlyke onmogelykheid, in
„ welke de Prins zich zou bevinden om
„ uit te voeren 't geen men van hem
„ vordert, ten opzigte van de Provin-
„ cien, (al wederhielden hem geen ge-
„ wigtiger redenen om 'er zich toe te
„ verbinden,) gemerkt de neigingen en
„ inzigten der Staaten dier Provincien,
„ om dat zulks voor het tegenwoordige
„ kwalyk geplaatst zou zyn, en gy zelf
„ in ſtaat zyt om 'er van naby over te
„ oordeelen. Ik kan my daar omtrent
„ gerust op uw Getuigenis beroepen.

„ Op het derde ſtuk merk ik terſtond Over de nadere Schikkingen op de Amptsverrigtingen.
„ aan, dat, indien het waar is, dat een
„ Souverain meester is om een Beſluit in
„ te trekken, onderworpen aan *zyn Goed-*
„ *vinden*; het desgelyks onbetwistbaar is,
„ dat een *Regtvaardig* Souverain zulks
„ niet doen zal, in gevallen van eenig be-
„ lang, dan uit overtuiging dat het noo-
„ dig en nuttig is voor het Vaderland; en
„ nooit zal die Souverain iemand, wie hy
„ ook moge weezen, van Regten en Voor-
„ regten ontzetten, welke ten allen tyde
„ met deszelfs Post zyn verbonden ge-

XXXI. BOEK. 1786.

„ weest, of hy moet ze zich hebben on-
„ waardig gemaakt en dat de Welvaard
„ van den Staat het vordere.

„ Daar de Prins de eerſte veronderſtel-
„ ling niet kan toeſtaan; dewyl hem zyn
„ Geweten, op dit ſtuk, niets verwyt, ver-
„ wagt hy van de Regtvaardigheid van
„ den Souverain, dat dezelve, de Opſchor-
„ ting van den Capitein Generaal van
„ *Holland* intrekkende, Hem in de vol-
„ komene Waarneeming herſtellen zal van
„ alle de Amptsverrigtingen dier Waardig-
„ heid, en het zal niet dan *daar naa* zyn,
„ dat men zou kunnen onderzoeken, of
„ die Amptsverrigtingen, zodanig als zy
„ tot hier toe uitgeoefend wierden, aan
„ twyfelingen onderhevig zyn, waar by
„ de Welvaard van den Staat belang heeft.

„ Ik kan niet voorby, nog eene dwaa-
„ ling aan te toonen, waar in het blykt
„ dat men den Heer DE RAYNEVAL
„ gebragt heeft. Hy ſtelt, dat de Prins
„ volſtrekt niets kan doen, dan by Advys
„ van *Gecommitteerde Raaden*: waarſchyn-
„ lyk is hy onkundig dat, wel verre van
„ daar aan ondergeſchikt te zyn, (in 't by-
„ zonder met betrekking tot het Commando
„ in den *Haage*,) in tegendeel Gecommit-
„ teerde Raaden, by hun Berigtſchrift, ge-
„ last zyn *niets te doen en geen Beſluit te nee-*
„ *men, betrekkelyk tot Militaire zaaken, dan*
„ *met Overleg en by Raade van den Stadhou-*
„ *der, en Capitein Generaal der Provincie.*"

Brief van DE RAYNEVAL aan

Op het ontvangen van het gemelde Be-
rigt des *Pruiſſiſchen* Gezants, en van een

Af-

Afschrift deezes Briefs, hieldt de Heer DE RAYNEVAL de Onderhandeling zo goed als afgebrooken. Hy schreef aan den Baron VAN THULEMEYER in den toon der verontwaardiging, „ Het Antwoord van den „ Prins is onbegrypelyk; daar men, in de „ gewigtigste zaaken, schoon men geen „ lust heeft om tot eene Schikking te „ komen, zich steeds voor het haatlyk „ verwyt der Afbreeking eener Onderhan„ delinge tragt te hoeden. —— Men be„ hoorde, daarenboven, te *Nymegen* in „ aanmerking genomen te hebben, dat „ twee groote Mogenheden tusschen bei„ den gekomen zyn om eene Verzoening „ te bewerken, en dat men deezen eenige „ *egards* verschuldigd is. Ik kan niet van „ my verkrygen om te gelooven, dat de „ Prins zyne hoop grondt op eene Om„ wenteling: om dat ik my niet kan ver„ beelden, dat hy liever zyn Vaderland „ zou verkiezen bloot te stellen aan de „ ysselykheden van eenen Burgerkryg, „ dan van eenige vrugtlooze en argwaan „ verwekkende Voorregten af te staan.

„ Welke kan de beweegreden zyner „ Tegenkantinge weezen? Onbedagtzaame „ Raadgeevingen van Persoonen, die hun „ Eigenbelang boven dat van den Prins, „ en boven de Rust van hun Vaderland „ stellen. Is het zyne zaak het Werk„ tuig van dusdanig een Eigenbaat te „ weezen?

„ Ik zal den geheelen Brief van Me„ vrouwe de Prinsesse niet ontleeden. Ik

XXXI. BOEK. 1786.

THULEMEYER, waar in hy de Onderhandeling voor afgebrooken houdt.

XXXI. BOEK. 1786.

„ zal ſlegts op éene plaats van denzelven „ ſtilſtaan. Zy houdt hoofdzaaklyk in, „ *Dat de Prins, niet ſchuldig zynde, geene „ Vergiffenis by de Provincie van Holland „ te vraagen hadde.* — Deeze Aanmerking is zonder Onderwerp; naardemaal „ ik, in geenen myner Brieven, den geringſten ſtap, zelfs niet van ter zyde, „ ten aanziene der Staaten van *Holland*, „ den Prins voorgeſlaagen heb. 'Er is „ enkel gewag gemaakt van eenen Vaderlandlievenden Stap, wegens die van *Utrecht*, *Gelderland* en *Overyſſel*. Ik blyf „ dusdanig een Stap beſchouwen als zeer „ loflyk. Ik beroep my, ten deezen aanziene, op het Hof van *Berlyn*, welks „ gevoelens by haare Koninglyke Hoogheid niet verdagt kunnen weezen.

„ Byaldien deeze Bedenkingen nutloos „ zyn, en indien de Prins onverzettelyk „ beſlooten heeft by zyne Weigering te „ volharden, moet men wel de zaaken „ aan haar eigen beloop over laaten. „ Maar, wanneer de Uitſlag tegen hem „ is, zal hy zich dan kunnen getroosten, „ denzelven als opgeroepen te hebben? Zal „ hy zich niet eeuwig verwyten moeten, „ dat hy het voorbeeld niet gevolgd heeft „ dier groote Vorſten, die de grootſte „ Opofferingen, uit liefde tot den Vrede, „ deeden? De invloed van den Stadhouder hangt niet af van één Voorregt „ meerder of minder. Dezelve is de vrugt „ van zyn Gedrag, en van zyne Deugden. „ Deeze waarheid is beweezen door ver-

„ ſchei-

„ ſcheide voorbeelden, waardig dat men XXXI.
„ 'er agt opgeeve. BOEK.

„ Indien men, ondanks den beſlisſen- ——
„ den Brief van Mevrouwe de Prinſesſe, 1786.
„ de noodzaaklykheid, of ten minſten de
„ betaamelykheid eener Bevrediging be-
„ grypt, verzoek ik een Grondſlag te
„ hebben, om daar aan mede te werken:
„ en indien men my 'er een geeve, zal
„ ik het myne toebrengen om dezelve
„ van vrugt te doen zyn. —— Ik moet
„ egter aanmerken, dat men geen tyd moet
„ laaten verlooren gaan, zo men oordeelt
„ dat myne tusſchenkomst van nut kan
„ weezen: naardemaal ik myne Onderhan-
„ deling met den Graave VAN GOËRTZ
„ voor afgebrooken houdende, myn op-
„ ontbod verzogt heb, en ik hetzelve,
„ ongetwyfeld, vóór het einde der naast-
„ volgende week, zal ontvangen."

't Gevolg hier van was een Berigt- Berigt
ſchrift door den Heer VAN THULE- ſchrift van
MEYER aan den Graave VAN GOËRTZ THULE-
overgehandigd, voor den Heer DE RAY- MEYER aan
NEVAL: waar in, van wegen zyne Hoog- DE RAYNE-
heid, verklaard wordt, dat hy zich hieldt VAL.
aan de Grondbeginzelen, en daar uit afge-
leide Aanmerkingen, in den Brief door
haare Koninglyke Hoogheid aan den Graa-
ve VAN GOËRTZ: dat hy alleen zou
tragten om 'er meer naauwkeurigheid aan
te geeven, door 'er de noodige opheldе-
ringen by te voegen, om ieder onparty-
digen te overtuigen, „ dat de Prins het
„ belang van het Vaderland, zyne Eer
„ en

XXXI. BOEK. 1786.

„ en Pligt opregtlyk ter harte neemt, en „ dat Hy, in dat eerſte Antwoord ge„ tragt heeft het eene met het andere „ te vereenigen, en zich de Goedheden „ waardig te maaken van den Koning, „ zynen Schoonbroeder, en de blyken van „ Belangneeming, met welke zyne Aller„ chriſtlykſte Majeſteit Hem vereerde. „ Hy gevoelde 'er al de waarde van, en „ zou altyd verheugd weezen de gele„ genheden te vinden om 'er zyne billy„ ke en eerbiedige erkentenis voor te be„ tuigen; even zeer eene kwalyk geplaat„ ſte Styfzinnigheid vermydende, als een „ kleinhartige Toegeeflykheid, die niet „minder te laaken is."

„ De Heer DE RAYNEVAL," vervolgt de *Pruisſiſche* Gezant, „ vraagt een „ Grond om in Onderhandeling te tree„ den; maar deeze Grond is reeds dui„ delyk uitgedrukt. Dezelve kan geene „ andere zyn, dan de Herroeping der „ Opſchorting van den Capitein Generaal, „ het Commando van het Garniſoen in „ *'s Gravenhaage* daar onder begreepen. „ Zonder dit voorafgaand ſtuk is het on„ mogelyk zich te vleijen, dat men, van „ den anderen kant, tot eene billyke en „ redelyke Bevrediging komen wil.

„ De Prins heeft het geëischt, als ee„ ne daad van Regtvaardigheid van de „ zyde des Souverains, om dat hy het niet „ anders beſchouwen kan. Even weinig „ kan hy voorloopige voorwaarden toe„ ſtemmen, die de ſtilzwygende erkento-

„ nis

„ nis insluiten, dat hy verdiend heeft ge- XXXI.
„ schort te worden in zyne Post van Ca- BOEK.
„ pitein Generaal. Hy kon geene ande- ——
„ re verklaaring geeven aan deeze uit- 1786.
„ drukkingen van de Heer DE RAYNE-
„ VAL, *de Suspensie is veroorzaakt door de*
„ *Gebeurtenissen in de Provincie van* Gel-
„ derland *voorgevallen: het is, derhalven,*
„ *in die zelfde Gebeurtenissen dat men het*
„ *Geneesmiddel behoort te zoeken voor de*
„ *kwaal.* — Als mede dat de Opheffing der
„ Schorting in *Holland* een gevolg moest
„ zyn der stappen van den Prins in *Gelder-*
„ *land*, en dat, volgens de eigene woor-
„ den van den Heer DE RAYNEVAL,
„ het eerst zou weezen, naa dat de Prins
„ aan alle de eischen der Provincien, die
„ Reglementen hebben, zou hebben vol-
„ daan, *dat de Provincie van* Holland, *van*
„ *haare zyde, geene rede meer zou hebben,*
„ *om haar Cordon niet te doen wegtrekken,*
„ *en om niet voort te gaan tot de Herroe-*
„ *ping der Suspensie: waar naa zy, op een*
„ *naauwkeurige en billyke wyze, de Ampts-*
„ *verrigtingen bepaalen zou, welke aan de*
„ *Post van Capitein Generaal verbonden*
„ *zyn.* — En wanneer de Heer DE RAYNE-
„ VAL, naa gevorderd te hebben, dat de
„ Prins *zyn Woord* geeve, dat de Re-
„ glementen der Regeeringe zullen her-
„ vormd worden, daar by voegt, *tegen*
„ *dit heilig Woord zal ik eene eyen heilige*
„ *Verzekering geeven, dat de Lieden, met*
„ *welken wy handelen, de Ambassadeur en*

„ *ik,*

XXXI. BOEK. 1786.

„ *ik, al hunnen invloed en al hun vertrou-*
„ *wen, zo wel op den geest der Natie, als*
„ *in de raadpleegingen zullen aanwenden*
„ *ter Herſtellinge van den Prins, naar de*
„ *grondſlagen, welke ik reeds de eer gehad*
„ *heb U aan te wyzen*, zo kon de Prins
„ geene van deeze Voorwaarden aanneê-
„ men; dewyl de onderwerpen geheel
„ vreemd waren van de Suſpenſie, welke
„ alleen de Provincie van *Holland* betreft.
„ Evenwel wilde men 'er een geheel van
„ maaken. De Prins kon dit niet onder-
„ ſchryven, en van toen af was het
„ nutloos daar over in onderhandeling
„ te treeden met den Heer DE RAY-
„ NEVAL. Doch hier uit volgt niet,
„ dat de Prins zich onttrekt van, met
„ wien het behoort, de Verbeteringen te
„ onderzoeken, die 'er in de Provincien
„ mogten te maaken zyn, en dat hy over
„ die onderwerpen in geene Schikking
„ treede met de Staaten van elk dier Ge-
„ weſten.

„ Men heeft reeds aangehaald, 't geen
„ hy gedaan heeft ten aanziene van *Ut-*
„ *recht*. Hy verlangt vuurig, dat men ee-
„ nige middelen konne vinden, om de
„ Onderhandelingen weder aan te binden,
„ en een einde te maaken aan de Ver-
„ deeldheden waar van die Provincie ten
„ ſlagtoffer ſtrekt.

„ Hy heeft, zedert lange, uit eigene
„ beweeging, ten voordeele der gevlug-
„ te Inwoonders van *Hattem* en *Elburg*,
„ alles gedaan, wat men, van zyne zyde

„ bil-

„ billyk mogt verwagten. —— Het is, XXXI.
„ op zyn verzoek, dat de Staaten van BOEK.
„ *Gelderland* eene Amnestie hebben doen ——
„ afkondigen; maar zy hebben niet goed- 1786.
„ gevonden dezelve zo algemeen te maa-
„ ken als de Prinſe verzogt hadt.

„ Hy zal even weinig weigeren aan de
„ Staaten van *Overyſſel*, indien zy het
„ verlangen, zyne gedagten op te gee-
„ ven over de ſchikkingen, welke het
„ welzyn hunner Provincie ſchynt te vor-
„ deren. —— Maar, gelyk men reeds
„ heeft aangemerkt, het is niet dan aan
„ de Regenten der Provincien, die het
„ aangaat, dat de Prins zich uit kan laa-
„ ten over 't geen de inwendige zaaken
„ hunner Regeeringe betreft.

„ Dat men aan den Prins de vrye Uit-
„ oefening van zyn Post als Capitein Ge-
„ neraal, het Commando in *'s Gravenhaa-*
„ *ge* daar onder begreepen, te rug gee-
„ ve, en de Prins zal bereid zyn, om
„ zich derwaards te begeeven, en met
„ de voornaamſte Regenten te handelen
„ over 't geen zo het algemeen als het
„ byzonder welweezen van den Staat
„ vordert. —— Hy wil aan niemand on-
„ gelyk doen, en vordert niets dan 't
„ geen hem wettig toekomt; maar om-
„ trent ſtukken, welke 's Lands Welvaard
„ betroffen, of zyne Eer in de waag-
„ ſchaal ſtelden, kon hy niet toegeeven."

Dit moest den Heer DE RAYNEVAL verſterken in zyn gevoelen, dat hy niets meer zou vorderen, en bleef hy daar by vol-

De Onderhandeling afgebrooken. DE

XXXI. BOEK. 1786.

volharden, ondanks een nadere Brief van den Gezant THULEMEYER, wegens onuitgedrukte Voorſtellen van Bemiddeling, die tot grond zouden kunnen dienen voor de Schikking, „ welke," gelyk hy zich uit drukt, „ het onderwerp van DE RAYNEVALS verlichte zorgen hadt uitgemaakt, en die van mynen Medegezant en de myne. Hebt de goedheid, myn Heer, van tot dit heilzaam oogmerk mede te werken, met die gunſtige neigingen, welke ik het geluk gehad heb U te zien ontvouwen, en die voorgeſchreeven waren door de zuiverſte liefde voor het Algemeen Belang. Het groote werk, dat de Rust aan de Republiek moet wedergeeven, en medewerken tot het genoegen onzer Monarchen, is Uwer waardig." Waar op hy hem verzogt zyn vertrek na *Verſailles* te vertraagen: dan dit verzoek hadt geen gevolg, de Heer DE RAYNEVAL verliet *'s Gravenhaage.*

RAYNEVAL vertrekt.

De Graaf VAN GOËRTZ opontboden; neemt Afſcheid.

De Graaf VAN GOËRTZ werd door zyne *Pruisſiſche* Majeſteit opontboden: daar het voornaam oogmerk van diens Zendinge niet hadt kunnen bereikt worden. Hy zondt, uit hoofde van zyn verhaast vertrek, de verwydering van den *Haage*, en de verhindering door ongeſteldheid, den Brief zyner terugroeping aan hun Hoog Mogenden, en nam ſchriftlyk Afſcheid uit *Nymegen*, van hun Hoog Mogenden, op den negen en twintigſten van Louwmaand des Jaars MDCCLXXXVII.

De

Deeze kortblyvende Gezant ontving van de Staaten het gewoon Geſchenk, een Gouden Ketting en Gedenkpenning, ter waarde van 1300 Guldens (*). XXXI. BOEK. 1786.

Naardemaal de Heer DE RAYNEVAL, met geen openbaar Character bekleed, hier te Lande verſcheenen was, konden de Onderhandelingen onder het oog van den Souverain niet voortgezet worden; dan bleeven de Staaten niet onkundig van het voorgevallene en verhandelde; daar zyne Hoogheid, twee Brieven, door den Heer DE RAYNEVAL aan den Graave VAN GOËRTZ geſchreeven, den Algemeenen Staaten toezondt, en de *Franſche* Afgezant, op last van zynen Koning, hun Hoog Mogenden, naa het vertrek van dien Onderhandelaar, de volledige Briefwisſeling mededeelde, om de *onvolledige toevertrouwing* (†) van den Prins aan te vullen; — „ Hier in zouden zy „ eene nieuwe Proeve zien van de Ge„ voelens, welke de Koning van *Frank„ ryk* bezielden, voor de Rust en de „ Voorſpoed der Republiek, en de on„ ver- Openlegging der Onderhandelingen aan hun Hoog Mogenden.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 17. 201. 202.

(†) Dit *demie confidence* ſtootte zyne Hoogheid; waarom hy den Griffier FAGEL by eenen Brieve verzogt, om aan hun Hoog Mogenden, of aan het Beſogne der Buitenlandſche zaaken, opening te geeven; dat hy buiten ſtaat geweest was, hun Hoog Mogenden te communiceeren de Misſives van den Graave VAN GOËRTZ of van den Heere VAN THULEMEYER, vermids hy 'er nooit een Affchrift van gehad hadt, en derzelver inhoud hem niet bekend was.

XXXI. BOEK. 1786.

„ verwagte Eiſchen, welke de zorgen van „ zyne Vriendſchap, en de aanmaaningen „ van zyne *Pruisſiſche* Majeſteit hadden „ onvrugtbaar gemaakt (*)."

Verzekeringen eenige Burgeren gegeeven over den aart deezer Onderhandelingen.

Terwyl deeze Onderhandelingen aan den gang waren, en van derzelver inhoud niets van belang uitlekte, was men onkundig van de gronden waar op dezelve ſteunden, als mede van de Voorſtellen, daar by gedaan; doch het bevestigde zich van alle kanten, dat men aan eene Bevrediging der Partyen arbeidde. De geheime wyze op welke zulks geſchiedde, buiten 's Volks voor- of medeweeten, was genoeg om een aantal voornaame Burgers uit verſcheide Gewesten en uit verſchillende Steden van *Holland*, in Wintermaand, na *'s Gravenhaage* te doen trekken, om zich te vervoegen by eenige aanzienlyke Staatsperſoonen, in verwagting en vertrouwen van deswegen opheldering te zullen bekomen. Men wil, dat deezen, in een langduurig mondgeſprek, deswegen zodanige openingen kreegen, dat zy het Volk de gerustſtellende verzekering mogten geeven; dat 'er tot heden toe geene Onderhandelingen van dien aart plaats hadden, en dat al het geen

(*) *Pièces authentiques relatives a la Negotiation confieé a Monſieur le Comte* DE GOËRTZ, *Miniſtre d'Etat de ſa Majeſté le Roi de Pruſſe, & a Monſieur* DE RAYNEVAL, *Conſeiller d'Etat de ſa Majeſté tres Chretienne, avec les Supplements. a Nymege, chez* A. VAN GOOR 1787.

geen gebeurd was met den Heer RAYNEVAL, daar toe zelfs niet van ter zyde ſtrekte, dan in zo verre, het in der tyd ter handhaaving van het Staatsregt zou kunnen dienen. Sterke beloften aan hun gedaan, gaven allen grond om zich te vleijen, dat zy, ten allen tyde, in gevalle 'er eenige Onderhandelingen, dit ſtuk betreffende, werden aangevangen, daar van tydig genoeg kennis zouden krygen, om 'er het Volk van te onderrigten en te waarſchuwen, op dat het zelve als dan, of intusſchen, gelegenheid mogt hebben om te verhoeden, dat geene Bevrediging met den Capitein Generaal afzonderlyk of buiten deszelfs Toeſtemming getroffen, en daar door de zaak der Grondwettige Herſtellinge uit haar geheel gebragt wierd (*).

DE BOEK. XXXI. 1786.

Zogten buitenlandſche Mogenheden, door aanbiedingen van dienſt en daadlyke zending van aanzienlyke Mannen de gereezene Verdeeldheid in den Lande te heelen; uit naam der Vroedſchap van 't magtig *Amſterdam*, hoorde de Staatsvergadering, in Wynmaand, een Voorſtel hier toe ſtrekkende. De Afgevaardigden, droegen, op uitdruklyken last hunnen Zenderen, voor, „ dat de Vroedſchap, gevoe„ lig aangedaan over het akelige, 't geen „ 'er zich voor elk waar Vaderlander in „ de beſchouwing van de tegenwoordige „ om-

Voorſlag van Bemiddeling door *Amſterdam* ten deezen Jaare.

(*) *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 527.

XXXI. BOEK. 1786.

„ omſtandigheden van zaaken opdoet; 't
„ zy men de aandagt vestige op de Kwy-
„ ning der Fabrieken, op het Verloop
„ des Koophandels, op de Drukking van
„ 's Lands Financieweezen, op de, vol-
„ gens haare gedagten, maar al te gegron-
„ de vrees, dat, gelyk de Eendragt dee-
„ ze Republiek van zeer geringe begin-
„ zelen heeft groot gemaakt, het nood-
„ lottig tydſtip voor de deur ſtaat, dat
„ de Tweedragt, welke haar reeds tot
„ den oever des ondergangs heeft ge-
„ bragt, haar in dezelve zal nederſtor-
„ ten. — Dat oude en nieuwe Geſchie-
„ denisſen die bedugting bevestigen.

„ Dat dus de Pligt van een ieder, het
„ zy Burger of Regent, die het hart wel-
„ geplaatst heeft, en het belang van het
„ Vaderland op den rechten prys weet te
„ ſtellen, zonder onderſcheid, welke Ge-
„ voelens hy op deeze of geene Punten
„ ook moge weezen toegedaan, vordert,
„ om te verlangen, en elk in zynen kring
„ alles toe te brengen, dat eens eindelyk
„ de Tweedragt, of nog liever het onge-
„ lukkig Wantrouwen, waar aan zy haa-
„ re afſchuwelyke geboorte verſchuldigd
„ is, werd verbannen, en plaats maake
„ voor eene aangenaame kalmte en rust.

„ Ongepast oordeelde zy het als nu
„ te treeden in eene ontvouwing der re-
„ denen van dit Wantrouwen, en daar
„ uit ſpruitende allerverderflykſte Twee-
„ dragt, welke byzonder in de twee na-
„ buurige Provincien *Gelderland* en *Ut-*

„ *recht*

„ *recht*, tot zo eene hoogte zyn geſtee- XXXI.
„ gen, dat, daar men in de laatſte voor BOEK.
„ den Militairen Arm is bedugt geweest, ——
„ en zich tegen denzelven door eenige 1786.
„ Ingezetenen, ook uit deeze Provincie
„ heeft verſterkt, men in de eerſte zich
„ het gebruik van dien Arm heeft ver-
„ oorloofd. Naar haare gedagten kwam
„ het alleen daar op aan, om de verdere
„ gevolgen, des mogelyk, te ſtuiten;
„ gevolgen, welke niets minder dan een
„ Burgerkryg hadden doen vreezen, en
„ waar tegen deeze Provincie zelve ge-
„ meend hadt zich te moeten wapenen,
„ welke, hoe onzeker de uitſlag daar van
„ ook zy, zekerlyk den totaalen onder-
„ gang van het lieve Vaderland naa zich
„ zou ſleepen.

„ In deeze hachlyke omſtandigheden
„ van de Republiek hadden zy geoor-
„ deeld niet te mogen ſtilzitten; byzon-
„ der wanneer zy zich te binnen brag-
„ ten hunne verpligting aan en betrek-
„ king op de goede Burgery hunner
„ Stad, welke in den bloei des Koop-
„ handels zo veel belangs heeft, en wel-
„ ker verval, of geheele ondergang, niet
„ kan worden voorgekomen, zo niet de
„ kragtdaadigſte middelen in 't werk worden
„ geſteld, om der Republiek weder zoda-
„ nig een trap van Voorſpoed te geeven,
„ waar voor zy vatbaar is; 't welk zon-
„ der herſtel der Eendragt ondoenlyk is.
„ Dat daar toe vooral zou noodig wee-
„ zen, dat eens alle Verſchillen werden

XXXI. BOEK. 1786.

„ uit den weg geruimd, en ten genoe-
„ gen, zo veel mogelyk, der daar in be-
„ langhebbende Partyen afgedaan.

„ Deeze Verſchillen waren betrekke-
„ lyk tot het geen in de onderſcheidene
„ Provincien zelve plaats hadt; of het
„ geen beſtondt tuſſchen de hooge Bond-
„ genooten en ter Algemeene Staatsver-
„ gaderinge, by welke, (blykens de meer
„ dan eens zo door de Staaten van an-
„ dere Provincien, als van *Holland* zel-
„ ve gedaane klagten,) de Harmonie en
„ het Vertrouwen zeer aan 't wankelen
„ waren.

„ Tot het vereffenen van alle dezelve,
„ bleef, naar hunne gedagten, niets an-
„ ders overig, dan eene *Commiſſie*, wel-
„ ke de *Aſſopiatie* en *Mediatie* wel op
„ zich zou willen neemen.

„ Met opzigt tot de Verſchillen in de
„ Provincien hadden zy hunne aandagt,
„ in de eerſte plaats, op *Utrecht*, gevas-
„ tigd; alzo de zaaken daar tot eene vol-
„ ſlaagene *Regeeringloosheid* waren ver-
„ vallen: dewyl de Staaten de Stads Re-
„ geering, en deeze de Staaten niet als
„ wettig erkennen. Doch dat, voor zo
„ verre de Mediatie, door de Staaten ver-
„ zogt, door de Bondgenooten reeds was
„ aangenomen, die zaak reeds een geluk-
„ kig begin hadt; maar dat tot verdere
„ voortzetting van dezelve nog deeze en
„ geene zaaken wierden vereischt, als het
„ aanneemen der Mediatie door de Stad;
„ het ſtellen der Stad in zodanig een

„ ſtaat,

„ ſtaat, dat dezelve tot vrye Raadplee- XXXI.
„ gingen geſchikt was; en het wegnee- BOEK.
„ men van alles, 't geen den toegang der ——
„ Staatsleden onmogelyk of onveilig maak- 1786.
„ te, en eindelyk het benoemen der Le-
„ den tot die Commiſſie (*).

„ Ten aanziene van *Gelderland* deedt 'er
„ zich eene groote zwaarigheid op; dewyl
„ dit Gewest, de aangebodene Mediatie
„ hadt van de hand geweezen. —— Dan
„ dat de Raadpleeging op den Brieve der
„ Staaten van *Overyſſel*, waar by zy een
„ Affchrift overzonden van hunnen aan
„ *Gelderland* geſchreeven Brief, tot na-
„ der aanbod van Mediatie, en de Me-
„ dewerking van hun Ed. Groot Mogen-
„ den verzoeken, eene gevoeglyke aan-
„ leiding tot eene nadere aanbieding zou
„ uitleeveren, als mede om daar toe de
„ overige Bondgenooten te verzoeken.

„ Wegens de Geſchillen tuſſchen de
„ Bondgenooten, was 't hun voorgeko-
„ men, dat dezelve niet anders uit den
„ weg geruimd zouden kunnen worden,
„ dan door het benoemen van eenige Le-
„ den uit de onderſcheide Provincien,
„ door de Provincien zelve te gelasten,
„ om daar toe de allergepaste middelen
„ te beraamen, en daar van aan hunne
„ Lastgeeveren Verſlag te doen.

„ Dat

(*) Wy zullen, over *Utrecht* handelende, van deeze bedoelde bemiddeling nader ſpreeken.

XXXI. BOEK. 1786.

„ Dat, egter, voor zo verre eenige „ Schikkingen, deeze Provincie raaken- „ de, daar in betrokken mogten zyn, het „ voor dezelve in 't geheel niet zou ge- „ raaden weezen om toe te laaten, dat „ zodanig eene Commisſie zich met der- „ zelver Intrinſique Zaaken kwame te be- „ moeijen; daar deeze Provincie altoos „ zelfs tegen buitenlandſche Mogenheden „ heeft ſtaande gehouden, dat de Dome- „ ſtique Beſchikkingen aan haar in 't by- „ zonder moesten worden gelaaten, en „ geenzins een voorwerp der Raadplee- „ gingen van hun Hoog Mogenden of „ van de Bondgenooten konden uitleeve- „ ren; maar dat het, om allen aanzoek „ daar toe af te ſnyden, niet dan dien- „ ſtig zou zyn, om in ons zelven mid- „ delen te beraamen, waar door alle ge- „ ſchillen over de Paalen der Uitvoeren- „ de Magt, zo van den Stadhouder, als „ Capitein Generaal en Admiraal, eens „ voor al werden uit den weg geruimd, „ door dezelve behoorelyk te onderzoe- „ ken, en omtrent de waarneeming dier „ Bedieningen, de Pligten en Preëminentien „ daar aan verknogt, zodanige Plans en „ Inſtructien te beraamen, als met de „ Hoogheid en de Souveraíniteit, en be- „ houdenis van 's Lands en der Ingeze- „ tenen Voorregten en Vryheden, en met „ het algemeen Welzyn van den Lande, „ meest overeenkomſtig zoude geoordeeld „ worden, en 't zelve vervolgens mede

„ aan

„ aan hunne Lastgeevеren voor te dra- XXXI.
„ gen (*)." BOEK.

Overeenkomstig met deezen voordragt luidden de Voorstellen, welke de Afgevaardigden van *Amsterdam* deeden, en op het ernstigste aandrongen. —— Een zeer verschillend oordeel onderging, gelyk te wagten was, deeze Voorslag. Allergunstigst zagen deezen denzelven in, en keurden, dat 'er uit bleek, hoe men het heilzaam oogmerk hadt, van nu eindelyk eens regelrecht, opzettelyk, en ernstig, een begin te maaken met het voldoen aan den algemeenen Wensch der Vaderlandlievende Natie; naamlyk om, door wegruiming van alle oude of nieuwere inconstitutioneele Overblyfzels en ingesloopene Misbruiken, de *Republicainsche Souverainiteit* der Heeren Staaten tot die *waare Souverainiteit* te herstellen, welke van alle *Europische* Mogenheden altyd erkend was, en welke de grondslag van alle onze hooge Verbintenissen en Tractaaten met de magtigste Hoven en Volken des Aardbodems altoos was, en blyven moest. —— En ten anderen om de Erflyke Staats- en Krygsampten van het Huis van *Oranje*, overeenkomstig met de *Souverainiteit* der Heeren Staaten, en de onvervreemdbaare Regten en Privilegien der Burgeren en Ingezetenen zelven, zodanig te recht te brengen en te ver-

1786. Onderscheide beoordeeling van dien Voorslag

(*) *Resol. van Holl.* 25. Oct. 1786.

XXXI. BOEK. 1786.

verbeteren, dat die Erflyke Ampten van Stadhouder, Capitein en Admiraal Generaal, eindelyk eens zo heilzaam en luisterryk voor onze Republiek konden worden, als onze Voorvaders, en alle verlichte Patriottiſche Regenten, door die Ampten erflyk aan het Huis van *Oranje* toe te vertrouwen, weezenlyk en allerzekerst bedoeld hadden, en, op de groote Voorwaarde van Algemeen Welzyn, bleeven bedoelen. Dit gaven zy op voor den grooten inhoud van den gewigtigen Voorſlag, waar toe de allerwaardigſte Patriotſche Regenten medegewerkt hadden. —— Dan anderen, hielden het daarvoor, dat, hoe uitmuntend en heilzaam zulk een Voorſtel door die aanzienlyke Stad gedaan, een jaar geleeden, ook zou geweest hebben, het in den tegenwoordigen zamenloop der omſtandigheden, geenzins tydig was, en uit den aart ſtrekkende om de beste zaak aan ſleepende Handelingen, en eene gevaarlyke Beſliſſing, in dit hachlyk tydsgewricht, te onderwerpen. Om niet te gewaagen hoe zommigen aan de zuivere beginzels en oprechte bedoelingen der *Amſterdamſche* Regeeringe wantrouwden, als verre van Volksgezind, en niet geneegen om het Volk in zyne Republicainſche Regten en Vryheden te herſtellen; maar veeleer om eene volſtrekte Ariſtocratie te handhaaven. —— Tuſſchen beiden deeze wyd van een loopende uiterſtens hielden nog anderen een middelweg: ten hoogſten pree-

preezen zy het oogmerk des agtbaaren Raads om de binnenlandſche Rust, Eendragt en Welvaard te herſtellen en te bevorderen; doch zy hadden hunne bedenkingen op de middelen ter bereiking van 't zelve voorgeſlaagen (*). XXXI. BOEK. 1786.

Goedkeuring van denzelven by de Staaten.

Wat van deeze verſchillende gevoelens ook zyn moge, het Voorſtel vondt geene ingang ter Staatsvergaderinge, waar, overeenkomſtig met een gunſtig Verſlag, het Beſluit viel om de Stad *Utrecht* tot het aanvaarden der Bemiddelinge door de Bondgenooten te beweegen, en de daar tegen ingebragte zwaarigheden weg te neemen. —— Om by *Gelderland* aan te houden op het toeſtemmen in eene Bemiddeling der Bondgenooten, en van den Brieve ter aanſpooringe der Staaten van dat Gewest geſchreeven, aan de Staaten van *Zeeland*, *Friesland*, *Overyſſel* en *Stad en Lande*, Affchriften te zenden, met verzoek om deezen aandrang van hun Ed. Groot Mogenden by *Gelderland* te ondersteunen, en de noodige Perſoonen te benoemen om zich met die van *Holland* na *Gelderland* te kunnen begeeven, wanneer het voorſtel der Bemiddelinge daar omhelsd wierd; hun verder voorſlaande om in overweeging te neemen, welke middelen kragtdaadig zouden kunnen en behooren aangewend te worden

(*) *Hoogd. Holl. Courant* van 3. Nov. 1786. *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 441.

XXXI. BOEK. 1786.

den tot herſtel der Rust en Eensgezindheid in dat Gewest, indien onverhoopt de Staaten van 't zelve, of wel derzelver Meerderheid, geliefden te volharden, by de voorige weigering en afwyzing van alle Bemiddeling.

Ten aanziene van het benoemen eener Commisſie van eenige Leden uit de Bondgenooten, tot herſtel van de Rust en van het Vertrouwen tusſchen de Bondgenooten zelve, zou het Beſogne blyven, tot nader bleeke, in welke gevallen zodanig eene Commisſie van eenig nut zou kunnen zyn.

Dan wat de Commisſie der Staatsleden uit *Holland* tot het onderzoeken der Paalen van de Uitvoerende Magt van den Stadhouder als Capitein Generaal en Admiraal betrof, en 't opmaaken der Plans en Inſtructien daar toe betrekkelyk, hier in werd bewilligd (*).

Brief van zyne Hoogheid aan hun Hoog Mogenden.

Welke de aandoeningen, welke de gevoelens, en de voorſlagen waren van zyne Hoogheid, ten deezen dage, zullen wy best ontvouwen met het voornaamſte op te geeven uit zynen Brieve aan de Algemeene Staaten, in Wynmaand, van 't *Loo* geſchreeven. Dezelve vangt aan.

„ In de critique omſtandigheden, waar
„ in het lieve Vaderland zich thans be-
„ vindt, kunnen Wy niet langer ſtilzit-
„ ten, om onder 't oog van U Hoog
„ Mo-

(*) *Reſol. van Holl.* 7 Dec. 1786.

„ Mogenden te brengen, hoe wy niet XXXI.
„ dan met eene gevoelige aandoening be- BOEK.
„ ſchouwen de ongelukkige en hooggaan- ——
„ de Oneenigheden en Verdeeldheden, 1786.
„ die in deeze Republiek ontſtaan zyn tus-
„ ſchen Regenten en Ingezetenen in zom-
„ mige Provincien; en die tot die hoog-
„ te geklommen zyn, dat daar uit zelfs
„ Verdeeldheden tusſchen de Bondgenoo-
„ ten te dugten ſtaan; waar uit niets an-
„ ders dan de allerfacieuste gevolgen te
„ voorzien zyn; en niet minder dan een
„ ganſche omwenteling van de wettige en
„ vastgeſtelde Conſtitutie van de Regee-
„ ring te vreezen is.

„ Het ſmert ons vooral dat Wy voor
„ onzen Perſoon, uit hoofde onzer Dig-
„ niteiten en Eminente Charges, in al-
„ le deeze rampzalige verwarringen en
„ oneenigheden, zo merkelyk geconcer-
„ neerd zyn, en by veelen onverdiend
„ worden aangemerkt als oorzaak en
„ aanvoerder van alle deeze Beroertens;
„ waar door men niet alleen getragt heeft
„ ons by de geheele Natie verdagt te
„ maaken; maar zelfs het zo verre te
„ brengen, dat wy het vertrouwen van
„ veele Staatsleden hebben verlooren, en
„ daar uit zien, gebooren worden zoda-
„ nige Staatsreſolutien, die de duidelyk-
„ ſte kenmerken wegdraagen van een ge-
„ manifesteerd wantrouwen omtrent on-
„ ze Denkwyze en gehoudene Directie,
„ en waar door Wy in onze Eer en Goe-
„ den Naam niet weinig gefletriſeerd zyn.

„ Al

XXXI. BOEK. 1786.

„ Al over lang hebben Wy, tot ons „ innig leedweezen, beſpeurd, dat men „ getragt heeft, door allerlei onbetaamelyke wegen, het zaad van Verdeeldheid te ſtrooijen onder de Regenten en „ Ingezetenen van dit, wel eer, gezegend en in welvaard bloeijend Vaderland, en dat men nimmer eenige gelegenheid heeft laaten voorbygaan, om „ onzen Perſoon en gehoudene Directie „ verdagt te maaken, en onze onſchuldigſte Handelingen en Gedraagingen in een „ allerhaatlykſt daglicht te ſtellen; ja dat „ men zelfs zich niet ontzien heeft onze „ dierbaare en Koninglyke Gemalinne, en „ ons Huis, ware het mogelyk, in veragting te brengen by de ganſche Natie.

„ En, alhoewel Wy ons rechtmaatig „ beklag, over de openbaare Schending „ van onzen Goeden Naam, en verſpreiden Laster tegen Ons en wat Ons dierbaar is, meer dan ééns, aan de Heeren „ Staaten van de Provincien, alwaar zulks „ plaats hadt, hebben voorgedraagen, en „ niets meer geëischt, dan dat aan Ons „ dat Regt en die Juſtitie mogt worden „ uitgeoefend, die de geringſte Burger „ en Ingezeten van een Vry Land vorderen kan, zo heeft het Ons nooit „ mogen gebeuren, dat aan Ons billyk „ verzoek en klagten is gehoor gegeeven.

„ Wanneer, zo door U Hoog Mogenden, als door de Heeren Staaten der „ byzondere Provincien, twee faamroovenen

„ vende Geſchriften; onder den Tytel *Aan het Volk van Nederland* en zekere *Gevonden Brief*, waren verboden, en eene aanzienlyke Premie tegen de Auteurs of Uitgeevers beloofd was, zo is het gevolg daar van niets anders geweest, dan dat de Stellingen, daar in vervat, in andere Schriften zyn overgenomen, en in 't openbaar geleerd en aangenomen; ja wy, in tegendeel, hebben moeten ondervinden, dat de Laster en Leugentaal, noch paal noch perk kennende, onbeſchroomd en ſtoutmoedig, onder het oog van den Souverain, is voortgegaan om al den Laster, dien het helſche vuur in ſtaat is aan te blaazen, tegen onzen Perſoon en Huis uit te werpen, gelyk uit de menigvuldige Couranten, en dagelyks uitkomende Schriften openbaar is; tot zo verre, dat onze Perſoon daar in wordt beſchreeven als een tweede Hertog VAN ALBA, en een Vyand van het Vaderland. XXXI. BOEK. 1786.

„ Bewust van onze Onſchuld, verzekerd van het getuigenis van een goed en onſchuldig Geweeten, overtuigd, dat nimmer uit onze verrigtingen en gehouden gedrag, zedert het begin onzer Adminiſtratie, tot op het huidig oogenblik toe, zal kunnen worden beweezen, dat wy immer of ooit eenig oogmerk zouden gehad hebben ten nadeele van 's Lands Hoogheid, en Onafhangelykheid; of der Ingezetenen Regten en Privilegien, zo

„ heb-

XXXI. BOEK. 1786.

„ hebben wy met die veragting en ver-
„ ontwaardiging, welke Laster en Leu-
„ gentaal verdient, ons moeten ſtil hou-
„ den, in afwagting, van gunſtiger tyden
„ en omſtandigheden.

„ Hoe zeer het Ons tot in de ziel ge-
„ troffen heeft te moeten ondervinden,
„ dat getragt is, door alle deeze onge-
„ oorloofde middelen, eene weldenkende
„ Natie te misleiden, en ware het mo-
„ gelyk, van haare Liefde voor Ons en
„ Ons Huis af te trekken.

„ Hoe hard en hoe onverdiend deeze
„ handelwyze ook zy geweest, wy zou-
„ den mogelyk, nog hebben kunnen bly-
„ ven ſtilzitten, in een billyk vooruitzigt
„ dat, door eene bedaarde overweeging,
„ van alle de ſchroomlyke gevolgen van
„ zo eene handelwyze, en met te rugge
„ zien op het gepasſeerde, de Regenten
„ eens eindelyk zouden zyn bewoogen
„ geworden, om gezamenderhand alle
„ middelen in 't werk te ſtellen, om dee-
„ ze haatlykheden te ſtuiten, de Rust
„ en Eendragt te herſtellen, het Ver-
„ trouwen tuſſchen Hun en Ons te
„ doen herleeven. —— Dan daar het
„ thans niet meer is eene beſchuldiging
„ van eer en faamroovende Schryvers;
„ maar de zaaken zo verre gebragt zyn,
„ dat tegen onzen Perſoon, denkenswy-
„ ze, en verrigtingen, beſchuldigingen
„ zyn ingebragt in de Souveraine Ver-
„ gaderingen van meer dan éene Provin-
„ cie, door de Leden van de Regeering-

„ dat

„ dat by zommigen dier Provincien, niet
„ alleen gehoor is gegeeven, maar dat de-
„ zelve ook ten gevolge gehad hebben Re-
„ ſolutien van eene allerbedenkelykſte na-
„ ſleep en veruitzigt, zo kunnen wy
„ niet langer blyven ſtilzitten, zonder ons
„ verantwoordelyk te ſtellen voor Ons, voor
„ ons Huis, ja voor den Staat zelve! uit
„ hoofde van de betrekkingen en relatien,
„ waar in wy tot elke Provincie in 't by-
„ zonder, en tot alle dezelve gezamenlyk,
„ uit hoofde van de Waardigheden, die
„ wy de eer hebben in de Republiek te
„ bekleeden, en die op ons Erflyk zyn
„ gedevolveerd, ſtaan: wyl het aan den
„ Staat geenzins onverſchillig zyn kan,
„ of wy de agting en het vertrouwen van
„ de Regenten en Ingezetenen verdienen,
„ dan of wy, door ons Gedrag en gehou-
„ dene Directie, dezelve verlooren heb-
„ ben?

„ Wy zouden meer dan een Exempel
„ kunnen bybrengen van Gebeurtenisſen,
„ in deeze of geene Provincie of Steden,
„ die duidelyk doen zien, hoe men, by
„ zommige Regenten, onzen Perſoon en
„ Handelwyze heeft in verdenking gebragt;
„ ja het ontbreekt ook aan geene voorval-
„ len, waar in ontwyfelbaare bewyzen
„ doorſtraalen, dat men, op onze wetti-
„ ge Regten en Preëminentien, op ons
„ Erflyk gedevolveerd, heeft tragten te
„ empiëteeren, en de allerduidlykſte tra-
„ ces medebrengen, van te onvredenheid

XXXI. BOEK. 1786.

XXXI. BOEK. 1786.

„ tegen onzen Perſoon: wy zullen die voor-
„ vallen, voor het tegenwoordige, voor-
„ bygaan, en ons alleen bepaalen tot het
„ geen aanleiding gegeeven heeft tot die
„ verregaande klagten, beſchuldigingen,
„ en daar uit reſulteerende Reſolutien te-
„ gen ons, ter occaſie van de Oneenig-
„ heden en Beroerten in de Provincien
„ van *Gelderland* en *Utrecht*.

„ Afkeerig van alle middelen van Ge-
„ weld, of om den Militairen Arm te
„ gebruiken in Burgerlyke Geſchillen of
„ Verdeeldheden, zo hebben wy ons niet
„ te min, by meer dan éene gelegenheid,
„ in de onaangenaame noodzaaklykheid
„ gevonden, om, op verzoek van de Hee-
„ ren Staaten van deeze en geene Pro-
„ vincie, daar van gebruik te maaken, en
„ wy hebben nimmer weigerig geweest,
„ daar aan de hand te leenen, zo dra
„ ons zulks door de Heeren Staaten van
„ de reſpective Provincien verzogt werd."

Naa deeze voorafgaande algemeene aanmerkingen, haalt zyne Hoogheid op, dat het hem nooit als een punt van Beſchuldiging was toegekend, wanneer hy, in *Holland* en *Zeeland*, op verzoek der Staaten, tot onderhouding der goede Orde en Rust, Krygsvolk zondt, en dat, ofſchoon hy, met gelyk Regt, als Capitein Generaal, dit niet kon weigeren aan Staaten van *Gelderland* en *Utrecht*, zulks hem tot een zwaare Misdaad en een ſtap van verregaand uitzigt was toegerekend.

Hy

Hy beroept zich op de Brieven der Staaten van *Gelderland*, en wat hy, in gevolge van de Staatsbesluiten, in dat Gewest gedaan hadt, „ niets verrigt hebbende, dan 't geen hy, als Capitein Generaal, verpligt was te verrigten." —— Even zo hadt hy in *Utrecht* gehandeld. En vertrouwde, dat de Heeren Staaten van *Gelderland* en *Utrecht*, in deeze Geschillen zich niet bediend hadden dan van zodanige middelen als best in staat waren om de Rust, Vrede en Veiligheid binnen die Gewesten te bewaaren, en weder te brengen; en nimmer ten oogmerke hadden om zodanige middelen te doen dienen ter verkorting van Burgerlyke Voorregten; verhinderinge van billyke Representatien van 's Lands klaagende Ingezetenen, of smooring eener wettige en eerbiedige Volksstem; „ Althans," laat zyne Hoogheid hier op volgen, „ Wy voor „ Ons betuigen, dat, wel verre dat Wy ooit „ of ooit de hand zouden willen leenen tot „ verkorting der Burgerlyke Voorregten, „ Wy, in tegendeel, de eersten zouden „ zyn, om met al ons vermogen daar „ tegen te waaken: en dat wy in deezen „ niet anders gedaan hebben, dan zo „ als wy ten eenigen dage voor den Op„ persten Regeerder meenen te kunnen „ verantwoorden."

XXXI. BOEK. —— 1786.

De Gedraagingen van *Zeeland*, *Stad en Lande*, *Overysel* en *Holland*, ten aanziene van het Gebruik der Krygsmagt in *Gelderland* en *Utrecht*, vermeld hebbende

XXXI. BOEK. 1786.

de (*), erkent de Prins. „ Wy vonden „ ons door alle deeze ouderſcheide Aan„ ſchryvingen der Heeren Staaten van „ vier Provincien, in geene geringe ver„ legenheid; Wy gaven van al 't zelve „ aan de Heeren Staaten van *Gelderland* „ telkens kennis, en naar maate wy van „ de Intentie der vier bovengemelde Pro„ vincien ſucceſſivelyk wierden geinfor„ meerd, droegen wy zorg, dat geen „ Troepen, op de Repartitie van de voor„ ſchreeven vier Provincien ſtaande, na „ de Provincien van *Gelderland* of *Ut„ recht* marcheerden, en tragteden, zo „ veel van ons afhing, voor te komen, „ dat de zulken, die reeds in de Provin„ cie van *Gelderland* Garniſoen hielden, „ offchoon in den Eed van de Heeren „ Staaten van laatstgemelde Provincie „ ſtaande, niet wierden geëmploieerd tot „ de voorſchreeven eindens; naamlyk om „ zich te bemoeijen met eenige Verſchil„ len tuſſchen Burgers en Burgers, of „ Burgers en Regenten."

Naa het ophaalen van het dringend ſchryven der Staaten van *Holland*, in den aanvang van Herfstmaand (†), merkt zyne Hoogheid op. „ Het zou ons niet „ kwalyk hebben kunnen genomen wor„ den, indien Wy, gevoelig getroffen, „ over het vernederende, dat in deeze „ Mis-

(*) Zie hier boven bl. 87. 187.
(†) Zie hier boven bl. 208.

„ Misfive voor ons was opgeflooten, de- XXXI.
„ zelve, voor eenigen tyd, onbeantwoord BOEK.
„ hadden gelaaten, immers zwaarigheid ——
„ gemaakt om onze gevoelens, hoe zeer 1786.
„ wy voor ons zelven van de opregtheid
„ derzelven overtuigd zyn, voor Staaten
„ van *Holland* open te leggen, binnen
„ een korten en bepaalden tyd van vier
„ en twintig uuren, die niet genoegzaam
„ was, om een edelmoedig en welden-
„ kend hart, getroffen door de blykbaa-
„ re preuves van Wantrouwen van eene
„ Souveraine Vergadering, waar van men
„ zelfs Lid is, tot behoorelyke kalmte
„ te brengen, en zich, dus in ſtaat te
„ vinden om, met bedaardheid, betaame-
„ lyken eerbied, en teffens gepaste vry-
„ moedigheid, te kunnen antwoorden. Wy
„ hebben niet te min aan dien eisch vol-
„ daan."

Zich wyders beklaagd hebbende, over de Staatsbeſluiten by *Holland* genomen, daar zy het Antwoord des Stadhouders niet voldoende keurden, uitloopende op het opſchorten van het Capitein Generaalſchap in dat Gewest: en wat hy op die vernederende Beſluiten aan Staaten van *Holland* geſchreeven hadt, en het vergeefsch herhaalen zyner klagten ten opzigte van het Commando over het Garniſoen in *'s Gravenhaage* (*), vervolgt de Stadhouder; „ Wy hebben niet langer „ kun-

(*) Zie hier boven bl. 209.

XXXI. BOEK. 1786.

„ kunnen afzyn om Ons tot U Hoog
„ Mogenden, zo als ook tot de Heeren
„ Staaten der reſpective Provincien, te
„ wenden; in die verwagting, dat eene
„ bedaarde overweeging van al het ge-
„ beurde, zo met onzen Perſoon, als
„ tot zo veele contrarieerende geſtelde
„ Orders en Reſolutien, betrekkelyk tot
„ de Militie van den Staat, by zommige
„ Provincien genomen, —— mitsgaders
„ de verregaande Twisten en Verdeeld-
„ heden, thans in de Republiek ſubſi-
„ ſteerende, dien indruk op de Delibe-
„ ratien, zo van U Hoog Mog. als van
„ de Heeren Staaten der reſpective Provin-
„ cien zullen maaken, als eene zaak van dat
„ aanbelang, waar van het ſtaan of vallen
„ van de Republiek afhangt, meriteert.

„ Beſchouwen wy de reſpective Rela-
„ tien, waar in Wy, uit hoofde van on-
„ ze Waardigheden van Erfſtadhouder,
„ Erf-Capitein Generaal en Admiraal van
„ de Unie, geſteld zyn, en uit kragte
„ welke Wy aan alle Provincien egalyk
„ verbonden zyn; —— conſidereeren
„ Wy, dat de Erflyke Delatien van alle
„ deeze Eminente Charges, door de ge-
„ zamenlyke Provincien op onzen Per-
„ ſoon, voornaamlyk ten oogmerk moeten
„ gehad hebben, om daar door de ban-
„ den der Unie naauwer toe te haalen,
„ en vervolgens aan het Gebouw van
„ den Staat meer eer, aanzien en ver-
„ mogen toe te brengen; zo kan het
„ geenzins aan U Hoog Mogenden zo

„ min

„ min als aan de Heeren Staaten der re- XXXI.
„ ſpective Provincien onverſchillig zyn, BOEK.
„ wanneer, door deeze en geene Pro- ——
„ vincien, tentamens worden gedaan, 1786.
„ en met de daad Reſolutien wor-
„ den genomen, ſtrydig tegen de wettige
„ en met eenpaarige bewilliging van alle
„ de Leden van het Bondgenootſchap
„ vastgeſtelde Conſtitutie en Regeerings-
„ vorm, en tegen de op Ons Erflyk ge-
„ devolveerde Regten en Preëminentien.
„ En is het niet anders dan conſtitutio-
„ neel, conform den aart van het Bond-
„ genootſchap, wanneer wy Ons aan U
„ Hoog Mog., en de Heeren Staaten der
„ reſpective Provincien, addresſeeren,
„ aan dezelve onze regtmaatige bezwaa-
„ ren onder het oog brengen, en derzel-
„ ver veelvermogenden invloed en kragt-
„ daadige hulp verzoeken, ten einde Wy
„ in het genot onzer wettig verkreegene
„ Voorregten worden herſteld.

„ Wy erkennen, dat indien het onder
„ de mogelyke gevallen ware, dat een
„ Erſſtadhouder, Erfgouverneur, en Ca-
„ pitein Generaal, zich zo verre vergee-
„ ten kon van de Authoriteit, waar me-
„ de hy door den Souverain is bekleed,
„ te misbruiken, tot benadeeling van 's
„ Lands waare belangens, en dus tegen
„ de Intentie van den Souverain, wy
„ ontwyfelbaar zeker ſtellen, dat Hoogſt-
„ dezelve het Regt en de Magt zouden
„ hebben om, voor hunne Hoogheid en
„ Veiligheid, op eene efficacieuſe wyze,
„ Orders te ſtellen; Wy voegen 'er te

XXXI. BOEK. 1786.

„ gelyk by, dat Wy ons dit eerbiedig
„ denkbeeld van de Regtvaardigheid van
„ den Souverain vormen, dat zulks nooit
„ geſchieden kan, of mag, zonder zeer
„ gewigtige redenen, waar door ten klaar-
„ ſten conſteert het misbruik der toever-
„ trouwde Authoriteit. —— Dan zulke
„ redenen zyn Ons nooit voorgedraagen,
„ en kunnen ook in waarheid nooit voor-
„ gedraagen worden, om dat Wy het Ons
„ altoos tot een pligt en genoegen voor-
„ geſteld hebben, de oogmerken van den
„ Souverain, in onze betrekking tot elke
„ Provincie, met al ons vermogen, te be-
„ vorderen.

„ Wy wenſchen niets vuuriger dan
„ een einde te zien van alle de onaan-
„ genaame Verdeeldheden, die thans in
„ de Republiek, reeds zedert eenige Jaa-
„ ren ontſtaan, nog plaats hebben! Wy
„ verlangen dit des te meer, om dat wy,
„ voor onzen Perſoon en Huis, daar in by-
„ zonder geconcerneerd zyn; Wy verzoe-
„ ken hier toe, op het allernadruklykſte,
„ dat U Hoog Mogenden, en de Hee-
„ ren Staaten der reſpective Provincien,
„ elk in den haaren, daar toe de hand
„ gelieven te bieden, en U Hoog Mo-
„ genden zullen Ons altoos volvaardig
„ vinden, om, al wat in ons vermogen
„ is, aan te wenden tot bereiking van
„ die gewigtige eindens.

„ Wy kennen onze Verpligtingen, wy
„ weeten waar in onze waare Grootheid
„ en Geluk gelegen is; niet daar in dat
„ wy zouden tragten, met verkorting van

„ 's Lands

„ 's Lands Hoogheid en Privilegien, te empiëteeren op de Regten der Souverainiteit; maar in de agting, vertrouwen en genegenheid van Regenten en Ingezetenen tot Ons: Wy herinneren Ons de verdienſten dier Helden en groote Mannen, onze doorlugtige Voorvaders uit den Huize van *Orange* en *Naſſau* — Onze grootſte ambitie ſtellen wy daar in, om hunne beroemde voetſtappen en daaden, ten beste van het lieve Vaderland aangewend, te drukken en na te volgen. XXXI. BOEK. 1786.

„ Wy zyn bereid ons Leeven, ons Goed en Bloed op te offeren, tot welzyn en behoud van het lieve Vaderland, ter handhaving van Vryheid en Onafhangelykheid in Godsdienst en Burgerſtaat. — In die gevoelens ſtaan wy, en zullen wy altoos, tot het laatſte oogenblik onzes leevens, blyven; in die gevoelens hoopen wy onze Kinderen, met Gods hulp, onder het opzigt van eene waardige en verſtandige Moeder, onze Koninglyke Gemalinne, op te leiden.

„ Veel konden wy hier nog bybrengen, om aan te toonen alle ſchreeuwende en tergende Laster en Leugentaal, die ongeſtraft, onder het oog van den Souverain, in zommige Provincien, en zelfs, zo het ſchynt, met advey van denzelven, wordt uitgeboezemd. Wy willen liever alle deeze

XXXI. BOEK. 1786.

„ akeligheden met ons ſtilzwygen voor-
„ bygaan.

„ Wy zyn, by plegtigen Eede, verbon-
„ den voor te ſtaan en te vorderen de
„ Hoogheid, Geregtigheid, Privilegien,
„ en Welvaaren van deeze Landen,
„ Leden, Steden en Ingezetenen van
„ dien; Wy mogen dan ook, met datzelf-
„ de Regt, vorderen, dat Wy in onze Reg-
„ ten en Privilegien niet worden ver-
„ kort; maar daar by alzins mogen bly-
„ ven gemaintineerd; vooral, terwyl de-
„ zelve, op eene wettige wyze, op Ons
„ Erflyk zyn gedevolveerd, en een voor-
„ naam deel uitmaaken van de tegen-
„ woordige Conſtitutie en Regeerings-
„ vorm, die by den Souverain zelfs
„ meer dan ééns voor de heilzaamſte en
„ beſte is erkend.

„ Wy zouden hier nog meer kunnen
„ byvoegen, betrekkelyk tot alle beden-
„ kelyke Reſolutien en Orders, by de
„ Heeren Staaten van deeze en geene
„ Provincien genomen en geſteld, raa-
„ kende de Militie, en de Magt en Aut-
„ horiteit, die daar over by dezelve ge-
„ oefend is en waar uit veele Confuſſen
„ te wagten zyn: doch Wy gedraagen
„ ons aan 't geen de Raad van Staaten
„ des aan de overweeging der Gewes-
„ ten heeft voorgedraagen (*), in afwag-
„ ting,

(*) Zie hier boven b 273.

„ ting, dat Uw Hoog Mogenden, en de „ Hooge Bondgenooten, daar op ſpoedig „ en vrugtbaar zullen beſluiten (†)." XXXI. BOEK.

1786.

Deeze klagten vervloogen, gelyk zo veele voorgaande, van gelyken aart, zonder eenige uitwerking, ten heil des Vorſtlyken Klaagers, te baaren. Met welk een oor dezelve in *Holland*, tegen welk Gewest ze meest waren ingerigt, gehoord werden, kunnen wy gereedlyk opmaaken, als wy ons herinneren de Tegenaantekening der Meerderheid in de Vergadering van hun Ed. Groot Mogenden, op het den Stadhouder verdeedigend Vertoog der Ridderſchappe; waar in zy, 't geen hier als het kragtigſte tot 's Prinſen verſchooning wordt aangevoerd, het Verzoek der Staaten van die Gewesten, welke de Gewapende Arm hadden ingeroepen, met zo veel vuurs, wederſpreeken (§).

Doet geene uitwerking ten voordeele des Stadhouders, by *Holland*.

Hoe zeer men 'er, ten dien dage, op uit was om zyne Hoogheid in een haatlyk daglicht aan de Landzaaten te doen voorkomen, en te wege te brengen, dat zy hem, als een bezwaarenden en drukkenden last voor den Lande, aanzagen, blykt uit de breede ophaalingen van de Gelden, welke hy, in zyne onderſcheide Waardigheden, van de Algemeene Staaten, van de byzondere Gewesten, van

Hoe men op 's Prinſen Inkomſten ſmaalt.

(†) *Reſol. Gen.* 11. Oct. 1786.
(§) Zie hier boven bl. 233.

XXXI. BOEK. 1786.

van de *Oost* en *West-Indiſche* Maatſchappyen en aan Pillegiften trok; hoe veel de vrydom van Belastingen bedroeg, met optelling van de verbaazende ſommen, die zyn Huis- en Hofhouding, in 't verloop der Jaaren zyns Stadhouderſchaps, den Ingezetenen gekost hadden, doormengd met de ongunſtigſte en ſteekeligſte aanmerkingen (*).

In welkeen haatlyk licht men zyne daaden zette.

Dat zyne Hoogheid, in zynen Brieve, klagtig viel, over de Schand- en ſcheldnaamen hem gegeeven; en de ſchampere Taal hem betreffende gevoerd, was zeer gegrond. Men zal ons wel willen verſchoonen van met dezelve eene menigte bladzyden te vullen. De geſcherpte pen der Nieuwstyding- en Dagbladſchryveren was onvermoeid, en tragtten zy elkander in ſcherp- en bitterheid den loef af te ſteeken. Eene en andere plaats, ontleend uit een toen zeer gezogt Weekblad, doorgaans op een beſchaafder trant dan veele andere geſchreeven, zullen genoeg weezen om de denk- en ſchryfwyze der op

(*) Men vindt ze in den *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 99. 107. 109. 113. 120. 152. 220. 232. 326. en 358. Het inkomen in baaren Gelde wordt daar berekend op over de 606,000 Guldens 's jaars; en wanneer men de Gratien en Beneficien, die het Land betaalen of miſſen moet, daar by rekent, ſtelt men dat het naby één Millioen bedraagc. De Vrydom van Impoſitien en extraordinaire Verponding, wordt op 150,000 Guldens 's jaars begroot. De Lyfpenſioenen van 't Stadhouderlyk Huis, daarenboven, beloopen ruim 840,000 Guldens 's jaars.

op den Prins felgebeetenen, met eigene woorden te toonen, en dus te ſchetzen welke denkbeelden die Party bezielden, en waar voor zy dus openlyk uitkwamen. —— 1736.

XXXI. BOEK.

„ Niemand" ſchryft een hunner heetſten, „ Niemand is 'er, die, het zy binnen of „ buitenlands, eenige weetenſchap heeft „ van den toedragt der zaaken onzer Re„ publiek, in de tegenwoordige tyden, „ die niet willens of onwillens zal moe„ ten toeſtemmen, dat de Steden *Hat„ tem* en *Elburg*, op eene barbaarſche „ wyze, zyn behandeld. — dat men der„ zelver Regten en Privilegien, ondanks „ de Burgery, eerst met zagtheid en liſt „ heeft zoeken te overrompelen, en ver„ der te vertrappen, dat men dit nader„ hand met bloed en roof heeft tragten door „ te zetten, ja daadlyk doorgezet heeft „ met een alles dwingend Geweld, met „ blootſtelling van de ganſche Republiek „ aan eenen allesvernielenden bloedigen „ Burgeroorlog — in welk alles de Prins „ van *Oranje*, WILLEM DE V, aan „ PHILIPS DEN II, Koning van *Span„ je*, en aan deszelfs Krygsbevelhebber, „ den Hertog VAN ALVA, in het ſchen„ den van 's Volks Privilegien, niets „ heeft toegegeeven —— ja wy maaken „ geene zwaarigheid om dien wreeden „ en onregtvaardigen Koning en Dwin„ geland, in vergelyking van WILLEM „ DEN V, eerlyk en redelyk te noe„ men — hy immers was een *Souverain* „ *Heer* der *Nederlanden*, en WILLEM

„ DE

XXXI. BOEK. 1786.

„ DE V. een Dienaar van den Souve-
„ rain; en dit niet tegenſtaande heeft de
„ laatſte, zo wel als de eerstgenoemde,
„ de Privilegien des Volks openlyk ver-
„ trapt. —— Wat wederhoudt den
„ Souverain om WILLEM DEN V. te
„ ſtraffen, als een weerſpannigen Minis-
„ ter, die zich aan 's Lands Hoogheid
„ aanhoudend vergrypt? WILLEM DE
„ V. is zo wel ſtrafbaar als Stadhouder,
„ als Capitein Generaal. Alle menage-
„ ment of ontzag, het geen omtrent hem
„ verder gebruikt wordt, is ten uiter-
„ ſten gevaarlyk voor de Republiek, dag
„ aan dag leevert hy in zyne Misſives
„ nieuwe blyken op, dat hy verhard is
„ in het kwaade, en onverzettelyk blyft
„ om 's Lands Hoogheid te ondermynen,
„ de Vryheid in Slaaverny — en 's Volks
„ geroofde Voorregten in zyne kluisters
„ te houden — het Vaderland, het Volk,
„ de Vaderlandſche Staatsleden hebben
„ nimmer van hem of zynen Aanhang
„ eenig heil te hoopen, of te wagten;
„ en zo lang men omtrent hem eenig
„ menagement pleegt, zo lang men hem,
„ om welke reden het ook zou mogen
„ zyn, in eenig Gezag laat, zo lang
„ ſtelt men ook het Vaderland, het Volk,
„ en de Voorſtanders van de goede zaak,
„ bloot aan de verderflyke en listige
„ aanſlagen van eenen onverzettelyken
„ Dwingeland, die voor de redelyke en
„ ontzaglyke Volksſtem, voor de bevele-
„ len, aanmaaningen en verzoeken van

„ des-

„ deszelfs Hooge Vertegenwoordigers, voor den eisch der Wetten, ja voor den eisch van den leevenden GOD, die een gruwel heeft van Tyrannen, geheel en al doof is — 'sLands en Volks veiligheid en welzyn vereischen tegenwoordig, dat WILLEM DE V. van alle zyne Bedieningen, in onze Republiek, als nalaatig en ongehoorzaam, ontzet worde! —— Heeft men geen gedulds genoeg gebruikt? Zyn niet alle bedenkelyke wegen van gunstig verschoonende inschiklykheid vrugtloos ingeslaagen? —— Hoe zagt hebben de Vaderlanders niet steeds WILLEM DEN V. behandeld? Hoe heeft men hem niet steeds de gelegenheid en den weg aangeweezen, om tot bedagtzaamer beginzels te rug te keeren, om zich in de gunst en liefde der Natie te herstellen? 't Heeft, egter, niet mogen baaten. – Men heeft dien verdwaasden Stadhouder, met eene onbeschryflyke halsterrigheid, in zyne eenmaal ontworpene maatregelen zien voortgaan; en, met behulp van gehuurde en omgekogte Slaaven, van laage en kruipende Hovelingen, door List, door Kuipery, door aangestookt Oproer, door Geweld; alles zien dwarsboomen wat tot heil, alles zien te werk stellen wat tot ruïne van het Vaderland kan strekken. Niemand, die zich het gebeurde, zints een reeks van jaaren, herinnert, kan, ten zy hy het oog voor

XXXI. BOEK. 1786.

„ den

XXXI. BOEK. 1786.

„ den glans der waarheid ſluite, een en-
„ kel oogenblik meer twyfelen of die
„ Staatsdienaar is even bedorven van
„ Hart als bekrompen van Geest, en niets
„ kan zekerder zyn dan dat, naa hy een-
„ maal in ontzinde woede den dolk des
„ Gewelds in 't hart der Vryheid open-
„ lyk getragt heeft te duuwen, hy nooit
„ zal ophouden, 't herſtel der Rust, de
„ verbetering der Misbruiken, het welzyn
„ van 't Algemeen te wederſtreeven, ten zy
„ hem, door beſlisſende maatregels, daar toe
„ alle magt benomen worde. – Onbuigzaame
„ en wreevele hardnekkigheid kenſchetst,
„ op de ſpreekendſte wyze, het Charac-
„ ter van WILLEM DEN V! – Alle
„ hoop op zyne verbetering, op einde-
„ lyke verandering van gedagten en maat-
„ regelen is dwaasheid, een loutere hars-
„ ſenſchim! Alle uitſtel wordt gevaarlyk!
„ verwoestend! (*)

De Wapens op de Plakaaten enz. als mede op de Busſen der Staaten bodens veranderd.

Reeds in den voorleeden Jaare hadt men, om de Tekens, die na Souverainiteit geleeken, den Prins te ontneemen, de Vaandels der *Hollandſche Gardes* te voet en de Ringkraagen der Officieren doen veranderen, en ſchikking gemaakt, op het bewyzen der Krygseere aan de Staatsleden (†). Thans liep het Wapen des Stadhouders op de gedrukte Staatsſtukken, en op de Busſen der Booden, zo zeer

(*) *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 249. 305, en 438.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 120.

zeer in 't ooge, dat men over het veranderen in deezen raadpleegde. De neiging hier toe was reeds groot by het uitgebragt Verslag, en men besloot eerlang, dat voortaan boven alle Plakaaten, Ordonnantien, en andere Stukken, die gewoonlyk met het Provinciaal Wapen worden voorzien, het zy dezelve werden uitgegeeven van wegen hun Ed. Gr. Mogenden, of van de Heeren Gecommitteerde Raaden, by het drukken, geplaatst zou moeten worden het Wapen van hun Ed. Groot Mogenden, zynde, de Tuin, met de Wapens van de Steden omzet, en houdende de Leeuw *alleen* het Wapen van hun Ed. Groot Mogenden in deszelfs slinker klaauw, zodanig als 't gemelde Wapen, vóór den Jaare MDCCXLVII, was in gebruik geweest; als mede dat de Wapens der Booden, in de beide Kwartieren van dit Gewest, alleen zouden moeten bestaan, uit het Wapen van *Holland*, met weglaating van dat des Stadhouders, 't welk men thans boven 't zelve geplaatst vondt (*). — By de vast-

XXXI. BOEK. 1786.

stel-

(*) Het gemeene Zegel der Graaven, en vervolgens ook der Staaten van *Holland*, is geweest, een met Willigen takken afgeheinden Tuin, en *Hollands Wapen* daar in, waar van men nog dikwerf spreekt van: *den Hollandschen Tuin*. Men wil dat dit zyn oorsprong gekreegen heeft in 't Beleg van *Hagestein*, in den Jaare 1406, wanneer Graaf WILLEM, die Stad willende uithongeren, binnen zyne beschansingen, een hooge Tuin van Willigen takken deedt vlegten, binnen en rondsom welken de Tenten der Edelen en

XXXI. BOEK. 1786.

ſtelling hier van kreegen Gecommitteerde Raaden in *Zuid-* en *Noord-Holland* last om de noodige kundſchappen op te doen, wegens de openlyke Vertooningen van Sauvegardes van den Heer Stadhouder binnen *Holland*, als op de Postwagens en Collecteurshuisjes, den oorſprong daar van te onderzoeken, en de gronden waar op dezelve ſteunden, na te gaan, met verzoek om hunne bedenkingen in te brengen, ten opzigte van de Voorziening, die met betrekking tot het verkeerde, 't geen in dezelve zou blyken plaats te hebben, gevoeglykst tot handhaaving van de Hoogheid van den Souverain, door hun Ed. Groot Mogenden, zou kunnen worden in 't werk geſteld (*). —— Met zo veel ſpoeds wierd het beſlootene omtrent de Buſſen der Staaten Boodens uitgevoerd, dat zy den volgenden dag met de veranderde Wapenvertooning dienden (†). —— De weering dezer vertooningen van Stadhouderlyke Waardigheid maakten zeer aan de yverig Republikeinsch Gezinden, jaloers op de Eer van hunnen Souverain, en zouden zy gaarne alles, wat uitwendig vertoon van Stadhouder-

ſteden zodanig met hunne Schilden en Wapens geplaatst waren, dat niemand ongemerkt uit *Hagaſtein* kon trekken. *Begin, Voortgang en Einde der G. B.* XVIII. D. bl. 260. 261.

(*) *Reſol. van Holl.* 1 Dec. 1786. 11 Jan. 1787.

(†) *Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 33.

derſchap, of *Oranje* verciërzelen, maakte, vernietigd gezien hebben (*).

Eer dit Jaar ten einde liep, beraadſlaagden Staaten van *Holland* over het benoemen eener Commisſie tot het opmaaken der noodige Lastbrieven voor den Stadhouder Capitein Generaal en Admiraal; doch dewyl dit ſtuk, in 't volgend Jaar eerst eenigzins zyn beſlag kreeg, zullen wy het verhaal daar van niet vervroegen, om in de tydorde niet te veel vooruit te loopen.

Jaargelden geſchonken aan de Leden en Bedienden des afgeſchaften Hoogen Krygsraads.

Wy moeten hier nog byvoegen, als behoorende tot de zaaken van eenen algemeenen aart, waar toe wy dit Boek ſchikten, dat, naa veel overlegs en beraadſlaagings, de Algemeene Staaten tot eene bepaaling kwamen omtrent de Uitkeeringen aan de nog in leeven zynde Leden en Bedienden des in den Jaare MDCCLXXXIII afgeſchaften Hoogen Krygsraads (†), die Jaargelden kreegen, min of meer aanzienlyk, naar gelange van de Posten, welke zy bekleed en de Bedieningen, welke zy waargenomen hadden, met toezegging van dezelve hun leeven lang te zullen trekken, uitgenomen wanneer zy eene andere Bediening mogten krygen, die zo veel, of meerder, opbragt dan het toegelegde Jaargeld (§).

De

(*) *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 617.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* VII. D. bl. 44.

(§) *Resol. Gen.* 17. May 1786. Aan de beide Generaal Majoors werd ieder toegelegd *f* 2400; aan de

XXXI. BOEK. 1786.

Tot het Geregtlyk onderzoek des onuitgevoerden Tochts na *Brest* beflooten.

De Gelastigden tot het Onderzoek des onuitgevoerden Tochts eeniger Oorlogfchepen na *Brest*, hadden de zaak hun aanbevolen, volvoerd, en eene Nadere Voorziening overgelaaten aan hun Hoog Mogenden, in 't vast vertrouwen, dat de gedaane Openingen ftoffe genoeg aan de hand zouden geeven om, in dit geval, eene gepaste, en naar 't gewigt der zaake geëvenredigde, bepaaling te maaken (*).

Staaten van *Holland* ftelden reeds in Wintermaand des voorleeden Jaars vast, om een Geregtlyk Onderzoek deezer zo zeer netelige zaake op te draagen aan Gelastigden uit de Admiraliteits Collegien deezer Landen, dat van *Amfterdam*, als grootlyks in de zaak betrokken, alleen uitgezonderd. —— De Vice-Admiraal HARTSINCK hadt, in Grasmaand deezes Jaars, ter Algemeene Staatsvergadering een Verzoekfchrift ingediend, om, wanneer ter zaake van het niet volbrengen der Bevelen van hun Hoog Mogenden, tot het verzenden der Oorlogfchepen na *Brest*, en byzonder omtrent de daar in betrokkene Zee-officieren, eenig na-

vyf Collonels ieder *f* 1200; aan de Griffier *f* 2200; aan de beide Klerken ieder *f* 600; aan den Deurwaarder *f* 600; aan de Kasteleinesfe van het *Prins Maurits Huis* *f* 100; aan de Provoost Generaal *f* 1200; aan de Luitenant *f* 552; aan de zeven Trawanten ieder *f* 144; en aan de Stokkeknegt *f* 192.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* VI. D. bl. 185.

nader Geregtlyk Onderzoek mogt noodig geoordeeld worden, tot het zelve te benoemen het *Hof van Holland*, *Zeeland* en *Westfriesland*, als zynde, in allen gevallen, ter tweede inſtantie, zyn gewoone en dagelykſche Regter; dan hy vorderde hier niet mede (*). XXXI. BOEK. 1786.

Gelderland wilde dit Onderzoek aan alle de Admiraliteits Collegien, dat van *Amſterdam* 'er onder begreepen, opgedraagen hebben (†). *Zeeland* was van oordeel, dat, om allen ſchyn van Gedelegeerde Regters, in deeze zaak, weg te neemen, by hun Hoog Mogenden een Neutraal Geregtshof, buiten de Admiraliteits Collegien, zou worden benoemd, voor 't welk, door den Officier, gewoon het Regt van de Hooge Overheid in crimineele gevallen waar te neemen, geregtlyk zou gehandeld worden tegen de hier in betrokkene Officieren, welker gedrag, op genoegzaame gronden, gerekend zou worden ſtrafbaar of aanſpreekelyk te zyn, met volkomene magtsverleening aan dat Geregtshof, om, in dit ſtuk, onderzoek te doen, te beſchikken, en te vonniſen, zo als het oordeelde naar goed Regt te moeten doen —— Afgevaardigden van *Zierikzee*, *Vliſſingen* en *Veere* hadden aangemerkt, dat een Regtbank van zekere Gecommitteerden uit de Admiraliteits Collegien, dat van *Amſterdam* uitgezonderd, *Gelders-landsch* en *Zeelandsch* gevoelen.

(*) *Reſol. Gen.* 21. April 1786.
(†) *Reſol. Gen.* 23 Mey 1786.

XXXI. BOEK. 1786.

derd, niet meer dan het voorgeſtelde Provinciaal Geregtshof de gedaante van Gedelegeerde Regters hadt, en dat die Gelastigden uit de Zeeraaden, meer dan eenige anderen, bekwaam waren om te oordeelen over zaaken den Zeedienst betreffende (*).

Beſluit van hun Hoog Mogenden.

By hun Hoog Mogenden werd, in Hooimaand, overeenkomſtig met het Beſluit van *Holland*, by meerderheid, vastgeſteld dit Geregtlyk Onderzoek, met uitſluiting des *Amſterdamſchen* Zeeraads, werkſtellig te maaken, en dat de Heer PIETER PAULUS, Advocaat Fiscaal ter Admiraliteit op de *Maaze*, die hoedanigheid in dat Onderzoek zou bekleeden (†).

Perſoonen daar toe benoemd.

De Vergadering hier toe beſtemd, zou beſtaan uit Twaalf Leden, drie uit elk der vier Zeeraaden, by dezelve te benoemen, om aan hun Hoog Mogenden voorgeſteld en vervolgens door dezelven gelast te worden tot het volvoeren van dit werk, en om, naa alvoorens by de Algemeene Staaten ingeleid te zyn, de Vergaderingen in *'s Gravenhaage* op het *Prins Maurits Huis* te houden. De Admiraliteit van de *Maaze* benoemde hier toe, eerlang de Heeren ONDERWATER, DEN APPEL en VAN ALPHEN; die van 't *Noorder Kwartier* de Heeren PAN, JA-

(*) *Not. van Zeeland* 16. Maart 27. Apri 17 July 1786.

(†) *Reſol. Gen.* 24. July 1786.

JAGER en ROORDA; die van *Friesland*, de Heeren STRICK VAN LYNSCHOOTEN, DE SCHEPPER en DREWS; die van *Zeeland* de Heeren WILLEM SCHORER, THOMAS VAN LITH DE JEUDE en JOHAN FREDERIK VAN SENDEN. Deeze Benoemingen droegen de Goedkeuring van hun Hoog Mogenden weg, en kreegen last om onderling met overleg van den Fiscaal der Admiraliteit op de *Maase*, Mr. PIETER PAULUS, een bekwaamen tyd te bepaalen, om de Onderhandelingen ten spoedigsten te kunnen aanvangen en voortzetten (*). *Haarlem* bragt vervolgens in 't midden, om de by de Admiraliteiten Afgevaardigde Heeren, in deeze post te laaten aanblyven tot den Jaare MDCCLXXXVIII, of het eindigen des Onderzoeks, om daar door te voorkomen, dat het niet in andere handen mogt geraaken, en dus den schyn weg te neemen als of deeze zaak gesteld ware in handen van gedelegeerde Regters. Hunne Hoog Mogenden schikten de zaak in dier voege, dat de Gelastigde Heeren zitting zonder stem in de Admiraliteit zouden behouden (†).

XXXI. BOEK. 1786.

Ter tyde dat men met de Aanstelling en benoeming der Heeren tot dit Geregtlyk Onderzoek bezig was, 't geen maar

De Vice-Admiraal VAN BYLANDT, door de

(*) *Resol. Gen.* 16. Nov. 1786.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1785. bl. 1657. Voor 't jaar 1786. bl. 454. 486. 548. 1437. 1516. *Resol. Gen.* 24. Aug. 23. Oct. 1786. Voor 't jaar 1787. bl. 905.

XXXI. BOEK.

1786.

Staaten van *Gelderland* in beſcherming genomen.

marrend toeging, ſpeelde de Vice-Admiraal VAN BYLANDT, die, wegens het Politiek Onderzoek, zich zo wonderlyk hadt uitgedrukt, en, geduurende 't zelve, op eene voor de Gelastigden zo moeilyke wyze gedraagen, (*) eene vreemde rolle. Hy vervoegde zich, met een Verzoekſchrift by Staaten van *Gelderland*, waar in hy het genomen Staatsbeſluit van hun Hoog Mog. wraakte, zich hieldt aan den Raadſlag van *Gelderland* hier boven bygebragt (†), en de Commisſie een Collegie van *Gedelegeerde Regters* noemde, om, als een Ingezeten van dat Gewest, in de Beſcherming van dien Souverain te mogen genomen worden. Zyn verzoek werd in handen van het Hof Provinciaal geſteld, doch intuſſchen hem verboden, om voor die *Gedeſigneerde Regters te compareeren.* Overeenkomſtig waarmede *Gelderland* ter Algemeene Staatsvergadering te kennen gaf „ dat de Vice-Ad„ miraal, Graaf van BYLANDT, niet ver„ pligt was voor die Commisſie te ver„ ſchynen (§)." — Dit gedrag bragt den Vice-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* VII. D. bl. 160. 168. 177. en 184.

(†) Zie hier boven bl. 421.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1785 bl. 905. *Reſol. Gen.* 17. Nov. 1786. Vervolgens bragten Staaten van *Gelderland* een daar mede overeenkomend beſluit te voorſchyn, met ſcherpe aanmerkingen over het gedrag van Staaten van *Holland* in deezen gehouden; 't welk zy aan de Bondgenooten rond zonden. *Reſol. van Hull.* 16. Mey 1787.

Vice-Admiraal reeds zo zeer in verdenking geraakt, nog dieper in dezelve; en verwonderde men zich ten hoogſten over de *Gelderſche* Staatsleden, die in het Geregtlyk Onderzoek van alle de Admiraliteits Collegien medegeſtemd hebbende, een Zeebevelhebber dermaate beſchuldigd, aan dat der Vier Zeeraaden onttrokken; terwyl dit, by te rugkaatzing, op den Admiraal Generaal wrogt, en gelegenheid gaf tot zeer ongunſtige aanmerkingen, welke niet konden misſen gereeden ingang te vinden by het misnoegde deel der Ingezetenen. XXXI. BOEK. 1786.

Met dit alles hadt deeze Commisſie haar volle beſlag. De Landzaat verwagtte met ongeduld na de Geregtlyke afdoening eener zaake, waar aan dezelve, met rede, zo veel belangs hechtte. Dan aan derzelver verlangen is, tot nog, niet voldaan en zal die voldoening, waarſchynlyk, geheel agter blyven. Wat den afloop deezer Zaake ſtremde.

Einde van het Elfde Deel.

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

Acte van Indemniteit der *Hollandsche* Staatsvergadering voorgeleezen, 185.

Acte van Verbintenis eeniger Regenten komt in 't licht, 291. Inhoud van dezelve, 292. *Valsche Acte* in de wereld gezonden, hoe de Opstellers der egte zich daar tegen verklaarden, 297. Afschriften van de egte vervaardigd en rondgezonden, 298. Naamlyst der Regeeringsleden die dezelve vastgesteld hebben, 301. Nadere ontvouwing der oogmerken met die Acte, 303. Onderscheide Beoordeelingen deezer Acte, 307. Verbintenis tot steun van dezelve te *Rotterdam*, *Ald.*

Alkmaar, hoe men daar het Verzoekschrift der Burgeren, wegens het gebruiken van Krygsvolk in Burgergeschillen bejegent, 85.

Amersfoort, het verzoek der Geconstitueerden en Gecommitteerden, om erkend te worden, afgeslaagen, 60. Eerste aanzoek der verzamelde Burgery, herhaalde keeren afgeweezen, 61. Tweede aanzoek der Burgerye toegestaan door negen Raadsleden, 62. Welke Persoonen voor Burger-Gecommitteerden en Geconstitueerden erkend werden, *Ald.* Dit bedryf door de Meerderheid gewraakt, en de hulp der Gedeputeerde Staaten ingeroepen, 63. Deeze verzoeken en verwerven van zyne Hoogheid bystand van Krygsvolk, 64. Inhoud des Briefs van zyne Hoogheid, by het verleenen van den Gewapenden Arm,

6

56. Het Krygsvolk komt te *Amersfoort*, *Ald.* Ontzetting te *Utrecht* op die tyding, 66. Zie verder *Utrecht*. Poogingen om het Krygsvolk van daar te doen uittrekken, 75. Het gedrag der Meerderheid te *Amersfoort* verdeedigd, 76. Schryven deswegen aan *Holland*, *Friesland* en *Overysſel*, *Ald.* Antwoord van *Friesland*, 77. Van *Holland*, 78. *Utrecht* verontſchuldigt zich by de Bondgenooten, wegens het intrekken der Troepen in *Amersfoort*, 80. Ontzettende kreet in de Gewesten over dit intrukken des Krygsvolks, *Ald.* Wat deswegen in *Holland* voorviel, 81. Wat in *Overysſel*, 87. Vergeeffche poogingen te *Amersfoort* aangewend om van het Krygsvolk ontſlaagen te worden, 89. Beweegingen aldaar tuſſchen de Burgers en de Soldaaten, *Ald.* Aandrang in *Holland* ten voordeele van *Amersfoort*, 98.

Amſterdam, (De Vergadering van Vaderlandſche Regenten te) vaardigt zes Heeren na *Utrecht* af, 21. Verzoekſchriften van daar na *'s Hage* gezonden, baaren een ſterk beſluit by Staaten van *Holland*, 173. De Afgevaardigden denken verſchillend over de Beſchermingh aan de Gewapende Genootſchappen, 198. Stemmen 'er in toe, 199. Voorſlag door die van *Amſterdam* gedaan om de Gewapende Genootſchappen te vernietigen, 200. Hoe beoordeeld, 201. Raadpleegingen met de Regeering over het inleeveren van een Dankadres aan Staaten van *Holland*, 255. Uitgebragt Verſlag des Raads *Ald.* Afraadend Beſluit der Meerderheid, 256. Aantekening van eenige Raadsleden, 275. Het Adres ter Tekening gelegd, *Ald.* Rondloopende Waarſchuwing, 258. Groot aantal van Ondertekenaaren, 259. Bezending na den *Haage* om 't zelve in te dienen; hoe den Raadpenſionaris ter hand geſteld, 260. Diens gunſtig Antwoord, 261. Wat by de overleevering voorviel, 262. Hoe de Bezending wederkeert, 263. Vergadering van Vaderlandlievende Regenten ontwerpt eene Acte van Verbintenis, 290. Zie verder *Acte van Verbintenis*. De Inzameling tot het *Nationaal Fonds* gaat 'er niet ſchielyk toe, en waarom, 320. Wie dit werk op zich namen, en hun Berigtſchrift aan hunne Stadgenooten, 321. Voorſlag van Bemiddeling door *Amſterdam* ter Staatsvergadering gedaan, 387. Zeer onderſcheide Beoordeeling van

dien

dien Voorſlag, 393. Goedkeuring van denzelven by de Staaten, 395.

B.

BELGIOJOSO (De Graaf DE) klaagt over de ſchennis van het Keizerlyk Grondgebied van het *Zwin*, 131. Wederlegging dier klagten, 132. Erkent geen last gegeeven te hebben tot het inloopen in 't *Zwin*, 134. Begrip diens Graaven, wegens 's Keizers Regt op de Helft van het *Zwin*, 135. Wederlegging van 't zelve door de Staaten, *Ald.* Na *Weenen* opontboden, 140.

BERCKEL (De Penſionaris VAN) denkt over het in Beſcherming neemen der Exercitie genootſchappen anders dan zyn Mede-afgevaardigden CLIFFORT, BEELS en RENDORP, 198.

Bern (Brief der Regeering van) aan hun Hoog Mogenden over de Troepen by hun in dienst, 216.

BLEISWYK aanvaart met genoegen het Dankadres door den *Amſterdamſchen* Krygsraad hem overgegeeven, 261.

Boodens (*Staaten*) het wapen op derzelver Buſſen in *Holland* veranderd, 416. 418.

Brabanders (de) zoeken hunne Privilegien te doen gelden, zie *'s Hertogenbosch.*

Brest (Beſluit tot het geregtlyk Onderzoek des onuitgevoerden Tochts na) 420. HARTSINCK wil te vergeefsch de zaak voor het *Hof van Holland* gebragt hebben, *Ald. Gelderlands* en *Zeelands* gevoelen, 421. PIETER PAULUS tot Advocaat Fiscaal in die zaak aangeſteld, 422. Perſoonen wegens de Admiraliteit op de *Maaze*, in't *Noorder Kwartier*, *Friesland* en *Zeeland* benoemd, 423. De Graaf VAN BYLANDT aan dit Onderzoek onttrokken, 423. Wat den afloop deezer zaake ſtremde, 425.

BROU (DE) Gelastigde des Keizers tot het regelen der Grensſcheidingen, 114. Wat hy over het ſluiten van het *Zwin* oordeelt, 116. Wederſprooken, 126.

Brugge, hoe eertyds door den Handel bloeiende, en op welk eene wyze men den ouden bloei daar aan zogt te bezorgen, 129. 130.

Brusſel (Hoe het Hof van) over het zenden van een Schip ter ſluiting van het *Zwin* begaan, 121. Krygsbeweegingen van dien kant, *Ald.* Sterk Staatsbeſluit van hun Hoog Mogenden deswegen, 122 Op welk eene wyze met nadruk te *Brusſel* bekend gemaakt, 125.

BURMAN (De Rentmeester) als mede diens Zoons gevoelen over de wyze der Invoe-

voeringe van het Nieuwe Stads Reglement te *Utrecht*, 25.

BYLANDT (De Vice-Admiraal VAN) zoekt by de Staaten van *Gelderland* Beſcherming tegen het Geregtlyk Onderzoek door eene Commisſie, wegen den onvolbragten Tocht na *Brest*, 423. Welke hy verwerft, 424.

C.

CAPELLEN (VAN DER) Zee-capitein na 't *Zwin* gezonden om het Bevelhebberſchap op zich te neemen, 131. Vondt alles door den Luitenant VAN DER SWAN onverbeterlyk uitgevoerd, dien hy het Bevelhebberſchap overgeeft, 141.

CAPELLEN TOT DE MARSCH, diens erkentenis van vertrouwen op *Franſche* hulp, 286.

Cent Suiſſes afgedankt, en op een Jaargeld gebragt, 222.

D.

Delft, Slot des Verſlags van de Gecommitteerden dier Stad op de Vergadering der Gewapende Burger-corpſen te *Leyden*, 203. Zommigen willen daar de Verheffing des Stadhouders, als geweldig, afgekeurd hebben, 207. Beraamen een plan tot eene Algemeene Vergadering der Burger-Societeiten, 't welk niet doorgaat, 208. Ontwerp eens Opſtels ter *Volksverdeediging in het doen van Adreſſen*, daar vervaardigd, 265.

Deventer, Hoe de Gemeente en de Regeering dagt over het gebruik maaken van Krygsvolk in Burgergeſchillen, 87.

DONKER CURTIUS dingt na het Advocaat Fiscaal en Procureur Generaalſchap van *Brabant*, 150. Door *Holland* dien *Friesland* begeerd; maar door vyf Gewesten geweerd, *Ald.*

Dordrecht, Wat de twee Schutteryen en het Genootſchap aan de Geconſtitueerden en Gecommitteerden te *Utrecht* antwoorden, 71. Genoegen der Regeering, wegens een Verzoekſchrift der Burgeren omtrent het gebruiken des Krygsvolks in Burgergeſchillen, 85. Inhoud van dus een Verzoekſchrift, 169. De Penſionaris DE GYZELAAR dringt met de Afgevaardigden aan op een beſluit by hun Ed. Gr. Mog. omtrent het gebruik des Krygsvolks in Burgergeſchillen, 184. Doet de Acte van *Indemniteit* ter Vergaderinge voorleezen, en vervolgens zeer dringende Voorſtellen, 185. Beſluit daar mede overeenkomſtig genomen, 187. Dankadres der Stad *Dordrecht* aan Staaten van *Holland*, 250.

BLADWYZER.

E.

Engeland (Vertoog des Konings van) door HARRIS by hun Hoog Mog. ingediend over de bylegging der Geſchillen, 332. Het beantwoorden draalt, 335.

F.

Fonds (Voorſtel tot het oprigten van een *Nationaal*) 309. Bedenkelykheden op dit Plan gemaakt, 317. Uit den weg geruimd door eene openlyke verklaaring, *Ald.* De Inzameling gaat voort, 319. Heeft grooten opgang, 320. Te *Amſterdam* gaat het niet ſchielyk toe, en waarom, *Ald.* Wie daar de Inzameling op zich namen, en hun Berigtſchrift aan de Burgery over de einden waar toe dit *Fonds* ſtrekte, 321. Hoe het zich in *Gelderland* met de Inzameling toedroeg, hoe in *Utrecht Overyſſel* en de *Ommelanden*, 323. In *Middelburg* ſtelt men voor de Verzamelde Penningen in beſlag te neemen; last daar toe gegeeven mislukt, *Ald.* Men gaat des niet te min voort met inzamelen, 324. Rekeningen en Verantwoordingen daar van openlyk gedaan, 325. Waarom in *Friesland* geen *Nationaal Fonds*, *Ald.*

Frankryk, Toezegging van hulp deezes Ryks, de grond der ſtoute ſtappen in *Holland* genomen, 286. Voorſlag des *Franſchen* Afgezants DE VERAC by hun Hoog Mogenden ter Bemiddeling, 326. Hoe door hun Hoog Mogenden beantwoord, 328. Zendt DE RAYNEVAL herwaardster ter Onderhandelinge, 348. Goedkeuring van dien gedrag, 368.

Friesland (Staaten van) keuren het gedrag der Gedeputeerde Staaten in het *Stichtſ* goed, 77. Willen een Gebooren *Brabander* tot Advocaat Fiscaal van *Brabant* aangeſteld hebben, 150. Wraaken het bevorderen des Prinſen van *Heſſen-Darmſtad* en *Waldek* tot hooger Krygseere, 162. Waarom in dit Gewest geene Inzameling tot het *Nationaal Fonds* geſchiedde, 325. Vergeefſche poogingen om Loteryen te doen trekken, ten voordeele der Gewapende Genootſchappen, *Ald.*

G.

Gardes Dragonders, Beſluit daar omtrent by Staaten van *Holland* genomen, 188. 't Zelve weder ingetrokken, *Ald.*

Gardes ontſlaagen van dat gedeelte des Provinciaalen Eeds, 't welk het gehoorzaamen des Capiteins Generaals betreft; 208. Zwaarigheid door de *Gardes* gemaakt

maakt over den Eed aan den Capitein Generaal gedaan, 215. Door zyne Hoogheid van dien byzonderen Eed ontslaagen, *Ald.*

Gelderland (Staaten van) hun oordeel over het afdanken der Ligte Troepen van den Staat, 163. Komen noode om het Corps des Rhyngraafs VAN SALM af te danken, *Ald.* Inhoud des Briefs van Staaten van *Holland* wegens het gebruik des Krygsvolks in Burgergeschillen, 176. Beklaagen zich by Staaten van *Holland* over de Tegenaantekening der der Twaalf Steden, 242. Hoe het zich in dit Gewest met de Inzameling tot het *Nationaal Fonds* toedroeg, 323. *Gelderlands* gevoelen over het beantwoorden der Vertoogen van *Pruissen* en *Engeland*, 335. Het oordeel van den Graave VAN GOËRTZ over 's Prinsen Invloed in dit Gewest, 360. Wat de Heer DE RAYNEVAL des oordeelt, 362, 367. *Gelderlands* gevoelen over het Geregtlyk Onderzoek der mislukten Tocht na *Breest*, 421. De Staaten ontrekken den Vice Admiraal Graave VAN BYLANDT aan de daar toe benoemde Commissie, 423.

Genootschappen (*Gewapende*) welke in Bescherming der Staaten van *Holland* genomen, 197. Voorstel door *Amsterdam* gedaan om dezelve te vernietigen, 200. Hoe beoordeeld, 201. Gecommitteerde van de Gewapende Genootschappen benoemd; hun Last en Naamlyst, 202. 203.

GOËRTZ (De Graaf VAN) door den Koning van *Pruissen* ter Bemiddeling aan deezen Staat gezonden, 336. Last hem gegeeven, 339. Vertrekt uit den *Haage* na *Nymegen*, 347. Brief van DE RAYNEVAL aan hem, over de wyze op welke de Opschorting van den Capitein Generaal zou kunnen worden ingetrokken, 349. Zyn Antwoord, 357. Verslag van zyne Verrigtingen by den Prins en de Prinsesse, 358. Zyn bezwaar over de Staaten van *Gelderland*, 360. Zyn Voorslag om de zaak te bemiddelen, *Ald.* Antwoord van DE RAYNEVAL, 361. De Onderhandeling staat ongunstig, waar over hy zich beklaagt, 367. Brief van haare Koninglyke Hoogheid aan hem, haare en 's Prinsen gevoelens ontvouwende, 369. Bedenking daar op van DE RAYNEVAL, 477. De Onderhandeling afgebrooken, 383. Door zyne Majesteit opontboden, neemt hy zyn Affscheid, 384. Openlegging van deeze Onderhandelingen

deling aan hun Hoog Mogenden, 385. Verzekering eenige Burgeren gegeeven over den aart deezer Onderhandelinge, 386.

's Gravenhaage (Het Exercitie-genootſchap in) in Beſcherming der Staaten van *Holland* genomen, 197. Beſchikking dier Staaten op het Krygsvolk aldaar, 214.

GYZELAAR (DE) doet te *Dordrecht* een Voorſtel om, van wegen *Holland*, *Utrecht* de Bemiddeling aan te bieden, 99. Merkt WILLEM DE V. aan als de oorzaak van 's Lands Onheilen, 182. Wil den Stadhouder aangeſchreeven, en, indien hy niet voldoende antwoordde, geſuſpendeerd hebben, 183. Dringt aan op het in beſcherming neemen der Gewapende Genootſchappen, 199.

H.

Haarlem, ſterk Voorſtel dier Stad omtrent den Capitein Generaal, 187. Hoe daar een Dankadres aan Staaten van *Holland* bewerkt, 243. Inhoud van 't zelve, 244. Gunſtig ontvaugen by hun Ed. Gr. Mogenden, 248. Door de Stads Regeering goedgekeurd, 249. Benoemden tot de Inzameling van het *Nationaal Fonds* te dier Stede, 319.

HARTSINCK (De Vice-Admiraal) wil te vergeefsch het Geregtlyk Onderzoek van den onuitgevoerden Tocht na *Brest* voor het Hof van *Holland* gebragt hebben, 420.

Hazengras oogmerken der *Oostenrykeren* met 'er een Sluis en Fort aan te leggen, 115. 118. Zie verder *Schelde* en *Zwin*.

Hellevoetſluis, (Hoe men zorg droeg) om van Krygsvolk ontbloot, te bezetten, 268.

's Hertogenbosch, Verandering des Pennings voor de Regeeringsleden, 142. Men vordert 'er *Brabanders* tot het bekleeden der Ampten, 143. Zy dringen aan om een *Gebooren Brabander* tot Advocaat Fiscaal te hebben, 146. Zy duiden den Inbooreling DONKER CURTIUS aan, 150. Staaten van *Holland* en *Friesland* verſchillen van de vyf overige Gewesten, die H. J. WITTE TULLING aanſtellen, *Ald.* Hooggaand misnoegen van *Holland* deswegen, 151. *Zeeland* keurt het gedrag der Afgevaardigden in dit geval gehouden, af, 152. Die van *'s Hertogenbosch* houden andermaal aan op eene Verkiezing, overeenkomſtig met de Voorregten van *Brabant*, *Ald.* Hun poogen was te vergeefsch, de gedaane verkiezing ging door, 156. Afkondiging aldaar omtrent de

de Onder-officieren en Gemeenen van het afgedankt Legioen van MAILLEBOIS, 161.

Heſſen-Darmſtad (De Brigade van den Prins van) afgedankt, 161. De bevordering van dien Prins tot hooger Krygseere wederſprooken, 162.

Heusden, hoe aldaar de Beëediging van het Corps des Rhyngraafs VAN SALM, door Gelastigden uit *Holland*, toeging, 166. 167.

Holland (Staaten van) beantwoorden het ſchryven tot Verdeediging van het inroepen des Krygsvolks binnen *Amersfoort*, 78. Voorſtel van *Schoonhoven* ter Staatsvergadering deswegen, 81. Het voorgevallene omtrent het Voorſtel van *Schoonhoven* 86. Willen DONKER CURTIUS tot Advocaat Fiscaal van *Brabant* aangeſteld hebben, 156. Hun hooggaand misnoegen tegen vyf Gewesten, die eenen anderen wilden aangeſteld hebben, 151. Willen het Corps des Rhyngraafs VAN SALM, tot welker Afdanking de Meerderheid van hun Hoog Mogenden beſloot, aanhouden, voor zo verre het ter Betaaling van *Holland* ſtondt, 164. Geſchil met zyne Hoogheid over dit in dienst houden, 165. De Rhyngraaf wordt met zyn geheele Corps in dienst van *Holland* genomen, 166. Hoe dit te *Heusden* geſchiedde, 167. Voorſtel ter Staatsvergadering wegens het niet gebruiken van *Hollandſche* Regimenten in Burgergeſchillen, 171. Beſluit om dit Voorſtel zyne Hoogheid te laaten weeten, *Ald.* Antwoord van zyne Hoogheid, waar in men genoegen neemt, 172. Sterk Beſluit genomen op de tyding van het gebruiken des Krygsvolks tegen *Hattem* en *Elburg*, 173. Beſluit om de Bondgenooten aan te ſchryven wegens het niet gebruiken des Krygsvolks in Burgergeſchillen, 176. Inhoud der Brieven aan *Gelderland* en het *Stichi*, *Ald.* Inhoud der Brieven aan de vier andere Gewesten, 180. Sterke taal ter Vergaderinge tegen de Ridderſchap, over die Brieven, 181. Raadpleegingen by *Holland* over het ſchryven aan zyne Hoogheid, en om hem, indien hy niet voldoende antwoordde, te ſuſpendeeren, 182. Nader dringende Voorſlag van *Dordrecht* over het gebruik der *Hollandſche* Krygsmagt, 184. Acte van Indemniteit ter Vergadering voorgeleezen, 185. Beſluit overeenkomſtig den Voorſlag, wegens het gebruik der Krygsmagt genomen, 187. Beſluit omtrent de Gardes Dra-

gonders, 188. Wegens de Patenten, en de Goederen uit 's Lands Magazynen, *Ald.* Verklaaring van de Vergadering der Gewapende Burgercorpſen te *Leyden* by hun Ed. Gr. Mog. ingeleeverd, 189. Goedkeuring aan deeze Verklaaring gegeeven ter Staatsvergaderinge, 196. De Gewapende Gendootſchappen aldaar in Beſcherming genomen, 197. Aandraagen tot dit beſluit, *Ald.* WILLEM DE V verzogt om, binnen eenen bepaalden tyd, Openinge te geeven van zyne perſoneele gevoelens in de zaak van *Hattem*, *Elburg* en het *Sticht*, 208. Antwoord hier op, 209. De Ridderſchap keurt het goed, 212. Eenige Steden keuren dit Antwoord onvoldoende *Ald.* Bezending ter Vergadering van hun Hoog Mog. over het trekken der Troepen, *Ald.* De *Hollandſche* nader aangeſchreeven, 213. Beſchikking op de Krygsbezetting in *'s Gravenhaage*, 214. Zwaarigheden door de *Gardes du Corps* gemaakt; door zyne Hoogheid weggenomen 215. Neemen ſterker maatregels ten opzigte van den Capitein Generaal, 217. Dreigen de Algemeene Staatsvergadering te verlaaten, 219. Schikking op de Patenten van het *Hollandſche* Krygsvolk, *Ald.* Verſlag over den Brief van zyne Hoogheid, 219. Zyne Hoogheid als Capitein Generaal geſchorst, 221. Wederſchryven van zyne Hoogheid, 222. Aantekening der Ridderſchappe, 226. Tegenaantekening der Twaalf Steden, 226. Verſcheide Dankadreſſen aan de Staaten, 242. Het *Haarlemſch* Dankadres, 244. Gunſtig beantwoord, 284. Dankadres van *Dordrecht*, 250. De Staaten doen Belofte van krygtdaadige hulp aan de Stad *Utrecht*, en geeven daar toe laſt aan den Heer VAN RYSSEL, 277. Doen hier van de weete aan de *Utrechtſche* Staatsleden te *Amersfoort*, 279. Raadſlag om VAN RYSSEL de gevraagde openinge door den Raad van Staaten niet te laaten geeven, 282. Zulks aan VAN RYSSEL verboden, 283. Hy deswegen in de Beſcherming van hun Ed. Gr. Mog. genomen, 285. Waarom Staaten van *Holland* de ontworpen Antwoorden aan *Pruiſſen* en *Engeland*, op de Vertoogen ter Bemiddeling, ophouden, 335. Wat Staaten van *Gelderland* over de Heerſchzugt der Staaten van *Holland* denken, 360. Dit tegengeſprooken, 367. Voorſlag van Bemiddeling door *Amſterdam* ter Staatsvergadering gedaan, 387. Goed-

BLADWYZER.

keuring welke dezelve vondt 395. De Wapens op de Staatspapieren en Busſen van de Staatenboden veranderd, 419.

Holland (Verzoekſchriften in verſcheide Steden van) wegens het Krygsvolk na *Amersfoort* gezonden, 83. Onderſcheide bejegening dier Verzoekſchriften in verſchillende Steden, 85. Aandrang in *Holland* ten voordeele van *Amersfoort* en *Wyk*, 98. Stedelyke Verzoekſchriften om geen Krygsvolk in Burgergeſchillen te gebruiken, 169. Volksklagten deswegen, 175. Dankadreſſen van veele Steden en Dorpen aan Staaten van *Holland*, 186. enz. De Krygsmagt na *Holland* opontboden, en van RYSSEL tot Opperbevelhebber aangeſteld, 267.

Hoorn, Een aantal Burgers leevert een Dankadres aan Staaten van *Holland* in, 264. Een Verzoekſchrift van een tegengeſtelden aart by de Regeering ingediend, *Ald.*

K.

KREET (H. A.) dringt, in de de Vroedſchap te *Rotterdam*, het Verzoekſchrift der Geconſtitueerden aan, 175.

Krygsraad (*Hooge*) Jaargelden geſchonken aan de Leden en Bedienden van deezen afgeſchaften Raad, 419.

L.

LESTEVENON (W. A.) vertrekt na *Bruſſel*, om de Grenſcheidingen te regelen, met de *Oostenrykers*, 113. Volvoert het zelve, 114.

Leyden, Hoe het daar met het Verzoekſchrift der Burgeren, wegens het gebruiken van Krygsvolk in Burgergeſchillen, 86. Adres der Vergadering van Gewapende Burger corpſen aldaar by hun Ed. Gr. Mog.; dat geene middelen van Geweld tegen die van *Wyk* mogten worden te werk geſteld, 98. Verklaaring van de Vergadering der Gewapende Burger corpſen te dier Stede, aan hun Ed. Gr. Mog. ingeleeverd, de ſterkſte beſchuldigingen tegen den Stadhouder behelzende, 189. Goedkeuring aan deeze Verklaaring ter Staatsvergadering gegeeven, 196. Deeze Vergadering te *Leyden* benoemt Gecommitteerden der Gewapende Genoot-ſchappen, 202. Naamlyſt, 203. *Woerden*, voor eerst, ter Verblyfplaats beſtemd, en hun Last, *Ald.* Welke Heeren de Inzameling van Penningen tot het *Nationaale Fonds* op zich namen, 319.

LIEBHERR vordert rekenſchap van Geconſtitueerden en Gecommitteerden, 33.

LOTEN, Wat de *Utrechtſche*

Burgery ten zynen opzigte vordert, 22.

M.

MAILLEBOIS (De Graaf DE) zoekt tot Veldmarschalk aangesteld te worden, 159. Dit gelukt niet, 160. Zyn Legioen afgedankt; Vorderingen diens Generaals, *Ald.* Besluit omtrent de Officieren van dit Legioen, en de volslaagene Afdanking, 161.
MATTHA, diens Ligte Krygsbenden afgedankt, 163.

O.

OD é door zyne Hoogheid tot Raad te *Utrecht* aangesteld, 28. Ongenoegen over de Rangschikking dien Heer toegevoegd, *Ald.* Hy staat van dien Rang af, 29. Hoe by de Burgery voltrekt gewraakt, 31.
Oostende, hoe zeer in verval, in vergelyking met den bloei, ten tyde des Oorlogs van onzen Staat met *Engeland*, 130.
Oostenrykers, de Grensscheidingen met hun geregeld, 113. Wat deezen gedaan hadden om de *Schelde* af een Vaard na Zee te krygen, 115. Zie verder *Schelde*, *Zwin* en *Hazengras*. Krygsbeweegingen van hunne zyde om de Sluiting van het *Zwin* te weeren, 121.
OSSENBERG, wegens *Wyk by Duurstede* ter Staatsvergadering afgevaardigd, Zitting geweigerd, 94.
Overysel, de drie Hoofdsteden verzetten zich tegen het gebruik des Krygsvolks in Burgergeschillen, 87. Staatsbesluit daar tegen, 88. Inzameling van Penningen tot het *Nationaale Fonds*, 323. Raadslag van *Overysel* over het antwoord aan den Koning van *Pruisen*, by het zenden van den Graave VAN GOËRTZ, 334. Hoe DE RAYNEVAL den staat van dit Gewest inzag, 366.

P.

PABST (De Collonel VAN) geeft aan den Raad van Staaten opening van de Orders hem gegeeven; op last van VAN RYSSEL, 282.
PAULUS (PIETER) doet onderzoek hoe het aan 't *Hazengras* en *'t Zwin* gesteld was, 116. Zyne bevinding, 117. Door Gecommitteerde Raaden na *Hellevoetsluis* gezonden, 't geen hy van Bezetting ontbloot vondt, 268. Schikkingen door hem gemaakt op het bewaaken van dat Fort, 269. Goedkeuring van zyn gedrag, 270. Tot Advocaat Fiscaal in het Geregtlyk Onderzoek des onuitgevoerden Tochts na *Brest* benoemd, 422.
PERRE (P. E. VAN DER) ver-

vertrekt na *Brusſel* om de Grenſcheidingen met de *Oostenrykers* te regelen, 113. Volbrengt het zelve, 114.
Plakaaten, Wapens op dezelve veranderd, 416. enz.
Pruiſen (FREDERIK DE II. Koning van) denkt om eene Bemiddeling in de Geſchillen met den Stadhouder, 330. Vertoog ten dien ein de door THULEMEYER ingediend by hun Hoog Mogenden, 331. Het beantwoorden daar van draalt, 335. FREDERIK DE II. ſterft, 336. Zyn Opvolger FREDERIK WILLEM zendt den Graave VAN GOËRTZ, *Ald.* Zie verder GOËRTZ. Wat *Zeeland* op dit Voorſtel des Konings wilde geantwoord hebben, 341.

Q.

Quotas (Benoemde Heeren tot Herziening van de) 157. Aanvang hunner Zittingen, 159.

R.

Raad van Staaten, Brief van denzelven aan hun Hoog Mogenden, over de Beſchikkingen op het Krygsvolk van den Staat, 273. Vraagt opening van den Heer VAN RYSSEL omtrent de Bevelen door hem gegeeven, 282. Oordeel van hun Ed. Gr. Mog. hier over, 283.
RAYNEVAL (DE) uit *Frankryk* herwaards ter Onderhandelinge gezonden, 348. Met een Zilveren Servies beſchonken, *Ald.* Zyn Brief aan den Graave VAN GOËRTZ, over de wyze op welke de Opſchorting des Capitein Generaals by *Holland* zoude kunnen worden ingetrokken, 349. Wat hy dagt over het Capitein Generaalſchap, over het Commando in den *Haage* over de Benoeming tot Krygsampten, en het geeven van het Wagtwoord, 353. 355. Antwoord des Graaven VAN GOËRTZ hier op, 357. Zyn Wederantwoord, 361. Wat hy over de Staaten van *Gelderland* oordeelt, 362. Zyne gedagten over den Voorſlag des Graaven ter Bemiddeling, 363. Zyn gevoelen over de Hervorming der Reglementen, 365. Wat hy wegens *Overyſſel* denkt, 366. Zyn oordeel over *Hollands* gedrag omtrent *Gelderland*, 367. De Onderhandeling ſtaat ongunſtig, *Ald.* Zyn gedrag door den Koning goedgekeurd, *Ald.* Brief aan THULEMEYER, waar in hy de Onderhandeling voor afgebrooken houdt, 376. Aanmerking over den Brief van haare Koninglyke Hoogheid aan den Graave VAN GOËRTZ, 377. Berigtſchrift van THULEMEYER aan hem, 379. Deeze baart geene uitwerking, en hy vertrekt, 385. Opening der Onderhandelinge aan hun Hoog

Mogenden, 385. Verzekeringen aan eenige Burgeren gegeeven over den aart deezer Onderhandelingen, 386.

Rotterdam, Verzoekſchrifte der Geconſtitueerden aan Staaten van *Holland*, 175. In de Vroedſchap door den Heer H. A. Kreet aangedrongen, *Ald.* Welk eene uitwerking 't zelve ter Staatsvergadering van *Holland* baarde, 176 Adres van *Rotterdam*, met een verzoek om den Stadhouder in zyne Waardigheden te ſchorten tot dat *Gelderland*, *Utrecht* en *Overyſſel* van de oude Regeerings Reglementen zouden ontſlaagen weezen, 263. In beraad gehouden, 264. Verbintenis daar aangegaan tot ſteun der Acte van Verbintenis van eenige Vaderlandſche Regenten, 307.

Ryssel (A. van) tot Opperbevelhebber over de Troepen ter Betaalinge van *Holland* aangeſteld, en in den Eed genomen, 267. Last aan hem door de Staaten van *Holland* gegeeven, tot kragtdaadige hulpe aan die van *Utrecht*, 277. Vraagt hoe zich omtrent de gevorderde Opening der Beveſten hem gegeeven door den Raad van Staaten gedaan, te gedraagen, 282. Raadſlag om die niet te laaten geeven, *Ald.* Zulks hem verboden, 283. Deswegen in de Beſcherming van hun Ed. Gr. Mog. genomen, 284.

S.

Salm. (De Rhyngraaf van) *Gelderland* komt noode tot de Afdanking diens Corps, 163. Geſchillen over de Afdanking van 't zelve, *Ald.* Staaten van *Holland* wilden het aanhouden, voor zo verre het ter Betaalinge van *Holland* ſtondt, 164. Geſchil met zyne Hoogheid over dit in dienst houden, 165. De Rhyngraaf wordt met zyn Volk in dienst van *Holland* genomen, 166. Hoe dit te *Heusden* geſchiedde, 167. Men liep hoog met den Rhyngraaf; doch hy was by eenigen verdagt, 168. Tekent zyn naam in het Burger-Societeitsboek te *Vianen*, is zeer gemeenzaam met den Burger, *Ald.* *Schelde* (Nadere voorzorgen by den Staat omtrent het ſluiten der) 114. Wat de *Oostenrykers* beſtaan hadden, om de *Schelde* af eene Vaard na Zee te krygen, 115. Verſchillende gevoelens hier over, *Ald.* Pieter Paulus doet onderzoek hoe het daar geſteld was, 116. Zyne bevinding, 117. Een Hoekerſchip onder den Luitenant van der Swan ter Sluiting van het *Zwin* gezonden, 119. Het Hof van *Brus-*

Brusſel deswegen begaan, 121. Krygsbeweegingen der *Oostenrykeren*, *Ald.* Hoe dit by hun Hoog Mogenden wordt opgenomen, Sterk Staatsbeſluit, 122. Op welk eene wyze te *Brusſel* bekend gemaakt, 125. Hoe verder ter kennisſe aangedrongen, 127. Wat grond gaf tot een zo ſterk Staatsbeſluit, 127. Het Regt van het ſluiten van het *Zwin* verdeedigd, 128, Zie verder *Zwin*.

Schoonhoven, Voorſtel dier Stad ter Staatsvergadering, over het gebruik des Krygsvolks in Burgergeſchillen te *Amersfoort*, 81. Het voorgevallene omtrent dit Voorſtel, 86.

SMISSAERT (J. C.) verdeedigt in de *Utrechtſche* Vroedſchap de Burgery dier Stad, tegen de beſchuldiging van gepleegd *Geweld*, 54.

Sluis in Vlaanderen, Patenten tot Krygsvolk derwaards, 134 135. Van Krygsvolk ontbloot, verzoekt Bezetting, 271. Raadpleegingen deswegen en *Frieslands* Raadſlag, 272.

Staaten, (*Algemeene*) Brief aan dezelven van den Raad van Staaten over de Beſchikking op het Krygsvolk van den Staat, 273. De *Utrechtſche* Staatsleden, te *Amersfoort* vergaderd, ſchryven aan hun Hoog Mogenden over de Bevelen door VAN RYSSEL gegeeven, 280. Raadſlag hier op, 281.

STERNBACH, diens Ligte Troepen afgedankt, 162.

SWAN (VAN DER) met een Hoekerſchip ter ſluiting van het *Zwin* gezonden, 119. Laſt hem gegeeven, 120. Geeft berigt wegens de Krygsbeweegingen der *Oostenrykeren* aldaar, 121. Nadere Laſt hem gegeeven, 123. Bevel om het opvaaren van het *Zwin* te beletten, 130. Hy belet zulks; klagten deswegen, 131. Verantwoordt zich, 132. Loflyk gedrag deezes Luitenants, 141

T.

THULEMEYER, Brief van DE RAYNEVAL, waar in hy de Onderhandeling met den Graave VAN GOËRTZ voor afgebrooken houdt, 376. Berigtſchrift aan DE RAYNEVAL tot nader opening, 379. Dringt by hem te vergeefsch aan op verdere medewerking, 384.

TULLING (H. J. WITTE) door Vyf Gewesten tot Advocaat Fiscaal van *Brabant* aangeſteld, 150. Hooggaand misnoegen van *Holland* deswegen, 151. De Verkiezing der Vyf Gewesten gaat door, 157.

U.

Utrecht (Het Concept-Reglement voor de Provincie) in ge-

gereedheid, 5. Zyne Hoogheid beklaagt zich over het niet toezenden van alle de Burgerbezwaaren, 6. VAN OSSENBERG, wegens *Wyk by Duurſtede* in de Staatsvergadering Zitting geweigerd, 94. Eene Bezending van Gedeputeerde Staaten na *Wyk*, afgeſlaagen, *Ald.* Inzameling van Penningen tot het *Nationaale Fonds*, 323.

Utrecht (Aankondiging by het Mededeelen van het Concept Reglement der Stads-Regeering aan de Burgery te) 6. Tegenverklaaring der Gecommitteerden uit de Schutteryen, 8. Vertoog der Burger-gecommitteerden deswegen, 11. Der Gecommitteerden wettigheid om eene Tegenverklaaring in te leeveren, in twyfel getrokken, 14. De Schutteryen vergaderd, erkennen openlyk mondeling den last aan Gecommitteerden gegeeven, 16. Burgemeesters erkennen de wettigheid, 17. De Burgers elfchen Vroedſchapsvergadering, 18. Dringen dit ten ſterkſten aan, 19. De Vroedſchap erkent de wettigheid der Qualificatie, en neemt de Tegenverklaaring aan, *Ald.* De gehaate Afkondiging ingetrokken, 20, Vergeeffche komst van Vaderlandſche Regenten uit de *Amſterdamſche* Vergadering, 21. De Burgery op nieuw opgeroepen, wegens het Concept-Reglement, 22, Vyf Punten aan de Vroedſchap opgegeeven, *Ald.* Het voorgevallene daar over in de Vroedſchap, 23. De *Utrechtſche* Vroedſchap beſchryft eene Staatsvergadering, 25. Voorſtel daar gedaan, blyft onaangenomen, 26. Zwaarigheden over het in den Eed neemen der nieuw verkoozene Regenten, 27. Hoe onderſcheiden dit toeging, *Ald.* Nieuw geſchil over de aangeſtelde Raaden, en de ſchikking door zyne Hoogheid gemaakt, 28. Sterk Vertoog ter Vroedſchap ingeleeverd tegen de zodanigen, die den Eed zonder uitzondering deeden, 29. Voorſlag van zyne Hoogheid om over de zaak van *Utrecht* in *'s Haage* eene Vergadering te houden, 32. Geconſtitueerden en Gecommitteerden hier tegen; Voorſtel der Edelen; Middenweg door de Stad *Utrecht* voorgeſlaagen, *Ald.* LIEBHERR vordert rekenſchap van Geconſtitueerden en Gecommitteerden, 33. Bewilliging der Vroedſchap in de voorgeſlaagene Onderhandeling, door Geconſtitueerden en Gecommiteerden tegengegaan, 34. Oproeping der Burgerye tot het aanhooren van een Adres, 35. Niet vol-

voldoenend Antwoord der Vroedſchappe, 36. Aandrang op eene nadere belegging der Vroedſchappe, 37. De *Utrechtſche* Burgery van Oproerige beweegingen beſchuldigd, 39. Hervatte Zamenkomst der *Utrechtſche* Vroedſchappe, 40. De Burgery neemt 'er geen genoegen in, en begeert niet te vertrekken vóór dat de Vroedſchap bewilligt, 41. Op welk eene wyze de Vroedſchap bewilligt, 42. Verzoek der Geconſtitueerden en Gecommitteerden om Affchriften der Raadsbeſluiten, 43. Als mede dat den Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge bepaalden Last mogt gegeeven worden, 44. Bewilliging in beide, 45. Beſluit der Ridderſchappe ter Staatsvergadering, 45. Hoe weinig de Afgevaardigden van de Stad *Utrecht* ſlaagden, 47. De Burgery toont deswegen haar misnoegen, 49. Wederlegging van het Beſluit der Ridderſchappe, 51. Adres van den Heer SMISSAERT aan de Vroedſchap over het gedrag der *Utrechtſche* Burgeren, 54. Aanmerkingen der Ridderſchap op de Wederlegging der Burgeren, 55. Het Vroedſchaps Beſluit ingetrokken, 59. Ontzetting te *Utrecht* op het hooren van het trekken des Krygsvolks in *Amersfoort*; 66. Beklag by de *Utrechtſche* Vroedſchap, over het gedrag der Gedeputeerden en Voorſtellen tot verwydering van het Krygsvolk, *Ald.* Gunſtig Antwoord, 68. Vrees voor Verraſing door Krygsvolk, 69. Men roept de hulp der Medevaderlanderen in, *Ald.* Antwoord uit *Dordrecht*, 71. Een voorſlag om de verleende *Attaches* in te trekken, gelukt niet, *Ald.* Men oordeelt te *Utrecht* geen vrye Deliberatien meer te hebben, 72. Aanteekening van eenige Vroedſchapsleden tegen het gedrag der Gedeputeerde Straten, 75. Poogingen tot het doen uittrekken des Krygsvolks uit *Amersfoort*, *Ald.* *Utrecht* verontſchuldigt zich by de Bondgenooten, wegens het trekken der Troepen in *Amersfoort*, 80. Inhoud des Briefs van Staaten van *Holland*, wegens het gebruik des Krygsvolks in Burgergeſchillen, 176. Belofte van kragtdaadige hulpe door *Holland* aan de Stad *Utrecht* gedaan, en Last daartoe aan VAN RYSSEL gegeeven, 277. Staaten van *Holland* doen hier van de weete aan de *Utrechtſche* Staatsleden te *Amersfoort*, 278. Deeze ſchryven aan hun Hoog Mogenden, 279.

Ve-

V.

VERAC (De Markgraaf DE) diens toezegging van *Fransche* Hulp, 285.

Verdeedigingswerken van den Staat, Naamlyst der Heeren tot de Beschikking daar van benoemd, 158. Aanvang hunner Zittingen, 159.

Vergadering van Vaderlandsche Regenten, derzelver Bedryven, 290. Verdenkingen en Beschuldigingen tegen hun ingebragt, 291. Geeven eene *Acte van onderlinge Verbintenis* in 't licht. Zie verder *Acte van Verbintenis*. Hunne Onderhandelingen met de Afgevaardigden van Schutteryen en Genootschappen, 305. Rigten het *Nationaale Fonds* op, 309. Zie verder *Nationaale Fonds*.

VIRIEU (Capitein DE) den Heer P. PAULUS behulpzaam in de Bezetting van het van Krygsvolk ontbloote *Helleyoetsluis*, 269. Deswegen bedankt, 270.

W.

WALDEK (De Bevordering van den Prins van) tot hooger Krygseere tegengesprooken, 162.

Wapens op de Plakaaten, als mede op de Busen der Staatenbodens, veranderd, 416. enz.

WIELING, wat de *Utrechtsche* Burgery ten zynen opzigte vordert, 22, 23. Wat by deedt, 24.

WILLEM DE V. beklaagt zich over het niet toezenden van alle Burgerbezwaaren in *Utrecht*, en verzoekt eene spoedige mededeeling, 5. Stelt ODÉ tot Raad van *Utrecht* aan. Ongenoegen wegens de Rangschikking, 28. Geeft hem de post Schepen, 31. Voorslag om wegens de zaaken van *Utreht* in *'s Haage* eene Vergadering te houden, 32. Door Geconstitueerden en Gecommitteerden gewraakt. Door de Edelen omhelsd. Middelweg door de Stad *Utrecht* voorgeslagen, *Ald.* Geeft Patenten voor Krygsvolk na *Amersfoort*, 64. Inhoud des Briefs van zyne Hoogheid, by het verleenen van den Gewapenden Arm, 65. Wraakt de handelwyze te *Wyk by Duurstede* gehouden, 96. Wil de Prinsen van *Hessen-Darmstad* en *Waldek* tot hooger Krygseere bevorderen, dit wedersprooken, 163. Geschil met Staaten van *Holland* over het in dienst houden van het Corps des Rhyngraafs VAN SALM, 165. Het voorgevallene omtrent zyne Hoogheid en het Krygsvolk in *Holland*, 169. Besluit om hem te doen weeten wat men bepaald hadt, wegens de *Hollandsche Regimenten*, 171.

171. Zyn Antwoord, waar in men genoegen neemt, 172. Ter Vergadering van *Holland* door DE GYZELAAR als de oorzaak van 's Lands Onheilen aangemerkt, 182. Beraadslaagingen om hem aan te schryven tot het openleggen van zyn gevoelens, wegens de Maatregelen in *Gelderland* genomen, en wanneer dit niet voldeedt, tot zyne Suspensie, *Ald.* In eene Verklaaring van de Vergadering der Gewapende Burgercorpsen te *Leyden* heftig beschuldigd, 190. Verzogt, om binnen een bepaalden tyd, opening te geeven van zyne Persoonèle Gevoelen in de zaak van *Hattem* en *Elburg* en het *Sticht*, 208. Antwoord hier op, 209. Eenige Steden keuren dit Antwoord onvoldoende, 211. Sterker maatregels omtrent den Capitein Generaal genomen, 217. Verslag over den Brief van zyne Hoogheid, 219. By *Holland* als *Capitein Generaal* geschorst, 221. Wederschryven van zyne Hoogheid, 222. Verslag des Graaven VAN GOËRTZ, wegens de Onderhandeling met hem en zyne Gemalinne, 358. en 368. Haare Koninglyke Hoogheid geeft haare en 's Prinsen wyze van denken op, 369. Over het Commando in den *Haage* en het Capitein Generaalschap, 371. Over de Verandering der Regeerings Reglementen, 374. Over de nadere Schikkingen op de Ampts-verrigtingen, 375. Aanmerkingen van DE RAYNEVAL daar op, 377. Nadere ontvouwing van 's Prinsen denkwyze, door den Baron VAN THULEMEYER, 379. Brief van zyne Hoogheid aan hun Hoog Mogenden, 396. Doet geen uitwerking ten zynen voordeele by *Holland*, 411. Hoe men op op zyne Inkomsten smaalt, *Ald.* Begrooting derzelven, 412. In welk een haadyk licht men zyne daaden zette, *Ald.*

WISELIUS, (J.) diens Aanspraak by den Raadpensionaris by het overreiken van het Dankadres aan Staaten van *Holland*, door den *Amsterdamschen* Krygsraad, 260.

Woerden ter Verblyfplaats der Gecommitteerden van gewapende Genootschappen bestemd, 203.

Wyk by Duurstede, De Regeering van den Eed op het oude Stads Regeerings Reglement ontslaagen, 91. De Burgery aangemaand omtrent de Punten der Provinciaale Regeering, 92. Het nieuwe Regeerings Reglement bekragtigd, 93. Een Afgevaardigde dier Stad Zitting in de Staatsvergadering ge-

geweigerd; sterk vertoog deswegen, 94. Een Bezending van Gedeputeerde Staaten na die Stad bestemd, door dezelve afgeslaagen, *Ald.* Sluit, op het gerugt van Krygsvolk, de Poorten, en vaardigt Brieven af, 95. Het nieuwe Regeerings Reglement der Stad ingevoerd, en de verandering der Regeeringsbestelling daar mede overeenkomstig, 96. Deeze door zyne Hoogheid gewraakt, *Ald.* Gedrag der *Wykenaaren* daar op, 97. Hulp te vergeefsch by het Genootschap te *Utrecht* gezogt, 98. Aandrang in *Holland* ten voordeele van *Amersfoort* en *Wyk*, *Ald.* In 't *Sticht* nam de zaak der *Wykenaaren* geen spoed, 99. Hoogdraande misnoegen der Ridderschap tegen die van *Wyk*; en strenge maatregels door de Meerderheid uit Staatsvergaderinge beraamd, 100. Staatsbesluit om die van *Wyk* tot het geeven eener andere Nominatie aan te maanen, 101. Verdere bezwaaren tegen die van *Wyk*, en de Procureur Generaal gelast onderzoek na de Schuldigen te doen, 102. Dit onderzoek te *Wyk* gewraakt, *Ald.* Het maaken eener andere Benoeming te *Wyk* afgeslaagen, *Ald.* Moed der *Wykenaaren* in 't geen zy oordeelen hun Regtens toe te komen, 104. Weigeren het doortrekken van Krygsvolk, 105.

Y.

YVOY, Wat de *Utrechtsche* Burgery ten zynen opzigte vordert, 22. en 23. Wat hy deedt, 24.

Z.

ZEEBERGH (De Pensionaris) yvert voor de Gewapende Genootschappen, 198.

Zeeland (Staaten van) hadden over de Vaard der *Oostenrykeren* in het *Zwin* reeds geraadpleegd, 118. Krygen aanschryvens om één of twee Gewapende Schepen na het *Zwin* te zenden, 124. Verzoeken der Admiraliteit te *Amsterdam* om twee Kanoneerboots, 125. Keuren het gedrag hunner Afgevaardigden, in de Aanstelling van WITTE TULLING tot Advocaat Fiscaal van *Brabant*, af; doch laaten de Verkiezing gelden. 152. Hoe zy zich gedraagen omtrent de Afdanking van het Corps des Rhyngraafs VAN SALM, 164. Voorslag te *Middelburg* om de verzamelde Penningen van het *Nationaale Fonds* in beslag te neemen, 323. Men gaat 'er egter mede voort, *Ald.* Het gevoelen van dit Gewest over het beantwoorden van de Vertoogen des Konings van *Pruisen* en van *Engeland*,